

PŘÍRUČKA

Příručka o evropských právních předpisech v oblasti azylu, hranic a přistěhovalectví

COUNCIL OF EUROPE

© Agentura Evropské unie pro základní práva, 2014
Rada Evropy, 2014

Rukopis této příručky byl dokončen v prosinci 2013. Příručka byla poprvé zveřejněna ve čtyřech jazycích v červnu 2013. Druhé vydání zahrnuje změny *acquis* EU v oblasti azylu zveřejněné v létě 2013. Budoucí aktualizace této příručky budou k dispozici na internetových stránkách agentury FRA na adrese <http://fra.europa.eu/en/theme/asylum-migration-borders> a na internetových stránkách Evropského soudu pro lidská práva na adrese <http://www.echr.coe.int> → „Publications“.

Reprodukce je povolena pod podmínkou uvedení zdroje, s výjimkou reprodukce pro komerční účely.

Europe Direct je služba, která vám pomůže odpovědět na otázky týkající se Evropské unie.

**Bezplatná telefonní linka (*):
00 800 6 7 8 9 10 11**

(*) Informace jsou poskytovány zdarma, stejně jako většina telefonních hovorů (někteří operátoři, telefonní automaty nebo hotely však mohou telefonické spojení zpoplatnit).

Foto (obálka a vnitřek): © iStockphoto

Mnoho doplňujících informací o Evropské unii je k dispozici na internetu. Můžete se s nimi seznámit na portálu Europa (<http://europa.eu>).

Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, 2015

ISBN 978-92-871-9931-7 (Rada Evropy)

ISBN 978-92-9239-500-1 (FRA)

doi:10.2811/74109

Printed in Belgium

VYTIŠTĚNO NA PAPIŘE BĚLENÉM BEZ POUŽITÍ ELEMENTÁRNÍHO CHLORU (ECF)

Příručka byla vypracována v angličtině. Evropský soud pro lidská práva (ESLP) nepřebírá odpovědnost za kvalitu překladů do jiných jazyků. Názory vyjádřené v této příručce nejsou pro ESLP závazné. Příručka odkazuje na vybrané komentáře a příručky. ESLP nepřebírá odpovědnost za jejich obsah a jejich zařazení na tento seznam nepředstavuje žádnou formu souhlasu s těmito publikacemi. Další publikace jsou uvedeny na internetových stránkách knihovny ESLP: www.echr.coe.int/Library.

Příručka o evropských právních předpisech v oblasti azylu, hranic a přistěhovaectví

Vydání 2014

Předmluva

Na základě svého prvního společného projektu vydaly Agentura Evropské unie pro základní práva a Evropský soud pro lidská práva v březnu 2011 příručku o evropských právních předpisech v oblasti boje proti diskriminaci. Na základě pozitivní zpětné vazby bylo rozhodnuto pokračovat v této spolupráci v další velmi aktuální oblasti, v níž bylo stejnou měrou pocítováno, že je zapotřebí komplexní průvodce judikaturou Evropského soudu pro lidská práva, Soudního dvora Evropské unie, jakož i příslušnými nařízeními a směrnicemi EU. Tato příručka má poskytnout přehled různých evropských norem týkajících azylu, ochrany hranic a přistěhovalectví.

Příručka je určena právníkům, soudcům, státním zástupcům, příslušníkům pohraniční stráže, imigračním úředníkům a dalším osobám spolupracujícím s vnitrostátními orgány i nevládním organizacím a dalším subjektům, které mohou být postaveny před právní otázky v kterékoli z oblastí, jimiž se příručka zabývá.

Vstupem Lisabonské smlouvy v platnost v prosinci 2009 se Listina základních práv Evropské unie stala právně závaznou. Lisabonská smlouva také stanovuje přistoupení EU k Evropské úmluvě o lidských právech, která je právně závazná pro všechny členské státy EU a Rady Evropy. Pro řádné provádění příslušných norem je zásadní lepší pochopení společných zásad vymezených v judikatuře uvedených dvou evropských soudů a v nařízeních a směrnicích EU, což zajistí plné dodržování základních práv na vnitrostátní úrovni. Doufáme, že tato příručka přispěje k úsilí o dosažení tohoto důležitého cíle.

Erik Fribergh

zapisovatel Evropského soudu
pro lidská práva

Morten Kjaerum

ředitel Agentury Evropské unie
pro základní práva

Obsah

PŘEDMLUVA	3
ZKRATKY	9
JAK TUTO PŘÍRUČKU POUŽÍVAT	11
ÚVOD	15
Rada Evropy	15
Evropská unie	16
Listina základních práv EU	20
Přistoupení Evropské unie k Evropské úmluvě o lidských právech	21
Klíčové body	22
1. PŘÍSTUP NA ÚZEMÍ A K ŘÍZENÍM	23
Úvod	24
1.1. Schengenský vízový režim	26
1.2. Předcházení neoprávněnému vstupu	28
1.3. Zákazy vstupu a schengenské záznamy	28
1.4. Hraniční kontroly	31
1.5. Tranzitní zóny	32
1.6. Žadatelé o azyl	33
1.7. Odepření vstupu na moři	34
1.8. Opravné prostředky	36
Klíčové body	37
2. STATUS A SOUVISEJÍCÍ DOKUMENTACE	39
Úvod	40
2.1. Žadatelé o azyl	41
2.2. Osoby s přiznaným statusem uprchlíka a osoby, u nichž je uznávána potřeba doplňkové ochrany	43
2.3. Oběti obchodování s lidmi a obzvláště vykořisťovatelských pracovních podmínek	43
2.4. Osoby, na něž se vztahují předběžná opatření podle článku 39	45
2.5. Migranti v protiprávním postavení	46
2.6. Dlouhodobě pobývající rezidenti	48
2.7. Turečtí občané	50
2.8. Státní příslušníci třetích zemí, kteří jsou rodinnými příslušníky státních příslušníků zemí EHP nebo Švýcarska	52
2.9. Osoby bez státní příslušnosti a ztráta občanství nebo dokladů	53
Klíčové body	55

3. ROZHODNUTÍ O UDĚLENÍ AZYLU A PŘEKÁŽKY VYHOŠTĚNÍ: VĚCNÉ OTÁZKY	57
Úvod	59
3.1. Právo na azyl a zásada nenavracení	60
3.1.1. Povaha rizika podle právních předpisů EU	63
3.1.2. Povaha rizika podle EÚLP	65
3.1.3. Posouzení rizik	69
3.1.4. Dostatečnost ochrany	72
3.1.5. Vnitřní přesídlení	75
3.1.6. Bezpečnost na jiném místě	76
3.1.7. Vyloučení z mezinárodní ochrany	78
3.1.8. Ukončení mezinárodní ochrany	79
3.2. Hromadné vyhoštění	80
3.3. Překážky vyhoštění opírající se o jiné důvody z oblasti lidských práv	82
3.4. Státní příslušníci třetích zemí, kteří požívají vyšší míry ochrany před vyhoštěním	84
3.4.1. Dlouhodobě pobývajcí rezidenti	84
3.4.2. Státní příslušníci třetích zemí, kteří jsou rodinnými příslušníky občanů zemí EHP a Švýcarska	84
3.4.3. Turečtí státní příslušníci	86
Klíčové body	88
4. PROCESNÍ ZÁRUKY A PRÁVNÍ PODPORA VE VĚCÍCH AZYLU A NAVRACENÍ	91
Úvod	92
4.1. Azylová řízení	93
4.1.1. Pohovor, řízení o posouzení žádosti a prvotní rozhodování	93
4.1.2. Právo na účinný opravný prostředek	95
4.1.3. Odvolání s automatickým odkladným účinkem	98
4.1.4. Zrychlená azylová řízení	100
4.2. Dublinská řízení	101
4.3. Postupy týkající se podmínek přijímání žadatelů o azyl	103
4.4. Řízení o navrácení	104
4.5. Právní pomoc v azylových řízeních a řízení o navrácení	106
4.5.1. Právní pomoc v azylových řízeních	107
4.5.2. Právní pomoc u rozhodnutí o navrácení	108
4.5.3. Právní pomoc pro napadení rozhodnutí o podpoře azylu	108
Klíčové body	109
5. SOUKROMÝ A RODINNÝ ŽIVOT A PRÁVO UZAVŘÍT MANŽELSTVÍ	111
Úvod	113
5.1. Právo uzavřít manželství a založit rodinu	115

5.2.	Legalizace rodiny	117
5.3.	Sloučení rodiny	124
5.4.	Zachování rodiny – ochrana před vyhoštěním	128
5.4.1.	Rozpad vztahu	129
5.4.2.	Odsouzení pro trestný čin	130
	Klíčové body	133
6.	ZAJIŠTĚNÍ A OMEZENÍ SVOBODY POHYBU	135
	Úvod	137
6.1.	Zbavení svobody, nebo omezení svobody pohybu?	138
6.2.	Alternativy k zajištění	140
6.3.	Vyčerpávající seznam výjimek z práva na svobodu	141
6.3.1.	Zajištění s cílem zabránit neoprávněnému vstupu do země	144
6.3.2.	Zajištění před vyhoštěním nebo vydáním	145
6.4.	Stanoveno zákonem	148
6.5.	Nezbytnost a přiměřenost	149
6.6.	Svévole	150
6.6.1.	Dobrá víra	151
6.6.2.	Náležitá pečlivost	151
6.6.3.	Reálný předpoklad pro vyhoštění	152
6.6.4.	Maximální délka zajištění	153
6.7.	Zajištění osob se zvláštními potřebami	155
6.8.	Procesní záruky	156
6.8.1.	Právo na uvedení důvodů	156
6.8.2.	Právo na přezkum zajištění	157
6.9.	Podmínky nebo režimy zajištění	159
6.10.	Náhrada za nezákonné zajištění	161
	Klíčové body	162
7.	NUCENÉ NÁVRATY A ZPŮSOB VYHOŠTĚNÍ	163
	Úvod	164
7.1.	Provádění vyhoštění: bezpečně, důstojně a humánně	165
7.2.	Důvěrnost	166
7.3.	Vážná újma způsobená omezujícími opatřeními	167
7.4.	Vyšetřování	169
	Klíčové body	170
8.	HOSPODÁŘSKÁ A SOCIÁLNÍ PRÁVA	171
	Úvod	173
8.1.	Hlavní právní zdroje	174
8.2.	Hospodářská práva	176

8.2.1. Rodinní příslušníci státních příslušníků zemí EHP a Švýcarska	178
8.2.2. Vyslaní pracovníci	179
8.2.3. Držitelé modrých karet, výzkumní pracovníci a studenti	180
8.2.4. Turečtí občané	181
8.2.5. Dlouhodobě pobývajcí rezidenti a příjemci podle směrnice o slučování rodin	182
8.2.6. Státní příslušníci jiných zemí s dohodou o přidružení nebo dohodou o spolupráci	183
8.2.7. Žadatelé o azyl a uprchlíci	186
8.2.8. Migranti v protiprávním postavení	186
8.3. Vzdělávání	187
8.4. Bydlení	190
8.5. Zdravotní péče	195
8.6. Sociální zabezpečení a sociální pomoc	198
Klíčové body	202
9. OSOBY SE ZVLÁŠTNÍMI POTŘEBAMI	205
Úvod	206
9.1. Nezletilé osoby bez doprovodu	207
9.1.1. Přijímání a zacházení	208
9.1.2. Posouzení věku	210
9.2. Oběti obchodování s lidmi	211
9.3. Osoby se zdravotním postižením	213
9.4. Oběti mučení a jiných závažných forem násilí	214
Klíčové body	216
DALŠÍ INFORMACE	217
ON-LINE ZDROJE	223
SEZNAM VĚCÍ	225
JAK NAJÍT JUDIKATURU EVROPSKÝCH SOUDŮ	239
TABULKA PRÁVNÍCH NÁSTROJŮ EU A VYBRANÝCH MEZINÁRODNÍCH DOHOD	245
PŘÍLOHA 1: POUŽITELNOST NAŘÍZENÍ A SMĚRNIC EU CITOVANÝCH V TÉTO PŘÍRUČCE	252
PŘÍLOHA 2: POUŽITELNOST VYBRANÝCH NÁSTROJŮ RADY EVROPY	256
PŘÍLOHA 3: PŘIJETÍ USTANOVENÍ ESC	258
PŘÍLOHA 4: PŘIJETÍ VYBRANÝCH ÚMLUV OSN	261
PŘÍLOHA 5: KÓDY ZEMÍ POUŽÍVANÉ V PŘÍLOHÁCH	263

Zkratky

CAT	Úmluva OSN proti mučení
CPT	Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání
CRC	Úmluva OSN o právech dítěte
CRPD	Úmluva OSN o právech osob se zdravotním postižením
EASO	Evropský podpůrný úřad pro otázky azylu
ECSR	Evropský výbor pro sociální práva
EHP	Evropský hospodářský prostor
EHS	Evropské hospodářské společenství
ESC	Evropská sociální charta
ESD	Evropský soudní dvůr (od prosince 2009 Soudní dvůr Evropské unie)
ESLP	Evropský soud pro lidská práva
ESVO	Evropské sdružení volného obchodu
EU	Evropská unie
EÚLP	Evropská úmluva o lidských právech
FRA	Agentura Evropské unie pro základní práva
Frontex	Evropská agentura pro řízení operativní spolupráce na vnějších hranicích členských států Evropské unie
ICCPR	Mezinárodní pakt o občanských a politických právech
ICESCR	Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech
OSN	Organizace spojených národů
PACE	Parlamentní shromáždění Rady Evropy
RABIT	pohraniční jednotky rychlé reakce
RE	Rada Evropy

SAR	služba pátrání a záchrany
SDEU	Soudní dvůr Evropské unie (do prosince 2009 Evropský soudní dvůr)
SEU	Smlouva o Evropské unii
SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie
SIS	Schengenský informační systém
SOLAS	Mezinárodní úmluva o bezpečnosti lidského života na moři
Státní příslušníci EHP	Státní příslušníci jednoho z 28 členských států EU, Islandu, Lichtenštejnska a Norska
UNHCR	Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky
UNMIK	Prozatímní správní mise Organizace spojených národů v Kosovu
UNRWA	Agentura Organizace spojených národů pro pomoc a práci ve prospěch palestinských uprchlíků na Blízkém východě

Jak tuto příručku používat

Tato příručka poskytuje přehled právních předpisů použitelných v oblasti azylu, správy hranic a přistěhovalectví v souvislosti s právem Evropské unie (EU) a Evropskou úmluvou o lidských právech (EÚLP). Sleduje situaci těch cizinců, které EU zpravidla označuje jako státní příslušníky třetích zemí, ačkoli pro citované právo EÚLP není takové rozlišování relevantní.

Příručka se nezabývá právy občanů EU nebo občanů Islandu, Lichtenštejnska, Norska a Švýcarska, kteří podle právních předpisů EU mohou volně vstupovat na území EU a volně se po něm pohybovat. Odkazy na tyto skupiny občanů budou uváděny pouze tam, kde to bude nezbytné pro pochopení situace rodinných příslušníků, kteří jsou státními příslušníky třetích zemí.

Podle právních předpisů EU existuje zhruba dvacet různých kategorií příslušníků třetích zemí, s různými právy, které se liší podle vazeb, jež mají s členskými státy EU nebo které vyplývají z jejich potřeby zvláštní ochrany. Pro některé, například pro žadatele o azyl, právní předpisy EU stanoví komplexní soubor pravidel, zatímco pro jiné, například pro studenty, reguluje pouze některé aspekty a jiná práva nechává na uvážení členských států EU. Obecně jsou státními příslušníky třetích zemí, kterým je povoleno usadit se v EU, zpravidla udělena komplexnější práva než těm, kteří zůstávají pouze dočasně. **Příloha 1** podává obecný přehled různých kategorií státních příslušníků třetích zemí podle právních předpisů EU.

Tato příručka má pomoci právníkům, kteří se nespécializují na právní předpisy v oblasti azylu, hranic a přistěhovalectví; je určena právníkům, soudcům, státním zástupcům, příslušníkům pohraniční stráže, imigračním úředníkům a dalším osobám spolupracujícím s vnitrostátními orgány, stejně jako nevládním organizacím a dalším subjektům, které mohou být postaveny před právní otázky týkající se těchto témat. Poskytuje prvotní odkazy na právní předpisy EU i EÚLP týkající se těchto témat a vysvětluje, jak je každá problematika upravena v právu EU, v EÚPL, Evropské sociální chartě a jiných nástrojích Rady Evropy. Na začátku každé kapitoly je jednoduchá tabulka s použitelnými právními ustanoveními podle každého z obou evropských právních systémů. Poté jsou příslušné právní předpisy těchto dvou evropských právních řádů představeny jeden po druhém tak, jak se mohou týkat jednotlivých témat. Čtenář tak uvidí, kde se oba právní systémy shodují a kde se vzájemně liší.

Odborníci v nečlenských státech EU, které jsou členskými státy Rady Evropy, a tím i stranami EÚLP, mohou získat informace týkající se jejich země, pokud přejdou přímo do

oddílů o EÚLP. Odborníci v členských státech EU budou muset použít oba oddíly, jelikož tyto státy jsou vázány oběma právními řády. Ti, kteří o konkrétní problematice potřebují více informací, najdou v této příručce seznam odkazů na specializovanější materiály v oddíle „Další informace“.

Právo EÚLP je představeno prostřednictvím krátkých odkazů na vybrané věci Evropského soudu pro lidská práva (ESLP), které pojednávají o rozebíraném tématu příručky. Byly vybrány z velkého počtu existujících rozsudků a rozhodnutí ESLP v oblasti přistěhovalectví.

Právo EU je zakotveno v přijatých legislativních opatřeních, v příslušných ustanoveních Smluv, a zejména v Listině základních práv Evropské unie, tak jak jsou vyloženy v judikatuře Soudního dvora Evropské unie (SDEU, do roku 2009 uváděn jako Evropský soudní dvůr (ESD)).

Judikatura popsaná nebo citovaná v této příručce poskytuje příklady důležité části judikatury ESLP a SDEU. Pokyny na konci této příručky mají čtenáři pomoci při vyhledávání judikatury na internetu.

Ne všechny členské státy EU jsou vázány veškerými jednotlivými právními předpisy EU v oblasti azylu, správy hranic a přistěhovalectví. **Příloha 1** nazvaná „Použitelnost nařízení a směrnic EU citovaných v této příručce“ poskytuje přehled o tom, které státy jsou vázány kterými předpisy. Ukazuje též, že Dánsko, Irsko a Spojené království se ve velkém počtu případů rozhodly, že k nástrojům uvedeným v této příručce nepřistoupí. Mnoho nástrojů EU týkajících se hranic, včetně schengenského *acquis*, tedy všech právních předpisů EU přijatých v této oblasti, a některé další právní nástroje EU se uplatňují též v některých zemích, které nejsou členy EU, konkrétně na Islandu, v Lichtenštejnsku, v Norsku a/nebo ve Švýcarsku.

Zatímco všechny členské státy Rady Evropy jsou signatáři EÚLP, ne všechny z nich ratifikovaly všechny protokoly EÚLP či k nim přistoupily, nebo jsou smluvními stranami ostatních úmluv Rady Evropy uvedených v této příručce. **Příloha 2** poskytuje přehled o použitelnosti vybraných nástrojů Rady Evropy, včetně příslušných protokolů EÚLP.

Podstatné rozdíly existují i mezi státy, které jsou signatáři Evropské sociální charty (ESC). Státy, které vstupují do systému ESC, se smí rozhodnout, zda přistoupí k jednotlivým článkům, avšak musí splnit určité minimální požadavky. **Příloha 3** obsahuje přehled přijetí ustanovení ESC.

Příručka se nezabývá mezinárodním právem v oblasti lidských práv nebo uprchlickým právem, pokud nebylo výslovně začleněno do práva EÚLP nebo EU. To je případ Úmluvy o právním postavení uprchlíků z roku 1951 (Ženevská úmluva z roku 1951), na kterou se výslovně odvolává článek 78 Smlouvy o fungování Evropské unie (SFEU). Evropské státy ovšem pochopitelně zůstávají vázány všemi smlouvami, jejichž smluvními stranami jsou. Příslušné mezinárodní nástroje jsou uvedeny v [příloze 4](#).

Příručka obsahuje úvod, který stručně vysvětluje úlohu obou právních systémů vytvořených EÚLP a právem EU, a devět kapitol pojednávajících o těchto tématech:

- přístup na území a k řízením,
- status a související dokumentace,
- rozhodnutí o azylu a překážky vyhoštění: věcné otázky,
- procesní záruky a právní podpora ve věcech azylu a navracení,
- soukromý a rodinný život a právo uzavřít manželství,
- zajištění a omezení svobody pohybu,
- nucené návraty a způsob vyhoštění,
- hospodářská a sociální práva,
- osoby se zvláštními potřebami.

Každá kapitola rozebírá jedno téma a pro lepší pochopení použitelného právního rámce obsahuje křížové odkazy na jiná témata a kapitoly. Na konci každé kapitoly jsou uvedeny klíčové body.

Elektronická verze příručky obsahuje internetové odkazy na judikaturu obou evropských soudů a na uváděné právní předpisy EU. Internetové odkazy na právní zdroje EU přeměrují čtenáře na přehled na stránkách EUR-Lex, kde si čtenář může danou věc nebo právní předpis otevřít v kterémkoli dostupném jazyce EU.

Tabulka 1: Kategorie státních příslušníků třetích zemí podle právních předpisů EU

Osoby s právy vyplývajícími z předpisů EU o volném pohybu	Rodinní příslušníci občanů členských států EU
Osoby s právy vyplývajícími z mezinárodních smluv	Rodinní příslušníci občanů Evropského hospodářského prostoru (EHP) a Švýcarska Turečtí občané a jejich rodinní příslušníci Občané zemí, které uzavřely dvoustranné nebo mnohostranné dohody s EU (více než 100 zemí)
Krátkodobí a dlouhodobí migranti	Rodinní příslušníci státních příslušníků třetích zemí Dlouhodobě pobývajcí rezidenti v EU Držitelé modrých karet a jejich rodinní příslušníci Vyslaní pracovníci Výzkumní pracovníci Studenti <i>Sezónní pracovníci</i> <i>Osoby převedené v rámci společnosti</i>
Osoby, které potřebují ochranu	Žadatelé o azyl Osoby požívající doplňkové ochrany Osoby požívající dočasné ochrany Uprchlíci Oběti obchodování s lidmi
Migranti v protiprávním postavení	Neoprávněně pobývajcí státní příslušníci třetích zemí Neoprávněně pobývajcí státní příslušníci třetích zemí, jejichž vystěhování bylo odloženo

Poznámka: Kurzívou jsou označeny kategorie, v souvislosti s nimiž v prosinci 2013 ještě nebyly právní předpisy EU přijaty.

Zdroj: FRA, 2013

Úvod

Tento úvod stručně objasňuje úlohy obou evropských právních řádů upravujících migraci. Odkazy na právní systém Rady Evropy budou v první řadě souviset s EÚLP a judikaturou vytvořenou ESLP, s výjimkou kapitoly 8, která představuje i ESC. Právo EU představují především příslušná nařízení a směrnice a ustanovení Listiny základních práv EU.

Rada Evropy

Rada Evropy vznikla po druhé světové válce, aby spojila státy Evropy na jejich cestě podpory právního státu, demokracie, lidských práv a sociálního rozvoje. Za tímto účelem přijala v roce 1950 EÚLP. ESLP – a původní Evropská komise pro lidská práva – vznikl podle článku 19 EÚLP s cílem zajistit, aby státy plnily své závazky v rámci Úmluvy. ESLP tak činí tím, že rozhoduje o stížnostech od jednotlivců, skupin osob, nevládních organizací nebo právnických osob na údajná porušení Úmluvy. V prosinci 2013 měla Rada Evropy 47 členských států, z nichž 28 je také členy EU. S výjimkou několika konkrétních ustanovení nemusí být žalobce u ESLP občanem jednoho z těchto 47 členských států nebo v něm mít právoplatný pobyt. ESLP může též zkoumat mezistátní věci předložené jedním nebo několika členskými státy Rady Evropy proti jinému členskému státu.

EÚLP obsahuje jen málo ustanovení, která výslovně uvádějí cizince nebo udělují určitá práva jen státním příslušníkům nebo právoplatně pobývajícím osobám (například články 2, 3 a 4 protokolu č. 4 k EÚLP a článek 1 protokolu č. 7). Otázky migrace jsou předmětem velkého množství judikatury ESLP, jejíž vybrané části jsou jako příklady představeny v této příručce. Souvisejí zejména s články 3, 5, 8 a 13 EÚLP.

Článek 1 EÚLP požaduje, aby státy „přiznávaly“ práva podle Úmluvy „každému, kdo podléhá jejich jurisdikci“. Patří sem i cizinci, v určitých konkrétních případech pak lze

pojem jurisdikce rozšířit i za hranice státu. Smluvní strana EÚLP nese podle článku 1 EÚLP odpovědnost za všechny akty a opomenutí svých orgánů bez ohledu na to, zda tento dotčený akt či opomenutí vznikly v důsledku vnitrostátních právních předpisů nebo nutnosti splnit mezinárodní právní závazky¹.

Podle článku 13 EÚLP jsou státy povinny zajistit pro žaloby podané v souladu s Úmluvou opravné prostředky před národním orgánem. V souladu se zásadou subsidiarity nesou státy primární odpovědnost za zajištění plnění svých závazků podle EÚLP, přičemž poslední možností je obrátit se na ESLP.

Státy mají mezinárodní závazek zajistit, aby jejich úředníci dodržovali EÚLP. EÚLP je nyní začleněna do vnitrostátních právních předpisů nebo účinná ve vnitrostátním právu všech členských států Rady Evropy, což znamená, že jejich soudci a úředníci musí jednat v souladu s jejími ustanoveními.

Ustanovení ESC Rady Evropy, která byla přijata v roce 1961 a přepracována v roce 1996, doplňují ustanovení EÚLP související se sociálními právy. Podle stavu z prosince 2013 byla ESC ratifikována ve 43 ze 47 členských států Rady Evropy². Na základě ESC nebyl zřízen soud, ale byl vytvořen Evropský výbor pro sociální práva (ECSR) složený z nezávislých odborníků, kteří o souladu vnitrostátního práva a praxe rozhodují v rámci dvou mechanismů: mechanismu podávání zpráv, podle kterého státy předkládají v pravidelných intervalech své zprávy, a mechanismu kolektivních stížností³, který organizacím umožňuje podávat stížnosti. ECSR přijímá závěry v souvislosti se zprávami států a rozhodnutí v souvislosti s kolektivními stížnostmi. Některé z jeho závěrů a rozhodnutí jsou uvedeny v této příručce.

Evropská unie

EU zahrnuje 28 členských států. Právní předpisy EU tvoří smlouvy a sekundární právní předpisy EU. Smlouvy, konkrétně Smlouva o Evropské unii (SEU) a Smlouva o fungování Evropské unie (SFEU), byly schváleny všemi členskými státy EU a jsou také označovány jako „primární právo EU“. Nařízení, směrnice a rozhodnutí EU byly přijaty orgány EU, jimž

1 ESLP, *Matthews proti Spojenému království* [velký senát], č. 24833/94, EÚLP 1999-I, bod 32; ESLP, *Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi proti Irsku* [velký senát], č. 45036/98, EÚLP 2005-VI, bod 153.

2 Třicet dva států je vázáno přepracovanou ESC z roku 1996 a jedenáct chartou z roku 1961. ESC dává smluvním stranám možnost zavázat se pouze ke konkrétním ustanovením. Příloha 3 obsahuje přehled o použitelnosti ustanovení ESC.

3 Mechanismus podávání stížností je dobrovolný (na rozdíl od mechanismu podávání zpráv) a podle stavu ze září 2013 byl přijat v patnácti státech, které jsou smluvními stranami ESC.

byla tato pravomoc svěřena smlouvami; tyto právní předpisy jsou často označovány jako „sekundární právo EU“.

EU se vyvinula ze tří mezinárodních organizací založených v 50. letech 20. století, které se zabývaly energetikou, bezpečností a volným obchodem a byly známy jako Evropská společenství. Základním účelem Evropských společenství byla stimulace hospodářského rozvoje prostřednictvím volného pohybu zboží, kapitálu, osob a služeb. Volný pohyb osob je tedy základním prvkem EU. První nařízení o volném pohybu pracovníků v roce 1968⁴ uznalo, že pracovníci nesmí mít pouze svobodu pohybu, ale musí mít také možnost vzít si s sebou své rodinné příslušníky, a to bez ohledu na jejich státní příslušnost. EU vytvořila průvodní soubor komplexních právních předpisů o pohybu nároků na sociální zabezpečení, právech na sociální pomoc a o zdravotní péči, jakož i ustanovení týkajících se vzájemného uznávání kvalifikací. Mnohé z těchto právních předpisů, které byly vytvořeny v první řadě pro státní příslušníky EU, se uplatňují i na různé kategorie státních příslušníků třetích zemí.

Státní příslušníci třetích zemí, konkrétně Islandu, Lichtenštejska a Norska, které jsou součástí Evropského hospodářského prostoru (EHP), dohoda o němž vstoupila v platnost v roce 1994, mají stejná práva na volný pohyb jako státní příslušníci EU⁵. Podobně mohou práva pohybovat se a usazovat se v EU užívat díky zvláštní dohodě uzavřené s EU dne 21. června 1999⁶ i švýcarské státní příslušníci. Všechny státy EU a EHP, společně se Švýcarskem, jsou členy Evropského sdružení volného obchodu (ESVO), které je mezivládní organizací zřízenou za účelem podpory volného obchodu a hospodářské integrace. Sdružení ESVO má své vlastní instituce včetně soudu. Soud ESVO je příslušný k výkladu dohody o EHP s ohledem na Island, Lichtenštejsko a Norsko. Je zřízen po vzoru Soudního dvora Evropské unie a obvykle se řídí jeho judikaturou.

Také turečtí občané mohou mít v rámci právních předpisů EU privilegované postavení. Nemají právo na svobodu pohybu, pokud jde o vstup do EU a pohyb na jejím území. V roce 1963 byla však mezi Evropským hospodářským společenstvím (EHS) a Tureckem uzavřena Dohoda zakládající přidružení mezi Evropským hospodářským společenstvím a Tureckem (Ankarská dohoda) a v roce 1970 byl přijat dodatkový protokol („dodatkový

4 Nařízení Rady (EHS) č. 1612/68 ze dne 15. října 1968.

5 Dohoda o Evropském hospodářském prostoru, 2. května 1992, část III, Volný pohyb osob, služeb a kapitálu, Úř. věst. 1994 L1.

6 Dohoda mezi Evropským společenstvím a jeho členskými státy na jedné straně a Švýcarskou konfederací, na straně druhé o volném pohybu osob, která byla podepsána v Lucemburku dne 21. června 1999 a vstoupila v platnost dne 1. června 2002, Úř. věst. 2002 L 114/6.

protokol k Ankarské dohodě”⁷). Díky nim mají ti turečtí občané, kteří smejí vstoupit do EU za účelem práce nebo s cílem usadit se, určité výsady, mají právo zde zůstat a jsou chráněni před vyhoštěním. Mohou mít také prospěch z doložky „standstill“ uvedené v článku 41 dodatkového protokolu Ankarské dohody, podle níž se na ně nemůže vztahovat více omezení, než kolik jich existovalo v době, kdy toto ustanovení vstoupilo pro hostitelský členský stát v platnost. EU také uzavřela dohody s několika dalšími zeměmi (viz kapitola 8 [oddíl 8.2.6](#)), avšak žádná z nich nemá takový rozsah jako Ankarská dohoda.

V roce 1993 vstoupila v platnost Maastrichtská smlouva, která vytvořila občanství Unie, ačkoli podmínkou je být občanem jednoho z členských států EU. Tato koncepce byla ve velké míře využita k posílení svobody pohybu pro občany a jejich rodinné příslušníky jakékoli státní příslušnosti.

V roce 1985 byla podepsána Schengenská dohoda, což vedlo ke zrušení kontrol na vnitřních hranicích zúčastněných členských států EU. Do roku 1995 byl zaveden komplexní systém pro provádění kontrol na vnějších hranicích, který reguluje vstup do schengenského prostoru. V roce 1997 se schengenský systém – regulovaný do té doby na mezinárodní úrovni – stal součástí právního řádu EU. Tento systém se neustále vyvíjí a rozvíjí v kontextu [Schengenského hraničního kodexu](#), který sjednocuje pravidla EU týkající se správy hranic. V roce 2004 byla zřízena agentura EU Frontex, jejímž úkolem je pomáhat členským státům EU při správě vnějších hranic Unie.

Od roku 1957 postupné změny Římské smlouvy rozšiřovaly pravomoc Evropských společenství (ES), nyní EU, v otázkách dotýkajících se migrace a Amsterdamská smlouva dala EU novou pravomoc v oblasti hranic, přistěhovalectví a azylu, včetně otázek víz a navrácení. Tento proces vyvrcholil Lisabonskou smlouvou, na jejímž základě EU získala novou pravomoc v oblasti integrace státních příslušníků třetích zemí.

Na tomto základě se průběžně vyvíjelo *acquis* EU v oblasti azylu, soubor mezivládních dohod, nařízení a směrnic, které upravují téměř všechny záležitosti související s azylem v EU. Ne všechny členské státy EU jsou však vázány všemi prvky *acquis* v oblasti azylu (viz [Příloha 1](#)).

⁷ Dohoda zakládající přidružení mezi Evropským hospodářským společenstvím a Tureckem (1963), Úř. věst. č. 217 ze dne 29. prosince 1964 (Ankarská dohoda), kterou doplnil [dodatkový protokol](#) podepsaný v listopadu 1970, Úř. věst. 1972 L 293.

Během uplynulého desetiletí přijala EU právní předpisy týkající se přistěhovalců do EU pro určité kategorie osob, jakož i předpisy o státních příslušnících třetích zemí, kteří v Unii pobývají legálně (viz Příloha 1).

V souladu se svými smlouvami EU zřídila svůj vlastní soud, který byl až do vstupu Lisabonské smlouvy v platnost v prosinci 2009 znám jako Evropský soudní dvůr (ESD), a poté byl přejmenován na Soudní dvůr Evropské unie (SDEU)⁸. SDEU byla svěřena řada pravomocí. Na jedné straně má SDEU právo rozhodovat o platnosti aktů EU a o nečinnosti orgánů EU podle právních předpisů EU a příslušného mezinárodního práva, jakož i o porušeních právních předpisů EU ze strany členských států EU. Na druhé straně má SDEU výhradní pravomoc zajišťovat správné a jednotné uplatňování a výklad právních předpisů EU ve všech členských státech EU. V souladu s čl. 263 odst. 4 SFEU je přístup jednotlivců k SDEU poměrně omezený⁹.

Jednotlivé žaloby, jejichž předmětem je výklad nebo platnost právních předpisů EU, však mohou být vždy podávány u vnitrostátních soudů. Soudní orgány členských států EU jsou na základě povinnosti loajální spolupráce a zásad, jimiž se řídí účinné uplatňování právních předpisů EU na vnitrostátní úrovni, odpovědné za zajištění toho, že právo EU bude správně uplatňováno a prosazováno ve vnitrostátním právním systému. Navíc v souladu s rozhodnutím Evropského soudního dvora ve věci *Francovich*¹⁰ jsou členské státy povinny za určitých podmínek poskytnout nápravu, v příslušných případech včetně náhrady, těm, kdo v důsledku nedodržení právních předpisů EU ze strany členského státu utrpěli újmu. V případě pochybností ohledně výkladu či platnosti některého ustanovení EU mohou vnitrostátní soudy (a v některých případech musí¹¹) požádat SDEU o vodítko prostřednictvím řízení o předběžné otázce podle článku 267 SFEU. V prostoru svobody, bezpečnosti a práva bylo vytvořeno řízení o naléhavé předběžné otázce, jehož

8 Tato příručka se odvolává na ESD u rozhodnutí a rozsudků vydaných před prosincem 2009 a na SDEU u věcí rozhodnutých od prosince 2009.

9 Tak tomu bylo například u ESD ve spojených věcech C-402/05 P a C-415/05 P [2008] I-6351, *Kadi a Al Barakaat International Foundation proti Radě Evropské Unie a Komisi Evropských společenství*, 3. září 2008.

10 ESD, spojené věci C-6/90 a C-9/90 [1991] Recueil I-05357, *Francovich a Bonifaci a další proti Italské republice*, 19. listopadu 1991; ESD, věc C-479/93 [1995] Recueil I-03843, *Francovich proti Italské republice*, 9. listopadu 1995.

11 Podle čl. 267 odst. 3 taková povinnost vzniká vždy pro soudy, jejichž rozhodnutí nelze napadnout opravnými prostředky podle vnitrostátního práva, a vztahuje se i na jiné soudy, kdykoli se předběžná otázka týká platnosti některého předpisu EU a existují důvody domnívat se, že zpochybnění je opodstatněné (viz například ESD, *Foto-Frost proti Hauptzollamt Lübeck-Ost*, C-314/85 [1987] Recueil 4199, 22. října 1987).

cílem je zajistit rychlé rozhodování ve věcech, které mají být u některého vnitrostátního soudu rozhodnuty v souvislosti s osobou ve vazbě¹².

Listina základních práv EU

Původní smlouvy Evropských společenství neobsahovaly žádný odkaz na lidská práva nebo jejich ochranu. Avšak s tím, jak se před Evropský soudní dvůr dostávaly případy údajného porušení lidských práv v oblastech spadajících do působnosti právních předpisů EU, vytvořil Evropský soudní dvůr nový přístup, jak zaručit jednotlivcům ochranu tím, že do tzv. obecných zásad evropského práva zařadil základní práva. Podle ESD tyto obecné zásady měly odrážet obsah týkající se ochrany lidských práv zakotvený ve vnitrostátních ústavách a smlouvách o lidských právech, zejména v EÚLP. ESD prohlásil, že se tím zajistí soulad právních předpisů EU těmito zásadami¹³.

EU uznala, že její politiky by mohly mít dopad na lidská práva, a v rámci snahy, aby se občané cítili „více spjatí“ s EU, vyhlásila v roce 2000 Listinu základních práv Evropské unie. Listina obsahuje seznam lidských práv inspirovaný právy zakotvenými v ústavách členských států EU, v EÚLP, ESC a v mezinárodních smlouvách o lidských právech, jako je Úmluva OSN o právech dítěte (CRC). Listina základních práv EU v podobě, v jaké byla vyhlášena v roce 2000, byla pouhým „prohlášením“, což znamená, že nebyla právně závazná. Evropská komise, hlavní orgán, pokud jde o navrhování nových právních předpisů EU, brzy nato uvedla, že zajistí, aby legislativní návrhy byly v souladu Listinou.

Když dne 1. prosince 2009 vstoupila v platnost Lisabonská smlouva, změnila status Listiny základních práv EU tím, že ji změnila na právně závaznou. V důsledku toho jsou orgány EU (stejně jako členské státy EU) povinny dodržovat Listinu, „pokud uplatňují právo Unie“ (článek 51 Listiny).

Byl přijat protokol vykládající Listinu ve vztahu k Polsku a Spojenému království. V jedné věci z roku 2011 týkající se migrace SDEU rozhodl, že hlavním účelem takového

12 Viz Status Soudního dvora, protokol č. 3, čl. 23a a jednací řád Soudního dvora, čl. 107–114. Pro lepší přehled věcí, u nichž by mohlo být uplatněno řízení o předběžné otázce, viz SDEU, *Doporučení pro vnitrostátní soudy o zahajování řízení o předběžné otázce* (2012/C 338/01), 6. listopadu 2012, bod 40: „...vnitrostátní soud by mohl uvažovat o podání žádosti o zahájení naléhavého řízení o předběžné otázce například v případě uvedeném v čl. 267 čtvrtém pododstavci SFEU, který se týká osoby zadržené nebo zbavené svobody, pokud je odpověď na vznesenou otázku rozhodující pro posouzení právního statusu uvedené osoby, nebo v případě sporu o rodičovskou zodpovědnost nebo o svěřeni dítěte do výchovy, pokud příslušnost soudu, který věc projednává na základě unijního práva, závisí na odpovědi na předběžnou otázku.“

13 Evropský soudní dvůr, věc C-44/79 [1979] Recueil 3727, *Liselotte Hauer proti. Land Rheinland-Pfalz*, 13. prosince 1979, bod 15.

protokolu je omezit uplatňování Listiny v oblasti sociálních práv. Soudní dvůr dále rozhodl, že protokol nemá vliv na uplatňování azylového práva EU¹⁴.

Článek 18 Listiny základních práv EU obsahuje – poprvé na evropské úrovni – právo na azyl. Podle článku 18 se jedná o zaručené právo: „[p]rávo na azyl je zaručeno při dodržování Ženevské úmluvy [...] a v souladu se Smlouvou o Evropské unii a Smlouvou o fungování Evropské unie [...]“ Článek 19 Listiny obsahuje zákaz navracení osoby do situace, v níž má řádně odůvodněný strach ze stíhání nebo jí hrozí skutečné riziko mučení nebo nelidského či ponižujícího zacházení anebo trestu (zásada nenavracení, *non-refoulement*).

V souvislosti s migrací jsou relevantní i další ustanovení Listiny o ochraně poskytované jednotlivcům. Článek 47 Listiny stanovuje nezávislé právo na účinné opravné prostředky a zásady spravedlivého soudního řízení. Zásada soudního přezkumu zakotvená v článku 47 vyžaduje přezkum soudem. To poskytuje širší ochranu než článek 13 EÚLP, který zaručuje právo na účinné opravné prostředky před vnitrostátním orgánem, který nemusí být nutně soudem. Dále článek 52 Listiny základních práv EU stanovuje, že minimální ochrana, kterou poskytují ustanovení Listiny, je stejná jako ochrana udělená v rámci EÚLP, EU však může uplatňovat širší výklad práv, než jaký uplatňuje ESLP.

Přistoupení Evropské unie k Evropské úmluvě o lidských právech

Právní předpisy EU a EÚLP jsou úzce propojeny. Při určování oblasti působnosti ochrany lidských práv podle právních předpisů EU hledá SDEU inspiraci u EÚLP. Listina základních práv EU odráží rozsah práv stanovených v EÚLP, ačkoli se na tato práva neomezuje. V souvislosti s tím se právo EU z velké části vyvíjelo společně s EÚLP, ačkoli EU ještě není jejím signatářem. Podle stávajících právních předpisů však osoby, které si přejí žalovat EU za to, že jim nedokázala zaručit jejich lidská práva, nejsou oprávněny podat k ESLP žalobu na EU jako takovou. Za určitých okolností si lze na EU stěžovat nepřímo podáním žaloby na jeden či více členských států EU k ESLP¹⁵.

14 SDEU, spojené věci C-411/10 a C-493/10, *N. S. proti Secretary of State for the Home Department a M. E. a další proti Refugee Applications Commissioner a Minister for Justice, Equality and Law Reform*, 21. prosince 2011.

15 Více podrobností o judikatuře ESLP v této složité oblasti lze najít zejména ve věci ESLP, *Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi proti Irsku* [velký senát], č. 45036/98, 30. června 2005.

Lisabonská smlouva obsahuje ustanovení, které EU zmocňuje k přistoupení k EÚLP jako samostatná strana, a protokol č. 14 k EÚLP mění EÚLP za účelem povolení tohoto přistoupení. Ještě není jasné, jaký účinek bude mít tato skutečnost v praxi, a zejména jak tím bude ovlivněn vztah mezi SDEU a ESLP v budoucnosti. Přistoupením EU k EÚLP se však pravděpodobně zlepší přístup ke spravedlnosti pro osoby, které se domnívají, že jim EU nezaručila jejich lidská práva. Jednání o přistoupení EU k EÚLP probíhají a mohou trvat několik let.

Klíčové body

- Migraci do Evropy a po ní upravuje kombinace vnitrostátního práva, právních předpisů EU, EÚLP, ESC a dalších mezinárodních závazků, k nimž evropské státy přistoupily.
- Stížnosti na jednání či opomenutí ze strany veřejného orgánu, kterými došlo k porušení EÚLP, lze podat proti kterémukoli ze 47 členských států Rady Evropy. Patří mezi ně i 28 členských států EU. EÚLP chrání všechny osoby v rámci jurisdikce některého z jejich 47 států bez ohledu na jejich občanství nebo pobytové postavení.
- Podle článku 13 EÚLP jsou státy povinny zajistit pro stížnosti v souladu s Úmluvou opravné prostředky před národním orgánem. Zásada subsidiarity tak, jak je chápána v kontextu EÚLP, vkládá primární odpovědnost za zajištění souladu s EÚLP do rukou samotných států, přičemž poslední možností je obrátit se na ESLP.
- Stížnosti proti jednání nebo opomenutím některého členského státu EU, jimiž porušuje právní předpisy EU, lze podat k vnitrostátním soudům, které jsou povinny zajistit, aby byly právní předpisy EU uplatňovány správně, a mohou – a někdy musí – postoupit věc SDEU s žádostí o rozhodnutí o předběžné otázce ohledně výkladu nebo platnosti dotčeného ustanovení EU.

1

Přístup na území a k řízením

Evropská unie	Zahrnuté záležitosti	Rada Evropy
Úmluva k provedení Schengenské dohody, 19. června 1990 Nařízení o vízech, nařízení (ES) č. 539/2001 Vízový kodex, nařízení (ES) č. 810/2009	Schengenský vízový režim	
Směrnice o postihudopracích, 2001/51/ES Facilitační směrnice, 2002/90/ES	Předcházení neoprávněnému vstupu	
Schengenský informační systém (SIS), zřízený hlavou IV Úmluvy k provedení Schengenské dohody z roku 1985 Nařízení SIS II, nařízení (ES) č. 1987/2006 a rozhodnutí SIS II, rozhodnutí Rady 2007/533/SVV Návratová směrnice, 2008/115/ES, článek 11	Zákaz vstupu / schengenský záznam	EÚLP, článek 2 protokolu č. 4 (svoboda pohybu)
Schengenský hraniční kodex, nařízení (ES) č. 562/2006 Návratová směrnice, 2008/115/ES, čl. 4 odst. 4	Hraniční kontroly	
	Tranzitní zóny	ESLP, <i>Amuur proti Francii</i> , 1996 (zadržení v tranzitní zóně je pokládáno za zbavení svobody)

Evropská unie	Zahrnuté záležitosti	Rada Evropy
Listina základních práv EU, článek 18 (právo na azyl) Listina, článek 19 (ochrana v případě vystěhování, vyhoštění nebo vydání) Procedurální směrnice, 2013/32/EU	Žadatelé o azyl	EÚLP, článek 3 (zákaz mučení)
Schengenský hraniční kodex, nařízení (ES) č. 562/2006, články 3 a 12	Vrácení na moři	ESLP, <i>Hirsi Jamaa a další proti Itálii</i> , 2012 (hromadné vyhoštění z volného moře)
Listina základních práv EU, článek 47 (právo na účinnou právní ochranu a spravedlivý proces) Procedurální směrnice, 2013/32/EU Schengenský hraniční kodex, nařízení (ES) č. 562/2006, článek 13 Vízový kodex, nařízení (ES) 810/2009, čl. 32 odst. 3 a čl. 34 odst. 7	Opravné prostředky	EÚLP, článek 13 (Právo na účinný opravný prostředek)

Úvod

Tato kapitola obsahuje přehled režimů vztahujících se na osoby, které si přejí vstoupit na území některého evropského státu. Dále uvádí hlavní parametry, které státy musí podle práva EÚLP i podle právních předpisů EU dodržovat při ukládání podmínek pro přístup na území nebo při výkonu činností v rámci správy hranic.

Státy mají zpravidla svrchované právo kontrolovat vstup a přetrvávající přítomnost cizích státních příslušníků na svém území. Právní předpisy EU i EÚLP uplatňování svrchovanosti do určité míry omezují. Státní příslušníci mají právo vstoupit do své vlastní země a státní příslušníci EU mají podle právních předpisů EU obecné právo vstoupit do jiných členských států EU. Kromě toho, jak je vysvětleno v následujících odstavcích, právní předpisy EU i EÚLP zakazují odmítnutí na hranicích osoby ohrožené stíháním nebo jinou závažnou újrou (zásada nenavracení, *non-refoulement*).

V rámci právních předpisů EU existují pro členské státy EU společná pravidla týkající se vydávání krátkodobých víz a provádění hraničních kontrol a ostrahy hranic. EU rovněž vypracovala pravidla pro předcházení protiprávním vstupům. V roce 2004 byla založena

agentura EU Frontex, aby podpořila členské státy EU při správě vnějších hranic EU¹⁶. Agentura také poskytuje operativní podporu prostřednictvím společných operací na pozemních, vzdušných nebo námořních hranicích. Za určitých podmínek mohou členské státy EU požádat agenturu Frontex o využití systému rychlé reakce známého jako RABIT¹⁷. Jednají-li v souvislosti s operací agentury Frontex nebo systému RABIT, ponechávají si členské státy EU odpovědnost za své jednání a opomenutí. V říjnu 2011 posílilo [nařízení \(EU\) č. 1168/2011](#), kterým se mění [nařízení \(ES\) č. 2007/2004](#), na základě něhož byla zřízena agentura Frontex, povinnosti agentury Frontex v oblasti základních práv. V roce 2013 byl na základě [nařízení Eurosur](#) (nařízení (EU) č. 1052/2013) zřízen Evropský systém ostrahy hranic.

Jak je znázorněno na [obrázku 1](#), schengenské *acquis* se uplatňuje v plné míře na většinu členských států EU. Vytváří jednotný systém pro udržování kontrol na vnějších hranicích a umožňuje jednotlivcům cestovat v rámci schengenského prostoru volně přes hranice. Do schengenského prostoru nepatří všechny členské státy EU a schengenský systém zasahuje i za hranice EU na Island, Lichtenštejnsko, Norsko a Švýcarsko. Článek 6 [Schengenského hraničního kodexu](#) (nařízení (ES) č. 562/2006) zakazuje uplatňování kodexu způsobem, který je považován za navrácení (*refoulement*) nebo nezákonnou diskriminaci.

Podle EÚLP mají státy právo v souladu se zavedeným mezinárodním právem a s výhradou svých smluvních závazků (včetně EÚLP) kontrolovat vstup, pobyt a vypovězení cizích státních příslušníků. Přístup cizích státních příslušníků na území není v EÚLP výslovně regulován a úmluva ani neuvádí, kdo by měl obdržet vízum. Judikatura ESLP pouze do určité míry omezuje právo států navrátit někoho od svých hranic, například v případech, kdy by to představovalo navrácení (*refoulement*). Judikatura může za určitých okolností od států požadovat, aby určité osobě umožnily vstup, pokud je předpokladem toho, aby mohla uplatnit určitá práva podle Úmluvy, zejména právo na respektování rodinného života.¹⁸

16 [Nařízení \(ES\) č. 2007/2004](#), 26. října 2004, Úř. věst. 2004 L 349/1; [nařízení \(EU\) č. 1168/2011](#), 25. října 2011, Úř. věst. 2011 L 304/1.

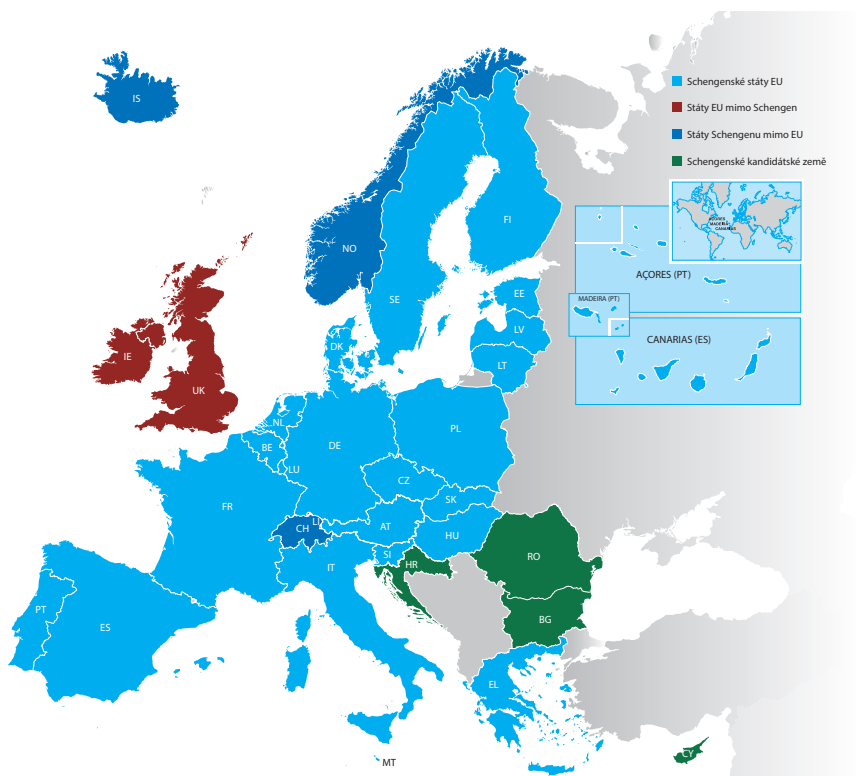
17 [Nařízení \(ES\) č. 863/2007](#), 11. července 2007, Úř. věst. 2007 L 199/30.

18 Více informací viz ESLP, [Abdulaziz, Cabales a Balkandali proti Spojenému království](#), č. 9214/80, 9473/81 a 9474/81, 28. května 1985, body 82–83.

1.1. Schengenský vízový režim

Státní příslušníci EU a státní příslušníci zemí, které jsou součástí schengenského prostoru, a jejich rodinní příslušníci mají právo vstoupit na území členských států EU bez předchozího povolení. Vyloučení mohou být pouze z důvodu veřejného pořádku, veřejné bezpečnosti nebo veřejného zdraví.

Obrázek 1: Schengenský prostor

Zdroj: Evropská komise, *Generální ředitelství pro vnitřní věci*, 2013

Podle právních předpisů EU mohou státní příslušníci zemí uvedených v příloze 1 **nařízení o vízech** (nařízení (ES) č. 539/2001, viz také jeho změny) vstoupit na území EU s vízem, které bylo vydáno před jejich vstupem. Příloha nařízení je pravidelně pozměňována. Internetová stránka Evropské komise obsahuje aktuální mapu s vízovými požadavky

pro schengenský prostor.¹⁹ Na turecké státní příslušníky, na něž se vízový požadavek nevztahoval v době vstupu doložky „standstill“ v platnost, se vízový požadavek v členských státech EU nemůže vztahovat.²⁰

Osobní informace o žadatelích o krátkodobá víza jsou uloženy ve Vízovém informačním systému (nařízení o VIS, nařízení (ES) č. 767/2008 ve znění nařízení (ES) č. 81/2009), centrálním IT systému, který spojuje konzuláty a hraniční přechody na vnějších hranicích.

Na cesty v trvání nejvýše tři měsíce do států, které jsou součástí schengenského prostoru, se vztahuje **Vízový kodex** (nařízení (ES) č. 810/2009, viz také jeho změny). Naopak delší pobyty spadají do působnosti jednotlivých států, které tuto problematiku mohou regulovat ve svém vnitrostátním právu. Pokud přijíždějí státní příslušníci, kteří jsou vyňati z vízové povinnosti podle **nařízení o vízech** (nařízení (ES) č. 539/2001), za jiným účelem než je krátký pobyt, mohou požádat o vízum před touto návštěvou. Všechna povinná víza musí být získána před cestou. Od tohoto požadavku jsou osvobozeni pouze konkrétní kategorie státních příslušníků třetích zemí.

Příklad: Ve věci *Koushkaki*²¹ SDEU rozhodl, že úřady členského státu nemohou žadateli odmítnout vydat „schengenské vízum“, pokud neplatí jeden z důvodů pro odmítnutí uvedený ve **Vízovém kodexu**. Vnitrostátní úřady mají pro účely takového zjištění široký prostor pro uvážení. Žádost o udělení víza se zamítne, existuje-li důvodná pochybnost ohledně úmyslu žadatele opustit území členských států před skončením platnosti víza, o které žádá. S cílem určit, zda o tomto úmyslu existuje důvodná pochybnost, musí příslušné orgány provést individuální posouzení žádosti o udělení víza, při kterém se zohlední jednak celková situace v zemi bydliště žadatele a jednak jeho individuální situace, zejména rodinná, sociální a ekonomická, případně předchozí oprávněné či neoprávněné pobyty v některém z členských států a jeho vazby v zemi bydliště a v členských státech.

Podle článku 21 Úmluvy k provedení Schengenské dohody²² se cizinci, kteří jsou držiteli jednotných víz a kteří vstoupili na území schengenského státu legálně, mohou po dobu

19 Evropská komise, vnitřní věci, vízové politiky na stránce http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/borders-and-visas/visa-policy/index_en.htm.

20 *Dodatkový protokol k Ankerské dohodě*, Úř. věst. 1972 L 293, článek 41.

21 Soudní dvůr EU, věc C-84/12, *Rahmanian Koushkaki proti Bundesrepublik Deutschland*, 19. prosince 2013.

22 *Úmluva k provedení Schengenské dohody* ze dne 14. června 1985 mezi vládami států Hospodářské unie Beneluxu, Spolkové republiky Německo a Francouzské republiky o postupném odstraňování kontrol na společných hranicích, Úř. věst. 2000 L 249/19.

platnosti svých víz volně pohybovat v celém schengenském prostoru. V souladu s tímž článkem může za určitých okolností vízum nahradit povolení k pobytu společně s cestovními doklady. [Nařízení \(ES\) č. 1030/2002](#) stanovuje jednotný vzor povolení k pobytu.²³ Cizinci, na které se nevztahuje požadavek víz, se mohou v schengenském prostoru volně pohybovat maximálně po dobu tří měsíců během šesti měsíců následujících po datu jejich prvního vstupu, pokud splňují podmínky pro vstup.

[Schengenský hraniční kodex](#) (nařízení (ES) č. 562/2006 ve znění [nařízení \(EU\) č. 1051/2013](#)) zrušil vnitřní hraniční kontroly kromě výjimečných případů. SDEU prohlásil, že státy nemohou vykonávat ostrahu na vnitřních hranicích, která má rovnocenný účinek jako hraniční kontroly²⁴. Ostraha vnitřních schengenských hranic, včetně ostrahy elektronickými prostředky, je povolena tehdy, opírá-li se o důkazy o protiprávním pobytu, je však do určité míry omezena, např. z hlediska intenzity a četnosti.²⁵

1.2. Předcházení neoprávněnému vstupu

Podle právních předpisů EU byla přijata opatření, která mají předcházet neoprávněnému vstupu na území EU. [Směrnice o postihu dopravců](#) (směrnice 2001/51/ES) stanovuje sankce pro ty, kdo do EU převážejí migranty v protiprávním postavení.

[Facilitační směrnice](#) (směrnice 2002/90/ES) definuje nepovolený vstup, přechod a pobyt a stanovuje sankce proti těm, kteří takovému protiprávnímu jednání napomáhají. Sankce musí být účinné, přiměřené a odrazující (článek 3). Členské státy EU mohou rozhodnout, že neuloží sankce, jednalo-li se o humanitární pomoc, ale učinit tak nemusí (čl. 1 odst. 2).

1.3. Zákazy vstupu a schengenské záznamy

Zákaz vstupu zakazuje jednotlivcům vstup do státu, ze kterého byli vyhoštěni. Zákaz platí obvykle po určitou dobu a zajišťuje, aby osoby, které jsou považovány za nebezpečné nebo nežádoucí, nedostaly vízum ani jim nebyl povolen vstup na území jiným způsobem.

23 [Nařízení Rady \(ES\) č. 1030/2002](#), kterým se stanoví jednotný vzor povolení k pobytu pro státní příslušníky třetích zemí, 13. června 2002, Úř. věst. 2002 L 157, ve znění [nařízení \(ES\) č. 380/2008/ES](#), Úř. věst. 2008 L 115/1.

24 SDEU, spojené věci C-188/10 a C-189/10, [2010] Sb. rozh. I-05667, *Aziz Melki a Selim Abdeli* [velký senát], bod. 74.

25 SDEU, věc C-278/12 PPU, *Atiqullah Adil proti Minister voor Immigratie, Integratie en Asiel*, 19. července 2012.

Podle právních předpisů EU se zákazy vstupu zapisují do databáze nazývané Schengenský informační systém (SIS), do kterého mají přístup a mohou nahlížet úřady jiných signatářských států Schengenské dohody. V praxi to je jediný způsob, jak stát, který vydal zákaz vstupu, může zajistit, aby se státní příslušník třetí země, jemuž byl zakázán vstup, nevrátil na jeho území tak, že vstoupí do jiného členského státu schengenského prostoru, a poté se bude volně pohybovat bez hraničních kontrol. Schengenský informační systém byl nahrazen Schengenským informačním systémem druhé generace (SIS II), který začal fungovat dne 9. dubna 2013²⁶. SIS II, jehož právním základem jsou [nařízení SIS II](#)²⁷ a [rozhodnutí SIS II](#)²⁸, je modernější verzí tohoto systému a obsahuje zdokonalené funkce, jako je možnost používat biometrické prvky a vylepšené možnosti dotazů. Proti zakazu vstupu je možné podat námítky.

Příklad: Ve věci *M. et Mme Forabosco* francouzská Státní rada (*Conseil d'État*) zrušila rozhodnutí o neudělení víza manželce pana Forabosca, kterou německé úřady zapsaly do databáze SIS na základě toho, že její žádost o azyl byla v Německu zamítnuta. Francouzská Státní rada rozhodla, že zákaz vstupu v databázi SIS v důsledku záporného rozhodnutí o udělení azylu je nedostatečným důvodem pro zamítnutí žádosti o francouzské dlouhodobé vízum.²⁹

Příklad: Ve věci *M. Hicham B.* francouzská Státní rada nařídila dočasné pozastavení rozhodnutí o vyhoštění cizince, protože byl uveden v databázi SIS. Rozhodnutí o vyhoštění cizince uvádělo zápis v systému SIS, nikoli však údaj, ze které země zápis v systému SIS pocházel. Jelikož rozhodnutí o vyhoštění musí obsahovat právní a faktické důvody, byl příkaz k vyhoštění považován za nezákonný.³⁰

U osob, pro které byl vydán zákaz vstupu v souvislosti s příkazem k navrácení podle [návrátové směrnice](#) (směrnice 2008/115/ES),³¹ by měl zákaz zpravidla trvat nejdéle pět

26 Pro záležitosti spadající do oblasti působnosti hlavy IV Smlouvy o založení Evropského společenství viz: [rozhodnutí Rady 2013/158/EU](#) ze dne 7. března 2013, kterým se stanoví datum použitelnosti nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1987/2006 o zřízení, provozu a využívání Schengenského informačního systému druhé generace (SIS II), Úř. věst. 2013 L87, s. 10; pro záležitosti spadající do oblasti působnosti hlavy VI Smlouvy o Evropské unii viz: [rozhodnutí Rady 2013/157/EU](#) ze dne 7. března, kterým se stanoví datum použitelnosti rozhodnutí Rady 2007/533/SVV o zřízení, provozování a využívání Schengenského informačního systému druhé generace (SIS II), Úř. věst. 2013 L87, s. 8.

27 Nařízení (ES) Evropského parlamentu a Rady č. 1987/2006, 20. prosince 2006, Úř. věst. 2006 L 381/4.

28 [Rozhodnutí Rady 2007/533/SVV](#), 12. června 2007, Úř. věst. 2007 L 205/63.

29 Francie, Státní rada (*Conseil d'État*), *M et Mme Forabosco*, č. 190384, 9. června 1999.

30 Francie, Státní rada (*Conseil d'État*), *M Hicham B.*, č. 344411, 24. listopadu 2010.

31 [Směrnice 2008/115/ES](#), Úř. věst. 2008 L 348, čl. 3 odst. 6 a článek 1.

let.³² Zpravidla bude doprovázen záznamem v SIS a takovým osobám bude odepřen vstup do celého schengenského prostoru. Členský stát EU, který zákaz vstupu vydal, ho bude muset stáhnout dříve, než jiný členský stát EU bude moci této osobě udělit vízum nebo jí povolit vstup. Jelikož zákaz se může vztahovat na situaci, která byla specifická pro stát, který zákaz vydal, vyvstávají otázky ohledně přiměřenosti celoschengenského zákazu, zejména pak v situacích, v nichž hrají roli jiná základní práva, například při opětovném sloučení rodiny.

Zákazy vstupu vydané mimo oblast působnosti [návrátové směrnice](#) formálně nezakazují jiným státům povolit vstup do schengenského prostoru. Jiné státy však mohou vzít zákazy vstupu v úvahu při rozhodování o tom, zda vydat vízum nebo umožnit vstup. Zákazy tudíž mohou mít dopad v celém schengenském prostoru, i když zákaz může být relevantní pouze pro vydávající stát, který danou osobu považuje za nežádoucí, včetně například důvodů souvisejících s narušením politické stability: schengenský záznam vydaný o ruském politikovi některým členským státem EU znemožnil členovi Parlamentního shromáždění Rady Evropy (PACE) zúčastnit se zasedání parlamentu ve Francii. Tato skutečnost byla důkladně prodiskutována na zasedání Výboru pro právní záležitosti a lidská práva PACE v říjnu 2011 a výsledkem byla zpráva o omezeních svobody pohybu jako trestu za politické postoje.³³

Podle EÚLP je zařazení někoho do databáze SIS krokem jednotlivého členského státu v rámci oblasti působnosti právních předpisů EU. K ESLP tudíž mohou být podávány žaloby na to, že dotčený stát údajně porušil EÚLP tím, že někoho zařadil nebo ponechával na seznamu.

Příklad: Ve věci *Dalea proti Francii* rumunský občan, jehož jméno zapsala Francie do databáze SIS předtím, než Rumunsko vstoupilo do EU, nemohl vykonávat svou podnikatelskou činnost nebo poskytovat či přijímat služby v žádném ze států schengenského prostoru. Jeho žaloba, že se jednalo o zásah do jeho práva vykonávat svou profesní činnost (chráněného podle článku 8 EÚLP o právu na respektování soukromého a rodinného života), byla prohlášena za nepřijatelnou. V rozhodnutí svého prvního senátu týkajícím se zápisu v databázi SIS a jeho dopadu se soud usnesl, že

32 SDEU, věc C-297/12, *Trestní řízení proti Gjoku Filevovi a Adnanu Osmanimu*, 19. září 2013.

33 Rada Evropy, Výbor pro právní záležitosti a lidská práva (2012), *The inadmissibility of restrictions on freedom of movement as punishment for political positions* (Nepřijatelnost omezení svobody pohybu jako trestu za politické postoje), 1. června 2012, a usnesení č. 1894 (předběžné znění), přijato 29. června 2012.

prostor státu pro uvážení při určování záruk před svévolí, je širší, pokud jde o vstup na vnitrostátní území, než ve vztahu k vyhoštění.³⁴

ESLP musel též zvažovat dopad zákazu cestovat uložený v důsledku zařazení osoby na seznam osob podezřelých z terorismu, který spravuje OSN a má sloužit jako preventivní opatření proti porušování vnitrostátních nebo zahraničních právních předpisů týkajících se přístěhovalců.

Příklad: Věc *Nada proti Švýcarsku*³⁵ se týkala italsko-egyptského státního příslušníka, žijícího v Campione d'Italia (italská enkláva ve Švýcarsku), kterého švýcarské úřady po zavedení protiteroristických sankcí Rady bezpečnosti OSN zařadily do „federálního nařízení o Talibanu“. V důsledku zápisu nemohl žalobce opustit Campione d'Italia a jeho pokusy o to, aby bylo jeho jméno z tohoto seznamu vymazáno, byly zamítnuty. ESLP konstatoval, že švýcarské úřady měly při provádění protiteroristických rezolucí OSN určitý prostor pro uvážení. Soud dále rozhodl, že Švýcarsko porušilo práva žalobce podle článku 8 EÚLP tím, že okamžitě neupozornilo Itálii nebo sankční výbor OSN na to, že neexistuje žádné důvodné podezření proti žalobci, a účinky režimu sankcí nepřizpůsobilo jeho individuální situaci. Rozhodl též, že Švýcarsko porušilo článek 13 EÚLP ve spojení s článkem 8, jelikož žalobce neměl žádné účinné prostředky, jak dosáhnout výmazu svého jména ze seznamu.

Příklad: Věc *Stamose proti Bulharsku*³⁶ se týkala bulharského státního příslušníka, kterému bulharské úřady vydaly z důvodu porušení imigračních předpisů USA dvouletý zákaz cestování. Při prvním posouzení toho, zda zákaz cestování, jehož účelem bylo předejít porušování vnitrostátních nebo zahraničních imigračních zákonů, byl slučitelný s článkem 2 protokolu č. 4 k EÚLP, ESLP shledal, že všeobecné a nerozlišující opatření zakazující žalobci cestovat do všech cizích zemí z důvodu porušení imigračního práva v jedné konkrétní zemi nebylo přiměřené.

1.4. Hraniční kontroly

Článek 6 *Schengenského hraničního kodexu* požaduje, aby při plnění úkolů hraničních kontrol byla plně ctěna lidská důstojnost.³⁷ Kontroly musí být prováděny způsobem, při

34 ESLP, *Dalea proti Francii* (rozh.) č. 964/07, 2. února 2010.

35 ESLP, *Nada proti Švýcarsku* [velký senát], č. 10593/08, 12. září 2012.

36 ESLP, *Stamose proti Švýcarsku*, č. 29713/05, 27. listopadu 2012.

37 Viz SDEU, věc C-23/12, *Mohamad Zakaria*, 17. ledna 2013.

němž nedochází k diskriminaci na základě pohlaví, rasového nebo etnického původu, náboženského vyznání nebo světového názoru, zdravotního postižení, věku nebo sexuální orientace. Příznivější pravidla platí pro státní příslušníky třetích zemí, kteří požívají právo na volný pohyb (článek 3 a čl. 7 odst. 6). Byl vytvořen mechanismus pro hodnocení a monitorování uplatňování schengenského *acquis* (nařízení (EU) č. 1053/2013).

Podle EÚLP nebyl požadavek, aby si muslimská žena pro účely kontroly totožnosti na konzulátu sundala šátek z hlavy nebo aby si sikhský muž sundal při letištní bezpečnostní kontrole turban, shledán porušením jejich práva na svobodu náboženského vyznání podle článku 9 EÚLP³⁸.

Ve věci *Ranjit Singh proti Francii* Výbor OSN pro lidská práva rozhodl, že povinnost sikhského muže sundat si turban při pořizování oficiální fotografie na průkaz totožnosti představuje porušení článku 18 Mezinárodní úmluvy o občanských a politických právech (ICCPR), a nepřijal argument, že požadavek být na fotografii na průkaz totožnosti bez pokrývky hlavy je nezbytný pro ochranu veřejné bezpečnosti a pořádku. Své stanovisko Výbor OSN pro lidská práva vysvětlil tak, že stát neobjasnil, proč by nošení sikhského turbanu ztěžovalo identifikaci osoby, která nosí turban neustále, nebo jak by se zvýšila možnost podvodu nebo padělání dokladů. Výbor rovněž vzal v úvahu skutečnost, že fotografie na průkaz totožnosti bez turbanu by mohla způsobit, že dotčená osoba by byla nucena sundávat si turban při kontrolách totožnosti³⁹.

1.5. Tranzitní zóny

Státy se v některých případech pokusily tvrdit, že osoby v tranzitních zónách nespadají do jejich jurisdikce.

V rámci právních předpisů EU čl. 4 odst. 4 [návrátové směrnice](#) stanovuje minimální práva, která se mají vztahovat i na osoby zadržené nebo zastavené v souvislosti s neoprávněným překročením hranice.

Podle EÚLP se odpovědnost státu může uplatnit v případě osob pobývajících v tranzitní zóně.

38 ESLP, *Phull proti Francii* (rozh.), č. 35753/03, 11. ledna 2005; ESLP, *El Morsli proti Francii* (rozh.), č. 15585/06, 4. března 2008.

39 Výbor OSN pro lidská práva, *Ranjit Singh proti Francii*, sdělení č. 1876/2000 a 1876/2009, stanoviska ze dne 22. července 2011, bod 8.4.

Příklad: Ve věci *Amuur proti Francii*⁴⁰ byli žalobci drženi v tranzitní zóně pařížského letiště. Francouzské úřady tvrdily, že žalobci nespadají pod francouzskou jurisdikci, protože do Francie „nevstoupili“. ESLP byl jiného názoru a došel k závěru, že ustanovení domácího práva platná v té době nezaručovala dostatečně právo žalobců na svobodu v souladu s čl. 5 odst. 1 EÚLP⁴¹.

1.6. Žadatelé o azyl

V rámci právních předpisů EU Listina základních práv EU stanovuje právo na azyl v článku 18 a zákaz navrácení (*refoulement*) v článku 19. Článek 78 SFEU stanovuje vytvoření společného evropského azylového systému, který musí dodržovat závazky států vyplývající ze Ženevské úmluvy z roku 1951. Za účelem provedení tohoto ustanovení bylo přijato několik legislativních nástrojů. Odrážíjí též ochranu před navrácením (*refoulement*) obsaženou v článku 33 Ženevské úmluvy z roku 1951.

Ačkoli článek 18 Listiny zaručuje právo na azyl, právní předpisy EU nestanoví způsoby, jak usnadnit příjezd uchazečů o azyl. Osoby, které chtějí požádat o azyl v EU, jsou v první řadě státní příslušníci zemí, jejichž občané pro vstup EU potřebují víza. Jelikož tyto osoby nemají často nárok na běžné vízum, je možné, že musí hranici překročit nelegálním způsobem.

Čl. 3 odst. 1 **dublinkého nařízení** (nařízení (EU) č. 604/2013) vyžaduje, aby členské státy EU posoudily jakoukoli žádost o mezinárodní ochranu učiněnou státním příslušníkem třetí země nebo osobou bez státní příslušnosti a aby takovou žádost posoudil jediný členský stát. *Acquis* EU v oblasti azylu se uplatňuje až od okamžiku, kdy se příslušná osoba dostane na hranici, včetně teritoriálních vod a tranzitních zón (čl. 3 odst. 1 **procedurální směrnice** (2013/32/EU)). Pro tyto žádosti článek 6 směrnice stanovuje podrobnosti o přístupu k azylovému řízení. Zejména podle čl. 6 odst. 1 jsou státy povinny zaregistrovat žádost do tří pracovních dnů nebo do šesti pracovních dnů, pokud je žádost učiněna u jiných orgánů, než u orgánů odpovědných za její registraci. Podle čl. 6 odst. 2 jsou státy povinny zajistit, aby osoby měly skutečnou příležitost žádost podat co možná nejdříve. Záruky uvedené ve směrnici se aktivují zahájením řízení. Nevztahují se na ty osoby, které se nemohou dostat na území, hranice nebo do tranzitního prostoru.

40 ESLP, *Amuur proti Francii*, č. 19776/92, 25. června 1996, body 52–54.

41 Viz též ESLP, *Nolan a K proti Rusku*, č. 2512/04, 12. února 2009; ESLP, *Riad a Idrab proti Belgii*, č. 29787/03 a 29810/03, 24. ledna 2008.

Článek 43 **procedurální směrnice** povoluje zpracování žádosti o azyl na hranici. Tam může být rozhodnuto o přípustnosti žádosti. Za okolností, v nichž lze využít zrychleného řízení podle čl. 31 odst. 8 směrnice, může být též rozhodnuto o její věcné stránce. Uplatní se základní zásady a záruky použitelné na žádosti o azyl učiněné na území státu. Čl. 43 odst. 2 stanovuje, že při řízení na hranicích musí být rozhodnutí vydáno nejpozději do čtyř týdnů od učinění žádosti; jinak musí být žadateli povolen vstup na území daného státu. Podle čl. 24 odst. 3 existuje povinnost upustit od řízení na hranicích v případě žadatelů, kteří potřebují zvláštní procesní záruky v důsledku znásilnění nebo jiných vážných forem násilí, nelze-li náležitou podporu poskytnout na hranici. Čl. 25 odst. 6 písm. b) stanovuje určitá omezení pro zpracování žádostí učiněných na hranici nezletilými osobami bez doprovodu. Tato ustanovení se nevztahují na Irsko a Spojené království, které zůstávají vázány článkem 35 původní **směrnice (2005/85/ES)** ve znění z roku 2005.

Podle EÚLP právo na azyl jako takové neexistuje. Avšak odmítnutí osoby, ať už na hranici nebo na jiném místě v rámci jurisdikce daného státu, vedoucí k jejímu vystavení riziku mučení nebo nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu, je zakázáno článkem 3 EÚLP. V krajních případech se na vystěhování, vyhoštění nebo vydání může vztahovat i článek 2, který chrání právo na život.

Někdejší Evropská komise pro lidská práva přezkoumala celou řadu případů „neustále migrujících uprchlíků“, kdy žádná země nepřijala odpovědnost za to, aby mohli vstoupit na její území a jejich žádosti mohly být zpracovány.

Příklad: *Věc východoafrických Asiatů*⁴² se týkala situace držitelů britských cestovních pasů, kteří neměli právo na pobyt ve Spojeném království nebo na vstup do této země a kteří byli vyhoštěni z britských držav v Africe. Stali se z nich tak „neustále migrující uprchlíci“. Někdejší Evropská komise pro lidská práva došla k závěru, že i bez uvážení článku 14 EÚLP by diskriminace na základě rasy mohla za určitých okolností sama představovat ponižující zacházení ve smyslu článku 3 EÚLP.

1.7. Odepření vstupu na moři

Na území EU a do členských států Rady Evropy lze vstoupit letecky, po souši nebo po moři. Operace ostrahy hranic probíhající na moři musí nejen respektovat lidská práva a uprchlické právo, ale musí být též v souladu s mezinárodním mořským právem.

⁴² Evropská komise pro lidská práva, *Východoafričtí Asiaté (osoby pod britskou ochranou) proti Spojenému království (rozh.)*, č. 4715/70, 4783/71 a 4827/71, 6. března 1978.

Aktivita na volném moři se řídí Úmluvou OSN o mořském právu, jakož i Mezinárodní úmluvou o bezpečnosti lidského života na moři (SOLAS) a Úmluvou o službě pátrání a záchrany (SAR). Tyto nástroje obsahují povinnost poskytnout pomoc a zachránit osoby v nouzi na moři. Kapitán lodi je dále povinen dopravit osoby zachráněné na moři na „bezpečné místo“.

V této souvislosti je jednou z nejkontroverznějších otázka, kde mají být vyloděny osoby zachráněné nebo zastavené na moři.

Podle právních předpisů EU článek 12, chápaný ve spojení s články 3 a 3a⁴³ **Schengenského hraničního kodexu** stanovuje, že činnosti v rámci správy hranic musí respektovat zásadu nenavracení. Vzhledem ke složitosti této otázky přijala EU pokyny, které mají agentuře Frontex pomoci při provádění operací na moři⁴⁴. SDEU pokyny zrušil a Evropská komise představila návrh nového nařízení⁴⁵.

Příklad: Ve věci *Evropský parlament proti Radě Evropské unie*⁴⁶ požádal Evropský parlament SDEU, aby se vyjádřil k zákonnosti pokynů pro operace agentury Frontex na moři ([rozhodnutí Rady 2010/252/EU](#)). Pokyny byly přijaty komitologickým postupem stanoveným v článku 5a rozhodnutí 1999/468/ES bez plného zapojení Evropského parlamentu. SDEU je zrušil, ačkoli konstatoval, že by měly zůstat v platnosti, dokud nebudou nahrazeny. SDEU upozornil, že přijatá pravidla obsahují podstatné prvky ostrahy vnějších námořních hranic, a tudíž vyžadují politická rozhodnutí, která musí být přijímána na základě řádného legislativního postupu s Parlamentem jako spoluzákodárcem. Mimoto Soudní dvůr konstatoval, že nová opatření obsažená v napadeném rozhodnutí budou mít pravděpodobně vliv na osobní svobody a základní práva osob, a tudíž tato opatření opět vyžadují, aby byl zvolen řádný postup. Podle Soudního dvora skutečnost, že ustanovení obsažená v části II (Pokyny pro pátrací a záchranné situace a pro vylodění v kontextu operací na námořních hranicích koordinovaných agenturou) přílohy rozhodnutí Rady 2010/252/ES jsou nazývána pokyny a podle článku 1 nejsou závazná, nezporochybňuje jejich kvalifikaci jako základní předpisy.

43 [Nařízení \(EU\) č. 610/2013](#) ze dne 26. června 2013, kterým se mění Schengenský hraniční kodex, Úř. věst. 2013 L 182/1, zavádí článek 3a.

44 [Rozhodnutí Rady 2010/252/EU](#), 26. dubna 2010, Úř. věst. 2010 L 111/20.

45 Evropská komise, [COM\(2013\) 197 final](#), Brusel, 12. dubna 2013.

46 SDEU, věc C-355/10 [2012], *Evropský parlament proti Radě Evropské unie*, 5. září 2012, body 63–85.

Podle EÚLP se úmluva vztahuje na všechny osoby, které podléhají jurisdikci členského státu Rady Evropy. ESLP při několika příležitostech⁴⁷ uvedl, že osoby mohou podléhat jeho jurisdikci, pokud nad nimi vykonává stát kontrolu na volném moři. Ve věci proti Itálii z roku 2012 velký senát ESLP stanovil práva migrantů snažících se dostat na evropskou půdu a povinnosti států za takových okolností.

Příklad: Ve věci *Hirsi Jamaa a ostatní proti. Itálii*⁴⁸ byli žalobci součástí skupiny asi 200 migrantů, včetně žadatelů o azyl a dalších osob, které italská pobřežní stráž zastavila na volném moři v maltském pátracím a záchraném prostoru. Na základě dohody uzavřené mezi Itálií a Libyí byli migranti okamžitě vráceni do Libye, aniž dostali příležitost požádat o azyl. Nebyla zaevidována jejich jména ani státní příslušnost. ESLP konstatoval, že situace v Libyi byla známa a bylo snadné ji z četných zdrojů ověřit. Rozhodl tudíž, že italské úřady věděly, nebo měly vědět, že žalobci budou po návratu do Libye jako migranti v protiprávním postavení vystaveni zacházení v rozporu s EÚLP a že jim nebude poskytnut žádný druh ochrany. Věděly též, nebo měly vědět, že neexistovaly dostatečné záruky chránící žalobce před rizikem svévolného navrácení do jejich zemí původu, k nimž patřilo Somálsko a Eritrea. Italské úřady měly vzít obzvláště v úvahu neexistenci jakéhokoli azylového řízení a nemožnost přinutit libyjské úřady k tomu, aby uznaly status uprchlíka poskytnutý Úřadem vysokého komisaře OSN pro uprchlíky.

ESLP znovu potvrdil, že skutečnost, že žalobci nepožádali o azyl ani nepopsali rizika, jimž čelí v důsledku chybějícího azylového systému v Libyi, nezprošťuje Itálii jejich závazků podle článku 3 EÚLP. Znovu zdůraznil, že italské úřady měly zjistit, jak libyjské úřady plní své mezinárodní závazky v souvislosti s ochranou uprchlíků. Převozem žalobců do Libye byl tudíž porušen článek 3 EÚLP, protože žalobce vystavil riziku navrácení (*refoulement*).

1.8. Opravné prostředky

Pokud jde o opravné prostředky, v kapitole 4 o procesních zárukách bude tato problematika rozebrána do větší hloubky a kapitola 6 se bude zabývat opravnými prostředky v souvislosti se zbavením svobody.

47 ESLP, *Khavara a ostatní proti Itálii a Albánii*, č. 39473/98, 11. ledna 2001; ESLP, *Medvedyev a ostatní proti Francii* [velký senát], č. 3394/03, 29. března 2010.

48 ESLP, *Hirsi Jamaa a ostatní proti Itálii* [velký senát], č. 27765/09, 23. února 2012.

Podle právních předpisů EU některé nástroje, například **Vízový kodex** (čl. 32 odst. 3 a čl. 34 odst. 7), **Schengenský hraniční kodex** (článek 13) a **procedurální směrnice** (článek 46), stanovují specifická odvolání a opravné prostředky. Článek 47 Listiny základních práv EU také stanovuje obecnější záruky. Všechny osoby, které tvrdí, že se staly obětí porušení práv a svobod zaručených právem EU, včetně porušení ustanovení Listiny, musí automaticky získat přístup k účinnému opravnému prostředku, který zahrnuje „účinnou soudní ochranu“ proti zamítnutí vstupu na území nebo přístupu k příslušným řízením.

Podle EÚLP všichni ti, při jejichž přístupu na území nebo k řízením se pravděpodobně uplatní práva zaručená v rámci EÚLP, musí mít podle článku 13 EÚLP přístup k účinnému opravnému prostředku u vnitrostátního úřadu. Například ve věci *Hirsi Jamaa a ostatní proti Itálii* EÚLP shledal, že žádný takový opravný prostředek neexistoval, neboť migranti byli posláni zpět do Libye, aniž dostali možnost toto opatření napadnout.

Klíčové body

- Státy mají právo rozhodovat o tom, zda poskytnou cizincům přístup na své území, musí však dodržet právní předpisy EU, EÚLP a příslušné záruky lidských práv (viz [úvod](#) v této kapitole).
- Právní předpisy EU stanoví společná pravidla pro členské státy EU ohledně vydávání krátkodobých víz (viz [oddíl 1.1](#)).
- Právní předpisy EU obsahují záruky týkající se výkonu hraničních kontrol (viz [oddíl 1.4](#)) a činností v rámci ostrahy hranic, zejména na moři (viz [oddíl 1.7](#)).
- Právní předpisy EU, zejména schengenské *acquis*, umožňují jednotlivcům cestovat v rámci dohodnutého prostoru bez hraničních kontrol (viz [oddíl 1.1](#)).
- Podle právních předpisů EU může v důsledku zákazu vstupu vydaného jediným státem schengenského prostoru být dané osobě odepřen vstup do celého schengenského prostoru (viz [oddíl 1.3](#)).
- Listina základních práv EU stanovuje právo na azyl a zákaz navracení (*refoulement*). *Acquis* EU v oblasti azylu se uplatňuje od okamžiku, kdy se příslušná osoba dostane na hranice EU (viz [oddíl 1.6](#)).
- Za určitých okolností EÚLP omezuje právo státu zadržet nebo odmítnout migranta na své hranici (viz [Úvod](#) této kapitoly a [oddíly 1.5](#) a [1.6](#)) bez ohledu na to, zda je migrant v tranzitní zóně nebo jinde v jurisdikci tohoto státu. Stát může být rovněž povinen zajistit opravný prostředek, na jehož základě může být údajné porušení EÚLP předloženo vnitrostátnímu úřadu (viz [oddíly 1.7](#) a [1.8](#)).

Další judikatura a informace:

Hledáte-li další judikaturu, přečtěte si prosím pokyny Jak najít judikaturu evropských soudů na straně [239](#) této příručky. Další materiály týkající se problematiky rozebírané v této kapitole lze nalézt v oddíle Další informace na straně [217](#).

2

Status a související dokumentace

Evropská unie	Zahnuté záležitosti	Rada Evropy
Procedurální směrnice (2013/32/EU), článek 9 (právo zůstat v členském státě) Přijímací směrnice (2013/33/EU), článek 6 (doklady)	Žadatelé o azyl	ESLP, <i>Saadi proti Spojenému království</i> , 2008 a <i>Suso Musa proti Maltě</i> , 2013 (vstup považovaný za nepovolený dokud není formálně povolen)
Kvalifikační směrnice (2011/95/EU)	Osoby s přiznaným statusem uprchlíka a osoby, jimž byla poskytnuta doplňková ochrana	ÉÚLP, článek 3 (zákaz mučení)
Směrnice o povolení k pobytu pro oběti obchodování s lidmi (2004/81/ES) Sankční směrnice (2009/52/ES)	Oběti obchodování s lidmi a obzvláště vykořisťovatelských pracovních podmínek	Úmluva o opatřeních proti obchodování s lidmi, článek 14 (povolení k pobytu také z důvodu osobní situace oběti) ESLP, <i>Rantsev proti Kypru a Rusku</i> , 2010 (ruská oběť obchodování s lidmi na Kypru)
	Osoby postižené přechodnými opatřeními podle pravidla 39	ESLP, <i>Mamatkulov a Askarov proti Turecku</i> , 2005 a <i>Savridin Dzhurayev proti Rusku</i> , 2013 (vydání navzdory uvedení pravidla 39 soudem ESLP)
Návratová směrnice (2008/115/ES) ESD, C-357/09, <i>Kadzoev</i> , 2009 SDEU, C-34/09, <i>Ruiz Zambrano</i> , 2011	Migranti v protiprávním postavení	ESLP, <i>Kurić proti Slovinsku</i> , 2012 (nezákonné odebrání povolení k pobytu)
Směrnice o dlouhodobě pobývajících rezidentech (2003/109/ES)	Dlouhodobě pobývajcí rezidenti	Úmluva o usazování, 13. prosince 1955

Evropská unie	Zahrnuté záležitosti	Rada Evropy
<p>Dodatkový protokol z roku 1970 k Ankarské dohodě, článek 41 (doložka „standstill“)</p> <p>Rozhodnutí Rady přidružení EHS–Turecko č. 1/80 (výsady pro rodinné příslušníky)</p>	Turečtí státní příslušníci	
Směrnice o volném pohybu (2004/38/ES)	Rodinní příslušníci ze třetích zemí u státních příslušníků EHP	
SDEU, C-135/08, <i>Rottmann</i> , 2010 (ztráta občanství Unie)	Osoby bez státní příslušnosti	

Úvod

Tato kapitola se zabývá statusem a doklady různých skupin migrantů.

Pro mnoho migrantů může skutečnost, že nemají příslušný status nebo doklady potvrzující jejich právní postavení vést k různým problémům, například k odepření přístupu k veřejným nebo soukromým službám nebo na trh práce. Právní předpisy EU obsahují podrobná kogentní ustanovení týkající se statusu i dokladů a jakékoli nedodržení těchto ustanovení představuje porušení právních předpisů EU. ESLP může být požádán o zvážení toho, zda absence statusu nebo dokladů zasahuje do požívání práva dotčené osoby podle EÚLP, a pokud ano, zda je takový zásah ospravedlněný.

Pokud hostitelský stát nevydal žádné formální povolení, může být přítomnost státního příslušníka třetí země považována tímto státem za protiprávní. Právní předpisy EU i EÚLP však stanoví okolnosti, za kterých musí být přítomnost státního příslušníka třetí země považována za oprávněnou, třebaže není dotčeným státem povolena (viz [oddíly 2.2 a 2.5](#)). Některá práva EU, EÚLP, Listiny základních práv EU a ESC jsou přiznávána pouze těm, jejichž přítomnost v příslušné zemi je oprávněná (viz [kapitola 8](#)).

Právní předpisy EU mohou výslovně stanovit, který konkrétní typ statusu bude uznáván nebo přiznáván. Mohou stanovit povinnost vydat specifické doklady (viz [oddíly 2.1, 2.2 a 2.8](#)). Pokud má osoba podle právních předpisů EU nebo vnitrostátního práva nárok na určitý status – nebo určité doklady, představuje neudělení takového statusu nebo vydání takových dokladů porušení právních předpisů EU.

ESLP nevyžaduje výslovně, aby stát migrantovi přiznal určitý status nebo aby mu vydal konkrétní doklady. Za některých okolností může právo na respektování rodinného a soukromého života (článek 8) vyžadovat, aby státy uznaly status migranta, povolily mu pobyt nebo mu vydaly doklady. Článek 8 však nelze vykládat jako záruku práva na konkrétní typ povolení k pobytu. Pokud právní předpisy daného státu stanovují několik různých typů povolení k pobytu, bude ESLP zpravidla požádán o provedení analýzy právních a praktických důsledků vydání konkrétního povolení⁴⁹.

2.1. Žadatelé o azyl

Žadatelé o azyl žádají o mezinárodní ochranu z toho důvodu, že se nemohou vrátit nebo nemohou být vráceni do země původu, jelikož mají důvodný strach ze stíhání nebo jim hrozí špatné zacházení nebo jiná závažná újma (viz kapitola 3).

Podle právních předpisů EU jsou uchazeči o azyl definováni jako „žadatelé o udělení mezinárodní ochrany“. Jejich situaci upravuje *acquis* EU v oblasti azylu. Všechny příslušné předpisy tvořící *acquis* v oblasti azylu a státy, v nichž se uplatňují, jsou vyjmenovány v příloze 1. Získáním přístupu k azylovému řízení se zabývá kapitola 1. Tento oddíl pojednává o těch žadatelích o azyl, jejichž žádosti jsou posuzovány a kteří čekají na konečné rozhodnutí. Právní předpisy EU zakazují vyhoštění žadatele o azyl před rozhodnutím o jeho žádosti o azyl. Čl. 9 odst. 1 **procedurální směrnice** (2013/32/EU) stanovuje, že přítomnost žadatele o azyl na území členského státu EU je oprávněná. Uvádí, že žadatelé o azyl „mohou v členském státě setrvat“ za účelem řízení do doby, než odpovědný orgán vydá rozhodnutí, ačkoli existuje několik výjimek, zejména pro následné žádosti.

Právo na doklady pro žadatele o azyl podle právních předpisů EU je stanoveno v **přijímací směrnici** (2013/33/EU; viz příloha 1, kde jsou uvedeny členské státy EU vázané touto směrnicí). Článek 6 této směrnice uvádí, že všichni ti, kteří podají žádost o azyl, musí do tří dnů dostat doklad, který potvrzuje jejich status jakožto žadatelů o azyl nebo skutečnost, že jsou oprávněni pobývat na území daného státu po dobu, po kterou je jejich žádost posuzována. Podle čl. 6 odst. 2 mohou státy upustit od uplatňování výše uvedeného ustanovení, je-li žadatel orgány zajištěn nebo je na hranici.

Podle EÚLP neexistuje žádné odpovídající ustanovení, které by upravovalo status žadatelů o azyl během zpracování jejich žádostí o ochranu. Bude tudíž nezbytné zvážit, zda

⁴⁹ ESLP, *Liu proti Rusku*, č. 42086/05, 6. prosince 2007, bod 50.

je podle vnitrostátního práva žadatelům o azyl povoleno setrvat na území státu v době, kdy jsou zpracovávány jejich žádosti.

Podle čl. 5 odst. 1 písm. f) EÚLP smí být žadatelé o azyl zajištěni, aby se zabránilo jejich „nepovolenému vstupu“ na území státu. Podle ESLP zůstává vstup „nepovoleným“, dokud ho formálně nepovolí vnitrostátní orgány.

Příklad: ESLP ve věci *Saadi proti Spojenému království*⁵⁰ rozhodl, že vstup zůstává nepovoleným, dokud ho formálně nepovolí vnitrostátní orgány. V tomto případě ESLP rozhodl, že nedošlo k porušení čl. 5 odst. 1, pokud byl žadatel o azyl v souladu se zákonem zajištěn na sedm dní ve vhodných podmínkách, zatímco byla zpracovávána jeho žádost o azyl.

Příklad: Ve věci *Suso Musa proti Maltě*⁵¹ však ESLP rozhodl, že pokud stát šel dále, než mu ukládají jeho právní povinnosti a uzákonil právní předpisy výslovně povolující vstup nebo pobyt přistěhovalců před rozhodnutím o žádosti o azyl, a to buď nezávisle, nebo v souladu s právními předpisy EU, jakékoli následné zajištění s cílem předejít nepovolenému vstupu může vyvolat otázku ohledně zákonnosti zajištění podle čl. 5 odst. 1 písm. f.

Článek 2 protokolu č. 4 EÚLP uvádí práva svobody pohybu těch, kteří jsou ve státě „právoplatně“, zatímco článek 1 protokolu č. 7 stanovuje určité procesní záruky proti vyhoštění pro ty, kteří jsou na území státu „právoplatně“. Osoba však může o své právoplatné právní postavení přijít.

Příklad: Před Výborem OSN pro lidská práva⁵² německá vláda uznala, že žadatelé o azyl se po dobu svého azylového řízení zdržovali na území oprávněně. Avšak ve věci *Omwenyeye proti Německu*⁵³ ESLP přijal argument vlády, že při porušení podmínek, které stát spojil s dočasným pobytem žalobce, tzn. povinnosti setrvat na území určitého města, žalobce přišel o své právoplatné právní postavení, a nevztahuje se na něho tudíž působnost článku 2 protokolu č. 4 EÚLP.

50 ESLP, *Saadi proti Spojenému království* [velký senát], č. 13229/03, 29. ledna 2008, bod 65.

51 ESLP, *Suso Musa proti Maltě*, č. 42337/12, 23. července 2013.

52 CCPR/C/DEU/2002/5, 4. prosince 2002.

53 ESLP, *Omwenyeye proti Německu* (rozh.), č. 44294/04, 20. listopadu 2007.

2.2. Osoby s přiznaným statusem uprchlíka a osoby, u nichž je uznávána potřeba doplňkové ochrany

Podle právních předpisů EU zaručuje Listina základních práv EU právo na azyl (článek 18), čímž jde nad rámec práva požádat o azyl. Ti, kteří mají nárok na azyl, mají právo na uznání tohoto statusu. Články 13 (statusu uprchlíka) a 18 (status doplňkové ochrany pro ty, kteří potřebují mezinárodní ochranu, ale nesplňují podmínky pro přiznání statusu uprchlíka) **kvalifikační směrnice** (2011/95/EU) dávají výslovné právo na přiznání statusu uprchlíka nebo doplňkové ochrany. Osoby, jimž je přiznána mezinárodní ochrana, mohou o svůj status přijít, pokud dojde ke skutečnému zlepšení situace v jejich zemi původu (viz kapitola 3.1.8).

Článek 24 téže směrnice upravuje právo na doklady. Osoby, u nichž je uznána potřeba na mezinárodní ochranu, mají nárok na povolení k pobytu: na tři roky pro uprchlíky a na jeden rok pro osoby, jimž byla přiznána doplňková ochrana. Článek 25 dává uprchlíkům a v určitých případech osobám požívajícím doplňkové ochrany nárok na cestovní doklady.

Podle EÚLP neexistuje takové právo na azyl, jaké je v článku 18 Listiny základních práv EU. ESLP také nemůže zkoumat, zda jsou odmítnutí či odebrání statusu uprchlíka podle Ženevské úmluvy z roku 1951⁵⁴ nebo neuznání práva na azyl podle **kvalifikační směrnice**⁵⁵ v rozporu s EÚLP. ESLP však může zkoumat, zda by byl cizinec v důsledku vyhoštění vystaven skutečnému nebezpečí zacházení v rozporu s článkem 3 EÚLP nebo s některými jinými ustanovení EÚLP (viz kapitola 3).⁵⁶

2.3. Oběti obchodování s lidmi a obzvláště vykořisťovatelských pracovních podmínek

V rámci právních předpisů EU **sankční směrnice** (2009/52/ES) kriminalizuje některé formy neoprávněného zaměstnávání migrantů v protiprávním postavení. V případě nezletilých pracovníků nebo pracovníků, kteří jsou vystaveni obzvláště

54 ESLP, *Ahmed proti Rakousku*, č. 25964/94, 17. prosince 1996, bod 38.

55 ESLP, *Sufi a Elmi proti Spojenému království*, č. 8319/07 a 11449/07, 28. června 2011, bod 226 (související s článkem 15 kvalifikační směrnice).

56 ESLP, *NA. proti Spojenému království*, č. 25904/07, 17. července 2008, body 106–107.

vykořisťovatelským pracovním podmínkám, může být vydáno dočasné povolení k pobytu s cílem usnadnit podání stížností na zaměstnavatele (článek 13).

Směrnice Rady 2004/81/ES o povolení k pobytu vydanému státním příslušníkům třetích zemí, kteří jsou obětí obchodování s lidmi nebo kteří byli předmětem činu umožňujícího nedovolené přistěhovalectví, povoluje lhůtu na rozmyšlenou, během níž oběť nemůže být vyhoštěna. Je také požadováno, aby členské státy EU vydaly povolení k pobytu obětem obchodování s lidmi, které spolupracují s úřady (články 6 a 8). Povolení musí být platné nejméně po dobu šesti měsíců a lze ho obnovit. Ačkoli se **směrnice o boji proti obchodování s lidmi** (2011/36/EU) nezabývá přímo povoleními k pobytu pro oběti, vyžaduje, aby před trestním řízením, během něj a po jeho ukončení byla poskytnuta pomoc a podpora (článek 11). Pokud však nejsou předvídána řízení s obchodníky s lidmi nebo obětí při vyšetřování nespolupracuje, není po členském státu EU jasně požadováno, aby udělil povolení k pobytu.

Podle EÚLP může zákaz otroctví a nucených prací podle článku 4 EÚLP za určitých okolností vyžadovat, aby členské státy podezření na obchodování s lidmi vyšetřily a aby přijaly opatření na ochranu obětí nebo potenciálních obětí.

Příklad: Věc *ESLP Rantsev proti Kypru a Rusku*⁵⁷ se týkala ruské oběti obchodování s lidmi na Kypru. ESLP rozhodl, že Kypr nesplnil své pozitivní závazky podle článku 4 EÚLP ve dvou ohledech: zaprvé nezavedl náležitý právní a správní rámec pro boj proti obchodování s lidmi a zadruhé policie nepřijala vhodná operativní opatření na ochranu oběti před obchodováním s lidmi. ESLP rovněž rozhodl, že ruské úřady účinně neprošetřily, jakým způsobem obchodníci s lidmi oběť získali, k čemuž došlo na ruském území. Toto neplnění mělo závažnější důsledky vzhledem k okolnostem odchodu oběti z Ruska a její následné smrti na Kypru.

Podle práva EÚLP musí úřady ve státech, které přistoupily k Úmluvě Rady Evropy proti obchodování s lidmi, poskytnout údajné oběti lhůtu na zotavení a rozmyšlenou, během níž nemůže být vyhoštěna (článek 14). Mají-li příslušné orgány „přiměřené důvody domnívat se, že určitá osoba je obětí obchodování s lidmi“, nesmí být tato osoba ze země vyhoštěna, dokud nebude rozhodnuto, zda byla obětí trestného činu obchodování s lidmi (čl. 10 odst. 2). Příslušný orgán může obětem vydávat obnovitelná povolení k pobytu, domnívá-li se, že pobyt oběti je nezbytný z důvodu její osobní situace nebo pro účely trestního vyšetřování (čl. 14 odst. 1). Ustanovení mají zajistit, aby obětem

57 ESLP, *Rantsev proti Kypru a Rusku*, č. 25965/04, 7. ledna 2010, bod 284.

obchodování s lidmi nehrozilo, že budou navraceny do svých zemí, aniž by jim byla poskytnuta náležitá pomoc (viz rovněž kapitola 9 o zranitelných skupinách nebo Příloha 2 se seznamem ratifikací).

2.4. Osoby, na něž se vztahují předběžná opatření podle článku 39

Pokud ESLP obdrží žalobu, může rozhodnout, že stát by měl na dobu, kdy šetří případ, přijmout určitá předběžná opatření.⁵⁸ Ta jsou obvykle označována za opatření podle článku 39.⁵⁹ Tato opatření často spočívají v žádosti, aby stát upustil od navracení osob do zemí, kde by pravděpodobně čelily smrti nebo mučení či jinému špatnému zacházení. V mnoha případech se to týká žadatelů o azyl, jejichž žádosti byly s konečnou platností zamítnuty a kteří vyčerpali veškerá práva na podání opravného prostředku podle práva daného státu. V některých státech nemusí být jasné, jaký status daná osoba má, pokud ESLP uplatnil předběžné opatření podle článku 39 s cílem předejít jejímu vyhoštění v období, kdy je její věc zkoumána.⁶⁰ Bez ohledu na tuto otázku statusu je vyhošťující stát povinen splnit veškerá opatření podle článku 39, která ESLP uvede.

Příklad: Ve věci *Mamatkulov a Askarov proti Turecku*⁶¹ žalovaný stát vyhostil žalobce do Uzbekistánu bez ohledu na předběžná opatření podle článku 39 stanovené soudem ESLP. Skutečnosti této věci jasně ukázaly, že v důsledku vyhoštění žalobců bylo Soudnímu dvoru zabráněno provést řádné prošetření jejich stížností v souladu s jeho ustálenou praxí v podobných případech. Soudnímu dvoru tak bylo definitivně zabráněno ochránit je před případným porušením ÚLP. Na základě článku 34 Úmluvy se členské státy zavázaly, že upustí od jakéhokoli jednání či opomenutí, které by mohly bránit účinnému uplatňování práva žalobce na podání žaloby. Neplnění předběžných opatření ze strany členské státy mělo být pokládáno za skutek bránící Soudnímu dvoru v účinném přezkoumání stížnosti žalobce a zneumožňující účinné uplatnění jeho práva, což je v rozporu s článkem 34 Úmluvy.

58 ESLP, *Řád Soudního dvora*, platný od 1. září 2012, článek 39.

59 Pro podrobné pokyny k podání žádosti podle článku 39 viz UNHCR (2012).

60 ESLP, *Azimov proti Rusku*, č. 67474/11, 18. dubna 2013.

61 ESLP, *Mamatkulov a Askarov proti Turecku* [velký senát], č. 46827/99 a 46951/99, 4. února 2005.

Příklad: Ve věci *Savridin Dzhurayev proti Rusku*⁶² byl žalobce při zvláštní operaci s ruskými státními činiteli násilím převezen do Tádžikistánu, i když zůstávalo v platnosti předběžné opatření stanovené soudem ESLP. Jelikož žalovaný stát předběžné opatření ignoroval, byl žalobce ohrožen špatným zacházením v Tádžikistánu a Soudnímu dvoru bylo zabráněno zajistit, aby mohl žalobce prakticky a účinně těžit ze svých práv podle článku 3 EÚLP. Byl tudíž porušen článek 34 i článek 3 Úmluvy. ESLP nařídil žalovanému státu přijmout skutečná nápravná opatření na ochranu žalobce před stávajícími riziky pro jeho život a zdraví v zahraniční jurisdikci. Kromě toho vzhledem k opakovaným případům tohoto druhu ESLP nařídil žalovanému státu neprodleně vyřešit tento opakující se problém tím, že přijme rozhodná všeobecná opatření s cílem zajistit účinnou ochranu potenciálních obětí v souladu s předběžnými opatřeními, která vydal ESLP.

2.5. Migranti v protiprávním postavení

Přítomnost osob, které buď vstoupily do státu, nebo v něm zůstaly bez povolení či zákonem povoleného důvodu, je považována za nelegální nebo protiprávní. K nelegální nebo protiprávní přítomnosti může dojít mnoha způsoby, počínaje nelegálním vstupem nebo skrýváním se mimo povinné bydliště a konče nezpůsobilostí k obnově jinak právoplatného povolení k pobytu z důvodu změny osobní situace. Chybějící právoplatné právní postavení často postihuje možnost uplatnit jiná procesní a hmotná práva (viz [oddíl 8.6](#) o přístupu k sociálnímu zabezpečení a sociální pomoci).

Podle právních předpisů EU již nemohou být neoprávněně pobývajícím státní příslušníci třetích zemí v souladu s [návratovou směrnicí](#) (2008/115/ES, viz [Příloha 1](#) s členskými státy EU vázanými směrnicí) ponecháni v naprosté nejistotě. Členské státy EU, které směrnici uplatňují, musí buď jejich pobyt zlegalizovat, nebo vydat rozhodnutí o navrácení.

Do oblasti působnosti směrnice spadají všechny osoby bez právního oprávnění k pobytu. Podle článku 6 jsou členské státy EU povinny vydat jim „rozhodnutí o navrácení“. Čl. 6 odst. 4 však také stanovuje okolnosti, které státy této povinnosti zprošťují. Vedle humanitárních nebo jiných důvodů mohou být dalším důvodem pro legalizaci pobytu palčivé důvody rodinného nebo soukromého života zaručeného podle článku 7 Listiny základních práv EU a článku 8 EÚLP (viz [kapitola 5](#) o rodinném životě).

62 ESLP, *Savridin Dzhurayev proti Rusku*, č. 71386/10, 25. dubna 2013.

Příklad: Ve věci *M. Ghevondyan*⁶³ ze dne 4. července 2012 francouzská Státní rada (*Conseil d'État*) rozhodla, že článek 6 **návratové směrnice** neukládá příslušným orgánům členských států povinnost přijímat systematicky rozhodnutí o navrácení proti státním příslušníkům třetích zemí, kteří v něm pobývají nelegálně. Čl. 6 odst. 4 uvádí řadu výjimek a odchylek od čl. 6 odst. 1. Rozhodnutí o navrácení nemusí být tudíž přijímána automaticky. Správní orgány jsou povinny zvážit osobní a rodinnou situaci cizince a vzít v úvahu okolnosti, které by mohly předejít přijetí příkazu k vyhoštění. Jak uvádí článek 5 směrnice, jsou mezi nimi zájmy dítěte, rodinná situace a zdraví cizince. Pokud je tento důvod vyvolán cizincem, měly by soudy v důsledku toho přezkoumat zákonnost rozhodnutí s ohledem na jeho důsledky pro osobní situaci cizince.

Povolit lidem setrvat až do výsledku jakéhokoli řízení, jehož cílem je udělení povolení k pobytu, je možné (čl. 6 odst. 5), nikoli však povinné, stejně jako tomu je v případě žadatelů o azyl. Ustanovení status takových osob neřeší. 12. bod odůvodnění **návratové směrnice** ukazuje, že existuje povědomí o obvyklé situaci, kdy někteří z těch, kteří ve státě pobývají bez povolení, nemohou být vyhoštěni. Konstatuje též, že státy by jim měly poskytnout písemné potvrzení o jejich situaci, toto se však v rozhodných částech směrnice neodráží. Situace je naléhavější pro ty, kteří museli být propuštěni ze zajištění, protože uplynula maximální lhůta pro jejich zajištění (viz **kapitola 6** o zajištění), avšak ještě nemají povolení k pobytu.⁶⁴

Příklad: Ve věci *Kadzoev*⁶⁵ byl odmítnutý čečenský žadatel o azyl v Bulharsku, který nemohl být vyhoštěn, propuštěn ze zajištění poté, co SDEU rozhodl, že použitelné právní předpisy EU nemohou za žádných okolností opravňovat k překročení maximální doby zajištění. Po propuštění byl žadatel ponechán bez jakéhokoli statusu, dokladů a prostředků, jelikož bulharské právo pro něho nestanovilo žádný status, ačkoli nemohl být vyhoštěn.

Podle EÚLP neexistuje žádné právo, které by tato Úmluva zaručovala, na udělení konkrétního statusu nebo příslušných dokladů v hostitelské zemi; zamítnutím však může být za určitých okolností porušena EÚLP, opírá-li se toto zamítnutí o důvody představující diskriminaci.

63 Francie, Státní rada (*Conseil d'État*), *M. Ghevondyan*, č. 356505, 4. června 2012.

64 O situaci nevyhoštěných osob viz **FRA (2011a)**, kapitola 2.

65 ESD, C-357/09 [2009] Sb. rozh. I-11189, *Kadzoev (Huchbarov)*, 30. listopadu 2009.

Příklad: Ve věci *Kiyutin proti Rusku*⁶⁶ uzbecký státní příslušník, který se oženil a měl dítě s Ruskou, požádal ruské úřady o povolení k pobytu. Jeho povolení bylo zamítnuto, protože měl pozitivní test na HIV. ESLP zdůraznil zvláštní zranitelnost osob nakažených virem HIV a připustil, že nemoc by bylo možné považovat určitou formou zdravotního postižení. Všeobecné ustanovení vnitrostátního práva vyžadující vyhoštění HIV pozitivních státních příslušníků třetích zemí nenechávalo prostor pro individuální posouzení na základě skutečností konkrétního případu a bylo shledáno objektivně neodůvodněným. ESLP tak konstatoval, že žalobce byl obětí diskriminace z důvodu svého zdravotního stavu, a došel k závěru, že byl porušen článek 14 EÚLP ve spojení s článkem 8.

Podle ESC je osobní rozsah v zásadě omezen na státní příslušníky jiného státu, kteří na území oprávněně pobývají nebo pracují. ECSR však rozhodl, že z důvodu své základní povahy a spojení s lidskou důstojností se některá práva vztahují na všechny osoby na území, včetně migrantů v protiprávním postavení. K těmto právům patří právo na lékařskou pomoc⁶⁷, právo na přístřeší⁶⁸ a právo na vzdělání.⁶⁹

2.6. Dlouhodobě pobývající rezidenti

V rámci právních předpisů EU stanovuje směrnice o dlouhodobě pobývajících rezidentech (2003/109/ES ve znění směrnice 2011/51/EU; viz Příloha 1 uvádějící státy vázané směrnicí) nárok na posílený status dlouhodobě pobývajícího rezidenta pro státní příslušníky třetích zemí, kteří v členském státě EU pobývají oprávněně a nepřetržitě po dobu pěti let.⁷⁰ Na tento nárok se vztahují podmínky týkající se stabilních a pravidelných příjmů a zdravotního pojištění. Neexistuje žádná judikatura o výkladu těchto požadavků, ale v souvislosti s podobnými požadavky uvedenými ve směrnici o slučování rodin (2003/86/ES; viz kapitola 5 o rodinách) se SDEU přiklonil k restriktivnímu výkladu těchto podmínek. Uvedl, že prostor členského státu EU pro jednání nesmí být využíván způsobem, který by ohrozil cíl směrnice⁷¹.

66 ESLP, *Kiyutin proti Rusku*, č. 2700/10, 10. března 2011.

67 ECSR, *International Federation of Human Rights Leagues (FIDH) proti Francii*, stížnost č. 14/2003, rozhodnutí ve věci samé, 8. září 2004.

68 ECSR, *Defence for Children International (DCI) proti Nizozemsku*, stížnost č. 47/2008, rozhodnutí ve věci samé, 20. října 2009.

69 ECSR, *Závěry 2011*, všeobecný úvod, leden 2012, bod 10, prohlášení o výkladu čl. 17 odst. 2.

70 Viz též SDEU, C-502/10 [2012], *Staatssecretaris van Justitie proti Mangatu Singhovi*, 18. října 2012.

71 SDEU, C-578/08 [2010] ESD I-01839, *Chakroun proti Minister van Buitenlandse Zaken*, 4. března 2010, bod 52.

Podle článku 11 [směrnice o dlouhodobě pobývajících rezidentech](#) vede udělení statusu dlouhodobě pobývajícího rezidenta v několika důležitých oblastech k rovnému zacházení jako se státními příslušníky (viz [kapitola 8](#) o hospodářských a sociálních právech).

Podle SDEU členské státy nemohou ukládat státním příslušníkům třetích zemí, kteří jsou dlouhodobě pobývajícími rezidenty, a jejich rodinným příslušníkům za udělení povolení pobytu nadměrné a nepřiměřené poplatky. Takové poplatky by ohrozily dosahování cíle, který směrnice sleduje, čímž by přišla o svou efektivnost.

Příklad: Ve věci *Evropská komise proti Nizozemsku*⁷² SDEU rozhodl, že Nizozemsko nespĺnilo svou povinnost podle [směrnice o dlouhodobě pobývajících rezidentech](#) tím, že ukládalo nadměrné a nepřiměřené poplatky (pohybující se od 188 EUR do 830 EUR) i) státním příslušníkům třetích zemí, kteří žádají o získání právního postavení dlouhodobě pobývajícího rezidenta, ii) státním příslušníkům třetích zemí, kterým bylo přiznáno právní postavení dlouhodobě pobývajícího rezidenta v jiném členském státě EU a kteří chtějí uplatnit své právo na změnu bydliště, a iii) rodinným příslušníkům státních příslušníků třetích zemí usilujícím o sloučení rodiny. Konkrétněji pak Soudní dvůr zdůraznil, že členské státy nemají při vybírání poplatků od státních příslušníků třetích zemí při vydávání povolení k pobytu neomezenou posuzovací pravomoc a že členské státy nejsou oprávněny stanovovat poplatky, které by mohly vytvořit překážku pro uplatnění práv zakotvených ve [směrnici o dlouhodobě pobývajících rezidentech](#).

Podle EÚLP je dlouhodobý pobyt všeobecně uznáván jako faktor, který je třeba brát v úvahu, je-li navrhováno vyhoštění (viz [oddíl 3.4](#)).

Příklad: Ve věci *Kurić proti Slovinsku*⁷³ ESLP posuzoval slovinský registr osob s trvalým pobytem a „výmaz“ bývalých občanů Socialistické federativní republiky Jugoslávie (SFRJ), kteří sice stále měli trvalý pobyt, avšak v šestiměsíční lhůtě nepožádali o slovinské občanství. Důsledkem takového „výmazu“ bylo bezdomovectví nebo ztráta jejich práv na pobyt.⁷⁴ Cizinci, kteří nebyli občany jiných republik SFRJ, takto postiženi nebyli. ESLP zopakoval, že součástí skutečného respektování soukromého nebo rodinného života mohou být pozitivní závazky, zejména v případě

72 SDEU, C-508/10, *Evropská komise proti Nizozemskému království*, 26. dubna 2012, bod 70.

73 ESLP, *Kurić a další proti Slovinsku* [velký senát], č. 26828/06, 26. června 2012.

74 Slovinsko nepřistoupilo k Úmluvě Rady Evropy o omezení případů bezdomovectví v souvislosti s následnictvím států z roku 2006.

dlouhodobě pobývajících migrantů, jako jsou žalobci, kteří byli v rozporu s článkem 8 EÚLP protiprávně „vymazáni“ z registru osob s trvalým pobytem. Konstatoval též, že rozdílné zacházení s cizinci, kteří nebyli státními příslušníky SFRJ, a osobami, které byly dříve občany SFRJ, představuje diskriminaci v rozporu s článkem 14 Úmluvy vykládaného společně s článkem 8.

Evropská úmluva Rady Evropy o usazování z roku 1955 stanovuje posílený status ve všech členských státech pro ty, kteří jsou dlouhodobě pobývajícími rezidenty, ale pouze pokud jsou státními příslušníky států, které přistoupily k úmluvě.

2.7. Turečtí občané

Ankarská dohoda podepsaná v roce 1963 a dodatkový protokol k Ankarské dohodě připojený v roce 1970 posiluje obchodní a hospodářské vztahy mezi tehdejším Evropským hospodářským společenstvím (EHS) a Tureckem s ohledem na možné přistoupení Turecka k EHS. Dohoda byla předmětem více než čtyřiceti rozsudků SDEU a předtím ESD. Doplnila ji i řada rozhodnutí Rady přidružení, z nichž některá se týkají statusu velkého počtu tureckých občanů na území členských států EU. Dohoda nedává tureckým občanům žádné věcné právo na vstup nebo pobyt v některém členském státě EU; osoby samostatně výdělečně činné a poskytovatelé služeb však mohou využít doložku „standstill“ (článek 41 [dodatkového protokolu](#)). Tato doložka brání státům uložit ve vztahu k nim nové a přísnější procesní nebo finanční podmínky, než jsou ty, které platily v době, kdy dohoda vstoupila v platnost.⁷⁵ Tato práva se nevztahují na turecké státní příslušníky, kteří nechťejí služby poskytovat, nýbrž je chtějí spíše využívat⁷⁶.

Příklad: Různé případy řešily požadavky kladené na turecké řidiče nákladních vozů, které zaměstnávají turecké společnosti v Turecku za účelem jízdy s nákladními vozy do Německa. Takové případy se tedy týkaly práva tureckých společností na svobodu poskytovat služby v členských státech EU. Ve věci *Abatay*⁷⁷ ESD konstatoval, že Německo nesmí uložit požadavek pracovního povolení pro turecké státní

75 ESD, C-37/98 [2000] Recueil I-02927, *The Queen proti Secretary of State for the Home Department, ex parte Abdulnasir Savas*, 11. května 2000; ESD, C-16/05 [2007] Sb. rozh. I-07415, *The Queen, Veli Tum a Mehmet Dari proti Secretary of State for the Home Department*, 20. září 2007; CJEU, C-186/10, *Tural Oguz proti Secretary of State for the Home Department*, 21. července 2011.

76 SDEU, věc C-221/11, *Leyla Ecem Demirkan proti Bundesrepublik Deutschland*, 24. září 2013.

77 ESD, spojené případy C-317/01 a C-369/01 [2003] Recueil I-12301, *Eran Abatay a další a Nadi Sahin proti Bundesanstalt für Arbeit*, 21. října 2003.

příslušníky, kteří chtějí na jeho území poskytovat služby, pokud takové povolení nebylo požadováno již v době, kdy nabyla účinnosti doložka „standstill“.

Věc *Soysal*⁷⁸ se týkala vízového požadavku. ESD konstatoval, že článek 41 dodatkového protokolu k Ankarské dohodě předem zamezuje zavedení vízové povinnosti pro vstup tureckých státních příslušníků, kteří chtějí poskytovat služby jménem turecké společnosti, do Německa, pokud v době vstupu protokolu v platnost nebylo požadováno žádné vízum. Podle Soudního dvora tento závěr není dotčen skutečností, že vnitrostátní právní předpisy o zavedení víz provádějí **nařízení (ES) č. 539/2001 EU** (viz **kapitola 1**). Sekundární právo EU je nutné vykládat způsobem, který je v souladu s mezinárodní dohodou obsahující doložku „standstill“.

Ve věci *Oguz*⁷⁹ SDEU rozhodl, že ustanovení o pozastavení nebrání členským státům EU uplatňovat jejich vnitrostátního práva k tomu, aby potrestaly zneužití v oblasti přistěhovalectví. Avšak skutečnost, že se pan Oguz stal v rozporu s vnitrostátním imigračním právem osobou samostatně výdělečně činnou osm let poté, co mu bylo povoleno vstoupit do země a zůstat v ní, nepovažoval SDEU za zneužití.

V souvislosti s novějšími členskými státy EU je příslušným datem pro účinnost turecké doložky „standstill“ datum jejich vstupu do Unie.

Dodatkový protokol z roku 1970 k Ankarské dohodě stanovuje několik práv, o kterých pojednává **kapitola 8** o přístupu k hospodářským a sociálním právům. V souvislosti s právním postavením mají turečtí občané právo setrvat na území a uplatňovat svá sociální práva a práva na trhu práce.⁸⁰

Rodinní příslušníci, včetně těch, kteří nejsou tureckými státními příslušníky, se těší privilegovanému zacházení podle rozhodnutí Rady přidružení č. 1/80 zřízené Ankarskou

78 ESD, C-228/06 [2009] Sb. rozh. I-01031, *Mehmet Soysal a Ibrahim Savatli proti Bundesrepublik Deutschland*, 19. února 2009.

79 SDEU, C-186/10 [2011] Sb. rozh. I-06957, *Tural Oguz proti Secretary of State for the Home Department*, 21. července 2011, bod 46; ESD, C-16/05 [2007] Sb. rozh. I-07415, *The Queen, Veli Tum a Mehmet Dari proti Secretary of State for the Home Department*, 20. září 2007.

80 ESD, C-337/07 [2008] Sb. rozh. I-10323, *Altun proti Stadt Böblingen*, 18. prosince 2008, bod 21; ESD, C-171/95 [1997] Recueil I-00329, *Tetik proti Land Berlin*, 23. ledna 1997, bod 48; Úmluva Rady Evropy o usazování z roku 1955, článek 2: „[...] každá smluvní strana [kam patří Turecko a mnoho dalších zemí EU] umožní v rozsahu povoleném jejími ekonomickými a sociálními podmínkami prodloužený nebo trvalý pobyt státních příslušníků ostatních stran na svém území.“

dohodou („Rada přidružení EHS Turecko“, viz kapitola 5 o rodinném životě)⁸¹. Na tato práva se nevztahují podmínky týkající se základu, na kterém bylo tureckému státnímu příslušníkovi původně uděleno právo vstupu do hostitelského členského státu a pobytu v něm.

Příklad: Ve věci *Altun*⁸² ESD rozhodl, že skutečnost, že turecký státní příslušník získal právo pobytu v členském státě EU, a tím i právo na přístup na trh práce v tomto státě jako uprchlík, nebrání tomu, aby jeho rodinný příslušník měl práva vyplývající z rozhodnutí Rady přidružení č. 1/80. Navíc ve věci *Kahveci*⁸³ SDEU objasnil, že rodinní příslušníci tureckého pracovníka se mohou nadále dovolávat práv, která jim byla přiznána uvedeným rozhodnutím, pokud tento pracovník získal státní příslušnost hostitelského členského státu EU a přitom si ponechal tureckou státní příslušnost.

2.8. Státní příslušníci třetích zemí, kteří jsou rodinnými příslušníky státních příslušníků zemí EHP nebo Švýcarska

Podle právních předpisů EU rodinní příslušníci státních příslušníků zemí EHP nebo Švýcarska, bez ohledu na jejich státní příslušnost, jakož i státní příslušníci třetích zemí, kteří jsou rodinnými příslušníky státních příslušníků zemí EU, kteří uplatnili své právo volného pohybu, mají za určitých podmínek právo na vstup a pobyt na území členského státu EU, aby mohli doprovázet občana státu EHP, Švýcarska nebo EU nebo aby se k němu mohli připojit.⁸⁴ Toto právo může být odmítnuto pouze z důvodu veřejného pořádku, veřejné bezpečnosti nebo veřejného zdraví.

Toto právo také znamená právo na povolení k pobytu, které dokládá jejich status. Podle čl. 10 odst. 1 **směrnice o volném pohybu** (2004/38/ES) musí být pobytové průkazy rodinných příslušníků státních příslušníků třetích zemí vystaveny nejpozději do šesti měsíců od data podání žádosti a osvědčení o podání žádosti o pobytový průkaz se vydává okamžitě.

81 SDEU, C-451/11, *Natthaya Dülger proti Wetteraukreis*, 19. července 2012.

82 ESD, C-337/07 [2008] Sb. rozh. I-10323, *Altun proti Stadt Böblingen*, 18. prosince 2008, bod 50.

83 SDEU, spojené věci C-7/10 a C-9/10, *Staatssecretaris van Justitie proti Tayfun Kahveci a Osman Inan*, 29. března 2012.

84 Viz dohody uzavřené s EHP a Švýcarskem (viz poznámky pod čarou č. 5 a 6) a **směrnice o volném pohybu** (směrnice 2004/38/ES, Úř. věst. 2004 L 158/77).

Podle práva EÚLP může neposkytnutí povolení k pobytu státnímu příslušníkovi třetí země v případech, kdy povolení právní předpisy EU nařizují, být v rozporu s článkem 8 EÚLP.

Příklad: Ve věci *Aristimuño Mendizabal proti Francii*⁸⁵ ESLP konstatoval, že práva žalobkyně podle článku 8 EÚLP byla porušena z důvodu nadměrného prodlení francouzských úřadů při vystavování povolení k pobytu, které trvalo déle než 14 dnů. ESLP poznamenal, že žalobkyně měla na takové povolení nárok podle právních předpisů EU i podle francouzského práva.

2.9. Osoby bez státní příslušnosti a ztráta občanství nebo dokladů

Ani právní předpisy EU, ani EÚLP nepojednávají o nabytí občanství. Tato odpovědnost zůstává na úrovni jednotlivých členských států. Existují však určitá omezení pro vnitrostátní opatření týkající se ztráty občanství.

Podle právních předpisů EU mají členské státy výhradní svrchovanost, pokud jde o nabytí občanství, což tudíž zahrnuje i občanství EU, stejně jako další práva, která občanství v mnoha jurisdikcích přiznává. V článku 20 SFEU je zakotven pojem občanství Unie, ale výhody plynoucí z občanství EU se vztahují jen na ty, kteří mají občanství jednoho z členských států⁸⁶.

Na ztrátu občanství se však mohou vztahovat právní předpisy EU, pokud tato skutečnost znamená i ztrátu práv EU.

Příklad: Ve věci *Rottmann*⁸⁷ se dr. Rottmann narodil jako občan Rakouska. Poté, co byl v Rakousku obviněn ze závažného podvodu při výkonu své profese, přestěhoval se do Německa, kde požádal o naturalizaci. Získáním německého občanství přišel ze zákona o své rakouské občanství. Po informaci od rakouských úřadů, že na dr.

85 ESLP, *Aristimuño Mendizabal proti Francii*, č. 51431/99, 17. ledna 2006.

86 Podle čl. 20 odst. 1 SFEU „Občanství Unie doplňuje občanství členského státu, nenahrazuje je“; ESD, C-369/90 [1009] I-4239, *Micheletti a další proti Delegación del Gobierno en Cantabria*, C-369/90, 7. července 1992; ESD, C-192/99 [2001] Recueil. I-01237, *The Queen proti Secretary of State for the Home Department, ex parte Manjit Kaur*, 20. února 2001.

87 SDEU, C-135/08 [2010] Sb. rozh. II-05089, *Rottmann proti Freistaat Bayern*, 2. března 2010, body 41–45.

Rottmanna byl v jejich zemi vydán zatykač, se německé úřady pokusily jeho nabytí německého občanství zrušit z toho důvodu, že ho získal podvodně. Takové rozhodnutí však způsobilo, že zůstal bez státní příslušnosti. Postupující soud chtěl vědět, zda se jedná o záležitost spadající do oblasti působnosti právních předpisů EU, jelikož bezdomovectví dr. Rottmanna znamenalo též ztrátu občanství Unie. SDEU rozhodl, že rozhodnutí členského státu EU zbavit jednotlivce občanství, pokud znamená ztrátu statusu občana EU a zbavení souvisejících práv, spadá do právních předpisů EU, a tudíž musí být slučitelné s jeho zásadami. SDEU došel k závěru, že je legitimní, aby členský stát zrušil naturalizaci z důvodu podvodu, i když je důsledkem skutečnost, že daná osoba ztratí vedle občanství daného členského státu i občanství Unie. Takové rozhodnutí však musí být v souladu se zásadou proporcionality, která mimo jiné požaduje, aby byla takové osobě poskytnuta přiměřená lhůta pro opětovné získání občanství členského státu jejího původu.

Podle EÚLP právo na získání občanství státu neexistuje.⁸⁸ ESLP však konstatoval, že svévolné odepření občanství může představovat problém podle článku 8 Úmluvy z důvodu dopadu, jaký může mít takové odepření na soukromý život dotčené osoby⁸⁹.

Příklad: Ve věci *Genovese proti Maltě*⁹⁰ se ESLP zabýval odepřením maltského občanství dítěti narozenému mimo manželský svazek matce, která nebyla občankou Malty, a soudem uznanému maltskému otci. Odmítnutí občanství samo o osobě nebylo porušením článku 8, pokud byl brán samostatně, ale Soud rozhodl, že v důsledku odmítnutí na sociální identitu žalobce spadají do obecné působnosti článku 8, a že k porušení článku 8 EÚLP došlo, pokud byl článek 8 brán společně s článkem 14 z důvodu svévolného a diskriminačního charakteru odmítnutí.

88 Evropská komise pro lidská práva, *Rodina K. a W. proti Nizozemsku* (rozh.), č. 11278/84, 1. července 1985.

89 ESLP, *Karashev proti Finsku* (rozh.), č. 31414/96, 12. ledna 1999; ESLP, *Slivenko proti Lotyšsku* [velký senát], č. 48321/99, 9. října 2003; ESLP, *Kuduzović proti Slovinsku* (rozh.), č. 60723/00, 17. března 2005.

90 ESLP, *Genovese proti Maltě*, č. 53124/09, 11. října 2011.

Klíčové body

- Doklady cizincům často umožňují přístup na trh práce a k soukromým a veřejným službám; předcházejí též problémům s úřady (viz úvod této kapitoly).
- Listina základních práv EU výslovně zaručuje právo na azyl. Ačkoli EÚLP nezaručuje právo na získání azylu, vyhošťující stát může být povinen zdržet se vyhoštění osoby, které v přijímajícím státě hrozí smrt nebo špatné zacházení (viz oddíl 2.2).
- Podle právních předpisů EU mají žadatelé o azyl právo setrvat na území hostitelského státu během čekání na konečné rozhodnutí o jejich žádosti o azyl a musí dostat doklady totožnosti (viz oddíl 2.1).
- Uprchlíci a osoby požívající doplňkové ochrany musí podle právních předpisů EU dostat doklady totožnosti i cestovní doklady (viz oddíl 2.2).
- Oběti obchodování s lidmi mají podle právních předpisů EU i EÚLP nárok na povolení k pobytu, aby byla usnadněna jejich spolupráce s policií. Právní předpisy EU i EÚLP mohou vyžadovat, aby státy přijaly konkrétní opatření na jejich ochranu (viz oddíl 2.3).
- **Návratová směrnice** požaduje, aby členské státy EU buď zlegalizovaly status nelegálně pobývajících státních příslušníků třetích zemí, nebo aby jim vydaly rozhodnutí o navrácení (viz oddíl 2.5).
- Podle EÚLP neuznání statusu migranta nebo nevydání dokladů migrantovi může představovat porušení článku 8 (viz oddíl 2.5).
- Podle právních předpisů EU mají státní příslušníci třetích zemí nárok na posílený status poté, co v členském státě EU pobývali právoplatně a nepřerušeně po dobu pěti let (viz oddíl 2.6).
- Na turecké občany a jejich rodiny se nemohou vztahovat přísnější podmínky, pokud jde o samostatnou výdělečnou činnost nebo poskytování služeb, než podmínky, které platily v době vstupu v platnost dodatkového protokolu z roku 1970 k Ankarské dohodě. Turečtí pracovníci a jejich rodiny mají posílená práva pobytu (viz oddíl 2.7).
- Státní příslušníci třetích zemí, kteří jsou rodinnými příslušníky státních příslušníků EHP nebo Švýcarska nebo občanů EU uplatňujících práva volného pohybu, jsou způsobilí k přiznání privilegovaného postavení podle právních předpisů EU (viz oddíl 2.8).
- Ani právní předpisy EU ani EÚLP se nezabývají nabytím občanství, ale právní předpisy EU se mohou uplatnit při ztrátě občanství, pokud ztráta občanství představuje též ztrátu práv EU (viz oddíl 2.9).

Další judikatura a informace:

Hledáte-li další judikaturu, přečtěte si prosím pokyny Jak najít judikaturu evropských soudů na straně [239](#) této příručky. Další materiály týkající se problematiky rozebírané v této kapitole lze nalézt v oddíle Další informace na straně [217](#).

3

Rozhodnutí o udělení azylu a překážky vyhoštění: věcné otázky

Evropská unie	Zahrnuté záležitosti	Rada Evropy
<p>SFEU, článek 78 a Listina základních práv EU, článek 18 (právo na azyl), oba dokumenty se odvolávají na Úmluvu OSN o právním postavení uprchlíků, kde je tato zásada zakotvena v článku 33</p> <p>Listina základních práv, článek 19 (ochrana v případě a vystěhování, vyhoštění nebo vydání)</p>	<p>Zásada nenavracení</p>	<p>EÚLP, článek 3 ve výkladu ESLP ve věci <i>Soering proti Spojenému království</i>, 1989 (vydání, v jehož důsledku byla daná osoba vystavena špatnému zacházení)</p> <p>EÚLP, článek 2 (právo na život)</p> <p>ESLP, <i>Saadi proti Itálii</i>, 2008 (absolutní charakter zákazu navrácení k následnému mučení)</p>
<p>Kvalifikační směrnice (2011/95/ES), článek 4</p>	<p>Posouzení rizik</p>	<p>ESLP, <i>Sufi a Elmi proti Spojenému království</i>, 2011 (jak posoudit existenci skutečného nebezpečí v situacích všeobecného násilí a při respektování humanitárních podmínek)</p> <p>ESLP, <i>Salah Sheekh proti Nizozemsku</i>, 2007 (důkazní břemeno pro členy pronásledovaných skupin)</p>
<p>Dublinkské nařízení, nařízení (EU) 604/2013</p> <p>SDEU, spojené věci C-411/10 a C-493/10, 2011 <i>N. S. a M. E.</i>, (přemístění podle dublinkského nařízení)</p>	<p>Přemístění podle dublinkského nařízení</p>	<p>ESLP, <i>M.S.S. proti Belgii a Řecku</i>, 2011 (navrácení jedním členským státem EU do stavu chudoby v jiném členském státě)</p>
<p>Návratová směrnice (2008/115/ES), články 5 a 9</p>	<p>Vyhoštění vážně nemocných osob</p>	<p>ESLP, <i>N. proti Spojenému království</i>, 2008 (navržené vyhoštění HIV pozitivní pacientky v případě, kdy její přístup k vhodné léčbě v domovské zemi nebyl jistý)</p>

Evropská unie	Zahrnuté záležitosti	Rada Evropy
	<i>Diplomatické záruky</i>	ESLP, <i>Ramzy proti Nizozemsku</i> , 2010 (nedostatečné záruky) ESLP, <i>Othman (Abu Qatada) proti Spojenému království</i> (přijatelné záruky)
<p>Listina základních práv EU, článek 18 (právo na azyl)</p> <p>Kvalifikační směrnice (2011/95/EU)</p> <p>ESD, C-465/07, <i>Elgafaji</i>, 2009 (doplňková ochrana)</p> <p>Vyloučení z ochrany:</p> <p>SDEU, spojené věci C-57/09 a C-101/09, <i>B a D</i>, 2010</p> <p>Ukončení ochrany:</p> <p>SDEU, C-175/08, <i>Abdulla</i>, 2010</p> <p>Listina základních práv, článek 19 (ochrana v případě vystěhování, vyhoštění nebo vydání)</p>	Rozhodnutí o azylu (status uprchlíka a doplňková ochrana)	
<p>Kvalifikační směrnice (2011/95/ES), článek 8</p>	<i>Vnitřní přesídlení</i>	ESLP, <i>Sufi a Elmi proti Spojenému království</i> , 2011 (jak posoudit humanitární podmínky v případě ochrany při přesídlení)
<p>Listina základních práv, článek 19 (ochrana v případě vystěhování, vyhoštění nebo vydání)</p>	Zákaz hromadného vyhoštění	<p>EÚLP, článek 4 protokolu č. 4 (zákaz vyhoštění cizinců)</p> <p>ESLP, <i>Čonka proti Belgii</i>, 2002 (vyhoštění bez individuálního posouzení)</p> <p>ESLP, <i>Hirsi Jamaa a další proti Itálii</i>, 2012 (hromadné vyhoštění z volného moře)</p>
	Překážky pro vyhoštění z jiných důvodů v oblasti lidských práv	ESLP, <i>Mamatkulov a Askarov proti Turecku</i> , 2005 (riziko hrubého odepření práva podle článku 6 EÚLP)

Evropská unie	Zahrnuté záležitosti	Rada Evropy
<p>Dlouhodobě pobývajcí rezidenti: Směrnice o dlouhodobě pobývajících rezidentech (2003/109/ES), článek 12</p> <p>Státní příslušníci třetích zemí, kteří jsou rodinnými příslušníky občanů EHP: Směrnice o volném pohybu (2004/38/ES), článek 28 SDEU, C-348/09, P. I., 2012 SDEU, C-300/11, ZZ, 2013 (oznamovací povinnosti)</p> <p>Turečtí státní příslušníci: Rozhodnutí Rady přidružení 1/80, čl. 14 odst. 1 ESD, C-349/06, <i>Polat</i>, 2007</p>	<p>Státní příslušníci třetích zemí s vyšší mírou ochrany před vyhoštěním</p>	

Úvod

Tato kapitola pojednává o situacích, v nichž osoba nesmí, nebo nemusí, být vyhoštěna ze státu z důvodu požadavků právních předpisů EU a/nebo EÚLP.

Absolutní a téměř absolutní překážky: Podle EÚLP existují absolutní překážky pro vyhoštění přinejmenším tehdy, když by vyhoštění bylo v rozporu s absolutními právy, jež zaručuje článek 2 o právu na život a článek 3 o zákazu mučení, nelidského či ponižujícího zacházení anebo trestů. Tato práva, která jsou absolutní a od nichž se nelze odchýlit, stanovuje článek 15 EÚLP.

Téměř absolutní překážky pro vyhoštění existují tam, kde jsou výjimky z všeobecného zákazu, jako je tomu v případě podle Ženevské úmluvy z roku 1951 a podle [kvalifikační směrnice](#) (2011/95/EU). Ve výjimečných případech povolují výjimky ze zákazu vyhoštění uprchlíka oba nástroje.

Neabsolutní překážky existují za účelem zajištění rovnováhy mezi soukromými zájmy či právy jednotlivce a veřejným nebo státním zájmem, například tehdy, pokud by vyhoštění rozdělilo rodinu (viz [oddíl 3.3](#)).

3.1. Právo na azyl a zásada nenavracení

Čl. 33 odst. 1 Ženevské úmluvy z roku 1951 stanovuje: „Žádný smluvní stát nevyhostí jakýmkoli způsobem nebo nevrátí uprchlíka na hranice země, ve kterých by jeho život či osobní svoboda byly ohroženy na základě jeho rasy, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité společenské vrstvě či politického přesvědčení.“

Výchozím bodem pro úvahy o azylu v Evropě je Ženevská úmluva z roku 1951 a její protokol z roku 1967, které jsou nyní prostřednictvím **kvalifikační směrnice (2011/95/EU)** z velké části začleněny do právních předpisů EU. Ženevská úmluva z roku 1951 je specializovaný mezinárodně-právní dokument zaměřený na práva uprchlíků. Základním kamenem ochrany uprchlíku je zásada nenavracení (*non-refoulement*).⁹¹ To znamená, že uprchlíci v zásadě nesmí být vráceni do země, kde mají důvodné obavy z pronásledování.

Zásada nenavracení se vztahuje na návraty do země původu i na návraty do jakékoli země, kde by uprchlík byl vystaven pronásledování. Smluvními stranami Ženevské úmluvy z roku 1951 jsou všechny členské státy EU a Rady Evropy, ale Turecko ji uplatňuje pouze ve vztahu k uprchlíkům z Evropy.⁹² UNHCR vydal dokument **Handbook and guidelines on procedures and criteria for determining refugee status under the 1951 Geneva Convention** (Příručka a zásady týkající se postupů a kritérií pro určení statusu uprchlíka podle Ženevské úmluvy z roku 1951), který podrobně rozebírá témata uvedená v oddíle 4.1.⁹³

Podle právních předpisů EU článek 78 SFEU stanovuje, že EU musí vyvíjet politiku týkající se azylu, doplňkové ochrany a dočasné ochrany a tak „zajistit dodržování zásady nenavracení“. Tato politika musí být v souladu s [Ženevskou úmluvou z roku 1951 a jejím protokolem] a dalšími příslušnými smlouvami“, jako je EÚLP, Úmluva OSN o právech dítěte (UNCRC), Úmluva OSN proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (UNCAT), ICCPR, ICESCR. Podle této politiky byla přijata opatření v rámci *acquis* EU v oblasti azylu, včetně **dublínského nařízení** (nařízení (EU) č. 604/2013), **kvalifikační směrnice (2011/95/EU)**, **procedurální směrnice (2013/32/EU)**

91 Podle mezinárodního práva o lidských právech je význam zásady nenavracení širší než čl. 33 odst. 1 Ženevské úmluvy z roku 1951, jelikož povinnosti nenavracení vycházejí též z článku 3 Úmluvy OSN proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání, stejně jako z obecného mezinárodního práva. Viz UNHCR, *Advisory Opinion on the Extraterritorial Application of Non-Refoulement Obligations under the 1951 Convention relating to the Status of Refugees and its 1967 Protocol* (Poradní stanovisko k extraterritoriálnímu uplatňování povinnosti nenavracení podle Úmluvy o statusu uprchlíků z roku 1951 a jejího protokolu z roku 1967), 2007.

92 Turecko si ponechává geografickou výhradu podle čl. 1 písm. B) Úmluvy, který jeho povinnosti omezuje na osoby, které své domovy opustily z důvodu událostí v Evropě.

93 UNHCR (2011).

a přijímací směrnice (2013/33/EU). Všechny tyto nástroje byly novelizovány. Dánsko, Irsko a Spojené království nejsou *acquis* EU v oblasti azylu vázány vůbec nebo jsou jím vázány jen částečně (viz Příloha 1).

Příklad: Při provádění kvalifikační směrnice ve věci *Salahadin Abdulla a další* SDEU zdůraznil, že „z třetího, šestnáctého a sedmáctého bodu odůvodnění směrnice vyplývá, že Ženevská úmluva je základem mezinárodního právního režimu na ochranu uprchlíků a že ustanovení směrnice upravující podmínky přiznávání statusu uprchlíka, jakož i obsah tohoto statusu, byla přijata jako vodítko pro příslušné orgány členských států při uplatňování této úmluvy založeném na společných pojmech a kritériích.“⁹⁴

Kvalifikační směrnice, ve znění z roku 2011⁹⁵, zanesla do právních předpisů EU soubor společných norem pro kvalifikaci osob jakožto uprchlíků nebo osob, které potřebují mezinárodní ochranu. Patří sem práva a povinnosti související s touto ochranou a jejich klíčovým prvkem je nenavracení podle článku 33 Ženevské úmluvy z roku 1951.

Avšak ani článek 33 Ženevské úmluvy z roku 1951, ani články 17 a 21 kvalifikační směrnice takové navracení zcela nezakazují. Uvedené články umožňují vyhostit uprchlíka za velmi výjimečných okolností, konkrétně tehdy, když daná osoba představuje riziko pro bezpečnost hostitelského státu nebo když je po spáchání závažného trestného činu nebezpečná pro společnost.

Podle Listiny základních svobod EU článek 18 zaručuje právo na azyl, což zahrnuje dodržování zásady nenavracení. Podle článku 19 Listiny nesmí být nikdo vystěhován, vyhoštěn ani vydán do státu, v němž mu hrozí vážné nebezpečí, že by mohl být vystaven trestu smrti, mučení nebo jinému nelidskému či ponižujícímu zacházení anebo trestu. Podle vysvětlení k Listině zahrnuje čl. 19 odst. 2 příslušnou judikaturu ESLP týkající se článku 3 EÚLP⁹⁶.

94 SDEU, spojené věci C-175/08, C-176/08, C-178/08 a C-179/08 [2010] Sb. rozh. I-01493, *Aydin Salahadin Abdulla a další proti Bundesrepublik Deutschland*, 2. března 2010, bod 52; SDEU, C-31/09 [2010] Sb. rozh. I-05539, *Nawras Bolbol proti Bevándorlási és Állampolgársági Hivata*, 17. června 2010, bod 37; SDEU, spojené věci C-57/09 a C-101/09 [2010] Sb. rozh. I-10979, *Bundesrepublik Deutschland proti B a D*, bod 77.

95 Směrnice 2011/95/EU, Úř. věst. 2011 L 337/9.

96 Viz vysvětlení k Listině základních práv EU (2007/C 303/02); EÚLP, *Ahmed proti Rakousku*, č. 25964/94, 17. prosince 1996; EÚLP, *Soering proti Spojenému království*, č. 14038/88, 7. července 1989.

Podle právních předpisů EU tak musí být jakákoli forma vyhoštění podle [návrátové směrnice](#) (2008/115/ES) nebo přemístění osoby do jiného členského státu EU podle [dublinkého nařízení](#) v souladu s právem na azyl a zásadou nenavrácení.

Podle EÚLP články 2 a 3 absolutně zakazují jakékoli navrácení osoby, která by čelila skutečnému nebezpečí zacházení v rozporu s některým z těchto ustanovení. To se liší od rizika pronásledování z jednoho z důvodů stanovených v Ženevské úmluvě z roku 1951.

ESLP rozhodl, že článek 3 EÚLP zakotvuje jednu ze základních hodnot demokratické společnosti a zcela zakazuje mučení nebo nelidské či ponižující zacházení nebo trest bez ohledu na chování oběti, jakkoli je nežádoucí či nebezpečné. Podle článku 3 se uplatní odpovědnost státu, pokud vyhoštění proběhne v případě, kdy byly prokázány podstatné důvody pro domněnku, že dotčená osoba čelí skutečnému nebezpečí mučení nebo nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestu v zemi, do níž byla vrácena⁹⁷.

Příklad: Ve věci *Saadi proti Itálii*⁹⁸ byl žalobce tuniský státní příslušník, který byl v Tunisku v nepřítomnosti odsouzen na dvacet let odnětí svobody za členství v teroristické organizaci. Žalobce byl v Itálii také usvědčen ze spiknutí. ESLP rozhodl, že pravděpodobnost, že žalobce možná představuje hrozbu pro společnost, nezmenšuje nijak riziko, které by mu mohlo hrozit v případě vyhoštění. Spolehlivé zprávy o lidských právech také informovaly o špatném zacházení s vězni v Tunisku, zejména s odsouzenými za teroristické trestné činy. Toto riziko nepopřely ani diplomatické záruky, poskytnuté v tomto případě. ESLP tudíž rozhodl, že existují podstatné důvody pro předpoklad reálné hrozby, že žalobce bude vystaven zacházení v rozporu s článkem 3 EÚLP, bude-li vyhoštěn do Tuniska.

Příklad: Ve věci *Abdulle proti ministru spravedlnosti*⁹⁹ maltský občanskoprávní soudrozhodl, že Malta vyhoštěním žadatelů o azyl, kteří byli následně uvězněni a mučeni, do Libye porušila článek 3 EÚLP a článek 36 maltské ústavy.

97 ESLP, *Salah Sheekh proti Nizozemsku*, č. 1948/04, 11. ledna 2007, bod 135; ESLP, *Soering proti Spojenému království*, č. 14038/88, 7. července 1989; ESLP, *Vilvarajah a další proti Spojenému království*, č. 13163/87, 13164/87, 13165/87, 13447/87 a 13448/87, 30. října 1991.

98 ESLP, *Saadi proti Itálii* [velký senát], č. 37201/06, 28. února 2008; ESLP, *Mannai proti Itálii*, č. 9961/10, 27. března 2012.

99 Malta, *Abdul Hakim Hassan Abdulle Et proti Ministru tal-Gustizzja u Intern Et, Qorti Civili Prim'Awla (Gurisdizzjoni Kostituzzjonali)*, č. 56/2007, 29. listopadu 2011.

3.1.1. Povaha rizika podle právních předpisů EU

V rámci právních předpisů EU chrání před navracením (*refoulement*) **kvalifikační směrnice**. Jednotlivci jsou způsobilí získat status uprchlíka (viz kapitola 2 o statusu a souvisejících dokladech), pokud by trpěli pronásledováním ve smyslu článku 1 A Ženevské úmluvy z roku 1951. Podle článku 9 kvalifikační směrnice musí takové pronásledování:

- a) být svou povahou nebo opakováním dostatečně závažné, aby představovalo vážné porušení základních lidských práv, zejména práv, od nichž se podle čl. 15 odst. 2 EÚLP nelze odchyliť; nebo
- b) souběhem různých opatření, včetně porušování lidských práv, který je dostatečně závažný k tomu, aby postihl jednotlivce způsobem podobným uvedenému v písmenu a).

Článek 9 **kvalifikační směrnice** také upřesňuje, že pronásledování může mít různé formy, včetně činů fyzického nebo psychického násilí, správního nebo právního opatření (to by mohl být případ zákonů zakazujících homosexualitu nebo náboženskou svobodu), jakož i „jednání namířená proti osobám určitého pohlaví nebo proti dětem“. Například oběti obchodování s lidmi lze pokládat za osoby trpící pronásledováním. Musí existovat souvislost mezi různými formami pronásledování a jednání vyjmenovanými výše a jedním z pěti **důvodů pro pronásledování** odvozenými z Ženevské úmluvy z roku 1951: rasa, národnost, náboženství, členství ve skupině tvořící určitou společenskou vrstvu a politické názory. Těchto pět důvodů pro pronásledování je zakotveno v článku 10 kvalifikační směrnice, který ve svém upraveném znění požaduje pro účely určení členství v konkrétní skupině v rámci společnosti rovněž řádné zvažení pohlavní identity.

Pronásledování může existovat i tehdy, když je osoba po návratu nucena skrývat své politické přesvědčení, sexuální orientaci nebo náboženské vyznání a praxi, aby se vyvarovala vážné újmy.

Příklad: Ve spojené věci *Y a Z*¹⁰⁰ byl SDEU požádán, aby definoval, která jednání mohou představovat „akt pronásledování“ v kontextu vážného porušení svobody náboženského vyznání podle čl. 9 odst. 1 písm. a) **kvalifikační směrnice** a článku 10 Listiny. Konkrétně byl Soudní dvůr dotázán, zda definice pronásledování z náboženských důvodů zahrnuje zásahy do „svobody projevovat víru“. SDEU vyjasnil, že akt pronásledování může vyplývat ze zásahu do vnějšího projevu svobody

100 SDEU, spojené věci C-71/11 a C-99/11 [2012], *Bundesrepublik Deutschland proti Y a Z*, 5. září 2012, body 72, 80.

náboženského vyznání. Inherentní závažnost takových aktů a závažnost jejich důsledků pro dotčenou osobu určují, zda porušení práva zaručeného čl. 10 odst. 1 Listiny představuje akt pronásledování ve smyslu čl. 9 odst. 1 směrnice. SDEU rovněž rozhodl, že při individuálním posuzování žádosti směřující k získání statusu uprchlíka vnitrostátní orgány od žadatele o azyl nemohou důvodně očekávat, že se vzdá náboženských aktů.

Příklad: Ve věci *X, Y a Z*¹⁰¹ SDEU uvedl, že při posuzování žádosti o přiznání statusu uprchlíka nemohou příslušné orgány rozumně očekávat, že žadatel o azyl bude v zemi původu svou homosexualitu skrývat nebo si bude při projevování sexuální orientace počínat se zdrženlivostí, aby se vyhnul riziku pronásledování.

Jsou uznávány potřeby osob, jejichž žádost o azyl vznikne při pobytu v hostitelské zemi (tzv. uprchlíci na místě), v oblasti ochrany; článek 5 **kvalifikační směrnice** konkrétně zahrnuje otázku odůvodněné obavy z pronásledování nebo reálného nebezpečí vážné újmy založenou na událostech, k nimž došlo po odjezdu žadatele ze země původu.

Doplňková ochrana: **Kvalifikační směrnice** zaručuje „doplňkovou ochranu“ těm osobám, které nesplňují podmínky pro uznání za uprchlíka, ale které by v případě návratu do země svého původu nebo do země svého dosavadního pobytu byly vystaveny reálné hrozbě, že utrpí vážnou újmu, jako je uložení nebo vykonání trestu smrti (čl. 15 písm. a)), mučení, nelidské či ponižující zacházení nebo trest (čl. 15 písm. b)) a vážné a individuální ohrožení života nebo nedotknutelnosti civilisty v důsledku svévolného násilí během mezinárodního nebo vnitrostátního ozbrojeného konfliktu (čl. 15 písm. c)).

Příklad: Věc *Elgafaji*¹⁰² se týkala návratu iráckého státního příslušníka do Iráku. SDEU posoudil přiznání statusu doplňkové ochrany iráckému státnímu příslušníkovi, který nesplňoval podmínky pro uznání za uprchlíka, a své odůvodnění založil na významu podmínky „vážného a individuálního ohrožení života nebo nedotknutelnosti civilisty v důsledku svévolného násilí během mezinárodního nebo vnitrostátního ozbrojeného konfliktu“ podle čl. 15 písm. c) **kvalifikační směrnice**. Soudní dvůr rozhodl, že význam čl. 15 písm. c) směrnice má své vlastní pole působnosti, které se liší

101 SDEU, spojené věci C-199/12, C-200/12 a C-201/12, *Minister voor Immigratie en Asiel proti X a Y, a Z proti Minister voor Immigratie en Asiel*, 7. listopadu 2013.

102 ESD, C-465/07 [2009] Sb. rozh. I-00921, *Meki Elgafaji a Noor Elgafaji proti Staatssecretaris van Justitie*, 17. února 2009, body 35–39. V souvislosti s podobnými tématy viz rovněž SDEU, C-285/12 (prohibiční), *Aboubacar Diakité proti Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides*, návrh na zahájení předběžného řízení podala belgická Státní rada (*Conseil d'État*) 7. června 2012.

od výrazů „uložení nebo vykonání trestu smrti“ a „mučení, nelidské či ponižující zacházení nebo trest“ použité v čl. 15 písm. a) a b) směrnice. Týká se obecnějšího nebezpečí újmy v souvislosti se situací žalobce a/nebo se všeobecnou situací v zemi původu.

K tomu, aby byl žadatel způsobilý k přiznání doplňkové ochrany podle čl. 15 písm. c), je nutné prokázat, že je dotčen faktory týkajícími se jeho osobní situace a/nebo svévolným násilím. Čím více je žadatel schopen doložit, že je dotčen faktory týkajícími se jeho osobní situace, tím nižší je míra svévolného násilí požadovaná pro to, aby byl způsobilý k přiznání doplňkové ochrany podle čl. 15 písm. c). Ve výjimečných situacích může být žadatel způsobilý k přiznání doplňkové ochrany, pokud míra svévolného násilí ozbrojeného konfliktu dosáhne takové úrovně, že se lze důvodně domnívat, že bude čelit nebezpečí újmy výhradně na základě své přítomnosti v zemi nebo regionu původu.¹⁰³

3.1.2. Povaha rizika podle EÚLP

Podle EÚLP je vyhoštění zcela zakázáno v případě, že by stát osobu vystavil skutečnému nebezpečí ztráty života podle článku 2 EÚLP nebo mučení, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestu podle článku 3. Není nutné dokládat pronásledování z důvodu uvedeného v Ženevské úmluvě (z roku 1951). Neexistují žádné výjimky ze zákazu vyhoštění (viz oddíl 3.1.7).

ESLP spíše zkoumá věci podle článku 2 nebo 3 EÚLP v závislosti na konkrétních okolnostech a zacházení, které osobě hrozí v případě vyhoštění nebo vydání. Klíčový rozdíl mezi těmito dvěma články EÚLP je tento: ve věcech souvisejících s článkem 2 EÚLP musí být předpoklad smrti po návratu fakticky jistý; v případech týkajících se článku 3 EÚLP musí existovat podstatné důvody domnívat se, že osoba, která má být vyhoštěna, bude čelit skutečnému nebezpečí, že bude vystavena mučení nebo jiným formám špatného zacházení, které toto ustanovení zakazuje.

Příklad: Ve věci *Bader a Kanbor proti Švédsku*¹⁰⁴ ESLP rozhodl, že vyhoštění určité osoby do Sýrie, kde byla v nepřítomnosti odsouzena k trestu smrti, by bylo porušením článků 2 a 3 EÚLP.

¹⁰³ SDEU byl rovněž požádán o definici výrazu „vnitrostátní ozbrojený konflikt“ ve věci *Aboubacar Diakité proti Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides*, C-285/12, návrh na zahájení předběžného řízení podala belgická Státní rada (*Conseil d'État*) 7. června 2012.

¹⁰⁴ ESLP, *Bader a Kanbor proti Švédsku*, č. 13284/04, 8. listopadu 2005.

Příklad: Ve věci *Al-Saadoon proti Spojenému království*¹⁰⁵, kdy úřady Spojeného království působící v Iráku předaly irácké civilisty iráckým úřadům činným v trestním řízení za okolností, za kterých civilisté čelili trestu smrti, bylo shledáno, že Spojené království porušilo článek 3. Soudní dvůr nepovažoval za nezbytné zkoumat také stížnosti podle článku 2 EÚLP nebo protokolu č. 13.

ESLP se zaměřuje na předvídatelné důsledky vyhoštění osoby do navrhované země návratu. Zkoumá osobní situaci osoby, jakož i všeobecné podmínky v dané zemi, například to, zda tam obecně panuje násilí nebo tam je ozbrojený konflikt nebo zda tam jsou porušována lidská práva. Pokud je osoba **příslušníkem skupiny, jež je vystavena systematickému špatnému zacházení**,¹⁰⁶ nemusí být nutně uvádět důkazy o faktorech osobního ohrožení.

Příklad: Ve věci *Salah Sheekh proti Nizozemsku*¹⁰⁷ ESLP rozhodl, že příslušníci menšinových klanů v Somálsku byli „cílovou skupinou“, která byla ohrožena zakázaným špatným zacházením. Příslušný faktor spočíval v tom, zda žalobce bude schopen získat ochranu a dosáhnout nápravy za minulé činy spáchané proti němu v této zemi. ESLP rozhodl, že takové ochrany ani nápravy nebude schopen dosáhnout vzhledem k tomu, že od jeho útěku nedošlo v Somálsku k výraznému zlepšení situace. Žalobce a jeho rodina byli konkrétním cílem, jelikož náležejí k menšinové skupině a bylo známo, že nemají žádné prostředky k ochraně. Po žalobci nemohlo být žádáno, aby uvedl existenci dalších zvláštních rozlišujících prvků týkajících se jeho osobně s cílem dokázat, že je a stále bude osobně ohrožen. ESLP došel k závěru, že jeho vyhoštění by bylo v rozporu s článkem 3 EÚLP.

Ve většině případů nebude situace všeobecného násilí v zemi porušením článku 3 EÚLP. Pokud však násilí dosahuje dostatečné úrovně nebo intenzity, osoba nemusí prokazovat, že by byl v horší situaci než jiní příslušníci skupiny, do které náleží. Někdy je možné, že osoba musí prokázat kombinaci faktorů osobních rizik a rizika všeobecného násilí. Jedinou otázkou, kterou se má Soudní dvůr zabývat, je to, zda existuje předvídatelné a skutečné nebezpečí špatného zacházení v rozporu s článkem 3 EÚLP.

¹⁰⁵ ESLP, *Al-Saadoon a Mufdhi proti Spojenému království*, č. 61498/08, 2. března 2010.

¹⁰⁶ ESLP, *H. a B. proti Spojenému království*, č. 70073/10 a 44539/11, 9. dubna 2013, bod 91.

¹⁰⁷ ESLP, *Salah Sheekh proti Nizozemsku*, č. 1948/04, 11. ledna 2007.

Příklad: Ve věci *NA. proti Spojenému království*¹⁰⁸ ESLP rozhodl, že míra všeobecných násilností na Srí Lance není dostatečná na to, aby bylo zakázáno veškeré navrácení do této země; avšak vzhledem k osobním faktorům specifickým pro žalobce by jeho navrácením byl porušen článek 3 EÚLP. ESLP poprvé přijal možnost, že všeobecně násilná situace by sama o sobě mohla znamenat, že by bylo zakázáno veškeré navrácení.

Příklad: Ve věci *Sufi a Elmi proti Spojenému království*¹⁰⁹ ESLP rozhodl, že svévolné násilnosti v Mogadišu v Somálsku dosahovaly dostatečné úrovně a intenzity na to, aby představovaly skutečné nebezpečí pro život nebo osobu kteréhokoli civilisty. Při posuzování míry násilí ESLP zkoumal následující nevyčerpávající kritéria: zda strany konfliktu uplatňují metody a taktiku válčení, které zvyšují nebezpečí úmrtí civilistů nebo se přímo zaměřují na civilisty; zda uplatňování takových metod a/nebo taktiky je mezi stranami konfliktu rozšířené; zda je boj lokalizován nebo je rozšířen, a konečně počet civilistů zabitých, zraněných a vysídlených v důsledku bojů. Situace všeobecných násilností v Mogadišu byla dostatečně intenzivní na to, aby ESLP mohl dojít k závěru, že jakákoli vracená osoba by byla skutečně ohrožena špatným zacházením v rozporu s článkem 3 již svou pouhou přítomností v zemi, pokud by nebylo prokázáno, že je dostatečně dobře napojena na mocné činitele ve městě, kteří by jí umožnili získat ochranu.

Osoba, která má být vyhoštěna, může být ohrožena různými typy **újm**, která může představovat zacházení v rozporu s článkem 3 EÚLP, včetně zdrojů rizik, které **nevyplývají ze samotného přijímacího státu**, nýbrž spíše z nestátních činitelů, nemocí nebo humanitárních podmínek v dané zemi.

Příklad: Věc *HLR proti Francii*¹¹⁰ se týkala usvědčeného drogového dealera, který se obával odplaty kolumbijských drogových kruhů, protože úřadům poskytl informace, které vedly k usvědčení jednoho z jejich členů. ESLP však rozhodl, že v tomto stadiu byly kolumbijské úřady schopny nabídnout žalobci ochranu před nebezpečím špatného zacházení. Jeho vyhoštění by tudíž nebylo porušením článku 3 EÚLP.

108 ESLP, *NA. proti Spojenému království*, č. 25904/07, 17. července 2008, body 114–117, 147.

109 ESLP, *Sufi a Elmi proti Spojenému království*, č. 8319/07 a 11449/07, 28. června 2011, body 241–250, 293. Novější hodnocení situace v Somálsku viz ESLP, *K.A.B. proti Švédsku*, č. 886/11, 5. září 2013.

110 ESLP, *H.L.R. proti Francii*, č. 24573/94, 29. dubna 1997, body 43–44.

Příklad: Věc *D. proti Spojenému království*¹¹¹ se týkala vyhoštění smrtelně nemocného muže. ESLP posuzoval okolnosti žalobcova vyhoštění: ukončení lékařské léčby, tvrdost podmínek v zemi návratu a pravděpodobně bezprostřední smrt po jeho návratu. Došel k závěru, že za těchto velmi výjimečných okolností by vyhoštění žadatele bylo v rozporu s článkem 3 EÚLP. ESLP však pro tyto typy věcí stanovil vysokou prahovou hodnotu. V pozdější věci *N. proti Spojenému království*¹¹² nebylo vyhoštění ženy do Ugandy považováno za porušení článku 3 EÚLP, neboť podle dostupných důkazů jí byla v její domovské zemi dostupná určitá forma lékařské péče a v té době nebyla smrtelně nemocná. Stejný přístup byl zvolen ve věci *S.H.H. proti Spojenému království*¹¹³, kde žalobce se zdravotním postižením neprokázal „velmi výjimečné okolnosti“, jimž by čelil v Afghánistánu, které by jinak mohly předejít jeho vyhoštění ze Spojeného království.

Příklad: Věc *Babar Ahmad a další proti Spojenému království*¹¹⁴ se týkala údajných teroristů, kteří čelili vydání do Spojených států amerických. ESLP shledal, že článek 3 by nebyl porušen ani podmínkami jejich očekávaného zajištění v ADX Florence (věznice „supermax“ s maximální úrovní ostrahy), ani délkou jejich možných trestů.

Příklad: Ve věci *Aswat proti Spojenému království*¹¹⁵ ESLP shledal, že navrhované vydání žalobce, podezřelého teroristy trpícího vážným duševním postižením, do Spojených států by vzhledem k nejistotě ohledně podmínek jeho zajištění v přijímající zemi představovalo porušení článku 3. Jeho duševní postižení bylo natolik závažné, že bylo nutné převézt ho ve Spojeném království z běžného vězení do psychiatrické léčebny s vysokým zabezpečením. Z lékařských dokladů jasně vyplynulo, že bylo i nadále vhodné, aby tam „v zájmu vlastního zdraví a bezpečnosti“ zůstal. Vzhledem k dostupným lékařským dokladům existovalo tudíž skutečné nebezpečí, že vydání žalobce do jiné země a do jiného a potenciálně více nepřátelského vězeňského prostředí by vedlo k výraznému zhoršení jeho duševního a fyzického zdraví a že takové zhoršení by mohlo dosáhnout prahové úrovně podle článku 3.

111 ESLP, *D. proti Spojenému království*, č. 30240/96, 2. května 1997.

112 ESLP, *N. proti Spojenému království* [velký senát], č. 26565/05, 27. května 2008.

113 ESLP, *S.H.H. proti Spojenému království*, č. 60367/10, 29. ledna 2013.

114 ESLP, *Babar Ahmad a další proti Spojenému království*, č. 24027/07, 11949/08, 36742/08, 66911/09 a 67354/09, 10. dubna 2012.

115 ESLP, *Aswat proti Spojenému království*, č. 17299/12, 16. dubna 2013.

Příklad: Ve věci *Sufi a Elmi*¹¹⁶ ESLP shledal, že v případě vyhoštění by se žalobci dostali do uprchlických táborů v Somálsku a sousedních zemích, kde zoufalé humanitární podmínky porušovaly článek 3 EÚLP. ESLP konstatoval, že humanitární situace nebyla způsobena pouze přírodními jevy, jako je sucho, ale i jednáním nebo nečinností státních stran konfliktu v Somálsku.

Příklad: Na vnitrostátní úrovni ve věci *M. A.*¹¹⁷ francouzská Státní rada (*Conseil d'État*) zrušila rozhodnutí poslat *M. A.*, albánského státního příslušníka, jemuž bylo odepřeno udělení povolení k pobytu, zpět do Albánie. Rozhodla, že v Albánii by *M. A.* byl vystaven špatnému zacházení a smrti, a to ze strany rodinných příslušníků osoby, která byla zabita, když *M. A.* vedl policejní zátah. Státní rada rozhodla, že článek 3 EÚLP se uplatňuje vždy, když státní orgány nejsou schopny nabídnout dostatečnou ochranu, i když riziko plyne od soukromých skupin.

ESLP se musel též zabývat tím, zda účast osoby na disidentských aktivitách v hostitelské zemi zvýšila riziko, že bude po navrácení vystavena zacházení v rozporu s článkem 3 EÚLP¹¹⁸

Příklad: Ve věci *S. F. proti Švédsku*¹¹⁹ ESLP rozhodl, že by bylo porušením článku 3 EÚLP, pokud by byla vyhoštěna iránská rodina politických disidentů, která uprchla z Íránu a ve Švédsku se účastnila významných politických aktivit. ESLP rozhodl, že aktivity žalobců v Íránu nejsou samy o sobě dostatečné na to, aby představovaly riziko, avšak důležité jsou jejich aktivity ve Švédsku, neboť iránské úřady skutečně monitorují internetovou komunikaci, stejně jako kritiky režimu i mimo území Íránu. Íránské úřady by tak byly snadno schopny identifikovat žalobce při navrácení kvůli jejich aktivitám a incidentům v Íránu před stěhováním do Švédska a i z toho důvodu, že rodina byla nucena opustit Írán nelegálně bez platných dokladů totožnosti.

3.1.3. Posouzení rizik

Zásady, které jsou uplatňovány podle právních předpisů EU a podle EÚLP, mají při posuzování rizik při navrácení mnoho společného. Tato shoda může být připisována

116 ESLP, *Sufi a Elmi proti Spojenému království*, č. 8319/07 a 11449/07, 28. června 2011, body 267–292.

117 Francie, Státní rada (*Conseil d'État*), *M. A.*, č. 334040, 1. července 2011.

118 Viz například ESLP, *Muminov proti Rusku*, č. 42502/06, 11. prosince 2008.

119 ESLP, *S. F. a další proti Švédsku*, č. 52077/10, 15. května 2012.

skutečnosti, že normy *acquis* EU v oblasti azylu jsou z velké části odvozeny z judikatury ESLP a ze zásad UNHCR. Součástí těchto zásad je fakt, že posouzení musí být individualizovaná a musí se opírat o všechny příslušné, aktuální právní předpisy, fakta, dokumenty a důkazy. Patří sem i informace o situaci v zemi původu. Újma osoby v minulosti může být výrazným ukazatelem budoucích rizik.

Podle právních předpisů EU stanovuje článek 4 **kvalifikační směrnice** podrobná pravidla pro posouzení skutečností a okolností v žádostech o mezinárodní ochranu. Například se posouzení musí provádět jednotlivě; pokud osoba již byla pronásledována v minulosti, může to být výrazný ukazatel budoucích rizik při navrácení. Úředníci zkoumající způsobilost musí zohlednit jakékoli vysvětlení, které představuje skutečnou snahu o odůvodnění nároku.

Ohledně načasování posouzení **kvalifikační směrnice** v čl. 4 odst. 3 stanovuje, že musí být provedeno v době přijetí rozhodnutí o žádosti. Přeprocovaná **procedurální směrnice** v čl. 46 odst. 3 požaduje, aby v případě odvolacích řízení bylo posouzení skutkové i právní stránky provedeno s ohledem na dobu, kdy je odvolání řešeno. Načasování posouzení ukončení statusu ochrany je popsáno v **oddíle 3.1.8**.

Podle EÚLP je na žalobci, aby uvedl důkazy, pomocí nichž může doložit podstatné důvody pro domněnku, že v případě svého vyhoštění z členského státu bude vystaven skutečnému nebezpečí zacházení, které zakazují články 2 nebo 3 EÚLP. Jsou-li takové důkazy uvedeny, musí vláda rozptýlit jakékoli pochybnosti o jejich existenci.¹²⁰ ESLP uznal, že žadatelé o azyl se často nacházejí ve zvláštní situaci, kde je mnohdy nezbytné se při pochybnostech při posuzování důvěryhodnosti jejich výroků a podkladů, které předložili,¹²¹ přiklonit v jejich prospěch. Pokud však informace chybí nebo existuje výrazný důvod pro zpochybnění věrohodnosti jejich podání, musí daná osoba poskytnout uspokojivé vysvětlení.¹²²

Příklad: Ve věci *Singh a další proti Belgii*¹²³ ESLP konstatoval, že belgické úřady odmítly doklady předložené v souvislosti s žádostí afghánských státních příslušníků o azyl. Úřady neshledaly tyto doklady přesvědčivými, aniž však záležitost dostatečně

120 ESLP, *Saadi proti Itálii* [velký senát], č. 37201/06, 28. února 2008, body 129.

121 ESLP, *Salah Sheekh proti Nizozemsku*, č. 1948/04, 11. ledna 2007, bod 148; ESLP, *R.C. proti Švédsku*, č. 41827/07, 9. března 2010, bod 50.

122 ESLP, *Matsiukhina a Matsiukhin proti Švédsku* (rozh.), č. 31260/04, 21. června 2005; ESLP, *Collins a Akaziebie proti Švédsku* (rozh.), č. 23944/05, 8. března 2007.

123 ESLP, *Singh a další proti Belgii*, č. 33210/11, 2. října 2012.

prošetřily. Zejména nezkontrolovaly pravost kopií dokumentů, které vydal úřad UNHCR v Novém Dillí a přiznal v nich žalobcům status uprchlíků, ačkoli takové ověření by bylo snadné. Neprovedly tudíž pečlivou a důslednou kontrolu žádosti o azyl v souladu s článkem 13 EÚLP, čímž porušily toto ustanovení ve spojení s článkem 3.

Podle článku 36 EÚLP je členský stát oprávněn zasáhnout do věci podané k Soudnímu dvoru jedním z jeho státních příslušníků proti jinému členskému státu. Toto ustanovení, které bylo do EÚLP vloženo s cílem umožnit státu poskytovat svým státním příslušníkům diplomatickou ochranu, se neuplatňuje ve věcech, kdy stížností žalobců byla obava z navrácení do členského státu, jehož jsou státními příslušníky a v němž by údajně byli vystaveni zacházení v rozporu s články 2 a 3 Úmluvy¹²⁴.

Podle judikatury ESLP nesmí být riziko posuzováno pouze na základě jednotlivých faktorů, ale kumulativně.¹²⁵ Jakékoli posouzení se musí provádět jednotlivě s přihlédnutím ke všem důkazům.¹²⁶ Pokud osoba byla pronásledována v minulosti, může to být výrazný ukazatel toho, že bude trpět budoucími riziky.¹²⁷

Při posuzování rizika při navrácení vzal ESLP v úvahu důkazy o všeobecných podmínkách v zemi, stejně jako důkazy o konkrétních rizicích pro danou osobu. ESLP poskytl pokyny k těm druhům dokladů, o které se lze opřít při zvažování podmínek v dané zemi, například zprávy UNHCR a mezinárodních organizací pro lidská práva. ESLP shledal zprávy nespolehlivými, pokud není znám zdroj informací a závěry nejsou konzistentní s jinými důvěryhodnými zprávami.¹²⁸

Pokud osoba nebyla vyhoštěna, je datum posouzení ESLP časovým okamžikem pro uvážení rizik.¹²⁹ Tato zásada byla uplatňována bez ohledu na to, zda příslušné právo podle EÚLP bylo absolutní, například článek 3, nebo nebylo absolutní, například článek 8.¹³⁰ Pokud byl žalobce již vyhoštěn, ESLP bude zkoumat, zda bylo s danou osobou zacházeno špatně nebo zda z informací o zemi vyplývají podstatné důvody pro domněnku, že s žalobcem bude zacházeno špatně.

124 ESLP, *I. proti Švédsku*, č. 61204/09, 5. září 2013.

125 ESLP, *S. F. a další proti Švédsku*, č. 52077/10, 15. května 2012 body 68–69.

126 ESLP, *R.C. proti Švédsku*, č. 41827/07, 9. března 2010, bod 51 (o lékařském potvrzení); ESLP, *N. proti Švédsku*, č. 23505/09, 20. července 2010, bod 52; ESLP, *Sufi a Elmi proti Spojenému království*, č. 8319/07 a 11449/07, 28. června 2011.

127 ESLP, *R.C. proti Švédsku*, č. 41827/07, 9. března 2010.

128 ESLP, *Sufi a Elmi proti Spojenému království*, č. 8319/07 a 11449/07, 28. června 2011, body 230–234.

129 ESLP, *Saadi proti Itálii* [velký senát], č. 37201/06, 28. února 2008.

130 ESLP, *A.A. proti Spojenému království*, č. 8000/08, 20. září 2011.

Příklad: Ve věci *Sufi a Elmi proti Spojenému království*¹³¹ ESLP zkoumal zprávy mezinárodních organizací pojednávající o podmínkách a míře násilí v Somálsku, jakož i o zneužívání lidských práv ze strany somálské islamistické povstalecké skupiny al-Šabáb. ESLP se nemohl opřít o vládní zjišťovací zprávu o Somálsku z keňského Nairobi, jelikož uváděla nejasné a anonymní zdroje a byla v rozporu s jinými veřejně dostupnými informacemi. Soudě podle dostupných důkazů ESLP došel k závěru, že není pravděpodobné, že by se podmínky v Somálsku brzy zlepšily.

Příklad: Ve věci *Muminov proti Rusku*¹³² byl žalobce uzbecký státní příslušník, který si na základě dostupných informací zjevně odpykával v Uzbekistánu po vydání z Ruska pětiletý trest odnětí svobody. ESLP rozhodl, že i když kromě jeho odsouzení nebyly k dispozici žádné jiné spolehlivé informace o situaci žalobce po jeho vydání, existoval dostatek důvěryhodných zpráv o všeobecně špatném zacházení s odsouzenými v Uzbekistánu, na jejichž základě ESLP došel k závěru, že došlo k porušení článku 3 EÚLP.

3.1.4. Dostatečnost ochrany

Podle mezinárodního uprchlického práva má žadatel o azyl, který uvádí obavy z pronásledování, nárok na status uprchlíka, pokud je schopen doložit důvodnou obavu z pronásledování z důvodu, na který se vztahuje Ženevská úmluva z roku 1951, a nedostatečnou ochranu státu. Dostatečnost státní ochrany znamená ochotu i schopnost přijímajícího státu, ať už ze strany zástupců států nebo jiných subjektů ovládajících část území státu, poskytovat prostřednictvím svého právního systému přiměřenou úroveň ochrany před špatným zacházením, kterého se žadatel o azyl obává.

Podle právních předpisů EU je při určování způsobilosti k ochraně uprchlíka nebo doplňkové ochraně nezbytné zvážit, zda by byl žadatel v zemi navrženého návratu chráněn před újmou, již se obává. Článek 7 **kvalifikační směrnice** stanovuje, že „[o]chranu před pronásledováním nebo vážnou újmou mohou poskytovat pouze [...] stát nebo [...] strany nebo organizace, včetně mezinárodních organizací, ovládající stát nebo podstatnou část území státu, pokud jsou ochotny a schopny zajistit ochranu [...]“, která je „účinná a nesmí být pouze dočasná“. Jsou požadovány přiměřené kroky k zabránění pronásledování, které zahrnují zavedení účinného právního systému pro odhalování, stíhání a trestání jednání představujících pronásledování. Žadatel musí mít k takovým systémům ochrany přístup.

131 ESLP, *Sufi a Elmi proti Spojenému království*, č. 8319/07 a 11449/07, 28. června 2011.

132 ESLP, *Muminov proti Rusku*, č. 42502/06, 11. prosince 2008.

Příklad: Ve věci *Salahadin Abdulla a další*¹³³, která se týkala ukončení statusu uprchlíka, SDEU rozhodl, že za účelem poskytnutí dostatečné ochrany státem, kterého je uprchlík státním příslušníkem, musí mít stát nebo jiné subjekty nabízející ochranu podle čl. 7 odst. 1 **kvalifikační směrnice** objektivně dostatečnou úroveň kapacity a ochoty předcházet aktům pronásledování. Musí učinit přiměřené kroky k zabránění pronásledování mimo jiné zavedením účinného právního systému pro odhalování, stíhání a trestání aktů pronásledování, který bude dotčené osobě po odnětí statusu uprchlíka přístupný. Stát nebo jiný subjekt poskytující ochranu musí splnit určité konkrétní požadavky, včetně mimo jiné toho, že bude mít oprávnění, organizační strukturu a prostředky pro zachování minimální úrovně zákonnosti a pořádku v zemi, které je uprchlík státním příslušníkem.

Pro palestinské uprchlíky existuje specifický režim ochrany. Byla zřízena Agentura Organizace spojených národů pro pomoc a práci ve prospěch palestinských uprchlíků na Blízkém východě (UNRWA), jejímž úkolem je poskytovat jim ochranu a podporu. UNRWA působí na Západním břehu Jordánu, včetně Východního Jeruzaléma a pásma Gazy, jakož i v Jordánsku, Sýrii a Libanonu. Osoby, kteří požívají podpory od UNRWA, nemají nárok na status uprchlíka (čl. 12 odst. 1 písm. a) **kvalifikační směrnice**, kterým je do právních předpisů EU zakomponován článek 1D Ženevské úmluvy z roku 1951).

Příklad: Věc *Bolbol*¹³⁴ se týkala osoby bez státní příslušnosti palestinského původu, která opustila pásmo Gazy a přijela do Maďarska, kde podala žádost o azyl, aniž předtím požádala o ochranu nebo podporu od UNRWA. SDEU objasnil, že pro účely čl. 12 odst. 1 písm. a) **kvalifikační směrnice** je třeba mít za to, že osoba požívá ochranu nebo podporu od jiné odborné organizace Spojených národů než UNHCR, pouze pokud tato osoba této ochrany nebo této podpory skutečně využívá, nikoli pouze na základě skutečnosti, že má na tuto ochranu nebo podporu teoretický nárok.

Ve věci *El Kott*¹³⁵ SDEU dále objasnil, že osobám nuceným opustit oblast působení agentury UNRWA z důvodů nezávislých na jejich vůli, které nemohly ovlivnit, musí

133 SDEU, C-175/08 [2010] Sb. rozh. I-01493, *Aydin Salahadin Abdulla a další proti Bundesrepublik Deutschland*, 2. března 2010.

134 SDEU, C-31/09 [2010] Sb. rozh. I-05539, *Nawras Bolbol proti Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal*, 17. června 2010.

135 SDEU, C-364/11, *Abed El Karem El Kott a další proti Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal*, 19. prosince 2012.

být automaticky přiznán status uprchlíka, pokud se neuplatňuje ani jeden z důvodů pro vyloučení stanovených v čl. 12 odst. 1 písm. b) nebo čl. 12 odst. 2 a 3 směrnice.

Podle EÚLP může posouzení toho, zda byl porušen článek 3 – nebo by byl porušen – představovat přezkum jakékoli ochrany, kterou by přijímající stát nebo v něm působící organizace mohly dát k dispozici osobě, která má být vyhoštěna. Existuje podobnost mezi pojmem dostatečnosti ochrany v případech uprchlíků (jak bylo popsáno výše) a případech týkajících se článku 3 EÚLP. Pokud zacházení, jemuž může být osoba vystavena po svém návratu, splňuje minimální úroveň závažnosti na to, aby mohl být uplatněn článek 3, je nutné posoudit, zda je přijímající stát účinně a prakticky schopen a ochoten osobu před tímto nebezpečím ochránit.

Příklad: Ve věci *Hida proti Dánsku*¹³⁶ byl žalobce etnický Rom, jemuž hrozilo nucené navrácení do Kosova během konfliktu v roce 2004. ESLP byl znepokojen případy násilností a trestných činů proti menšinám a rozhodl, že potřeba mezinárodní ochrany členů etnických komunit, jako jsou Romové, trvá. ESLP konstatoval, že Prozatímní správní mise Organizace spojených národů v Kosovu (UNMIK) uskutečnila před nucenými navráceními navrženými dánským státním policejním komisařem individualizovaný postup prověřování. Když měla UNMIK proti některým navrácením námitky, policejní komisař je až do odvolání pozastavil. Policejní komisař UNMIK ohledně případu žalobce ještě nekontaktoval, neboť jeho nucené navrácení ještě nebylo naplánováno. Za těchto okolností vyjádřil ESLP uspokojení nad tím, že pokud by UNMIK měl proti nucenému navrácení žalobce námitky, bylo by jeho navrácení podobným způsobem až do odvolání pozastaveno. ESLP shledal, že nebyly doloženy žádné podstatné důvody pro domněnku, že by žalobce jakožto etnický Rom čelil po návratu do Kosova skutečnému nebezpečí mučení nebo nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestu. ESLP tudíž věc prohlásil za nepřípustnou z toho důvodu, že byla zjevně neopodstatněná.

ESLP byl požádán o přezkum toho, zda **diplomatické záruky** přijímajícího státu mohou předejít nebezpečí špatného zacházení, kterému by osoba byla jinak po navrácení vystavena. V případech, kdy přijímající stát poskytl záruky, nejsou tyto záruky samy o sobě dostatečné k zajištění náležité ochrany před nebezpečím špatného zacházení. Existuje povinnost přezkoumat, zda praktické uplatňování záruk poskytuje dostatečnou garanci toho, že dotčená osoba bude ochráněna před nebezpečím špatného zacházení. Váha, jakou přijímající stát připisuje v jednotlivých případech zárukám, závisí na okolnostech převládajících v rozhodnou dobu.

¹³⁶ ESLP, *Hida proti Dánsku*, č. 38025/02, 19. února 2004.

Předběžná otázka pro ESLP zní, zda všeobecná situace v oblasti lidských práv v přijímajícím státě vylučuje přijetí nějakých záruk. Pouze ve výjimečných případech bude všeobecná situace v zemi znamenat, že zárukám není připisována vůbec žádná váha. Bude obvyklejší, že ESLP nejprve posoudí kvalitu poskytnutých záruk a zadruhé zhodnotí, zda jsou vzhledem k praxi přijímajícího státu spolehlivé. Při tom ESLP také zváží různé faktory nastíněné v poslední judikatuře.¹³⁷

3.1.5. Vnitřní přesídlení

Podle právních předpisů EU a EÚLP mohou státy dojít k závěru, že osoba, která je ve své domovské oblasti ohrožena, může být v bezpečí v jiné části své domovské země, a tudíž není nutné jí přiznávat mezinárodní ochranu.

Podle právních předpisů EU byla možnost vnitrostátní ochrany kodifikována v článku 8 kvalifikační směrnice.

Podle EÚLP musí navrhované vnitrostátní přemístění státem projít důkladným posouzením od místa navrácení až po místo určení. Při tom je nutné zvážit, zda místo navrácení je bezpečné, zda na cestě jsou zátarasy nebo zda jsou určité oblasti pro osobu tak bezpečné, aby se mohla dostat na místo určení. Je také požadováno posouzení individuálních okolností.

Příklad: Ve věci *Sufi a Elmi proti Spojenému království*¹³⁸ ESLP rozhodl, že článek 3 EÚLP v zásadě nebrání členským státům spoléhat na možnost vnitrostátního přemístění, pokud se navrácená osoba může bezpečně vyvarovat skutečného nebezpečí špatného zacházení, pokud cestuje do dotčené oblasti, získá přístup do této oblasti a usadí se v ní. V tomto případě ESLP rozhodl, že v jižním a středním Somálsku mohou být oblasti, kde by navrácená osoba nemusela být nutně ohrožována skutečným nebezpečím špatného zacházení výhradně z důvodu situace všeobecných násilností. Pokud by navrácené osoby musely cestovat do oblasti pod kontrolou organizace al-Šabáb nebo přes tuto oblast, pravděpodobně by byly vystaveny nebezpečí zacházení v rozporu s článkem 3, ledaže by bylo prokázáno, že žalobce má zkušenosti z nedávné doby s životem v Somálsku, a mohl by se tak vyvarovat upoutání pozornosti uvedené organizace. V případě žalobců ESLP rozhodl, že z celé

137 ESLP, *Othman (Abu Qatada) proti Spojenému království*, č. 8139/09, 17. ledna 2012, bod 189; ESLP, *Ismoilov a další proti Rusku*, č. 2947/06, 24. dubna 2008, bod 127; ESLP, *Saadi proti Itálii* [velký senát], č. 37201/06, 28. února 2008; ESLP, *Ryabikin proti Rusku*, č. 8320/04, 19. června 2008.

138 ESLP, *Sufi a Elmi proti Spojenému království*, č. 8319/07 a 11449/07, 28. června 2011.

řady důvodů by žalobci byli vystaveni skutečnému nebezpečí zacházení v rozporu s článkem 3.¹³⁹

3.1.6. Bezpečnost na jiném místě

Podle právních předpisů EU může být členskému státu EU povoleno z důvodů mezinárodní ochrany vrátit žadatele do jiné země za účelem přezkumu jeho žádosti, pokud je taková země pokládána za bezpečnou a jsou dodrženy určité záruky. V tomto oddíle je vysvětleno, kdy je to možné, zatímco použitelné procesní záruky jsou popsány v [oddíle 4.2](#) a případy nezletilých osob bez doprovodu v [oddíle 9.1](#).

Bezpečnost v jiné zemi předpokládá existenci dvojí situace. Zemi lze považovat za bezpečnou, pokud splňuje soubor požadavků uvedených v [procedurální směrnici](#) (článek 38). Žadatel o azyl musí být mimo jiné přijat tzv. **bezpečnou třetí zemí**, musí mít možnost požádat o ochranu a v případě, že bude shledáno, že mezinárodní ochranu potřebuje, je s ním zacházeno v souladu s Ženevskou úmluvou z roku 1951. Je obzvláště důležité, aby státy zajistily, že navrácená osoba nebude čelit dalšímu navrácení (*refoulement*) do země, která není bezpečná.

Druhý předpoklad se týká států, které uplatňují [dublinké nařízení](#) (nařízení (EU) č. 604/2013), konkrétně 28 členských států EU a Islandu, Lichtenštejska, Norska a Švýcarska (viz [oddíl 4.2](#)).¹⁴⁰ Dublinké nařízení zahrnuje **rozdělení odpovědností** za zkoumání žádostí o mezinárodní ochranu mezi členské státy. Rozdělování odpovědnosti za zkoumání žádostí, které jednotlivci podali v jednom členském státě EU, když poté odcestovali do jiného státu, se řídí hierarchií kritérií. Existuje vyvratitelná domněnka, že všechny státy, které uplatňují dublinké nařízení, jsou bezpečné a dodržují Listinu základních práv EU a EÚLP.

Mezi různými kritérii vyjmenovanými v [dublinkém nařízení](#) je příslušný stát, který žadatelé povolí vstup do společného prostoru, zpravidla ten stát, který je příslušný z hlediska přezkumu žádosti (kapitola III dublinkého nařízení). S cílem určit, přes který stát osoba do státu vstoupila, jsou jí při příjezdu sejmuty otisky prstů, které jsou zaneseny do databáze Eurodac (viz [nařízení Eurodac](#), (EU) č. 603/2013), do níž mají přístup všechny státy uplatňující dublinké nařízení. Pokud například žadatel o azyl přijede do země A a podá žádost o azyl a jsou mu sejmuty otisky prstů, ale následně odcestuje do země B, budou otisky prstů v zemi B spárovány s otisky sejmutými v zemi A. Země B bude poté muset

¹³⁹ Viz rovněž ESLP, *M.Y.H. proti Švédsku*, č. 50859/10, 27. června 2013.

¹⁴⁰ [Nařízení \(ES\) č. 604/2013](#), 26. června 2013, Úř. věst. 2013 L 180/31.

použít dublinská kritéria, aby určila, zda k posouzení žádosti o azyl je příslušná ona, nebo země A.

Státy musí zajistit, aby osoby nebyly vráceny do členských států EU, které ve svých azylových a přijímacích systémech mají systémové nedostatky. V některých případech vedoucích k závažnému porušení Listiny základních práv EU může být výsledkem situace, že žádost budou muset posoudit státy, jimž to podle [dublinského nařízení](#) nepřísluší.

Příklad: Ve spojených věcech *N. S. a M. E.*¹⁴¹ SDEU rozhodnutí o předběžné otázce, zda za určitých okolností může být stát povinen posoudit žádost podle doložky o svrchovanosti podle čl. 3 odst. 2 [dublinského nařízení](#), i když podle dublinských kritérií nese odpovědnost jiný členský stát EU. Soudní dvůr objasnil, že členské státy EU musí při uplatňování své posuzovací pravomoci podle čl. 3 odst. 2 jednat v souladu se základními právy a zásadami, které jsou uznány v Listině základních práv EU. Členské státy tudíž nemohou převést žadatele o azyl do příslušného členského státu ve smyslu nařízení, pokud důkazy dokládají – a členský stát si toho nemůže být nevědomý – systémové nedostatky v azylovém řízení a podmínkách přijímání, které by mohly představovat porušení článku 4 Listiny (zákaz mučení). Na základě toho je členský stát také povinen posoudit ostatní kritéria v nařízení a určit, zda k posouzení žádosti o azyl je příslušný jiný členský stát. Nelze-li jiný členský stát určit nebo řízení pro tento účel trvá nepřiměřeně dlouho, musí žádost v souladu s čl. 3 odst. 2 posoudit tento členský stát sám.

Podle EÚLP ESLP zváží, kromě jiných jemu dostupných faktorů, důvěryhodné zprávy o lidských právech s cílem posoudit předvídatelné důsledky navrženého vyhoštění. Stát, který uvažuje o vystěhování, má povinnost ověřit rizika zejména v případě, že zprávy o lidských právech v dané zemi ukazují, že stát, který uvažuje o vyhoštění, rizika znal nebo měl znát.

Příklad: Ve věci *M.S.S. proti Belgii a Řecku*¹⁴² ESLP rozhodl, že životní podmínky žalobce a podmínky jeho zajištění v Řecku porušily článek 3 EÚLP. Podle zpráv úřadů chyběl přístup k azylovému řízení a hrozilo riziko následného navrácení (*refoulement*). Belgické úřady byly tudíž podle článku 3 shledány odpovědnými za přemísťování žalobce v souladu dublinským nařízením do Řecka, neboť na základě dostup-

141 SDEU, spojené věci C-411/10 a C-493/10, *N. S. proti Secretary of State for the Home Department a M. E. a další proti Refugee Applications Commissioner a Minister for Justice, Equality and Law Reform*, 21. prosince 2011.

142 ESLP, *M.S.S. proti Belgii a Řecku* [velký senát], č. 30696/09, 21. ledna 2011.

ných důkazů věděly, nebo měly vědět, o riziku, že žadatelé o azyl jsou v té době v Řecku vystavováni ponižujícímu zacházení.

3.1.7. Vyloučení z mezinárodní ochrany

Podle právních předpisů EU články 12 a 17 **kvalifikační směrnice**, které staví na čl. 1 písm. F Ženevské úmluvy z roku 1951, obsahují ustanovení, která vylučují mezinárodní ochranu pro ty osoby, které si ji nezasluhují. Jedná se o jedince, kteří údajně spáchali nejméně jeden z následujících činů:

- zločin proti míru, válečný zločin nebo zločin proti lidskosti,
- vážný nepolitický zločin mimo zemi svého azylu před tím, než byli zde přijati,
- činy, které jsou v rozporu se zásadami a cíli OSN.

Posouzení vyloučení z mezinárodní ochrany musí proběhnout po posouzení toho, zda má osoba nárok na mezinárodní ochranu. Osoby, na které se vztahují ustanovení o vyloučení, nejsou považovány za uprchlíky ani osoby s nárokem na doplňkovou ochranu.

Příklad: Ve věci *B a D*¹⁴³ SDEU poskytl návod, jak uplatňovat ustanovení o vyloučení. Skutečnost, že dotčená osoba v této věci byla členem organizace a aktivně podporovala ozbrojený boj této organizace, nepředstavovala automaticky závažný důvod domnívat se, že se dopustila „vážného nepolitického zločinu“ nebo „činů, které jsou v rozporu s cíli a zásadami Organizace spojených národů“. Obě ustanovení by ji vylučovala z ochrany uprchlíků. Základem pro konstatování toho, zda existují závažné důvody se domnívat, že je tato osoba vinna takovými činy či zločiny musí být posouzení konkrétních skutečností případ od případu. To by mělo být provedeno s cílem určit, zda činy, kterých se dopustila dotyčná organizace, splňují podmínky stanovené uvedenými ustanoveními a zda osobní odpovědnost za uskutečnění těchto činů může být vzhledem k míře dokazování vyžadované čl. 12 odst. 2 směrnice přičtena této osobě. Soudní dvůr rovněž doplnil, že základ pro vyloučení ze statusu uprchlíka není podmíněn skutečností, že dotyčná osoba představuje přetrvávající nebezpečí pro hostitelský členský stát, ani přezkumem přiměřenosti ve vztahu k projednávané věci.

143 SDEU, spojené věci C-57/09 a C-101/09, *Bundesrepublik Deutschland proti B a D*, 9. listopadu 2010.

Podle EÚLP je povaha údajného trestného činu žalobce irelevantní pro účely posouzení článku 3 EÚLP, jelikož zákaz mučení a nelidského nebo ponižujícího zacházení nebo trestu je absolutní bez ohledu na jednání oběti. V důsledku toho nelze jednání žalobce, jakkoli je nežádoucí či nebezpečné, brát v úvahu.

Příklad: Ve věci *Saadi proti Itálii*¹⁴⁴ ESLP opětovně potvrdil absolutní povahu zákazu mučení podle článku 3. Žalobce byl v Itálii stíhán za podíl na mezinárodním terorismu a bylo nařízeno jeho vyhoštění do Tuniska. ESLP konstatoval, že v případě návratu do Tuniska by mu hrozilo skutečné nebezpečí, že bude vystaven zacházení v rozporu s článkem 3. Jeho jednání a závažnost obvinění proti němu byla pro posouzení článku 3 irelevantní.

3.1.8. Ukončení mezinárodní ochrany

Podle právních předpisů EU články 11 a 16 **kvalifikační směrnice** povolují ukončení mezinárodní ochrany v případě zlepšení rizikové situace v zemi, což odráží ustanovení o ukončení podle čl. 1 písm. C Ženevské úmluvy z roku 1951.

Příklad: Věc *Salahadin Abdulla a další*¹⁴⁵ se týkala ukončení statusu uprchlíka několika iráckých státních příslušníků, jimž Německo přiznalo status uprchlíka. Základem pro ukončení statusu uprchlíka byla skutečnost, že se podmínky v zemi jejich původu zlepšily. SDEU rozhodl, že pro účely článku 11 **kvalifikační směrnice** status uprchlíka zaniká, jestliže vzhledem k významné a trvalé povaze změn poměrů v dotčené třetí zemi přestaly existovat okolnosti odůvodňující obavy uprchlíka z pronásledování z některého z důvodů, na jejichž základě došlo k přiznání statusu uprchlíka, a daná osoba nemá ani jiné důvody k obavám z pronásledování. Pro účely posouzení změny poměrů musí státy zvážit individuální situaci uprchlíka a při tom ověřit, zda poskytovatel či poskytovatelé ochrany učinili přiměřené kroky k zabránění pronásledování, zejména zavedením účinného právního systému pro odhalování, stíhání a trestání jednání představujících pronásledování. V případě odnětí statusu uprchlíka musí mít dotčený státní příslušník k této ochraně přístup.

Status uprchlíků a osob požívajících doplňkovou ochranu, jimž byla v minulosti způsobena velmi závažná újma, nezaniká v případě změny poměrů, pokud jsou příslušné

144 ESLP, *Saadi proti Itálii* [velký senát], č. 37201/06, 28. února 2008, bod 138; ESLP, *Ismoilov a další proti Rusku*, č. 2947/06, 24. dubna 2008, bod 127; ESLP, *Ryabikin proti Rusku*, č. 8320/04, 19. června 2008.

145 SDEU, spojené věci C-175/08, C-176/08, C-178/08 a C-179/08 [2010] Sb. rozh. I-01493, *Aydin Salahadin Abdulla a další proti Bundesrepublik Deutschland*, 2. března 2010.

osoby schopny uvést naléhavé důvody pro odmítnutí ochrany země svého původu (kvalifikační směrnice, články 11 a 16).

V EÚLP nejsou žádná specifická ustanovení o ukončení. Místo toho ESLP zkoumá předvídatelné důsledky zamýšleného vyhoštění. Pro osvětlení současné situace v přijímajícím státě mohou být významné podmínky, jaké v tomto státě byly v minulosti, ale při posuzování rizik hrají roli současné podmínky.¹⁴⁶ Pro posouzení situace ESLP vychází z příslušných vládních zpráv, informací, které poskytl UNHCR a různé mezinárodní nevládní organizace, jako jsou Human Rights Watch či Amnesty International.

Příklad: ESLP provedl různá posouzení rizik, kterým by mladí tamilští muži čelili po návratu na Srí Lanku. Tato posouzení probíhala v různou dobu během celého dlouhého konfliktu a též po ukončení ozbrojených střetů. ESLP posoudil vyvíjející se celkové podmínky v zemi a zkoumal rizikové faktory týkající se této země, které by mohly mít dopad na konkrétní jedince v navrhovanou dobu vyhoštění.¹⁴⁷

3.2. Hromadné vyhoštění

Podle právních předpisů EU i EÚLP jsou hromadná vyhoštění zakázána. Hromadné vyhoštění popisuje jakékoli opatření, které jedince nutí opustit území nebo zemi jako skupina a kdy se toto rozhodnutí neopírálo o přiměřené a objektivní posouzení případu konkrétní osoby.¹⁴⁸

Podle právních předpisů EU jsou hromadná vyhoštění v rozporu s článkem 78 SFEU, který požaduje, aby *acquis* v oblasti azylu bylo v souladu s „ostatními příslušnými smlouvami“, a jsou zakázána článkem 19 Listiny základních práv EU.

V rámci EÚLP zakazuje hromadná vyhoštění článek 4 protokolu č. 4.

146 ESLP, *Tomic proti Spojenému království* (rozh.), č. 17837/03, 14. října 2003; ESLP, *Hida proti Dánsku* (rozh.), č. 38025/02, 19. února 2004.

147 ESLP, *Vilvarajah a další proti Spojenému království*, č. 13163/87, 13164/87, 13165/87, 13447/87 a 13448/87, 30. října 1991; ESLP, *NA. proti Spojenému království*, č. 25904/07, 17. července 2008.

148 Pro více informací viz ESLP „Collective Expulsions“ (Hromadná vyhoštění), Přehled skutečností, červen 2012, k dispozici na internetových stránkách www.echr.coe.int v oddílech Press/Factsheets/Expulsion.

Příklad: Ve věci *Čonka proti Belgii*¹⁴⁹ ESLP konstatoval, že vyhoštěním skupiny romských žadatelů o azyl byl porušen článek 4 protokolu č. 4 EÚLP. ESLP neshledal, že osobní poměry jednotlivých členů vyhoštěné skupiny byly posuzovány jednotlivě. Zejména před vyhoštěním žalobců politické orgány oznámily, že budou prováděna hromadná vyhoštění a příslušnému úřadu daly pokyn k jejich realizaci. Všem osobám bylo řečeno, aby se hlásily na konkrétní policejní stanici ve stejnou dobu a všechny příkazy k vyhoštění a důvody zatčení byly vyjádřeny totožně. Kromě toho neměly osoby přístup k právníkům a azylové řízení nebylo dokončeno.

Příklad: Ve věci *Hirsi Jamaa a další proti Itálii*¹⁵⁰ italské úřady porušily při „vrácení“ lodě potenciálních žadatelů o azyl článek 4 protokolu č. 4. ESLP rozhodl, že zákaz vyhoštění se vztahuje též na opatření přijatá na volném moři. ESLP zkoumal ustanovení mezinárodního práva a právní předpisy EU týkající se zásahů na moři a povinností pobřežních hlídek a lodí plujících pod vlajkou státu, a to i v mezinárodních vodách, kam sahá jurisdikce státu ve smyslu článku 1 EÚLP.

Příklad: Ve věci *Sultani proti Francii*¹⁵¹ si žalobce, jemuž byl zamítnut azyl ve Francii, stěžoval na způsob, jakým měl být vrácen do Afghánistánu. Žalobce tvrdil, že pokud by byl zaslán zpět ve skupinovém speciálním letu, znamenalo by to hromadné vyhoštění zakázané článkem 4 protokolu č. 4. ESLP zopakoval, že hromadná vyhoštění mají být chápána jako opatření příkazující cizincům, jakožto skupině, opustit zemi, ledaže vyhoštění probíhají na základě přiměřeného a objektivního posouzení konkrétního případu každého jednotlivého cizince ve skupině. Pokud by tedy každá dotčená osoba dostala příležitost předložit příslušným úřadům argumenty proti vyhoštění jednotlivě, jako tomu bylo v případě žalobce, pak situace, kdy několik cizinců, na které se vztahují podobná rozhodnutí nebo kteří z praktických důvodů cestují ve skupině, nevede k závěru, že se jednalo o hromadné vyhoštění.

Hromadná vyhoštění jsou také v rozporu s ESC a jejím čl. 19 odst. 8 o zárukách proti vyhoštění.

149 ESLP, *Čonka proti Belgii*, č. 51564/99, 5. února 2002; viz též ESLP, *M.A. proti Kypru*, č. 41872/10, 23. července 2013, kde ESLP nenalezl porušení článku 4 protokolu č. 4.

150 ESLP, *Hirsi Jamaa a další proti Itálii* [velký senát], č. 27765/09, 23. února 2012.

151 ESLP, *Sultani proti Francii*, č. 45223/05, 20. září 2007.

Ve svém rozhodnutí ve věci *European Roma and Travellers Forum proti Francii*¹⁵² výbor ECSR rozhodl, že v uvažovaném období nebyla správná rozhodnutí nařizující Romům rumunského a bulharského původu opustit francouzské území, kde sídlili, slučitelná s ESC: jelikož se rozhodnutí neopírala o posouzení osobních poměrů Romů, nedodržela zásadu proporcionality; vzhledem k tomu, že byla namířena proti romské komunitě, měla také diskriminační charakter. Výbor toto shledal v rozporu s článkem E o zákazu diskriminace vykládaném ve spojení s čl. 19 odst. 8 ESC.

3.3. Překážky vyhoštění opírající se o jiné důvody z oblasti lidských práv

Právní předpisy EU i EÚLP uznávají, že vyhoštění mohou bránit překážky opírající se o důvody z oblasti lidských práv, které nejsou absolutní, ale v souvislosti s nimiž je nutné vytvořit rovnováhu mezi veřejnými zájmy a zájmy dotčené osoby. Nejběžnějším by bylo právo na soukromý nebo rodinný život, které může zahrnovat aspekty osobního zdraví (včetně fyzické a mravní integrity), nejlepší zájem dětí, potřebu celistvosti rodiny nebo specifické potřeby zranitelných osob.

Podle právních předpisů EU musí řízení o navrácení probíhat s ohledem na nejlepší zájem dítěte, rodinný život, zdravotní stav dotčené osoby a zásadu nenavracení (článek 5 [návrátové směrnice](#)).

Podle EÚLP mají státy právo v souladu se zavedeným mezinárodním právem a s výhradou svých smluvních závazků, včetně EÚLP, kontrolovat vstup, pobyt a vypovězení cizinců. Existuje obsáhlá judikatura o okolnostech, za kterých mohou relativní práva působit jako překážka pro vyhoštění. Relativní práva jsou práva, jejichž součástí jsou podmínky, například články 8 až 11 EÚLP. Právo na respektování soukromého a rodinného života v článku 8 EÚLP je často používáno jako ochrana před vyhoštěním v případech, které nejsou spojeny s nebezpečím nelidského nebo ponižujícího zacházení v rozporu s článkem 3. Dodržování práv podle článku 8 je rozebráno v [oddíle 5.2](#).

Překážky pro vyhoštění lze také brát v úvahu v souvislosti s údajně hrubým porušením článků 5 nebo 6 EÚLP v přijímající zemi, například pokud osoba riskuje, že bude svévolně zajištěna bez soudu, nebo riskuje uvěznění na značnou dobu po odsouzení v hrubě

152 ECSR, *European Roma and Travellers Forum proti Francii*, stížnost č. 64/2011, rozhodnutí ve věci samé, 24. ledna 2012.

nespravedlivém soudním řízení, nebo riskuje hrubé odepření spravedlnosti při čekání na soudní řízení. Důkazní břemeno žalobce je velké.¹⁵³

Příklad: Ve věci *Mamatkulov a Askarov proti Turecku*¹⁵⁴ ESLP zvažoval, zda vydání žalobců do Uzbekistánu mělo za následek to, že čelili skutečnému riziku hrubého odepření spravedlnosti v rozporu s článkem 6 EÚLP.

Příklad: Ve věci *Othman (Abu Qatada) proti Spojenému království*¹⁵⁵ ESLP shledal, že podle článku 6 EÚLP nemohl být žalobce vyhoštěn do Jordánska na základě toho, že důkazy získané při mučení třetích osob by byly s největší pravděpodobností použity v opětovném řízení proti němu.

Příklad: Ve vnitrostátní věci *EM Libanon* došla Horní sněmovna Spojeného království k závěru, že pokud došlo k očividnému porušení relativních (neabsolutních) práv – jako jsou ta uvedená v článku 8 EÚLP – které zasahuje do podstaty dotčeného práva, není nutné posuzovat proporcionalitu¹⁵⁶.

Podle ESC čl. 19 odst. 8 zakazuje vyhoštění migrujících pracovníků, kteří oprávněně pobývají na území státu, ledaže ohrožují vnitrostátní bezpečnost nebo ohrožují veřejné zájmy či morálku.

ECSR zejména rozhodl, že pokud stát přiznal právo pobytu manželce/manželovi a/nebo dětem migrujícího pracovníka, nemůže ztráta vlastního práva pobytu migrujícího pracovníka ovlivnit nezávislá práva pobytu jeho rodinných příslušníků, dokud ho tyto rodinní příslušníci mají.

Na cizí státní příslušníky, kteří ve státě pobývají po dostatečnou dobu, buď oprávněně, nebo díky tichému souhlasu úřadů s jejich protiprávním statutem kvůli potřebám hostitelské země, by se měla vztahovat pravidla, která již jiné cizí státní příslušníky chrání před vyhoštěními.¹⁵⁷

153 ESLP, *Othman (Abu Qatada) proti Spojenému království*, č. 8139/09, 17. ledna 2012, bod 233.

154 ESLP, *Mamatkulov a Askarov proti Turecku* [velký senát], č. 46827/99 a 46951/99, 4. února 2005.

155 ESLP, *Othman (Abu Qatada) proti Spojenému království*, č. 8139/09, 17. ledna 2012.

156 Spojené království, *EM (Libanon) proti Secretary of State for the Home Department* [2008] UKHL 64.

157 ECSR, Závěry 2011, všeobecný úvod, leden 2012, prohlášení o výkladu čl. 19 odst. 8.

3.4. Státní příslušníci třetích zemí, kteří požívají vyšší míry ochrany před vyhoštěním

Podle právních předpisů EU existují kromě těch, kteří potřebují mezinárodní ochranu, ještě určité kategorie státních příslušníků třetích zemí, kteří požívají vyšší míru ochrany před vyhoštěním. Patří mezi ně držitelé statusu dlouhodobě pobývajících rezidentů, státní příslušníci třetích zemí, kteří jsou rodinnými příslušníky občanů EU/EHP, kteří uplatnili své právo na svobodu pohybu, a turečtí státní příslušníci.

3.4.1. Dlouhodobě pobývající rezidenti

Dlouhodobě pobývající rezidenti požívají posílené ochrany před vyhoštěním. Rozhodnutí vyhostit dlouhodobě pobývajícího rezidenta musí vycházet z jednání, které představuje skutečnou a dostatečně závažnou hrozbu pro veřejný pořádek nebo veřejnou bezpečnost.¹⁵⁸

3.4.2. Státní příslušníci třetích zemí, kteří jsou rodinnými příslušníky občanů zemí EHP a Švýcarska

Osoby jakékoli státní příslušnosti, které jsou rodinnými příslušníky občanů zemí EHP, a to včetně občanů EU, ale pouze pokud uplatnili práva na volný pohyb, mají právo na pobyt, které se odvozuje od ustanovení o volném pohybu v EU. Podle [směrnice o volném pohybu](#) (2004/38/ES) požívají státní příslušníci třetích zemí, kteří mají takové rodinné vztahy, vyšší ochrany před vyhoštěním v porovnání s jinými kategoriemi státních příslušníků třetích zemí. Podle článku 28 směrnice mohou být vyhoštěni pouze z důvodů veřejného pořádku nebo veřejné bezpečnosti.¹⁵⁹ V případě osob s trvalým pobytem musí důvody pro vyhoštění dosáhnout míry „závažných důvodů týkajících se veřejného pořádku nebo veřejné bezpečnosti“. Jak je uvedeno v čl. 27 odst. 2 směrnice, tato opatření musí být v souladu se zásadou přiměřenosti, musí být založena výlučně na osobním

¹⁵⁸ Směrnice 2003/109/ES, Úř. věst. 2003 L 016/44, článek 12.

¹⁵⁹ Vzhledem k neexistenci věci týkající se státních příslušníků třetích zemí viz následující věci týkající se občanů EU, v nichž Soudní dvůr vyložil pojem „naléhavé důvody týkající se veřejného pořádku“ podle čl. 28 odst. 3: SDEU, C-348/09, *Pl. proti Oberbürgermeisterin der Stadt Remscheid*, 22. května 2012, body 39–56; SDEU, C-145/09 [2010] Sb. rozh. I-11979, *Land Baden-Württemberg proti Panagiotis Tsakouridis*, 23. listopadu 2010, body 20–35.

chování dotyčné osoby a osobní chování dotyčného jednotlivce musí představovat „skutečné, aktuální a dostatečně závažné ohrožení některého ze základních zájmů společnosti“.¹⁶⁰ Státy musí svá rozhodnutí dotyčné osobě oznámit, včetně důvodů, na nichž jsou založena (článek 30).

Příklad: Ve věci *ZZ proti Secretary of State for the Home Department*¹⁶¹ se SDEU zabýval významem čl. 30 odst. 2 [směrnice o volném pohybu](#), který požaduje, aby dotyčné osoby byly informovány o důvodech, o které se opírá rozhodnutí o zamítnutí práva na pobyt, není-li to v rozporu se zájmy bezpečnosti státu. Při rozhodování o tom, zda úřady mohou upustit od sdělení některých informací z důvodů bezpečnosti státu, SDEU konstatoval, že je nutné vyvážit bezpečnost státu s požadavky týkajícími se práva na účinnou soudní ochranu vyplývající z článku 47 Listiny základních práv. Došel k závěru, že vnitrostátní soud provádějící přezkum volby úřadů nesdělil přesně a v plné míře důvody, o které se zamítnutí opírá, musí být příslušný k zajištění toho, aby se informace nesdělovaly pouze v nezbytně nutném rozsahu. V každém ohledu musí být dotyčná osoba informována o podstatě důvodů, které byly základem pro rozhodnutí, způsobem, který náležitě zohledňuje nezbytně důvěrné důkazy.

U švýcarských státních příslušníků se právní základ pro ochranu před vyhoštěním nachází v článku 5 přílohy I Dohody mezi Evropským společenstvím a jeho členskými státy a Švýcarskou konfederací o volném pohybu osob. Podle tohoto ustanovení lze práva udělená touto dohodou omezit pouze z důvodů veřejného pořádku, veřejné bezpečnosti nebo veřejného zdraví.¹⁶²

Je stanovena ochrana rodinných příslušníků v případě smrti, rozvodu nebo odjezdu státního příslušníka EHP, který uplatnil práva volného pohybu (články 12 a 13 [směrnice o](#)

160 Judikatura týkající se článku 27 směrnice 2004/38/ES, s ohledem na pojem „veřejného pořádku“ viz SDEU, C-434/10, *Petar Aladzov proti Zamestnik director na Stolichna direktsia na vatreshnite raboti kam Ministerstvo na vatreshnite raboti*, 17. listopadu 2011; SDEU, C-430/10, *Hristo Gaydarov proti Director na Glavna direktsia "Ohranitelna politisia" pri Ministerstvo na vatreshnite raboti*, 17. listopadu 2011. V souvislosti s pojmem „skutečné, aktuální a dostatečně závažné ohrožení některého ze základních zájmů společnosti“ viz ESD, spojené věci C-482/01 a C-493/01, [2004] Sb. rozh. I-05257, *Georgios Orfanopoulos a další a Raffaele Oliveri proti Land Baden-Württemberg*, 29. dubna 2004, body 65–71.

161 SDEU, *ZZ proti Secretary of State for the Home Department*, věc C-300/11, 4. června 2013.

162 Dohoda mezi Evropským společenstvím a jeho členskými státy na jedné straně a Švýcarskou konfederací, na straně druhé o volném pohybu osob, podepsaná v Lucemburku dne 21. června 1999, vstoupila v platnost dne 1. června 2002, Úř. věst. 2002 L 114/6.

volném pohybu). Ve zvláštních situacích mohou být státní příslušníci třetích zemí chráněni před vyhoštěním na základě článku 20 SFEU (viz oddíl 5.2).¹⁶³

3.4.3. Turečtí státní příslušníci

V rámci právních předpisů EU stanovuje čl. 14 odst. 1 rozhodnutí Rady přidružení 1/80, že turečtí státní příslušníci uplatňující práva podle Ankarské dohody smí být vyhoštěni pouze z důvodů veřejného pořádku, veřejné bezpečnosti nebo veřejného zdraví. Soudní dvůr zdůraznil, že při zvažování navrženého vyhoštění tureckých občanů, kteří mají stálé a zajištěné bydliště v jednom z členských států EU, by se měla uplatňovat stejná kritéria jako v případě státních příslušníků EHP. Právní předpisy EU vylučují vyhoštění tureckého státního příslušníka, pokud se toto vyhoštění opírá výhradně o obecné preventivní důvody, jako je odrazení jiných cizích státních příslušníků, nebo když automaticky následuje po odsouzení za trestný čin; podle zavedené judikatury musí být odchylky od základní zásady svobody pohybu osob, včetně veřejného pořádku, vykládány přesně, aby si jejich rozsah nemohly členské státy EU určovat jednostranně.¹⁶⁴

Příklad: Ve věci *Nazli*¹⁶⁵ ESD shledal, že turecký státní příslušník nemůže být vyhoštěn v rámci opatření pro všeobecné odrazení jiných cizinců, ale vyhoštění se musí opírat o tatáž kritéria jako vyhoštění státních příslušníků EHP. Soudní dvůr v tom viděl analogii se zásadami stanovenými v oblasti svobody pohybu pracovníků, kteří jsou státními příslušníky některého členského státu. Aniž by bagatelizoval hrozbu pro veřejný pořádek, kterou představuje užívání drog, došel Soudní dvůr na základě těchto zásad k závěru, že vyhoštění tureckého státního příslušníka, který požívá práva přiznaného rozhodnutím Rady přidružení, po odsouzení za trestný čin může být odůvodněno pouze tehdy, dává-li osobní jednání dotčené osoby důvody k domněnce, že bude páchat jiné vážné trestné činy poškozující veřejný zájem v hostitelském členském státě.

163 Informace o věci s přiznanou ochranou viz SDEU, C-34/09, [2011] Sb. rozh. I-01177, *Ruiz Zambrano proti Office national de l'emploi (ONEM)*, 8. března 2011. Informace o věci, kdy ochrana nebyla přiznána, viz SDEU, C-256/11, *Murat Dereci a další proti Bundesministerium für Inneres*, 15. listopadu 2011 a SDEU, C-87/12, *Ymeraga a další proti Ministre du Travail, de l'Emploi et de l'Immigration*, 8. května 2013; viz též SDEU, C-40/11, *Iida proti Stadt Ulm*, 8. listopadu 2012.

164 ESD, věc 36/75 [1985] Sb. rozh. I-01219, *Roland Rutili proti Ministre de l'intérieur*, 28. října 1985, bod 27; ESD, spojené věci C-482/01 a C-493/01 [2003] Sb. rozh. I-05257, *Georgios Orfanopoulos a další a Raffaele Oliveri proti Land Baden-Württemberg*, 11. září 2003, bod 67.

165 ESD, C-340/97 [2000] Recueil I-00957, *Ömer Nazli, Caglar Nazli a Melike Nazli proti Stadt Nürnberg*, 10. února 2000.

Příklad: Ve věci *Polat*¹⁶⁶ Soudní dvůr upřesnil, že opatření, která povolují omezení práv přiznaných tureckým státním příslušníkům a která byla přijata z důvodu veřejného pořádku, veřejné bezpečnosti nebo veřejného zdraví podle článku 14 rozhodnutí Rady přidružení, se musí opírat výhradně o osobní jednání dotyčné osoby. Několik odsouzení za trestný čin v hostitelském členském státě může odůvodnit přijetí takových opatření pouze tehdy, pokud chování dotčené osoby představuje skutečnou a dostatečně závažnou hrozbu, kterou je dotčen základní zájem společnosti, což je okolnost, kterou musí určit vnitrostátní soud.

¹⁶⁶ ESD, C-349/06 [2007] Sb. rozh. I-08167, *Murat Polat proti Stadt Rüsselsheim*, 4. října 2007.

Klíčové body

- Rozlišujeme absolutní, téměř absolutní a neabsolutní překážky vyhoštění (úvod této kapitoly).
- Absolutní je zákaz špatného zacházení podle článku 3 EÚLP. Osoby, které ve své cílové zemi čelí skutečnému nebezpečí zacházení v rozporu s článkem 3, nesmí být navraceny bez ohledu na své chování nebo závažnost obvinění vznesených proti nim. Úřady musí posoudit tato rizika nezávisle na tom, zda lze osobu vyloučit z ochrany podle **kvalifikační směrnice** nebo Ženevské úmluvy z roku 1951 (viz **oddíl 3.1.2** a **3.1.7**).
- Zásada nenavracení podle Ženevské úmluvy z roku 1951 zakazuje navrácení lidí do míst, kde by jejich život nebo svoboda byly ohroženy z důvodu jejich rasy, náboženství, národnosti, členství ve skupině tvořící určitou společenskou vrstvu nebo politických názorů (viz **oddíl 3.1**).
- Podle právních předpisů EU jakékoli opatření přijaté členskými státy EU podle *acquis* EU v oblasti azylu nebo podle **návratové směrnice**, včetně **dublinkého nařízení**, musí být v souladu s právem na azyl a zásadou nenavracení (viz **oddíl 3.1**).
- Při posuzování toho, zda existuje skutečné nebezpečí, se ESLP zaměřuje na předvídatelné důsledky vyhoštění osoby do země navrhovaného navrácení a zkoumá při tom osobní poměry dotyčné osoby, stejně jako všeobecné podmínky v dané zemi (viz **oddíly 3.1.3** a **3.3**).
- Podle EÚLP musí žadatelé o azyl v zásadě svou žádost doložit a často je nezbytné se při pochybnostech při posuzování důvěryhodnosti jejich prohlášení přiklonit v jejich prospěch. Pokud však odůvodnění chybí nebo jsou předloženy informace, které zavdávají silný důvod pro zpochybnění věrohodnosti podkladů žadatele o azyl, musí k tomu tato osoba poskytnout uspokojivé vysvětlení (viz **oddíl 3.1.3**).
- Osobě může v přijímajícím státě hrozit zacházení zakázané právem EU nebo EÚLP, přestože rizika ne vždy vycházejí od přijímajícího státu samotného, nýbrž spíše od nestátních činitelů, nemoci či humanitárních podmínek v dané zemi (viz **oddíl 3.1.2**).
- Osoba, jíž by v případě navrácení do oblasti jejího domova v přijímající zemi hrozilo zacházení zakázané právem EU nebo EÚLP, může být v bezpečí v jiné části země (vnitrostátní ochrana) (viz **oddíl 3.1.5**). Případně může být přijímající stát schopen ochránit ji před takovými riziky (dostatečnost ochrany). V těchto případech může vyhošťující stát dojít k závěru, že daná osoba nepotřebuje mezinárodní ochranu (viz **oddíl 3.1.4**).
- Jak právní předpisy EU, tak EÚLP zakazují hromadná vyhoštění (viz **oddíl 3.2**).
- Podle právních předpisů EU mohou být způsobilí státní příslušníci třetích zemí, kteří jsou rodinnými příslušníky občanů EHP, vyhoštěni pouze z důvodu veřejného pořádku nebo veřejné bezpečnosti. Tyto odchylky je nutné vykládat restriktivně a jejich posouzení se musí opírat výhradně o osobní jednání dotyčné osoby (viz **oddíl 3.4.2**).

Další judikatura a informace:

Hledáte-li další judikaturu, přečtěte si prosím pokyny Jak najít judikaturu evropských soudů na straně [239](#) této příručky. Další materiály týkající se problematiky rozebírané v této kapitole lze nalézt v oddíle Další informace na straně [217](#).

4

Procesní záruky a právní podpora ve věcech azylu a navracení

Evropská unie	Zahrnuté záležitosti	Rada Evropy
Procedurální směrnice (2013/32/EU) Listina základních práv EU, článek 47 (právo na účinnou právní ochranu a spravedlivý proces)	Azylová řízení <i>Právo na účinný opravný prostředek</i>	EÚLP, článek 13 (právo na účinný opravný prostředek) ESLP, <i>Abdolkhani a Karimnia proti Turecku</i> , 2009 (domácí opravný prostředek se musí zabývat meritem žádosti)
Procedurální směrnice (2013/32/EU), čl. 45 odst. 5 až 9	<i>Odkladný účinek</i>	ESLP, <i>Gebremedhin proti Francii</i> , 2007 (odkladný účinek vnitrostátního opravného prostředku u žádosti o azyl v tranzitním prostoru) ESLP, <i>Hirsi Jamaa a další proti Itálii</i> , 2012 (absence odkladného účinku vnitrostátních opravných prostředků proti vojenským pracovníkům provádějícím vracení na moři)
Procedurální směrnice (2013/32/EU), čl. 31 odst. 8	<i>Zrychlená azylová řízení</i>	ESLP, <i>I.M. proti Francii</i> , 2012 (procesní záruky ve zrychleném azylovém řízení)
Dublinké nařízení, nařízení (EU) 604/2013 SDEU, C-411/10, <i>N. S.</i> , 2011 SDEU, C-245/11, <i>K.</i> , 2012	Dublinká řízení	ESLP, <i>M.S.S. proti Belgii a Řecku</i> , 2011 (přemístění v rámci dublinkého řízení zvyšující nebezpečí ponižujícího zacházení) ESLP, <i>De Souza Ribeiro proti Francii</i> , 2012 (odkladný účinek v žádostech podle článku 8 EÚLP)

Evropská unie	Zahnuté záležitosti	Rada Evropy
Návratová směrnice (2008/115/ES)	Řízení o navrácení	EÚLP, článek 13 (právo na účinný opravný prostředek) EÚLP, protokol č. 7, článek 1 (procesní záruky týkající se vyhoštění cizinců) ESLP, <i>C.G. a další proti Bulharsku</i> , 2008 (chybějící procesní záruky v řízeních o vyhoštění)
Listina základních práv EU, článek 47 (právo na účinnou právní ochranu a spravedlivý proces)	Právní pomoc	EÚLP, článek 13 (právo na účinný opravný prostředek) ESLP, <i>M.S.S. proti Belgii a Řecku</i> , 2011 (neúčinný systém právní pomoci)
Procedurální směrnice (2013/32/EU), články 20–22	Právní pomoc v azylových řízeních	Výbor ministrů, Obecné zásady o ochraně lidských práv v kontextu zrychlených azylových řízení, 1. července 2009
Návratová směrnice (2008/115/ES), článek 13 (opravné prostředky)	Právní pomoc u rozhodnutí o navrácení	Výbor ministrů, Dvacet pokynů pro nucené navrácení, 4. května 2005

Úvod

Tato kapitola se zabývá postupem posuzování žádostí o mezinárodní ochranu (azylová řízení) a postupy vyhoštění nebo navrácení. Nejprve se dotýká procesních požadavků kladené na osoby, které odpovídají za přijímání rozhodnutí o azylu nebo navrácení. Poté zkoumá právo na účinný opravný prostředek proti takovým rozhodnutím a uvádí hlavní charakteristiky, které jsou požadovány pro to, aby opravný prostředek byl účinný (viz též [oddíl 1.8](#) o opravných prostředcích v souvislosti se správou hranic). Nakonec tato kapitola řeší otázky týkající se právní pomoci. [Kapitola 7](#) se zaměří na způsob, jakým probíhá vyhoštění.

Judikatura ESLP požaduje, aby státy prováděly nezávislou a důslednou kontrolu žádostí, u nichž je podstatný důvod pro obavy ze skutečného nebezpečí mučení, nelidského nebo ponižujícího zacházení nebo trestu po navrácení. Některé z požadavků vyjádřených v judikatuře Soudního dvora byly zahrnuty do přepracované [procedurální směrnice](#).

V celé kapitole bude právo na účinný opravný prostředek obsažené v článku 13 EÚLP porovnáváno s širší oblastí působnosti práva na účinný opravný prostředek stanoveného v článku 47 Listiny základních práv EU.

4.1. Azylová řízení

Jak podle právních předpisů EU, tak podle EÚLP musí mít žadatelé o azyl přístup k účinným azylovým řízením včetně opravných prostředků schopných pozastavit vyhoštění během odvolacího řízení.

Procedurální směrnice (2013/32/EU) v EU stanovuje prováděcí pravidla společných řízení pro přiznávání a odnímání statusu mezinárodní ochrany. Směrnice se vztahuje na žádosti o azyl podané na území členských států EU vázaných touto směrnicí, a to i na hranicích, v teritoriálních vodách nebo tranzitním prostoru (článek 3).

4.1.1. Pohovor, řízení o posouzení žádosti a prvotní rozhodování

Podle právních předpisů EU musí mít žadatelé o azyl a osoby na nich závislé přístup k azylovým řízením (článek 6 **procedurální směrnice**; viz též **oddíl 2.2**). Mohou v členském státě EU setrvat do doby, než je vydáno rozhodnutí o jejich žádosti (článek 9). Výjimky z práva setrvat mohou být uplatněny v případech určitých opakovaných žádostí (čl. 9 odst. 2 a článek 41) a v případech vydávání (extradice). Vydávání má podle **rámového rozhodnutí Rady 2002/584/SVV** o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy své vlastní procesní záruky¹⁶⁷.

Žadatelé musí absolvovat **osobní pohovor** (články 14–15 **procedurální směrnice**).¹⁶⁸ Pohovor musí probíhat v důvěrném prostředí, zpravidla bez přítomnosti rodinných příslušníků žadatele. Musí ho provádět osoba, která je schopná zohlednit okolnosti žádosti, včetně kulturního původu, pohlaví, sexuální orientace, pohlavní identity žadatele nebo jeho zranitelnosti. Musí být vyhotovena odpovídající písemná zpráva, která je zpřístupněna žadateli (článek 17). Členské státy musí dát žadateli před tím, než rozhodující orgán přijme rozhodnutí o žádosti, příležitost vyjádřit své připomínky ke zprávě (čl. 17 odst. 3). Podle čl. 15 odst. 3 písm. e) přepracované směrnice musí být pohovory s dětmi vedeny

167 ESD, C-388/08 [2008] Sb. rozh. I-08993, *Trestní řízení proti Arturu Leymannovi a Aleksei Pustovarovovi*, 1. prosince 2008.

168 Viz též SDEU, C- 277/11 [2012], *M. M. proti Minister for Justice, Equality and Law Reform, Ireland a Attorney General*, 22. listopadu 2012.

způsobem, který je přiměřený potřebám dítěte. Nezletilé osoby bez doprovodu mají zvláštní záruky, včetně práva na zástupce (článek 25). Je nutné se řídit především nejlepším zájmem dítěte (čl. 25 odst. 6; viz též 9). Více informací o právní pomoci viz [oddíl 4.5](#).

Posouzení žádosti musí být v souladu s procedurálními požadavky [procedurální směrnice](#), jakož i s požadavky na posouzení dokladů žádosti podle [kvalifikační směrnice](#) (článek 4). Musí probíhat jednotlivě, objektivně a nestranně a využívat aktuálních informací (článek 10 [procedurální směrnice](#) a článek 4 [kvalifikační směrnice](#)). Podle článku 10 [procedurální směrnice](#) by neměl kvazisoudní nebo správní orgán příslušný k přijímání rozhodnutí v prvním stupni zamítnout žádosti automaticky proto, že nebyly podány co nejdříve. Článek 12 [procedurální směrnice](#) stanoví, že žadatelé o azyl musí být o průběhu řízení a časovém rámci informováni v jazyce, jemuž rozumí nebo o němž lze důvodně předpokládat, že mu rozumí; žadatelům je k dispozici tlumočnická služba, kdykoli je to nutné; musí mít možnost komunikovat s UNHCR nebo s organizacemi poskytujícími právní poradenské služby; musí mít přístup k dokladům použitým při rozhodování o jejich žádosti; musí být v přiměřené době informováni o rozhodnutí a musí být o rozhodnutí informováni v jazyce, jemuž rozumí nebo o němž lze důvodně předpokládat, že mu rozumí. Podle článku 13 [směrnice](#) jsou žadatelé povinni s úřady spolupracovat.

Žadatelé o azyl jsou oprávněni svou žádost o azyl **vzít zpět**. Postupy pro stažení musí též splňovat požadavky na oznamování, které zahrnují písemné oznámení (články 44 a 45 [procedurální směrnice](#)). Existuje-li důvod domnívat se, že žadatel o mezinárodní ochranu vzal implicitně svou žádost zpět nebo od ní odstoupil, lze s žádostmi nakládat jako s žádostí vzatou zpět nebo s žádostí, od níž žadatel odstoupil. Stát však musí rozhodnout, že buď nebude v posuzování pokračovat a o přijatých opatřeních provede záznam, nebo že žádost zamítne (články 27 a 28 [procedurální směrnice](#)).

Rozhodnutí o žádostech o azyl musí odpovědný orgán přijímat co nejdříve a nejpozději do šesti měsíců, ledaže nastaly okolnosti uvedené v čl. 31 odst. 3 a 4 [procedurální směrnice](#), za kterých může být přezkum prodloužen nejdéle na 21 měsíců. Nelze-li vydat rozhodnutí do šesti měsíců, musí být žadatel informován o prodloužení a na žádost musí obdržet informaci o době, ve které lze rozhodnutí očekávat (čl. 31 odst. 6). Během posuzování žádosti musí být dodržovány základní záruky stanovené v kapitole II [směrnice](#). Rozhodnutí musí mít písemnou formu a musí obsahovat informace o opravných prostředcích (článek 11 [směrnice](#)).

Podle článku 33 [procedurální směrnice](#) členské státy nemusí posuzovat **nepřípustné žádosti**, jako jsou například opakované žádosti, v nichž nejsou uvedeny žádné nové skutečnosti, nebo pokud je nečlenský stát EU považován za pro žadatele bezpečnou třetí

zemi. S výjimkou případů nepřijatelných opakovaných žádostí je nutné uskutečnit osobní pohovor (článek 34).

Podle EÚLP ESLP rozhodl, že osoby mají mít přístup k azylovému řízení, jakož i k potřebným informacím týkajícím se potřebného řízení. Úřady se také musí vyvarovat příliš dlouhých prodlení při rozhodování o žádostech o azyl.¹⁶⁹ Při posuzování účinnosti zkoumání žádostí o azyl v prvním stupni ESLP zvažoval též další faktory, jako je dostupnost tlumočnicků, přístup k právní pomoci a existence spolehlivého systému komunikace mezi úřady a žadateli o azyl.¹⁷⁰ Pokud jde o posuzování rizik, článek 13 požaduje nezávislou a důslednou kontrolu každé žádosti ze strany vnitrostátního orgánu, existují-li důvodné obavy ze skutečného nebezpečí, že v případě vyhoštění bude s žadatelem zacházeno způsobem, který je v rozporu s článkem 3 (nebo s článkem 2).¹⁷¹

4.1.2. Právo na účinný opravný prostředek

Osoby musí mít přístup k praktickému a účinnému opravnému prostředku zamítnutí azylu, povolení k pobytu nebo v souvislosti s jakoukoli jinou stížností na údajné porušení jejich lidských práv. V tomto kontextu právní předpisy EU i EÚLP uznávají, že v zájmu účinného a rychlého posouzení jednotlivých případů musí být dodržovány procesní záruky. Za tímto účelem byly v právu EU i EÚLP vytvořeny podrobné procesní požadavky.

Podle právních předpisů EU článek 47 Listiny základních práv EU stanovuje „právo na účinnou právní ochranu a spravedlivý proces“. První odstavce článku 47 Listiny vychází z článku 13 EÚLP, který zajišťuje právo na „účinný opravný prostředek před národním orgánem“. Listina základních práv EU však požaduje, aby přezkum provedl soud, zatímco článek 13 EÚLP požaduje pouze přezkum před národním orgánem.¹⁷²

Druhý odstavce článku 47 Listiny základních práv EU se opírá o článek 6 EÚLP, který zaručuje právo na spravedlivé řízení, avšak pouze při rozhodování o občanských právech nebo závazcích nebo o jakémkoli trestním obvinění. To vyloučilo použití článku 6 EÚLP v případech v oblasti přistěhovalectví a azylu, jelikož nezahrnují rozhodování o

169 ESLP, *M.S.S. proti Belgii a Řecku* [velký senát], č. 30696/09, 21. ledna 2011; ESLP, *Abdolkhani a Karimnia proti Turecku*, č. 30471/08, 22. září 2009.

170 Pro více informací viz ESLP, *M.S.S. proti Belgii a Řecku* [velký senát], č. 30696/09, 21. ledna 2011, bod 301.

171 Tamtéž, bod 293.

172 Vysvětlení týkající se Listiny základních práv EU (2007/C 303/02), Úř. věst. 2007 C 303/17.

občanském právu nebo závazku¹⁷³. Článek 47 Listiny základních práv EU žádné takové rozlišení neobsahuje.

Článek 46 **procedurální směrnice** stanovuje právo na účinný opravný prostředek proti rozhodnutí o žádosti o mezinárodní ochranu, zamítnutí návrhu na obnovené posouzení žádosti po jeho zastavení a rozhodnutí o odnětí statusu mezinárodní ochrany. Musí zahrnovat úplné a *ex nunc* posouzení jak skutkové, tak právní stránky. Časové lhůty nesmějí znemožňovat nebo nadměrně ztěžovat podání odvolání.

Podle EÚLP článek 6 zaručuje právo na spravedlivé řízení před soudem, toto ustanovení však bylo shledáno nepoužitelným v případech týkajících se azylu a přistěhovalectví (viz **oddíl 4.5**). V takových případech se použije článek 13, který stanovuje právo na účinný opravný prostředek před vnitrostátním soudem. Další práva podle této úmluvy, včetně článku 3 EÚLP, lze chápat ve spojení s článkem 13. Má se též za to, že nedílné procesní záruky obsahuje i právo na soukromý a rodinný život zaručené článkem 8 EÚLP (stručně popsáno v **oddíle 4.4**). Navíc při poskytování důležitých záruk v případech v oblasti azylu a přistěhovalectví se často vychází ze zákazu svévole, který je součástí všech běžných práv.¹⁷⁴ Opravné prostředky proti nezákonnému nebo svévolnému zbavení svobody viz kapitola 6 (**oddíl 6.10**).

ESLP stanovil obecné zásady týkající se toho, co představuje účinný opravný prostředek v případech týkajících se vyhoštění žadatelů o azyl. Žadatelé musí mít na vnitrostátní úrovni k dispozici opravný prostředek, který je schopen řešit jakoukoli „spornou stížnost“ podle EÚLP a v případě nutnosti poskytnout náležitou úlevu.¹⁷⁵ Jelikož opravný prostředek musí být „účinný“ v praxi i v právu, je možné, že EÚLP bude muset mimo jiné zvážit, zda byl žadatel o azyl poskytnut dostatek času pro odvolání.

Příklad: Ve věci *Abdolkhani a Karimnia proti Turecku*¹⁷⁶ zůstaly správní a soudní orgány pasivní, pokud jde o vážná tvrzení žalobců o rizicích špatného zacházení v případě navrácení do Iráku nebo Íránu. Kromě toho vnitrostátní orgány nevzaly v úvahu jejich žádosti o dočasný azyl, nesdělily jim důvody a nepovolily jim přístup k právní pomoci, a to navzdory jejich výslovné žádosti o právníka během policejního zajištění. V důsledku těchto chyb vnitrostátních orgánů nemohli žalobci uvést

173 ESLP, *Maaouia proti Francii* (rozh.), č. 39652/98, 12. ledna 1999, body 38–39.

174 ESLP, *C. G. a další proti Bulharsku*, č. 1365/07, 24. dubna 2008, bod 49.

175 ESLP, *M.S.S. proti Belgii a Řecku* [velký senát], č. 30696/09, 21. ledna 2011, bod 288; ESLP, *Kudła proti Polsku* [velký senát], č. 30210/96, 26. října 2000, bod 157.

176 ESLP, *Abdolkhani a Karimnia proti Turecku*, č. 30471/08, 22. září 2009 body 111–117.

svá tvrzení podle článku 3 EÚLP v příslušném právním rámci. Dále žalobci nemohli orgány požádat o zrušení rozhodnutí o vyhoštění, jelikož jim příkazy k vyhoštění nebyly předány ani jim nebyly sděleny důvody pro jejich vyhoštění. Soudní přezkum v případech vyhoštění v Turecku nemohl být považován za účinný opravný prostředek, jelikož žádost o zrušení příkazu k vyhoštění neměla odkladný účinek, pokud správní soud nenařídil konkrétně zastavení jeho výkonu. Žalobcům tudíž nebyl poskytnut účinný a dostupný opravný prostředek v souvislosti s jejich stížnostmi na základě článku 3 EÚLP.

Příklad: Ústavní soudy v Rakousku a České republice shledaly lhůty v délce dva a sedm dní příliš krátké.¹⁷⁷ Naopak ve věci *Diouf*¹⁷⁸ SDEU konstatoval, že lhůta patnácti dnů pro odvolání ve zrychleném řízení „patrně není z věcného hlediska nedosta- tečná pro přípravu a podání účinného opravného prostředku a jeví se jako odůvod- něná a přiměřená ve vztahu k předmětným právům a zájmům“.

Dalším opatřením státu, které může bránit účinnosti záruk, je neinformování osob o roz- hodnutí nebo o jejich odvolacích právech nebo bránění zajištěným žadatelům o azyl v kontaktu s okolním světem. V určitých aspektech jsou si požadavky vypracované ESLP a procesní záruky podle [procedurální směrnice](#) podobné.

Příklad: Ve věci *Čonka proti Belgii*¹⁷⁹, která se týkala hromadného vyhoštění rom- ských žadatelů o azyl podle článku 4 protokolu č. 4 Úmluvy, bránily správní a prak- tické překážky žalobcům pokračovat ve svých žádostech o azyl v Belgii. V prvoin- stančním řízení neměli žalobci žádný přístup ke svému spisu, nemohli nahlížet do záznamů pořízených během slyšení ani nemohli požádat o zápis svých připomínek. Opravné prostředky dostupné u vyššího stupně nemají automatický odkladný úči- nek. ESLP došel k závěru, že byl porušen článek 13 ve spojení s článkem 4 proto- kolu č. 4 EÚLP.

I když jeden opravný prostředek sám zcela nesplní požadavky článku 13 EÚLP, souhrn opravných prostředků stanovený vnitrostátním právem je splňovat může.¹⁸⁰

177 Rakousko, Rakouský ústavní soud (*Österreichische Verfassungsgerichtshof*), usnesení G31/98, G79/98, G82/98, G108/98 ze dne 24. června 1998; Česká republika (*Ústavní soud České republiky*) usnesení č. 9/2010, Sb. které nabylo účinnosti v lednu 2010.

178 SDEU, C-69/10, *Samba Diouf v Ministre du Travail, de l'Emploi et de l'Immigration*, 28. července 2011, bod 67.

179 ESLP, *Čonka proti Belgii*, č. 51564/99, 5. února 2002.

180 ESLP, *Kudła proti Polsku* [velký senát], č. 30210/96, 26. října 2000.

4.1.3. Odvolání s automatickým odkladným účinkem

Podle právních předpisů EU stanovuje článek 46 [procedurální směrnice](#) právo na účinný opravný prostředek před soudem. To vyplývá ze znění článku 47 Listiny základních práv EU. Směrnice požaduje, aby členské státy EU povolovaly žadatelům setrvat na jejich území až do uplynutí lhůty pro podání odvolání a dále až do vydání výsledku odvolání. Podle čl. 46 odst. 6 neexistuje žádné automatické právo zůstat u některých typů nedůvodných a nepřijatelných žádostí, přičemž v takovém případě musí odvolací orgán dostat pravomoc rozhodnout, zda žadatel smí na území setrvat v době nutné pro přezkum odvolání. Podobná výjimka platí pro rozhodnutí o přemístění, která byla vydána podle [dublinkého nařízení](#) (nařízení (EU) č. 604/2013, čl. 27 odst. 2).

Podle EÚLP ESLP rozhodl, že pokud se osoba odvolá proti zamítnutí jeho žádosti o azyl, musí mít odvolání automatický odkladný účinek, pokud provedení opatření o navrácení vydané proti němu může mít případně nezvratné účinky v rozporu s článkem 3.

Příklad: Ve věci *Gebremedhin [Gaberamadhien] proti Francii*¹⁸¹ ESLP rozhodl, že tvrzení žalobce o rizicích špatného zacházení v Eritrey byla dostatečně důvěryhodná na to, aby jeho stížnost podle článku 3 EÚLP mohla být „spornou“. Žalobce se tudíž mohl opřít o článek 13 ve spojení s článkem 3. Druhé uvedené ustanovení požadovalo, aby cizí státní příslušníci měli přístup k opravnému prostředku s odkladným účinkem proti rozhodnutí o jejich vyhoštění do země, kde byl skutečný důvod věřit, že budou ohroženi špatným zacházením v rozporu s článkem 3. V případě žadatelů o azyl, kteří taková rizika uváděli a kterým již bylo povoleno vstoupit na francouzské území, stanovily francouzské právní předpisy postup, který některé z těchto požadavků splňoval. Postup se však neuplatňoval na osoby, které taková rizika uváděly poté, co stanuly na hranicích po příletu na letiště. Pro podání žádosti o azyl museli být cizí státní příslušníci na francouzském území. Pokud se dostali na hranici, mohli takovou žádost podat až poté, co jim nejprve byl povolen vstup do země. Pokud neměli pro tento účel potřebné doklady, museli požádat o povolení vstupu z důvodu azylu. Následně byli drženi v „čekacím prostoru“ a úřady zatím posuzovaly, zda jejich zamýšlená žádost o azyl není „zjevně nepodložená“. Pokud úřady měly za to, že žádost je „zjevně nepodložená“, odmítly dotčenou osobu vpustit do země. Poté musela být automaticky odvezena, aniž dostala příležitost požádat o azyl. Ačkoli se dotyčná osoba mohla obrátit na správní soudy s žádostí o zrušení ministerského rozhodnutí, kterým jí byl zamítnut vstup do země, neměla taková žádost odkladný účinek a nevztahovaly se na ni žádné časové lhůty. Mohla se však obrátit

181 ESLP, *Gebremedhin [Gaberamadhien] proti Francii*, č. 25389/05, 26. dubna 2007.

na soudce pro naléhavé žádosti, jak bezúspěšně učinila. Ani tento opravný prostředek však neměl automatický odkladný účinek, což znamenalo, že osoba mohla být vyhoštěna ještě předtím, než soudce vydal rozhodnutí. Vzhledem k důležitosti článku 3 EÚLP a nezvratnému charakteru újmy způsobené mučením nebo špatným zacházením je požadavek podle článku 13, aby v případě rozhodnutí státu o vyhoštění cizího státního příslušníka do země, kde je skutečný důvod věřit, že je ohrožen mučením nebo špatným zacházením, měla dotčená osoba přístup k opravnému prostředku s automatickým odkladným účinkem. Takový účinek „v praxi“ nebyl dostatečný. Jelikož žalobce během pobytu v „čekacím prostoru“ přístup k takovému opravnému prostředku neměl, byl porušen článek 13 EÚLP ve spojení s článkem 3.

Příklad: Ve věci *M.S.S. proti Belgii a Řecku*¹⁸² ESLP rozhodl, že Řecko porušilo článek 13 EÚLP ve spojení s článkem 3 z důvodu chyb úřadů při posuzování žádosti žalobce o azyl a rizika, kterému žalobce čelil při přímém nebo nepřímém navrácení do jeho země původu bez jakéhokoli vážného posouzení podstaty jeho žádosti o azyl a bez přístupu k účinnému opravnému prostředku.

Příklad: Ve věci *Hirsi Jamaa a další proti Itálii*¹⁸³ zadržela italská loď na moři potenciální žadatele o azyl. Italské úřady je ponechaly v domněni, že je vezou do Itálie, a neinformovaly je o postupech potřebných pro to, aby se vyhnuli návratu do Libye. Žalobci tak nebyli schopni podat u příslušného orgánu stížnost podle článku 3 EÚLP nebo článku 4 protokolu č. 4 a dosáhnout důkladného a důsledného posouzení svých žádostí před výkonem vyhošťovacích opatření. ESLP došel k závěru, že byl porušen článek 13 EÚLP ve spojení s článkem 3 a článkem 4 protokolu č. 4.

V nedávné věci před velkým senátem ESLP posuzoval, zda žádost podle článku 13 EÚLP ve spojení s článkem 8 také vyžaduje, aby měl vnitrostátní opravný prostředek automatický odkladný účinek.

Příklad: Ve věci *De Souza Ribeiro proti Francii*¹⁸⁴ žil žalobce, brazilský státní příslušník, se svou rodinou od svých sedmi let ve Francouzské Guyaně (francouzské zámořské území). Po zajištění správními orgány z důvodu nepředložení platného povolení k pobytu bylo nařízeno jeho vyhoštění. Byl vyhoštěn druhý den, přibližně 50 minut po podání odvolání proti příkazu k vyhoštění. Velký senát ESLP rozhodl, že rychlost,

182 ESLP, *M.S.S. proti Belgii a Řecku* [velký senát], č. 30696/09, 21. ledna 2011, bod 293.

183 ESLP, *Hirsi Jamaa a další proti Itálii* [velký senát], č. 27765/09, 23. února 2012, body 197–207.

184 ESLP, *De Souza Ribeiro proti Francii*, č. 22689/07, 13. prosince 2012.

jakou bylo vyhoštění provedeno, způsobila, že dostupné opravné prostředky nebyly v praxi účinné, a tudíž se staly nedostupnými. Žalobce neměl v praxi v souvislosti se svou stížností podle článku 8 Úmluvy v okamžiku chystaného vyhoštění přístup k účinným opravným prostředkům. ESLP konstatoval, že byl porušen článek 13 ve spojení s článkem 8.

4.1.4. Zrychlená azylová řízení

V rámci právních předpisů EU vyjmenovává čl. 31 odst. 8 **procedurální směrnice** deset situací, v nichž lze uplatnit zrychlená řízení, například když je žádost pokládána za nedůvodnou, protože žadatel pochází z bezpečné země původu, nebo když žadatelé odmítají splnit povinnost nechat si odebrat otisky prstů. Ačkoli základní zásady a záruky stanovené ve směrnici zůstávají použitelné, odvolání nemusí mít automatický odkladný účinek, tudíž musí být o právo zůstat během odvolacího řízení v jednotlivých případech konkrétně požádáno a/nebo musí být přiznáno (viz též **oddíl 4.1.3**). V praxi mohou mít zrychlená řízení i kratší lhůty, v nichž se podává odvolání proti negativnímu rozhodnutí.

Podle EÚLP ESLP rozhodl, že je nutná nezávislá a důsledná kontrola každé žádosti o azyl. Jelikož to nebyl tento případ, ESLP odhalil porušení článku 13 EÚLP braného ve spojení s článkem 3.

Příklad: Ve věci *I.M. proti Francii*¹⁸⁵ se žalobce, který tvrdil, že mu v případě vyhoštění do Súdánu hrozí špatné zacházení, pokusil požádat o azyl ve Francii. Úřady byly toho názoru, že jeho žádost o azyl se opírala o „záměrný podvod“ nebo představovala „zneužití azylového řízení“, protože byla podána po vydání příkazu k jeho vyhoštění. První a jediné posouzení jeho žádosti o azyl bylo tudíž automaticky zpracováno v rámci zrychleného řízení, které postrádalo dostatečné záruky. Například časová lhůta pro podání žádosti byla zkrácena z 21 na pět dnů. Tato velmi krátká lhůta pro podání žádosti představovala obzvláště velké omezení, neboť se očekávalo, že žalobce předloží kompletní žádost ve francouzštině, s podklady a při splnění stejných požadavků jako žádosti podané v běžném řízení osobami, které nejsou zajištěny. Ačkoli žalobce mohl napadnout příkaz k vyhoštění u správního soudu, měl na to pouze 48 hodin na rozdíl od dvou měsíců podle běžného řízení. Žádost žalobce o azyl byla tudíž zamítnuta, aniž mu vnitrostátní systém jako celek nabídl opravný prostředek, který je v praxi účinný. Nebyl tedy schopen obhajovat svou stížnost podle článku 3 EÚLP. ESLP konstatoval, že byl porušen článek 13 ve spojení s článkem 3 EÚLP.

185 ESLP, *I.M. proti Francii*, č. 9152/09, 2. února 2012, body 136–160.

4.2. Dublinská řízení

Dublinské nařízení (nařízení (EU) č. 604/2013), uplatňované 32 evropskými státy, určuje, který stát je příslušný k posouzení žádosti o azyl. Pokud je k posouzení žádosti příslušný jiný stát, je na základě kritérií stanovených nařízením zahájeno řízení o přemístění do tohoto státu.

Podle právních předpisů EU stanovuje **dublinské nařízení** časové rámce, které musí státy dodržet v souvislosti s žádostmi o přijetí zpět nebo o převzetí žadatelů o azyl (články 21, 22, 25 a 29), a stanoví, že je zapotřebí, aby stát před přemístěním žadatele shromáždil určité důkazy (článek 22), zajistil důvěrnost osobních údajů (článek 39) a informoval osobu o dublinském nařízení obecně (článek 4) a o zamýšleném přemístění podle dublinského nařízení a opravných prostředcích (článek 26). Z hlediska správní spolupráce existují důkazní požadavky (článek 34 dublinského nařízení) a z hlediska zániku povinnosti ochranná opatření / záruky (článek 19).

Příklad: Ve věci *Kastrati*¹⁸⁶ SDEU rozhodl, že se **dublinské nařízení** již neuplatňuje, když je žádost o azyl stažena předtím, než členský stát EU, který je k posouzení žádosti příslušný, souhlasí s převzetím žadatele. Rozhodnutí požadovaná v důsledku tohoto stažení vydává členský stát, na jehož území byla žádost podána, a zejména ukončí posuzování a tuto informaci zanese do spisu žadatele.

Článek 5 **dublinského nařízení** zpravidla požaduje, aby osobní pohovor proběhl s každým žadatelem. Žadatelé mají právo na účinný opravný prostředek: musí jim být povoleno zůstat v daném členském státě, dokud odvolací orgán neprovede přezkum rozhodnutí o přemístění, nebo musí mít odvolací orgán možnost pozastavit přemístění buď z vlastního podnětu, nebo na základě žádosti (čl. 27 odst. 3).

Dublinské nařízení též obsahuje procesní záruky pro nezletilé osoby bez doprovodu (viz **oddíl 9.1**, kde je uvedeno více podrobností) a ustanovení pro zachování celistvosti rodiny. Články 8 až 11 a 16 nařízení obsahují kritéria pro určení příslušného členského státu v případě hlavního rodinného příslušníka (definován v čl. 2 písm. g) nařízení). Členské státy mohou navíc požádat jiný členský stát EU o posouzení žádosti, na jejímž základě by byli přivedeni další rodinní příslušníci (čl. 17 odst. 2 – „humanitární ustanovení“). Podle čl. 7 odst. 3 musí členské státy vzít v úvahu jakékoli dostupné důkazy o přítomnosti rodinných příslušníků a příbuzných na území některého členského státu EU, pokud je takový důkaz předložen předtím, než jiný členský stát přijme odpovědnost za

¹⁸⁶ SDEU, C-620/10, *Migrationsverket proti Nurije Kastrati a další*, 3. května 2012, bod 49.

posouzení žádosti o azyl, a u dřívější žádosti ještě nebylo vydáno rozhodnutí ve věci samé.

Pokud se jedná o závažné humanitární záležitosti, může se členský stát EU za určitých okolností stát příslušným k posouzení žádosti o azyl, pokud je jedna osoba závislá na jiné osobě, a za předpokladu, že mezi oběma existují rodinné vazby.

Příklad: Věc *K*¹⁸⁷ se týkala navrhovaného přemístění ženy, jejíž snacha měla novorozené dítě, z Rakouska do Polska. Snacha navíc měla vážnou chorobu a zdravotní postižení v důsledku traumatizující zkušenosti ze třetí země. Pokud by se to, co prožila, stalo známým, hrozilo by snaše pravděpodobně násilné zacházení ze strany mužských rodinných příslušníků z důvodu kulturních tradic usilujících o obnovu rodinné cti. Za těchto okolností SDEU rozhodl, že pokud jsou splněny podmínky upravené v čl. 15 odst. 2 [nařízení ve znění z roku 2003, které bylo ve znění z roku 2013 přeformulováno v čl. 16 odst. 1], stává se členský stát, který je z humanitárních důvodů uvedených v tomto ustanovení povinen převzít žadatele o azyl, členským státem příslušným k posuzování žádosti o azyl.

Členský stát EU, i když není podle kritérií **dublinkého nařízení** příslušný, může i přesto rozhodnout o posouzení žádosti (tzv. ustanovení o svrchovanosti podle čl. 17 odst. 1 dublinkého nařízení).¹⁸⁸ Podle čl. 3 odst. 2 nařízení, pokud by přemístění do členského státu EU pokládaného podle dublinkých kritérií za příslušný vystavilo žadatele nebezpečí špatného zacházení, které zakazuje článek 4 Listiny, musí stát, který má v úmyslu žadatele přemístit, posoudit ostatní kritéria nařízení a v přiměřené lhůtě určit, zda nemůže být určen jako příslušný k posouzení žádosti o azyl jiný členský stát. To může vést první uvedený stát k tomu, že převezme odpovědnost za posouzení žádosti (čl. 3 odst. 2), aby bylo sníženo riziko porušení základních práv žadatele.

Příklad: Ve spojených případech *N. S. a M. E.*¹⁸⁹ SDEU zkoumal, zda by byl článek 4 Listiny základních práv EU, který odpovídá článku 3 EÚLP, porušen, pokud by dotyčné osoby byly podle **dublinkého nařízení** přemístěny do Řecka. V době,

¹⁸⁷ SDEU, věc C-245/11, *K proti Bundesasylamt*, 6. listopadu 2012.

¹⁸⁸ Viz též SDEU, C-528/11, *Zuheyr Frayeh Halaf proti Darzhavna agentsia za bezhantsite pri Ministerskia savet*, 30. května 2013.

¹⁸⁹ SDEU, spojené věci C-411/10 a C-493/10, *N. S. proti Secretary of State for the Home Department a M. E. a další proti Refugee Applications Commissioner a Minister for Justice, Equality and Law Reform*, 21. prosince 2011. Viz též SDEU, věc C-4/11, *Bundesrepublik Deutschland proti Kaveh Puid*, 14. listopadu 2013.

kdy se těmito věcmi zabýval SDEU, ESLP již rozhodl, že podmínky přijetí a další podmínky pro žadatele o azyl v Řecku jsou v rozporu s článkem 3 EÚLP. SDEU rozhodl, že členské státy „nemohly ponechat bez povšimnutí“ skutečnost, že systematické nedostatky azylového řízení a podmínek přijímání žadatelů o azyl v Řecku představují skutečné nebezpečí, že žadatelé o azyl budou vystaveni nelidskému nebo ponižujícímu zacházení. Zdůraznil, že dublinské nařízení muselo být provedeno v souladu s právy podle Listiny, což znamenalo, že – nebyly-li příslušné jiné členské státy – byly povinny posoudit žádosti o azyl Spojené království a Irsko, a to navzdory skutečnosti, že žadatelé své žádosti o azyl podali v Řecku.

Podle EÚLP není úlohou ESLP vykládat **dublinské nařízení**. Avšak jak ukazuje judikatura Soudního dvora, články 3 a 13 mohou být též použitelnými zárukami v kontextu přemísťování podle dublinského nařízení.¹⁹⁰

Příklad: Ve věci *M.S.S. proti Belgii a Řecku*¹⁹¹ ESLP zjistil porušení práva žalobce na účinný opravný prostředek podle článku 13 EÚLP ve spojení s jejím článkem 3 ze strany Řecka i Belgie. ESLP došel k závěru, že vzhledem k tomu, že Řecko neuplatňovalo právní předpisy v oblasti azylu a mělo velké strukturální nedostatky v oblasti přístupu k azylovému řízení a opravným prostředkům, neexistovaly ani žádné účinné záruky chránící žadatele před dalším svévolným vyhoštěním do Afghánistánu, kde mu hrozilo špatné zacházení. Pokud jde o Belgii, řízení pro napadení přemístění podle dublinského nařízení do Řecka nesplňovalo požadavky judikatury ESLP ohledně pečlivé a důsledné kontroly stížnosti v případech, kdy by vyhoštění do jiné země mohlo osobu vystavit zacházení, které článek 3 zakazuje.

4.3. Postupy týkající se podmínek přijímání žadatelů o azyl

Podle právních předpisů EU musí být žadatelé o azyl do 15 dnů od podání žádosti o azyl informováni o výhodách, jichž mohou požívat, a o povinnostech týkajících se podmínek přijetí, jež jsou povinni dodržovat (článek 5 **přijímací směrnice** (2013/33/EU)). Musí být poskytnuty i informace o právní pomoci nebo pomoci, která je k dispozici. Dotyčná osoba by měla poskytnutým informacím rozumět. Žadatelé o azyl mají právo odvolat se proti rozhodnutím úřadů o nepřiznání výhod (článek 26 **přijímací směrnice**).

¹⁹⁰ ESLP, *Mohamed Hussein a další proti Nizozemsku a Itálii* (rozh.), č. 27725/10, 2. dubna 2013; ESLP, *Mohamed proti Rakousku*, č. 2283/12, 6. června 2013.

¹⁹¹ ESLP, *M.S.S. proti Belgii a Řecku* [velký senát], č. 30696/09, 21. ledna 2011.

Nesplnění povinností podle **přijímací směrnice** lze buď napadnout žalobou jako porušení právních předpisů EU způsobující škody jako ve věci *Francovich* (viz úvod k této příručce), a/nebo jako porušení článku 3 EÚLP¹⁹².

Příklad: Jak ESLP, tak SDEU konstatovaly ve věcech *M.S.S.*, resp. *N. S. a M. E.*, že systematické vady v azylovém řízení a podmínkách přijímání pro žadatele o azyl v příslušném členském státě měly za následek nelidské a ponižující zacházení, které je v rozporu s článkem 3 EÚLP nebo článkem 4 Listiny základních práv EU¹⁹³.

4.4. Řízení o navrácení

Podle právních předpisů EU návratová směrnice (2008/115/ES) stanovuje určité záruky při vydání rozhodnutí o navrácení (články 6, 12 a 13) a upřednostňuje dobrovolné opuštění území před nuceným vyhoštěním (článek 7).

Podle článku 12 směrnice musí být rozhodnutí o navrácení, stejně jako rozhodnutí o zákazu vstupu, v písemné podobě v jazyce, kterému státní příslušník třetí země rozumí nebo o kterém lze důvodně předpokládat, že mu porozumí, včetně informací o dostupných opravných prostředcích. Za tímto účelem jsou členské státy EU povinny zveřejňovat informační přehledy alespoň v pěti jazycích, které nejčastěji používají skupiny migrantů specifické pro daný členský stát. Článek 13 **návratové směrnice** stanovuje, že státní příslušníci třetích zemí musí mít právo využít opravný prostředek ve formě odvolání nebo přezkumu rozhodnutí o vyhoštění příslušným soudním nebo správním orgánem nebo jiným příslušným nezávislým subjektem, který má pravomoc po dobu přezkumu vyhoštění dočasně pozastavit. Státní příslušník třetí země by měl mít v souladu s pravidly stanovenými ve vnitrostátním právu možnost získat bezplatnou právní pomoc, zastoupení a v případě potřeby jazykovou pomoc.

Článek 9 směrnice stanovuje, že rozhodnutí o vyhoštění musí být odložena, pokud by jimi byla porušena zásada nenavrácení a pokud osoby uplatňují opravný prostředek s odkladným účinkem. Vyhoštění může být dále odloženo z důvodů specifických pro danou osobu, jako je zdravotní stav, a z důvodu technických překážek pro vyhoštění. Je-li vyhoštění odloženo, musí členské státy EU poskytnout písemné potvrzení, že výkon opatření je odložen (článek 14).

192 ESLP, *M.S.S. proti Belgii a Řecku* [velký senát], č. 30696/09, 21. ledna 2011.

193 Tamtéž; SDEU, C-411/10 [2011], *N.S. proti Secretary of State for the Home Department*, 21. prosince 2011, bod 86.

Návratová směrnice se neuplatňuje na státní příslušníky třetích zemí, kteří jsou rodinnými příslušníky státních příslušníků EU, kteří se přestěhovali do jiného členského státu EU, nebo jiných státních příslušníků zemí EHP / Švýcarska, jejichž situaci upravuje **směrnice o volném pohybu** (2004/38/ES). Směrnice o volném pohybu zavedla procesní záruky v kontextu s omezeními vstupu a pobytu z důvodu veřejného pořádku, veřejné bezpečnosti nebo veřejného zdraví. Nutností je přístup k soudním a případně správním řízením, když jsou taková rozhodnutí vydávána (články 27, 28 a 31). Dotyčným osobám musí být rozhodnutí oznámena písemně a jejich obsah a důsledky pro ně musí být srozumitelné. Oznámení musí upřesňovat procesní aspekty týkající se podávání odvolání, jakož i časové rámce (článek 30). Turečtí občané požívají srovnatelné ochrany.

Podle EÚLP jsou vedle aspektů týkajících se článku 13 stanoveny specifické záruky v článku 1 protokolu č. 7 Úmluvy, které jsou nutné v případech vyhoštění cizinců s oprávněním k pobytu. Dále ESLP rozhodl, že článek 8 obsahuje procesní záruky pro předcházení svévolným zásahům do práva na soukromý a rodinný život. To může mít význam pro osoby, které ve státě pobývají již určitou dobu a vedou tam soukromý a rodinný život nebo které mohou být v tomto státě zainteresovány v soudním řízení. Nedostatky v procesních aspektech rozhodování podle článku 8 mohou mít za následek porušení čl. 8 odst. 2 na tom základě, že rozhodnutí nebylo v souladu s právem.

Příklad: *Věc C.G. proti Bulharsku*¹⁹⁴ se týkala dlouhodobě pobývajících rezidenta, který byl vyhoštěn z důvodu vnitrostátní bezpečnosti na základě utajované zprávy o tajném sledování. ESLP rozhodl, že takovéto netransparentní řízení, které bylo použito v případě žalobce, nepředstavuje plné a smysluplné posouzení požadované článkem 8 EÚLP. Bulharské soudy dále odmítly shromáždit důkazy pro potvrzení nebo vyvrácení tvrzení proti žalobci a jejich rozhodnutí byla formální. V důsledku toho nebyla věc žalobce náležitě projednána ani přezkoumána, jak požaduje čl. 1 odst. 1 písm. b) protokolu č. 7.

Příklad: *Věci Anayo a Saleck Bardi*¹⁹⁵ se týkaly navrácení státních příslušníků třetích zemí a dotýkaly se dětí. ESLP zjistil porušení článku 8 EÚLP v tom, že proces rozhodování vykazoval nedostatky, například nerespektování nejlepšího zájmu dítěte nebo chybějící koordinaci mezi úřady při určování takového zájmu.

194 ESLP, *C. G. a další proti Bulharsku*, č. 1365/07, 24. dubna 2008.

195 ESLP, *Anayo proti Německu*, č. 20578/07, 21. prosince 2010; ESLP, *Saleck Bardi proti Španělsku*, č. 66167/09, 24. května 2011.

4.5. Právní pomoc v azylových řízeních a řízení o navrácení

Základem přístupu ke spravedlnosti je přístup k právní pomoci. Bez přístupu ke spravedlnosti nelze účinně chránit práva jednotlivých osob.¹⁹⁶ Právní podpora je obzvláště důležitá v azylových řízeních a postupech navrácení, v nichž mohou jazykové bariéry ztěžovat dotčeným osobám pochopení často složitých nebo rychle zaváděných postupů.

Podle EÚLP je právo přístupu k soudu odvozeno od práva na spravedlivý proces, což je právo, které v každé demokratické společnosti zaujímá prominentní postavení.¹⁹⁷ Právo na přístup k soudu, které je jedním z aspektů článku 6 EÚLP, bylo pokládáno za nepoužitelné v azylových a imigračních řízeních, protože tato řízení se netýkají určení občanského práva či závazku ani trestního obvinění.¹⁹⁸ To však neznamená, že zásady přístupu k soudu, které ESLP vytvořil podle článku 6 EÚLP, jsou pro článek 13 irelevantní. Z hlediska procesních záruk jsou požadavky článku 13 méně přísné než požadavky článku 6, avšak pravá podstata opravného prostředku pro účely článku 13 spočívá v tom, že by měl zahrnovat přístupné řízení.

Příklad: Ve věci *G.R. proti Nizozemsku*¹⁹⁹ ESLP zjistil porušení článku 13 EÚLP v otázce účinného přístupu ke správnímu řízení pro získání povolení k pobytu. ESLP konstatoval, že ačkoli bylo správní řízení pro získání povolení k pobytu a osvobození od platby zákonných poplatků „přístupné z hlediska práva“, nebylo z důvodu nepřiměřeného správního poplatku poměrného ke skutečnému příjmu rodiny žalobce „přístupné v praxi“. ESLP rovněž zdůraznil formální postoj příslušného ministra, který plně neposoudil nutné poměry žalobce. ESLP zopakoval, že zásady „přístupu k soudu“ vytvořené podle článku 6 jsou významné i pro článek 13. Tento přesah je tudíž třeba vykládat jako nutnost přístupného řízení.

ESLP se ve své judikatuře odvolal na doporučení Rady Evropy týkající se právní pomoci pro účely usnadnění přístupu ke spravedlnosti, zejména v případě velmi chudých osob.²⁰⁰

196 Pro více informací viz FRA (2010b).

197 ESLP, *Airey proti Irsku*, č. 6289/73, 9. října 1979.

198 ESLP, *Maaouia proti Francii*, č. 39652/98, 5. října 2000, bod 38.

199 ESLP. *G.R. proti Nizozemsku*, č. 22251/07, 10. ledna 2012, body 49–50.

200 Rada Evropy, Výbor ministrů (1981), doporučení Výboru ministrů č. R (81)7 pro členské státy o opatřeních usnadňujících přístup ke spravedlnosti; ESLP, *Siałkowska proti Polsku*, č. 8932/05, 22. března 2007.

Příklad: Ve věci *M.S.S. proti Belgii a Řecku*²⁰¹ ESLP rozhodl, že žalobci chyběly praktické prostředky k úhradě právníka v Řecku, kam byl navrácen. Nedostal informace týkající se přístupu k organizacím, které nabízejí právní poradenství a pomoc. Ve spojení s nedostatkem právníků poskytujících tuto právní pomoc byl v důsledku řecký systém právní pomoci jako celek v praxi neúčinný. ESLP došel k závěru, že byl porušen článek 13 EÚLP bráný ve spojení s článkem 3.

V rámci právních předpisů EU znamená Listina základních práv EU důležitý bod ve vývoji práva na právní pomoc a podporu podle práva EU. Podle svého článku 51 se Listina uplatňuje pouze tehdy, když členské státy EU provádějí právní předpisy EU. Článek 47 Listiny stanovuje, že „[k]aždému musí být umožněno poradit se, být obhajován a být zastupován [...]“ a že [b]ezplatná právní pomoc je poskytnuta všem, kdo nemají dostatečné prostředky, pokud je to nezbytné k zajištění účinného přístupu ke spravedlnosti.“

Právo na spravedlivé slyšení podle právních předpisů EU se týká věcí týkajících se azylu a přistěhovalectví, což neplatí v rámci EÚLP. Začlenění právní pomoci do článku 47 Listiny základních práv EU odráží její historický a ústavní význam. Vysvětlující zpráva k článku 47 s ohledem na poskytování právní pomoci uvádí štrasburskou judikaturu, konkrétně pak věc *Airey*²⁰². Právní pomoc ve věcech týkajících se azylu a přistěhovalectví je zásadní součástí potřeby účinného opravného prostředku a potřeby spravedlivého slyšení.

4.5.1. Právní pomoc v azylových řízeních

Podle právních předpisů EU čl. 22 odst. 1 [procedurální směrnice](#) opravňuje žadatele radit se s právním poradcem o záležitostech týkajících se jejich žádosti. V souladu s článkem 20 směrnice členské státy EU v případě negativního rozhodnutí správního orgánu zajistí, aby žadatelům byla poskytnuta bezplatná právní pomoc a zastoupení pro účely podání odvolání a účasti na jednání před soudem. Bezplatná právní pomoc a/nebo zastoupení nemusí být poskytnuty, pokud nemá opravný prostředek reálný předpoklad pro úspěch (čl. 20 odst. 3). Členské státy mohou požadovat splnění určitých podmínek, například finanční aspekty nebo časové lhůty (článek 21).

Článek 23 směrnice také stanovuje oblast působnosti právní pomoci a zastoupení včetně přístupu právního poradce k informacím uvedeným ve spisu žadatele a včetně praktického přístupu ke klientovi, pokud je držen nebo zajištěn v uzavřených prostorech, jako

201 ESLP, *M.S.S. proti Belgii a Řecku* [velký senát], č. 30696/09, 21. ledna 2011, bod 319.

202 ESLP, *Airey proti Irsku*, č. 6289/73, 9. října 1979.

jsou zajišťovací zařízení a tranzitní prostor. Žadatelé si mohou k osobnímu pohovoru o azylu přizvat právního poradce nebo jiného poradce, který je podle vnitrostátního práva k této činnosti oprávněn.

Obecné zásady o ochraně lidských práv v kontextu zrychlených azylových řízení **Rady Evropy**²⁰³ uznávají také právo na právní pomoc a podporu.

4.5.2. Právní pomoc u rozhodnutí o navrácení

Podle právních předpisů EU není poskytování právní pomoci omezeno na rozhodnutí o azylu, ale zahrnuje i rozhodnutí o navrácení. To hraje důležitou roli, neboť osoby mohou podat žádost o soudní přezkum rozhodnutí o vyhoštění. Je možné, že některé osoby, pro které bylo vydáno rozhodnutí o navrácení podle [návrátové směrnice](#), nikdy nepodaly odvolání nebo jejich žádost nebyla nikdy posouzena soudem. Některé z těchto osob během doby strávené v členském státě EU možná založily rodinu a budou požadovat přístup k soudu, aby určil slučitelnost rozhodnutí o navrácení s lidskými právy. Článek 13 návratové směrnice jako takový uvádí, že členské státy EU „na žádost zajistí bezplatné poskytnutí potřebné právní pomoci nebo zastoupení“ v souladu s příslušnými vnitrostátními právními předpisy a za podmínek stanovených v čl. 15 odst. 3 až 6 [směrnice 2005/85/ES](#).

Tato ustanovení uvádějí, že právní pomoc by měla být poskytnuta na žádost. To znamená, že osoby jsou o poskytování právní pomoci informovány srozumitelně a jednoduše jazykem, kterému rozumí, jelikož jinak by tato pravidla postrádala smysl a bránila by účinnému přístupu ke spravedlnosti.

Právní pomoc předpokládá také Dvacet pokynů pro nucené navrácení **Rady Evropy** (pokyn č. 9).²⁰⁴

4.5.3. Právní pomoc pro napadení rozhodnutí o podpoře azylu

Podle právních předpisů EU může dotčená osoba napadnout rozhodnutí o zamítnutí podpory azylu vydané podle [přijímací směrnice](#) (2013/33/EU) (článek 26 směrnice). V případě odvolání nebo přezkumu musí členské státy zajistit bezplatnou právní pomoc

203 Rada Evropy, Výbor ministrů (2009), *Obecné zásady o ochraně lidských práv v kontextu zrychlených azylových řízení*, 1. července 2009.

204 Rada Evropy, Výbor ministrů (2005).

a zastoupení, pokud je o takovou pomoc požádáno a pokud je nezbytné zajistit účinný přístup ke spravedlnosti. Podle přijímací směrnice mohou členské státy uložit podobná omezení pro právní pomoc jako jsou stanovena **procedurální směrnici** pro přezkum rozhodnutí o azylu.

Klíčové body

- Právní předpisy EU požadují spravedlivá a účinná řízení v kontextu posuzování žádostí o azyl i navrácení (viz **oddíly 4.1.1 a 4.4**).
- Článek 13 EÚLP požaduje účinný opravný prostředek před vnitrostátním soudem v souvislosti s jakoukoli spornou stížností podle kteréhokoli ustanovení EÚLP nebo jejich protokolů. Zejména požaduje nezávislou a důslednou kontrolu každé žádosti, pokud existují důvodné obavy, že v případě vyhoštění nebo vydání dané osobě skutečně hrozí zacházení v rozporu s článkem 2 nebo 3 EÚLP (viz **oddíl 4.1.2**).
- Článek 13 EÚLP vyžaduje opravný prostředek s automatickým odkladným účinkem, pokud provedení opatření o navrácení vydané proti němu může mít případně nezvratné účinky (viz **oddíl 4.1.3**).
- Článek 47 Listiny základních práv EU požaduje soudní opravný prostředek a obsahuje rozsáhlejší záruky spravedlnosti než článek 13 EÚLP (viz **oddíl 4.1.2**).
- V souvislosti s nárokem na podporu a výhody pro žadatele o azyl a jejich odnětí existují podle právních předpisů EU procesní záruky (viz **oddíl 4.3**).
- Nedostatečná právní pomoc může vyvolat problém podle článku 13 EÚLP, jakož i podle článku 47 Listiny základních práv EU (viz **oddíl 4.5**).

Další judikatura a informace:

Hledáte-li další judikaturu, přečtěte si prosím pokyny Jak najít judikaturu evropských soudů na straně 239 této příručky. Další materiály týkající se problematiky rozebírané v této kapitole lze nalézt v oddíle Další informace na straně 217.

5

Soukromý a rodinný život a právo uzavřít manželství

Evropská unie	Zahrnuté záležitosti	Rada Evropy
<p>Listina základních práv EU, článek 9 (právo uzavřít manželství a právo založit rodinu)</p> <p>Rezoluce Rady proti účelovým sňatkům, 1997</p>	<p>Právo uzavřít manželství a založit rodinu</p>	<p>EÚLP, článek 12 (právo uzavřít manželství)</p> <p>ESLP, <i>O'Donoghue proti Spojenému království</i>, 2010 (překážky ve vztahu k právu uzavřít manželství)</p>
<p>Listina základních práv EU, článek 7 (respektování soukromého a rodinného života)</p> <p>Rodinní příslušníci státních příslušníků EHP uplatňujících práva volného pohybu:</p> <p>Směrnice o volném pohybu (2004/38/ES)</p> <p>ESD, C-127/08, <i>Metock</i>, 2008 (předchozí oprávněný pobyt rodinného příslušníka státního příslušníka třetí země v členských státech EU není požadován)</p> <p>ESD, C-60/00, <i>Mary Carpenter</i>, 2002 (manželka jakožto státní příslušník třetí země může s dětmi zůstat v domovské zemi manžela, pokud se manžel přestěhuje do jiného členského státu EU)</p> <p>ESD, C-59/85, <i>Nizozemský stát</i>, 1986 (registrovaní partneři)</p>	<p>Legalizace rodiny</p>	<p>EÚLP, článek 8 (právo na respektování soukromého a rodinného života)</p> <p>ESLP, <i>Rodrigues da Silva proti Nizozemsku</i>, 2006 (nejlepší zájem dítěte)</p> <p>ESLP, <i>Darren Omoregie a další proti Norsku</i>, 2008 (silné vazby nigerijského manžela s jeho zemí původu)</p> <p>ESLP, <i>Nuñez proti Norsku</i>, 2011 (rodinný život v Norsku)</p>

Evropská unie	Zahrnuté záležitosti	Rada Evropy
<p>SDEU, C-34/09, <i>Ruiz Zambrano</i>, 2011 (děti ohrožené ztrátou výhod občanství EU)</p> <p>SDEU, C-256/11, <i>Murat Dereci</i>, 2011 (manželka a děti)</p> <p>Rodinní příslušníci osob usilujících o sloučení rodiny, které jsou státními příslušníky třetích zemí:</p> <p>Směrnice o slučování rodin (2003/86/ES) (rodinný příslušník podává zpravidla žádost mimo území země)</p>		
<p>Rodinní příslušníci státních příslušníků EHP uplatňujících práva volného pohybu:</p> <p>Směrnice o volném pohybu (2004/38/ES)</p> <p>SDEU, <i>Chakroun</i>, 2010 (nezáleží na tom, zda rodina byla založena před příjezdem státního příslušníka třetí země, nebo až poté)</p> <p>Rodinní příslušníci osob usilujících o sloučení rodiny, které jsou státními příslušníky třetích zemí:</p> <p>Směrnice o slučování rodin (2003/86/ES)</p>	<p>Sloučení rodiny</p>	<p>ESC, čl. 19 odst. 6 (sloučení rodiny zahraničních pracovníků)</p> <p>ESLP, <i>Gül proti Švýcarsku</i>, 1996 (děti zanechané v domovské zemi)</p> <p>ESLP, <i>Sen proti Nizozemsku</i>, 2001 (děti zanechané v domovské zemi)</p> <p>ESLP, <i>Osman proti Dánsku</i>, 2011 (dospívající se připojí k rodině v Dánsku)</p>
<p>Listina základních práv EU, článek 7 (respektování soukromého a rodinného života)</p>	<p>Ochrana před vyhoštěním</p>	<p>EÚLP, článek 8 (právo na respektování soukromého a rodinného života)</p>
<p>Rodinní příslušníci státních příslušníků EHP uplatňujících práva volného pohybu:</p> <p>Směrnice o volném pohybu (2004/38/ES), článek 13</p> <p>Rodinní příslušníci osob usilujících o sloučení rodiny, které jsou státními příslušníky třetích zemí:</p> <p>Směrnice o slučování rodin (2003/86/ES), článek 15</p>	<p><i>Případy rozpadu vztahu</i></p>	<p>ESLP, <i>Berrehab proti Nizozemsku</i>, 1988 (udržování styku s dětmi)</p> <p>Evropská komise pro lidská práva, <i>Sorabjee proti Spojenému království</i>, 1995 (rozvod)</p>

Evropská unie	Zahrnuté záležitosti	Rada Evropy
<p>Rodinní příslušníci státních příslušníků EHP uplatňujících práva volného pohybu: Směrnice o volném pohybu (2004/38/ES), články 27–33</p> <p>Rodinní příslušníci osob usilujících o sloučení rodiny, které jsou státními příslušníky třetích zemí: Směrnice o slučování rodin (2003/86/ES), čl. 6 odst. 2</p>	<p><i>Případy odsouzení za trestný čin</i></p>	<p>ESLP, <i>Boultif proti Švýcarsku</i>, 2001 (kritéria pro posouzení přiměřenosti vyhoštění)</p> <p>ESLP, <i>Üner proti Nizozemsku</i>, 2006 (kritéria pro posouzení překážek odvozujiících se od práva na rodinný a soukromý život)</p>

Úvod

Tato kapitola se zabývá právem na respektování soukromého a rodinného života, jakož i na právo uzavřít manželství a založit rodinu. Zkoumá i otázky týkající se legalizace a sloučení rodiny, jakož i záruky po zachování celistvosti rodiny.

Podle EÚLP je právo na respektování „soukromého a rodinného života“ zaručeno článkem 8 EÚLP. Pojem „soukromý život“ je široký a není snadné zformulovat vyčerpávající definici. Zahrnuje fyzickou a psychickou integritu osoby, právo na osobní rozvoj a právo navazovat a rozvíjet vztahy s jinými lidskými bytostmi a vnějším světem.²⁰⁵ Kromě zásahu do možného „rodinného života“ může vyhoštění usazeného migranta představovat zásah do jeho práva na „soukromý život“, přičemž v závislosti na faktech dané věci může nebo nemusí být takový zásah odůvodněný. To, zda je vhodné, aby se ESLP zaměřil spíše na „rodinný život“, než na „soukromý život“, bude záviset na okolnostech konkrétní věci.²⁰⁶

Příklad: Ve věci *Omojudi proti Spojenému království*²⁰⁷ ESLP znovu potvrdil, že článek 8 EÚLP chrání také právo na navazování a rozvoj vztahů s jinými lidskými bytostmi a vnějším světem a může též zahrnovat aspekty sociální identity osoby. Je nutné přijmout, že celek sociálních vazeb mezi usazenými migranty a společností, v níž žili, představoval součást pojmu „soukromý život“ ve smyslu článku 8 bez ohledu na existenci „rodinného života“.

205 ESLP, *Pretty proti Spojenému království*, č. 2346/02, 29. dubna 2002, bod 61.

206 ESLP, *A.A. proti Spojenému království*, č. 8000/08, 20. září 2011; ESLP, *Üner proti Nizozemsku* [velký senát], č. 46410/99, 18. října 2006.

207 ESLP, *Omojudi proti Spojenému království*, č. 1820/08, 24. listopadu 2009, bod 37.

Podle právních předpisů EU je v Listině základních práv EU zakotveno právo uzavřít manželství a právo založit rodinu (článek 9) a právo na respektování soukromého a rodinného života (článek 7) a jsou zde chráněna i práva dítěte (článek 24), zejména právo udržovat styk s oběma rodiči (čl. 24 odst. 3).

V souvislosti s migrací zahrnovalo první opatření o volném pohybu osob přijaté před víc než čtyřiceti lety ([nařízení \(EHS\) č. 1612/68](#)) výslovné právo evropského migrujícího pracovníka (pracovnice) na to, aby ho (ji) doprovázela nejen manželka (manžel) a jejich děti do 21 let, ale i závislé starší děti a závislí rodiče a prarodiče. Zahrnuti jsou i registrovaní partneři a je nutné usnadnit přijetí a oprávnění jiných rodinných příslušníků. Národnost rodinných příslušníků byla – a je – z hlediska tohoto práva nepodstatná. Jelikož se většina vnitrostátních přistěhovaleckých politik snaží omezit pohyb státních příslušníků třetích zemí, velká část soudních sporů v EU se týkala spíše práv rodinných příslušníků státních příslušníků třetích zemí než samotných státních příslušníků EHP.

Otázka pro SDEU zněla, zda omezení pro migraci rodin mohou působit jako odrazující prostředek pro občany EU, aby neuplatňovali svá práva na volný pohyb, nebo budou bránit v užívání občanství EU. Paradoxně v mnoha členských státech EU požívají státní příslušníci EU uplatňující práva volného pohybu zdaleka větší práva na sloučení rodiny než vlastní státní příslušníci států. Sloučení rodiny státních příslušníků EU, kteří neuplatnili práva volného pohybu, upravuje vnitrostátní právo, které v některých členských státech zůstává více restriktivní.

Podle článku 7 rozhodnutí č. 1/80 Ankarské dohody existují i zvláštní ustanovení pro rodinné příslušníky tureckých občanů. Přijetím [směrnice o dlouhodobě pobývajících rezidentech](#) (2003/109/ES) a [směrnice o slučování rodin](#) (2003/86/ES) týkající se rodinných příslušníků osob usilujících o sloučení rodiny, které jsou státními příslušníky třetí země – tzn. rodinný příslušník v EU, který žádá sloučení rodiny) byla rozšířena kompetence EU v této oblasti.

A konečně, uprchlíci získali již dávno zvláštní výsady sloučení rodiny v evropských státech na základě nemožnosti návratu do země původu za účelem pokračování v rodinném životě. V tomto smyslu jsou v kapitole V [směrnice o slučování rodin](#) obsažena zvláštní ustanovení pro uprchlíky.

5.1. Právo uzavřít manželství a založit rodinu

Právo uzavřít manželství je zakotveno v článku 12 EÚLP a v právu EU v článku 9 Lis-
tiny základních práv EU. Týká se práva uzavřít manželství a založit rodinu. Toto právo se
velmi liší od práva na respektování rodinného života, které ise týká rodinám, které usilují
o povolení k přistěhovaectví na základě stávajícího rodinného vztahu.

Evropské státy zavedly omezení práva uzavřít manželství, jelikož účelové sňatky jsou
chápany jako prostředek pro obcházení imigračních kontrol.

Fiktivní sňatek (nebo účelový sňatek) je sňatek uzavřený čistě pro účely přistěhovalect-
ví „s výhradním cílem obejít pravidla vstupu a pobytu“²⁰⁸ a bez jakéhokoli úmyslu žít
v jedné domácnosti nebo sdílet jiné sociální charakteristiky sňatku. Vědomé zprostřed-
kování fiktivního sňatku je v mnoha právních řádech trestný čin.

Nucené sňatky jsou takové sňatky, kdy jeden (nebo oba) manželé jsou ve sňatku
nechtěnou stranou. Nucení někoho do nuceného sňatku je nyní v mnoha právních
řádech trestným činem. V praxi může být obtížné odlišit nucený sňatek od účelového
sňatku, zejména v případě „domluvených sňatků“, což je výraz, který se vztahuje na
celou řadu situací od něčeho blízkého nucenému sňatku až po systém, kdy si manžel
nebo manželka svobodně a dobrovolně vybere partnera z užšího seznamu kandidátů/
kandidátek navržených jejich rodinami po pečlivém prozkoumání jejich vhodnosti. Exi-
stuje jen málo evropských právních předpisů nebo judikatury spojené s nucenými
sňatky.²⁰⁹

Příklad: Ve věci *Quila*²¹⁰ byl Nejvyšší soud Spojeného království dotázán, zda zákaz
vstupu manželů nebo registrovaných partnerů – cizinců za účelem usazení obsa-
žený v bodě 277 Přistěhovaleckých pravidel, podle kterých byl minimální věk pro
obě strany pro vstup a usazení se zvýšen z 18 na 21 let, byl zákonným způsobem
pro odrazení od nucených sňatků nebo pro jejich předcházení. Nejvyšší soud, který
se opřel o judikaturu ESLP, ustanovení zrušil s tím, že odmítnutí udělit manželská
víza představuje porušení článku 8 EÚLP. V tomto případě panovalo podezření
na nucený sňatek, a Nejvyšší soud tudíž konstatoval, že mezi takovým obecným

208 Článek 1 rezoluce Rady ze dne 4. prosince 1997 o opatřeních, která mají být přijata za účelem boje proto
účelovým sňatkům, Úř. věst. 1997 C 382/1.

209 Rada Evropy, parlamentní shromáždění, usnesení 1468 (2005) o nucených sňatcích a dětských sňatcích,
5. října 2005.

210 Nejvyšší soud Spojeného království, *R (Quila a další) proti Secretary of State for the Home Department*
[2011] UKSC 45, 12. října 2011.

pravidlem, které nepovolovalo žádné výjimky, a výskytem nuceného sňatku není žádné logické spojení.

Podle právních předpisů EU vedl vnímaný výskyt fiktivních sňatků pro přistěhovalecké účely k přijetí **usnesení Rady 97/C382/01** na úrovni EU. Toto usnesení odráželo obavy evropských států ohledně účelových sňatků a uvádělo faktory, které mohou poskytnout důvody pro domněnku, že sňatek je účelový.

Právní předpisy o volném pohybu osob obecně mlčí o možnostech povolení k přistěhovalectví pro snoubence/snoubenku s tím, že se pozornost věnuje legalizaci rodiny nebo jejímú sloučení. Zásada zákazu diskriminace by se uplatnila pouze na situaci těch, kteří usilují o vstup pro budoucího manžela/manželku ze zahraničí.

V rámci EÚLP z judikatury ESLP vyplývá, že stát může řádně ukládat přiměřené podmínky týkající se práva státního příslušníka třetí země uzavřít manželství, aby zjistil, zda je plánovaný sňatek účelový, a v případě potřeby mu předejít. V důsledku toho stát nemusí nutně porušit článek 12 EÚLP, pokud sňatky cizích státních příslušníků podminí kontrolou, jejímž cílem je zjistit, zda se jedná o účelové sňatky. Může sem patřit povinnost cizích státních příslušníků oznámit úřadům zamýšlený sňatek a v případě potřeby je požádat o předání informací, které jsou významné pro jejich status přistěhovalce a pro opravdovost sňatku. V nedávné věci však ESLP konstatoval, že ačkoli není ve své podstatě napadnutelný, vyvolal požadavek, aby osoby podléhající imigrační kontrole předložily před získáním povolení k uzavření sňatku ve Spojeném království žádost o souhlas, velké znepokojení.

Příklad: *Věc O'Donoghue proti Spojenému království*²¹¹ se týkala překážek pro uzavření sňatku, které stanovilo Spojené království. Osoby podléhající imigrační kontrole musely získat povolení imigračních orgánů a teprve poté byly schopny uzavřít sňatek s občanskou platností, pokud se nerozhodly, že uzavřou sňatek při obřadu anglikánské církve. ESLP rozhodl, že systém nebyl racionálně spojen s uváděným cílem snížit výskyt fiktivních sňatků, jelikož při rozhodování o tom, zda požadované osvědčení vydat, určující test zohledňoval pouze žalobcův status přistěhovalce a nebyly kladeny žádné dotazy ohledně opravdovosti sňatku. ESLP došel k závěru, že systém byl v rozporu s článkem 12 EÚLP. Byl též považován za diskriminační z důvodu náboženství, jelikož od požadavku získat osvědčení o souhlasu byly osvobozeny pouze sňatky uzavírané v anglikánské církvi. ESLP též konstatoval, že

211 ESLP, *O'Donoghue a další proti Spojenému království*, č. 34848/07, 14. prosince 2010.

poplatky účtované za taková osvědčení jsou nadměrně vysoké a není dána možnost odpuštění nebo snížení poplatků pro osoby v nouzi.

V rámci EÚLP jsou stížnosti týkající se odmítnutí povolit snoubenci(e) vstup do země za účelem uzavření sňatku relativně vzácné.²¹²

5.2. Legalizace rodiny

Legalizace rodiny popisuje situace, kdy si v zemi pobývajícím osobou přeje legalizovat – jako rodinný příslušník – situaci rodinného příslušníka, který je již na území v nějakém jiném postavení nebo jako migrant v protiprávním postavení.

Podle právních předpisů EU se pravidla stanovená ve **směrnici o volném pohybu** (2004/38/ES) uplatňují na státní příslušníky třetích zemí, kteří jsou rodinnými příslušníky občanů EHP, ačkoli v případě občanů EU se směrnice uplatňuje pouze tehdy, když dotčená osoba uplatnila práva volného pohybu. Pro občany EHP jsou způsobilými rodinnými příslušníky manžel nebo manželka, děti ve věku do 21 let, děti nad 21 let, avšak závislé (čl. 2 odst. 2) a další rodinní příslušníci (čl. 3 odst. 2). Kategorie způsobilých rodinných příslušníků občanů Švýcarska je poněkud restriktivnější.²¹³ SDEU poskytl vyjasnění týkající se výrazu „jiní rodinní příslušníci“.

Příklad: Ve věci *Rahman*²¹⁴ SDEU objasnil, že čl. 3 odst. 2 **směrnice o volném pohybu** nejenže umožňuje, ale i po členských státech vyžaduje, aby do určité míry zvýhodnily žádosti o vstup a pobyt podané těmi dalšími rodinnými příslušníky občana EU, kteří jsou závislí a mohou doložit, že jejich závislost existovala v době, kdy usilovali o vstup. Pro splnění této povinnosti musí členské státy EU zajistit, aby jejich právní předpisy obsahovaly opatření, díky nimž budou žádosti o vstup a pobyt podané dotčenými osobami řádně a rozsáhle posouzeny a díky nimž obdrží v případě

212 ESLP, *Abdulaziz, Cabales a Balkandali proti Spojenému království*, č. 9214/80, 9473/81 a 9474/81, 28. května 1985. Tato věc se původně týkala žen (z nichž některé ještě nebyly vdané), které měly za to, že se nacházely ve znevýhodněném postavení, když usilovaly o příchod svých snoubenců nebo manželů do Spojeného království. V době, kdy se touto věcí zabýval ESLP, byli všichni žalobci ženati/vdané a věc byla považována za věc upravující práva manželek/manželů.

213 V souladu s Dohodou mezi Evropským společenstvím a jeho členskými státy na jedné straně a Švýcarskou konfederací na straně druhé o volném pohybu osob, ze dne 21. června 1999, Úř věst. 2002 L 144/6, článek 3, rodinní příslušníci zahrnují manžele/manželku, potomky, kteří jsou mladší 21 let a jsou závislí, a závislí příbuzní ve vzestupné linii, pokud je zajišťováno ubytování a výživné (v případě studentů zahrnuje pouze manžela/manželku a nezletilé děti).

214 SDEU, C-83/11, *Secretary of State for the Home Department proti Rahman a další*, 5. září 2012.

odmítnutí odůvodněné zamítnutí, které si mohou nechat přezkoumat soudním orgánem.

Státní příslušníci třetích zemí, kteří jsou rodinnými příslušníky občanů EHP (včetně občanů EU, ale pouze pokud uplatnili práva volného pohybu) jsou často ve zvýhodněné situaci v porovnání se státními příslušníky třetích zemí, kteří jsou rodinnými příslušníky občanů dotčené země, jelikož jejich status je upraven čistě ve vnitrostátním právu. Právo rodinných příslušníků, kteří jsou státními příslušníky třetích zemí, na vstup a pobyt existuje bez ohledu na to, kdy a jak do hostitelské země vstoupili. Vztahuje se i na osoby, které do země vstoupily nelegálně.

Příklad: Věc *Metock*²¹⁵ se týkala státních příslušníků třetích zemí, kteří byli manželi nebo manželkami občanů EU neirského původu pobývajících v Irsku. Irská vláda tvrdila, že pro získání výhod ze [směrnice o volném pohybu](#) musel(a) manžel(ka), který(á) byl(a) státním příslušníkem třetí země, předtím právoplatně pobývat v jiném členském státu EU a že právo na vstup a pobyt by nemělo být přiznáno těm osobám, které vstoupily do hostitelského členského státu před sňatkem s občany EU. Soudní dvůr rozhodl, že členské státy EU nemohou právo na společný život podle směrnice o volném pohybu podmiňovat takovými záležitostmi, jako je kdy a kde se konal sňatek, nebo skutečností, že státní příslušník třetí země předtím právoplatně pobýval v jiném členském státu EU.

Příklad: Ve věci *MRAX*²¹⁶ ESD konstatoval, že by bylo protiprávní zamítnout povolení k pobytu, pokud státní příslušníci třetí země, kteří uzavřeli sňatek s občany EU, vstoupili do země nelegálně poté, co jim vypršela víza.

SDEU časem rozšířil oblast použití práv a svobod vyplývajících ze smluv EU pro státní příslušníky EU, a přiznal tak za určitých podmínek odvozená práva jejich rodinným příslušníkům, kteří jsou státními příslušníky třetích zemí.

215 ESD, C-127/08 [2008] Sb. rozh. I-06241, *Metock a další proti Minister for Justice, Equality and Law Reform*, 25. července 2008, body 53–54, 58. Věci *Metock* se řídil švýcarský Federální nejvyšší soud ve svém rozhodnutí BGE 136 II 5 ze dne 29. září 2009.

216 ESD, C-459/99 [2002] Recueil I-06591, *Mouvement contre le racisme, l'antisémitisme et la xénophobie ASBL (MRAX) proti belgickému státu*, 25. července 2002, bod 80.

Příklad: Věc *Carpenter*²¹⁷ se týkala státní příslušnice třetí země, která byla manželkou občana Spojeného království, jehož podnikání spočívalo v poskytování služeb za úplatu v jiných členských státech. Úspěšně bylo argumentováno tím, že pokud by jeho manželce nebylo povoleno zůstat s ním ve Spojeném království a starat se o děti v době, kdy byl pryč, byl by omezován v uplatňování své svobody poskytovat služby v celé EU. V této věci Soudní dvůr použil svobodu poskytovat služby uznanou článkem 56 SFEU k uznání rodinných práv občana Unie, který nikdy nežil v zahraničí, ale vykonával přeshraniční hospodářskou činnost. ESD se též odvolával na základní právo respektování rodinného života, které je zakotveno v článku 8 EÚLP.

SDEU uznal, že za určitých okolností mohou být práva na pobyt spojena přímo s právním postavením občanů Unie podle článku 20 SFEU uplatňujícím se v případech, kdy státní příslušník EU nikdy neuplatnil práva volného pohybu.

Příklad: Ve věci *Ruiz Zambrano*²¹⁸ SDEU konstatoval, že státní příslušníci třetích zemí, kteří jsou rodiči závislých nezletilých dětí belgické národnosti, musí získat belgické povolení k pobytu a pracovní povolení, aby mohli žít se svými dětmi a podporovat je. Čl. 3 odst. 1 **směrnice o volném pohybu** nebyl pokládán za použitelný, jelikož děti, které byly občany Unie, se nikdy nestěhovaly do jiného členského státu, než byla jejich země původu, ani v jiném členském státě nepobývaly. Soudní dvůr se přímo odvolával na jejich status jakožto občanů Unie podle článku 20 SFEU za účelem udělení pracovního povolení a povolení k pobytu v Belgii pro jejich rodiče, kteří byli státními příslušníky třetí země. Soudní dvůr upozornil, že zamítnutí udělit taková povolení by děti „připravilo o možnost skutečně využívat podstatné části práv spojených se statutem občana Unie“ do té míry, že by musely opustit území Evropské unie a doprovázet své rodiče.

Toto rozhodnutí se však týkalo specifických okolností této věci a neuplatňuje se za všech okolností. Například dítě, které je občanem Unie, musí být právně, finančně nebo emocionálně závislé na státním příslušníkově třetí země, kterému bylo zamítnuto právo na pobyt, jelikož se jedná o závislost, která by vedla k tomu, že by občan Unie musel opustit

217 ESD, C-60/00 [2002] Recueil I-06279, *Mary Carpenter proti Secretary of State for the Home Department*, 11. července 2002, body 36–46; ESD, C-370/90 [1992] Recueil I-04235, *The Queen proti Immigration Appeal Tribunal a Surinderu Singhovi, ex parte Secretary of State for the Home Department*, 17. července 1992, týkající se možnosti žádat taková práva pro občany EU vracející se do své domovské země.

218 SDEU, C-34/09, [2011] Sb. rozh. I-01177, *Ruiz Zambrano proti Office national de l'emploi (ONEM)*, 8. března 2011; ESD, C-200/02, [2004] Sb. rozh. I-09925, *Kunqian Catherine Zhu a Man Lavette Chen proti Secretary of State for the Home Department*, 19. října 2004, body 42–47.

nejen území členského státu, jehož je občanem, ale i území Evropské unie jako celku²¹⁹. Další vyjasnění poskytl SDEU v následné judikatuře.

Příklad: Ve věci *McCarthy*²²⁰ SDEU dva měsíce po věci *Ruiz Zambrano* rozhodoval o věci týkající se státního příslušníka s britským a irským občanstvím. Paní McCarthy, která se narodila ve Spojeném království a vždy tam žila, podala jako irská občanka žádost o právo na pobyt ve Spojeném království pro sebe a svého manžela, který byl státním příslušníkem třetí země. Povolení bylo zamítnuto z toho důvodu, že není „způsobilou osobou“, tedy zaměstnanou osobou, osobou samostatně výdělečně činnou či ekonomicky soběstačnou osobou). V této věci Soudní dvůr potvrdil, že **směrnice o volném pohybu** není použitelná, jelikož paní McCarthy nikdy neuplatnila svá práva volného pohybu, přičemž objasnil, že skutečnost, že je občanem EU a státním příslušníkem více než jednoho členského státu, sama o sobě nestačí k vyvození závěru, že své právo na svobodu pohybu využila. SDEU také nezjistil, že by jí články 20 a 21 SFEU opravňovaly k získání práva na pobyt ve Spojeném království pro jejího manžela, jelikož odmítnutí by jí nepřipravilo o možnost skutečně využívat podstatné části práv spojených s jejím statutem občana EU, ani by jí nebránilo ve svobodném uplatňování jejího práva na pohyb a pobyt na území členských států EU.

Příklad: Ve věci *Dereci*²²¹ dostal SDEU krátce po rozhodnutí ve věci *Ruiz Zambrano* příležitost vyslovit se k tomu, zda státní příslušník třetí země smí pobývat na území členského státu EU, v němž pobývá jeho manželka a děti – všichni občané EU - i když ty nikdy neuplatnily svá práva na volný pohyb a nejsou z hlediska obživy na státním příslušníkovi třetí země závislí. SDEU konstatoval, že členské státy mohou odmítnout udělit povolení k pobytu státnímu příslušníkovi třetí země, pokud takové odepření neznamená pro dotčeného občana EU zbavení možnosti skutečně využívat podstatné části práv plynoucích z právního postavení občana Unie, což musí ověřit postupující soud. Jako vodítko pro takové posouzení SDEU upozornil, že „pouhá skutečnost, že pro státního příslušníka členského státu může být žádoucí z důvodů hospodářských nebo pro zachování rodinné jednoty na území Unie, aby s ním mohli jeho rodinní příslušníci, kteří nemají státní příslušnost členského státu,

219 SDEU, *O. a S. v Maahanmuuttovirasto a Maahanmuuttovirasto v L.*, spojené věci C-356/11 a C-357/11, 6. prosince 2012, bod 56.

220 SDEU, C-434/09, [2011] Sb. rozh. I-03375, *Shirley McCarthy proti Secretary of State for the Home Department*, 5. května 2011.

221 SDEU, C-256/11, *Murat Dereci a další proti Bundesministerium für Inneres*, 15. listopadu 2011, bod 68.

pobývat na území Unie, nestačí sama o sobě k učinění závěru, že by občan Unie byl nucen opustit území Unie, kdyby takové právo nebylo přiznáno.“

Příklad: Ve věci *lida*²²² se japonský občan přestěhoval se svou německou manželkou a nezletilou dcerou do Německa. Jeho manželka a dcera se později přestěhovaly do Rakouska, zatímco žalobce zůstal v Německu. Pan lida a jeho manželka žili od roku 2008 trvale odděleně, ale nebyli rozvedeni. V roce 2008 pan lida požádal o pobytovou kartu rodinného příslušníka občana Unie, kterou mu německé úřady odmítly vydat. Za těchto okolností byl SDEU požádán o zjištění, zda státnímu příslušníkovi třetí země může být povoleno pobývat ve státě původu jeho rodinných příslušníků, i když se přestěhovali z členského státu původu a pobývají převážně v jiném členském státě EU. SDEU konstatoval, že státní příslušník třetí země, který je rodinným příslušníkem občana EU, jenž uplatnil práva volného pohybu, může mít prospěch ze [směrnice 2004/38/ES](#) pouze, pokud se usadí v hostitelském členském státě, v němž pobývá jeho rodinný příslušník z EU. SDEU také konstatoval, že dcera pana lidy nemůže nárokovat práva na pobyt pro svého otce, protože čl. 2 odst. 2 písm. d) směrnice se vztahuje pouze na přímé příbuzné ve vzestupné linii, kteří jsou závislí na dítěti, a nikoli na situace, kdy je dítě závislé na rodiči.

SDEU věc také posuzoval z hlediska článků 20 a 21 SFEU. Avšak v této věci Soudní dvůr vyloučil odepření skutečného využití podstatné části práv plynoucích z jejich právního postavení občanek Unie pro manželku a dceru pana lidy. V těchto úvahách vzal SDEU v úvahu skutečnost, že žadatel usiloval o právo na pobyt v jiném členském státě, než ve kterém pobývaly jeho dcera a manželka, jakož i skutečnost, že pan lida měl v zásadě nárok na prodloužení svého práva na pobyt podle vnitrostátního práva, jakož i status dlouhodobě pobývajících rezidenta ve smyslu [směrnice 2003/109/ES](#).

Čl. 2 odst. 2 [směrnice o volném pohybu](#) zahrnuje v kategorii rodinných příslušníků i „registrované partnery“, je-li to slučitelné s vnitrostátním právem hostitelského členského státu EU. Za určitých okolností mohou právo následovat občana nebo usazeného migranta i neregistrovaní partneři.

222 SDEU, C-40/11, *lida proti Stadt Ulm*, 8. listopadu 2012.

Příklad: Ve věci *Nizozemský stát proti Reed*²²³ ESD rozhodl, že jelikož nizozemské právo povolilo stálým partnerům nizozemských občanů pobývat s nimi v Nizozemsku, musí stejnou výhodu dostat i paní Reed, která má stabilní vztah s pracovníkem ze Spojeného království uplatňujícím práva podle Smlouvy v Nizozemsku. Soudní dvůr rozhodl, že povolení k pobytu pro svobodnou partnerku by mohlo pomoci integraci do hostitelského státu, a přispět tak k dosahování volného pohybu pracovníků. Jeho odeprání představovalo diskriminaci.

Směrnice o slučování rodin upravuje situaci manžela či manželky a svobodných nezletilých dětí způsobilých osob usilujících o sloučení rodiny, které jsou státními příslušníky třetích zemí. Podle čl. 5 odst. 3 směrnice musí být žádost o sloučení rodiny předložena a posouzena v době, kdy je rodinný příslušník stále mimo území členského státu EU, v němž pobývá osoba usilující o sloučení rodiny. Členské státy se mohou od tohoto ustanovení odchýlit. Na rodinné příslušníky občanů EHP se však takový požadavek nemůže vztahovat.²²⁴

Podle EÚLP mají členské státy Rady Evropy právo kontrolovat vstup, pobyt a vyhošťování cizinců. Článek 8 EÚLP nicméně požaduje, aby členské státy respektovaly rodinný život, a jakýkoli zásah do něj musí být odůvodněn (viz [oddíl 5.4.2](#), kde je seznam kritérií, jež mohou být při posuzování takových případů relevantní). K ESLP se dostal značný počet případů, které spočívaly v odmítnutí přijmout nebo legalizovat manžela nebo manželku nebo jiné rodinné příslušníky vlastních občanů členských států nebo usazených migrantů. Jednou z klíčových otázek při rozhodování o tom, zda zamítnutí členského státu bylo odůvodněné, je to, zda něco brání vedení rodinného života v zahraničí. To může zahrnovat odchod občana z jeho vlastního státu, ale pokud takový postup nebude považován za neúměrný, bude ESLP považovat rozhodnutí členského státu za přiměřené.²²⁵ Judikatura Soudního dvora v této oblasti je úzce spjata s konkrétními znaky a skutečnostmi každé věci (viz též [oddíl 5.4](#), kde jsou uvedeny další příklady).

Příklad: Ve věci *Darren Omoregie a další proti Norsku*²²⁶ ESLP konstatoval, že norská manželka Nigerijce neměla očekávat, že jejímu manželovi bude povoleno žít s ní a

223 ESD, C-59/85 [1986] Recueil I-01283, *Nizozemský stát proti Ann Florence Reed*, 17. dubna 1986, body 28–30.

224 ESD, C-459/99 [2002] Recueil I-6591, *Mouvement contre le racisme, l'antisémitisme et la xénophobie ASBL (MRAX) proti belgickému státu*, 25. července 2002; ESD, C-503/03 [2006] Sb. rozh. I-1097, *Komise Evropských společenství proti Španělskému království*, 31. ledna 2006.

225 ESLP, *Darren Omoregie a další proti Norsku*, č. 265/07, 31. července 2008, bod 68; ESLP, *Bajsultanov proti Rakousku*, č. 54131/10, 12. června 2012, bod 91; ESLP, *Onur proti Spojenému království*, č. 27319/07, 17. února 2009, body 60–61.

226 ESLP, *Darren Omoregie a další proti Norsku*, č. 265/07, 31. července 2008.

jejím dítětem v Norsku navzdory skutečnosti, že měli sňatek v době, kdy manžel legálně pobýval v zemi. ESLP vzal zejména v úvahu vazby, které manžel měl ke své zemi původu.

Příklad: Ve věci *Nuñez proti Norsku*²²⁷ žalobce vstoupil do Norska navzdory zákazu vstupu vydanému poté, co tam předtím pod jiným jménem spáchal trestný čin. Žalobce se poté oženil s norskou občankou a měl dvě dcery. ESLP konstatoval, že Norsko by v případě jeho vyhoštění porušilo článek 8.

S odmítnutím zlegalizovat situaci zahraničního manžela nebo manželky po rozpadu manželství ESLP souhlasil, i když to může vést k faktickému exilu dětských rodinných příslušníků, kteří jsou občany hostitelského státu (viz též [oddíl 5.4.1](#)).

Příklad: Ve věci *Sorabjee proti Spojenému království*²²⁸ označila bývalá Evropská komise pro lidská práva stížnost žalobkyně ohledně článku 8, týkající se vyhoštění její matky do Keni, za nepřipustnou. Konstatovala, že jelikož byly žalobkyni tři roky, byla ve věku, v němž se mohla přestěhovat se svou matkou, a bylo možné očekávat, že se změní prostředí přizpůsobí. Její britské občanství bylo irelevantní. Tento přístup lze porovnat s rozhodnutím SDEU ve věci *Ruiz Zambrano* (viz příklad výše v tomto oddíle).

Pokud se však vnitrostátní soudy domnívaly, že dítě by mělo zůstat ve státě svého pobytu, může ESLP váhat s tolerováním rozluky rodiny navrhované imigračními úřady.

Příklad: Ve věci *Rodrigues da Silva a Hoogkamer proti Nizozemsku*²²⁹ ESLP konstatoval, že pokud vnitrostátní soudy výslovně rozhodly, že je v nejlepším zájmu dívky zůstat v Nizozemsku s jejím nizozemským otcem, bylo nepřiměřené odmítnout legalizovat situaci její brazilské matky, s níž je v pravidelném styku.

Nastávají také situace, kdy může docházet k nepřímému zásahu do práva na respektování rodinného života, i když povolení k pobytu nebylo přímo zamítnuto.

227 ESLP, *Nuñez proti Norsku*, č. 55597/09, 28. června 2011.

228 Evropská komise pro lidská práva, *Sorabjee proti Spojenému království* (rozh.), č. 23938/94, 23. října 1995; Evropská komise pro lidská práva, *Jaramillo proti Spojenému království* (rozh.), č. 24865/94, 23. října 1995.

229 ESLP, *Rodrigues da Silva a Hoogkamer proti Nizozemsku*, č. 50435/99, 31. ledna 2006.

Příklad: Věc *G.R. proti Nizozemsku*²³⁰ zkoumala zásah způsobený účtováním nepřiměřeně vysokých poplatků za legalizaci statusu přistěhovalce pro zahraničního manžela. ESLP se rozhodl posuzovat záležitost podle článku 13 EÚLP, protože stížnost se týkala žalobcovy neschopnosti napadnout zamítnutí jeho povolení k pobytu, neboť jeho žádost byla zamítnuta čistě z toho důvodu, že neuhradil potřebné poplatky.²³¹

5.3. Sloučení rodiny

Sloučení rodiny popisuje situace, kdy si osoba s pobytem v některém členském státě EU nebo Rady Evropy přeje, aby ji následovali rodinní příslušníci, které při své migraci zanechala v původní zemi.

Podle právních předpisů EU ustanovení **směrnice o volném pohybu** týkající se rodinných příslušníků občanů EHP, kteří uplatňují práva podle Smlouvy, nerozlišují mezi legalizací a sloučením rodiny – rozhodující je, že se jedná o vztah mezi rodinným příslušníkem a osobou usilující o sloučení rodiny, která je občanem EU.

V souvislosti s rodinnými příslušníky, kteří nejsou jádrem rodiny, SDEU nedávno konstatoval, že členské státy EU mají širokou míru vlastního uvážení při výběru faktorů, které je zapotřebí vzít v úvahu při posuzování žádostí osob předpokládaných v čl. 3 odst. 2 **směrnice o volném pohybu** o vstup a pobyt. Členské státy jsou tudíž oprávněny stanovit ve svých právních předpisech konkrétní požadavky týkající se povahy a trvání závislosti. SDEU však také upřesnil, že tyto požadavky musí být v souladu s obvyklým významem slov týkajících se závislosti podle čl. 3 odst. 2 směrnice a nemohou toto ustanovení přisvědčovat o jeho účinnost²³².

Podle článku 4 **směrnice o slučování rodin** mají manželé, manželky a nezletilé svobodné děti nárok následovat způsobilou osobu usilující o sloučení rodiny, která je státním příslušníkem třetí země, ale členské státy EU mohou uložit podmínky týkající se prostředků, které osoba usilující o sloučení rodiny musí mít k dispozici. Směrnice uvádí, že pokud je dítě starší 12 let a přijede nezávisle na zbytku své rodiny, může členský stát před povolením vstupu a pobytu podle směrnice ověřit, zda dítě splňuje podmínku pro začlenění, kterou stanovují jeho vnitrostátní právní předpisy platné v den provedení směrnice. ESD zamítl žalobu, kterou podal Evropský parlament s tím, že tato restriktivní ustanovení

230 ESLP, *G.R. proti Nizozemsku*, č. 22251/07, 10. ledna 2012.

231 ESLP, *Anakomba Yula proti Belgii*, č. 45413/07, 10. března 2009.

232 SDEU, C-83/11, *Secretary of State for the Home Department proti Rahman a další*, 5. září 2012, body 36–40.

směrnice porušují základní práva. ESD však zdůraznil, že existuje soubor požadavků, které členské státy musí při jejím provádění splnit.²³³

Podle čl. 4 odst. 5 [směrnice o slučování rodin](#) smí členské státy EU požadovat, aby osoba usilující o sloučení rodiny a její manžel nebo manželka dosáhli předtím, než tuto osobu bude moci následovat manžel nebo manželka, minimálního věku, který může být nejvýše 21 let. Zdá se, že řada evropských států přijímá právní předpisy zvyšující věk pro manželská víza.

Právní předpisy EU nerozlišují mezi tím, zda byl rodinný vztah založen předtím nebo až poté, co se osoba usilující o sloučení rodiny usadila na území státu.²³⁴

Pokud jde o rodinné příslušníky státních příslušníků třetích zemí žijících v EU, uvádí [směrnice o slučování rodin](#) konkrétně v čl. 2 písm. d), že směrnice se uplatňuje nezávisle na tom, zda rodina byla založena před vstupem migranta do domovské země nebo až po jeho vstupu, ačkoli právní předpisy v některých členských státech to jasně rozlišují. Toto rozlišení rovněž není relevantní pro způsobilé státní příslušníky třetích zemí, kteří jsou rodinnými příslušníky občanů EHP.

Příklad: Ve věci *Chakroun*²³⁵ se SDEU zabýval nizozemskými právními předpisy, které rozlišovaly mezi „vytvořením“ a „sloučením“ rodiny, přičemž každý z těchto výrazů má různé režimy pobytu, včetně finančních požadavků. Takové rozlišování záviselo výhradně na tom, zda byl vztah uzavřen před příjezdem osoby usilující o sloučení rodiny za účelem pobytu v hostitelském státě nebo až po něm. Jelikož měl pár v tomto konkrétním případě svatbu dva roky po příjezdu osoby usilující o sloučení rodiny do Nizozemska, jejich situace bude řešena jako vytvoření rodiny, a nikoli jako sloučení rodiny, a to navzdory tomu, že v době sporného rozhodnutí trvalo jejich manželství již více než třicet let.

Soudní dvůr potvrdil, že právo způsobilé osoby usilující o sloučení rodiny podle [směrnice o slučování rodin](#) být následován způsobilými rodinnými příslušníky, kteří jsou státními příslušníky třetí země, existovalo bez ohledu na to, zda rodinný vztah vznikl před vstupem osoby usilující o sloučení rodiny nebo až po jejím vstupu.

233 ESD, C-540/03, [2010] Sb. rozh. I-05769, *Evropský parlament proti Radě Evropské unie*, 27. června 2006, body 62–65.

234 ESD, C-127/08 [2008] Sb. rozh. I-06241, *Metock a další proti Minister for Justice, Equality and Law Reform*, 25. července 2008.

235 SDEU, C-578/08 [2010] ESD I-01839, *Chakroun proti Minister van Buitenlandse Zaken*, 4. března 2010.

Soudní dvůr vzal v úvahu neexistenci takového rozlišení v právu EU (čl. 2 písm. d) a šestý bod odůvodnění směrnice a článek 7 Listiny základních práv EU) a nutnost nepřipravovat ustanovení směrnice o jejich účinnost.

Směrnice o volném pohybu a, před jejím přijetím, nařízení (EHS) č. 1612/68 vyjasňují, že manželé nebo manželky státních příslušníků EHP jsou oprávněni pobývat s nimi, avšak státní příslušníci EHP uplatňující práva volného pohybu mají také dostat stejné „sociální a daňové výhody“ jako vlastní občané hostitelských států, včetně výhody přistěhovaleckých pravidel použitelných v situacích, které směrnice výslovně neřeší.²³⁶

Podle EÚLP posuzoval ESLP řadu věcí, které se týkaly zamítnutí udělit víza manželům, manželkám, dětem nebo starším příbuzným, kteří zůstali v původní zemi a s nimiž žalobce předtím vedl rodinný život v zahraničí.

Pokud jde o manžele a manželky, kteří zůstali v původní zemi, uplatňuje se řada stejných argumentů, které uvádějí členské státy Rady Evropy – a které ESLP přijímá – v případech legalizace rodin. Lze očekávat, že manželé nebo manželky pobývající v členských státech Rady Evropy, kteří uzavřeli manželství s partnery, kteří jsou v zahraničí, přesídlí do zahraničí, pokud nemohou prokázat, že pro to jsou vážné překážky, zejména pokud měli znát restriktivní přistěhovalecká pravidla. Členské státy nejsou povinny respektovat volbu manželských párů usadit se v některé zemi, ani přijmout pro účely usazení manžele nebo manželky ze třetích zemí. Pokud se však členský stát rozhodne, že uzákoní právní předpisy přiznávající právo na následování manžela nebo manželky určitým kategoriím přistěhovalců, musí tak učinit způsobem slučitelným se zásadou zákazu diskriminace, která je zakotvena v článku 14 EÚLP²³⁷.

Společným rysem migrace je zanechání dětí v původní zemi: rodiče migrují, aby se usadili v hostitelské zemi, ale v původní zemi nechají děti, často v péči prarodiče nebo jiného příbuzného, dokud se právně, společensky a ekonomicky neusadí a nejsou dostatečně zajištěni, aby byli schopni přivést děti s sebou. Přístup ESLP v tomto druhu věci závisí z velké části na specifických okolnostech každého konkrétního případu.

Příklad: Ve věci *Gül proti Švýcarsku*²³⁸ bylo dítě při první migraci otce a poté i matky do Švýcarska ponecháno v Turecku u příbuzných. V důsledku vážného zranění při požáru bylo matce ve Švýcarsku uděleno humanitární povolení, jelikož úřady se v té

236 Soud ESVO, *Clauder*, č. E-4/11, 26. července 2011, bod 44.

237 ESLP, *Hode a Abdi proti Spojenému království*, č. 22341/09, 6. listopadu 2012, body 43–55.

238 ESLP, *Gül proti Švýcarsku*, č. 23218/94, 19. února 1996.

době domnívaly, že jejich fyzická pohoda by byla ohrožena, pokud by se měla vrátit do Turecka. Jejím manželovi bylo tudíž nabídnuto povolení k pobytu, aby mohl zůstat s ní. Požádali, zda by je mohlo následovat dítě, které nechali v Turecku, ale ačkoli oba rodiče byli ve Švýcarsku oprávněně, jejich status je neopravňoval ke sloučení rodiny. Po zvážení konkrétních otázek a okolností této věci ESLP konstatoval, že nebyl žádný skutečný důvod, proč by se celá rodina nemohla přemístit do Turecka, vzhledem k tomu, že se zdravotní stav matky dle všeho stabilizoval. Konstatoval tak, že zamítnutím toho, aby dítě následovalo rodiče, nebyl porušen článek 8 EÚLP.

Příklad: Ve věci *Sen proti Nizozemsku*²³⁹ zůstala nejstarší dcera při odchodu rodičů do Nizozemska v Turecku. ESLP konstatoval, že rozhodnutí rodičů nechat dceru v původní zemi nelze považovat za neodvolatelné s tím účinkem, že by měla zůstat mimo rodinný kruh. Za konkrétních okolností představovalo zamítnutí nizozemských úřadů povolit jí, aby následovala své rodiče do této země, porušení článku 8 EÚLP.

Příklad: Ve věci *Osman proti Dánsku*²⁴⁰ ESLP posuzoval věc, kde dospívající somálskou dívku, dlouhodobě právoplatně pobývající se svou rodinou v Dánsku, odvezl její otec do uprchlického tábora v Keni, kde se měla celodenně starat o svou starou babičku. Když po dvou letech žádala o nové povolení k pobytu, aby mohla opět následovat svou rodinu do Dánska, dánské úřady její žádost zamítly. ESLP konstatoval, že byl porušen článek 8 EÚLP.

Podle ESC čl. 19 odst. 6 zaručuje právo na sloučení rodiny. ECSR uvedl k podmínkám a omezením pro sloučení rodiny toto:

- a) zamítnutí ze zdravotních důvodů je přípustné pouze u konkrétních nemocí, které jsou tak vážné, že ohrožují veřejné zdraví;²⁴¹
- b) požadavek vhodného bydlení by neměl být tak restriktivní, aby bránil v slučování rodin;²⁴²

239 ESLP, *Sen proti Nizozemsku*, č. 31465/96, 21. prosince 2001.

240 ESLP, *Osman proti Dánsku*, č. 38058/09, 14. června 2011.

241 Viz ECSR, Závěry XVIII-1 (Turecko), články 1, 12, 13, 16 a 19 Charty, 1998, článek 15 „Podmínky sloučení rodiny“.

242 Viz ECSR, Závěry 2011 (Belgie), články 7, 8, 16, 17 a 19 přepracované Charty, leden 2012, článek 19, odst. 6.

- c) požadavek trvání pobytu déle než jeden rok pro migrující pracovníky, kteří chtějí, aby je následovali členové jejich rodiny, je přemrštěný, a v důsledku toho porušuje ESC;
- d) migrujícím pracovníkům, kteří mají dostatečné příjmy k tomu, aby zaopatřili členy své rodiny, by nemělo být automaticky odpíráno právo na sloučení rodiny z důvodu původu takového příjmu, pokud mají právní nárok na dávky, které dostávají;
- e) požadavek, aby členové rodiny migrujícího pracovníka složili jazykový a/nebo integrační test, aby jim bylo povoleno vstoupit do země, nebo požadavek, aby složili (úspěšně) tyto testy, jakmile jsou v zemi, a dostali tak povolení zůstat, představuje omezení, které pravděpodobně zbavuje povinnost stanovenou v čl. 19 odst. 6 její podstaty, a v důsledku toho není v souladu s ESC.²⁴³

5.4. Zachování rodiny – ochrana před vyhoštěním

Objevuje se mnoho soudních věcí, v nichž manželovi či manželce nebo rodiči státního příslušníka třetí země hrozí vyhoštění, nebo jsou tyto osoby vyhoštěny, a to v situacích, kdy by to mohlo mít vážné důsledky pro stávající rodinný život. Takové situace nastávají často s následujícími dvěma scénáři, které samy mohou spolu vzájemně souviset:

- a) vztah, o který se povolení k pobytu opíralo, se rozpadl a pár se rozešel nebo rozvedl – ze vztahu budou zpravidla děti, které mají právo na styk s oběma rodiči;
- b) rodinný příslušník, který je státním příslušníkem třetí země, spáchal trestný čin, v jehož důsledku byl vydán příkaz k vyhoštění. Otázka zní, zda z důvodu práva na respektování rodinného života není vyhoštění nepřiměřené.

Může také jednoduše jít o to, že úřady rozhodnou, že rodinný příslušník již nesplňuje požadavky, na jejichž základě byl jeho pobyt povolen. V těchto případech je nezbytné podívat se na samotnou situaci dotčené osoby.

²⁴³ Poslední prohlášení týkající se těchto zásad viz ECSR, Závěry 2011, všeobecný úvod, leden 2012, prohlášení o výkladu čl. 19 odst. 6.

Příklad: Ve věci *Pehlivan* u SDEU²⁴⁴ turecká státní příslušnice, která následovala své rodiče do Nizozemska, mohla oprávněně vznést nárok na právo na pobyt v hostitelském členském státě EU bez ohledu na skutečnost, že se vdala před uplynutím tříletého období stanoveného v čl. 7 odst. 1 rozhodnutí Rady přidružení č. 1/80. Tříleté období se vztahuje na první tři roky pobytu předtím, než daná osoba může vstoupit na trh práce. Během této doby může členský stát EU ukládat pro tuto osobu podmínky. Po celé toto období žila žalobkyně společně se svými rodiči, díky nimž se na základě sloučení rodiny dostala do Nizozemska.

5.4.1. Rozpad vztahu

Tam, kde státní příslušník ještě nezískal sám povolení k pobytu, ale vztah vytvářející základ pro pobyt se rozpadne, může partner ze zahraničí ztratit právo na další pobyt.

Podle právních předpisů EU vztah nadále ospravedlňuje odloučeného státního příslušníka třetí země k pobytu, dokud sňatek, o který se opírá, není právně rozpuštěn ([směrnice o volném pohybu](#)).²⁴⁵ Rozpad vztahu nestačí k ospravedlnění ztráty pobytu.

Článek 13 [směrnice o volném pohybu](#) stanovuje zachování práva na pobyt pro rodinné příslušníky, kteří jsou státními příslušníky třetích zemí, v případě rozvodu nebo prohlášení manželství za neplatné, pokud manželství trvalo tři roky, z nichž jeden rok byl stráven v hostitelském státě, nebo pokud jsou v manželství děti, které potřebují přítomnost rodičů. Směrnice o volném pohybu obsahuje specifické ustanovení, jehož cílem je chránit právní postavení s právem na pobyt pro státní příslušníky třetích zemí, kteří jsou obětmi domácího násilí ze strany partnera, který je státním příslušníkem EHP (čl. 13 odst. 2 písm. c)).

[Směrnice o slučování rodin](#) také stanovuje možnost udělit povolení k pobytu zahraničním partnerům v případech, kdy se vztah s osobou usilující o sloučení rodiny rozpadne z důvodu smrti, rozvodu nebo rozluky. Povinnost udělit samostatné povolení existuje pouze po pěti letech pobytu (článek 15). Podle čl. 15 odst. 3 směrnice by členské státy EU měly stanovit ustanovení zajišťující, aby povolení k pobytu bylo uděleno v případě obzvláště obtížných okolností následujících po rozvodu nebo rozluce. Podobně jako u čl. 13 odst. 2 písm. c) [směrnice o volném pohybu](#) se má i toto ustanovení

244 SDEU, C-484/07, [2011] Sb. rozh. I-05203, *Fatma Pehlivan proti Staatssecretaris van Justitie*, 16. června 2011.

245 ESD, C-267/83 [1983] Recueil I-00567, *Aissatou Diatta proti Land Berlin*, 13. února 1985.

rozšířit i na situace domácího násilí, ačkoli je na uvážení členských států, jaká ustanovení zavedou.

Podle EÚLP posuzuje ESLP, zda rodinný život a potřeba udržovat styk s dětmi vyžadují setrvání státního příslušníka třetí země v daném státě. To se liší od vnitrostátního práva mnoha členských států, kde rozpad vztahu může vést ke ztrátě práv na pobyt pro manžele, manželky nebo rodiče, kteří jsou státními příslušníky třetích zemí. ESLP mnohdy nevidí důvod, proč by styk neměl být udržován prostřednictvím návštěv,²⁴⁶ bude však brát v úvahu, že v některých situacích může být nutné, aby státní příslušník třetí země získal povolení zůstat.

Příklad: Ve věci *Berrehab proti Nizozemsku*²⁴⁷ ESLP rozhodl, že článek 8 EÚLP brání Nizozemsku ve vyhoštění otce, který navzdory svému rozvodu udržoval se svým dítětem styk čtyřikrát týdně.

5.4.2. Odsouzení pro trestný čin

Členský stát EU si může přát vyhostovat legálně pobývajícího státního příslušníka třetí země, který páchá trestnou činnost.

Podle právních předpisů EU přiznávají články 27–33 [směrnice o volném pohybu](#) způsobilým rodinným příslušníkům stejnou – odvozenou – posílenou ochranu před vyhoštěním, kterou požívají sami státní příslušníci EHP. Například jakýkoli pokus o omezení svobody pohybu a pobytu občanů EU a jejich rodinných příslušníků z důvodu veřejného pořádku nebo veřejné bezpečnosti musí být založen na skutečnosti, že osobní chování dotyčné osoby představuje skutečné, aktuální a dostatečně závažné ohrožení. Předchozí odsouzení pro trestný čin samo o sobě přijetí takových opatření neodůvodňuje.

Podle čl. 28 odst. 3 písm. b) směrnice mohou být nezletilé osoby vyhoštěny pouze z naléhavých důvodů týkajících se vnitrostátní bezpečnosti, pokud vyhoštění není v nejlepším zájmu dítěte.

Rodinní příslušníci tureckých státních příslušníků, bez ohledu na svou státní příslušnost, kteří získali trvalý pobyt, jsou chráněni podobným způsobem.²⁴⁸

²⁴⁶ ESLP, *Rodrigues da Silva a Hoogkamer proti Nizozemsku*, č. 50435/99, 31. ledna 2006.

²⁴⁷ ESLP, *Berrehab proti Nizozemsku*, č. 10730/84, 21. června 1988.

²⁴⁸ SDEU, C-451/11, *Natthaya Dülger proti Wetteraukreis*, 19. července 2012.

Podle čl. 6 odst. 2 *směrnice o slučování rodin* mohou členské státy odejmout povolení k pobytu nebo zamítnout prodloužení jeho doby platnosti z důvodů veřejného pořádku, veřejné bezpečnosti nebo veřejného zdraví. Při přijímání takového rozhodnutí musí členské státy brát v úvahu závažnost nebo druh protiprávního jednání proti veřejnému pořádku nebo veřejné bezpečnosti, jehož se dopustil rodinný příslušník, nebo nebezpečí, které od takové osoby hrozí.

Podle EÚLP nejprve ESLP rozhodne, zda je rozumné očekávat, že rodina bude pachatele doprovázet do ciziny, a pokud ano, zda trestné jednání stále ospravedlňuje vyhoštění, je-li zřejmé, že to způsobí úplnou rozlukou rodiny. V těchto situacích souvisí závěr, k němuž došel ESLP, úzce s detaily každého případu. ESLP přijal různá kritéria pro posuzování přiměřenosti příkazu k vyhoštění. Patří mezi ně:

- povaha a závažnost trestného činu spáchaného žalobcem ve vyhošťujícím státě,
- délka pobytu žalobce v zemi, z níž má být vyhoštěn,
- doba, která uplynula od spáchání trestného činu, a chování žalobce v této době,
- státní příslušnost žalobce a dotčených rodinných příslušníků,
- pevnost jeho, jejích nebo jejich sociálních, kulturních a rodinných vazeb s hostitelskou zemí a se zemí určení,
- nejlepší zájem a blaho jakýchkoli dotčených dětí, zejména jakékoli potíže, které by jim nastaly, pokud by musely následovat žalobce do země, do níž má být vyhoštěn.²⁴⁹

Příklad: Věc *A. A. proti Spojenému království*²⁵⁰ se týkala nigerijského státního příslušníka, který přijel do Spojeného království jako dítě, aby následoval svou matku a sourozence, a dostal zde povolení k trvalému pobytu. Jako student spáchal závažný trestný čin a odpykal si trest. Poté se vzorovým způsobem reintegroval do společnosti, nepáchal žádné další trestné činy, získal vysokoškolský titul a našel si stále zaměstnání. Vedl si tak až do doby, kdy bylo nařízena jeho vyhoštění, jež se

249 ESLP, *Boultif proti Švýcarsku*, č. 54273/00, 2. srpna 2001; ESLP, *Üner proti Nizozemsku* [velký senát], č. 46410/99, 18. října 2006; ESLP, *Balogun proti Spojenému království*, č. 60286/09, 10. dubna 2012, body 43–53.

250 ESLP, *A.A. proti Spojenému království*, č. 8000/08, 20. září 2011.

zakládala na trestném činu, který spáchal jako mladistvý. ESLP konstatoval předchozí odsouzení žalobce a jeho příkladnou reintegraci do společnosti a zdůraznil význam doby uplynulé od spáchání trestného činu a chování žalobce po celé toto období. Došel k závěru, že za těchto specifických okolností by vyhoštění žalobce bylo v rozporu s článkem 8 EÚLP.

Příklad: Ve věci *Antwi a další proti Norsku*²⁵¹ byli žalobci ghanský státní příslušník a jeho manželka a dcera, které byly norské státní příslušnice. ESLP rozhodl, že nedošlo k porušení článku 8 EÚLP na základě rozhodnutí úřadů vyhostit pana Antwiho a zakázat mu opětovný vstup do Norska po dobu pěti let poté, co zjistily, že měl padělaný cestovní pas. ESLP rozhodl, že jelikož se oba rodiče narodili a byli vychováni v Ghaně (manželka zemi opustila ve věku 17 let) a zemi třikrát navštívili se svou dcerou, nebránily jim žádné nepřekonatelné překážky v tom, aby se usadili v Ghaně společně nebo aby alespoň udržovali pravidelný kontakt.

Příklad: Ve věci *Amrollahi proti Dánsku*²⁵² byl žalobce íránský státní příslušník s trvalým pobytem v Dánsku. Měl dvě děti s dánskou partnerkou a další dítě žijící v Dánsku z předchozího vztahu. Po jeho propuštění z vězení po odsouzení za obchodování s drogami se úřady snažily vyhostit ho do Íránu. ESLP rozhodl, že tím by byl porušen článek 8 EÚLP, neboť navrhované trvalé vyčlenění žalobce z Dánska by rozdělilo rodinu. Bylo pro ně ve skutečnosti nemožné pokračovat v rodinném životě mimo území Dánska, protože jeho manželka nebyla nikdy v Íránu, neuměla jazyk farsi a nebyla muslimka. Kromě toho, že byla vdaná za Íránce, neměla s touto zemí žádné vazby²⁵³.

Příklad: Ve věci *Hasanbasic proti Švýcarsku*²⁵⁴ byl žalobce několikrát odsouzen za menší trestné činy. Avšak rozhodnutí vyhostit ho vycházelo patrně v zásadě spíše z jeho velkých dluhů a značných sociálních dávek, které on a jeho rodina pobírali, než z těchto odsouzení. Při uplatnění výše uvedených kritérií ESLP konstatoval, že hospodářský blahobyt je výslovně stanoven v Úmluvě jako legitimní cíl odůvodňující zásah do práva na respektování soukromého a rodinného života. Švýcarské úřady byly tudíž v právu, když vzaly ohled na dluhy žalobce a závislost jeho

251 ESLP, *Antwi a další proti Norsku*, č. 26940/10, 14. února 2012.

252 ESLP, *Amrollahi proti Dánsku*, č. 56811/00, 11. července 2002.

253 Pro další podobné rozsudky viz ESLP, *Beldjoudi proti Francii*, č. 12083/86, 26. března 1992; ESLP, *Boultif proti Švýcarsku*, č. 54273/00, 2. srpna 2001. ESLP, *Udeh proti Švýcarsku*, č. 12020/09, 16. dubna 2013.

254 ESLP, *Hasanbasic proti Švýcarsku*, č. 52166/09, 11. června 2013.

rodiny na sociálním systému v tom, že závislost měla dopad na hospodářský blahobyt země. Jednalo se však pouze o jeden z faktorů, které ESLP vzal v úvahu, přičemž v této věci konstatoval, že vzhledem k dlouhé době, po kterou žalobci žili ve Švýcarsku, a k jejich začlenění do švýcarské společnosti, by vyhoštění porušilo článek 8 EÚLP.

Klíčové body

- Sloučení rodiny státních příslušníků EU, kteří neuplatnili práva volného pohybu, není v právních předpisech EU řešeno. V některých členských státech EU státní příslušníci EU uplatňující práva volného pohybu požívají daleko větší práva na sloučení rodiny než vlastní státní příslušníci jednotlivých států (viz úvod k této kapitole).
- **Směrnice o volném pohybu** se vztahuje na způsobilé rodinné příslušníky státních příslušníků EHP a občanů EU, pokud občané EU uplatnili práva volného pohybu, bez ohledu na jejich státní příslušnost. Způsobilým rodinným příslušníkům přiznává stejnou – odvozenou – posílenou ochranu před vyhoštěním, jakou požívají sami státní příslušníci EHP (viz oddíl 5.2).
- Sloučení rodiny osob usilujících o sloučení rodiny, které jsou státními příslušníky třetích zemí, upravuje **směrnice o slučování rodin**. V zásadě požaduje, aby rodinný příslušník byl mimo území dané země, ačkoli se členské státy mohou od takového požadavku odchýlit (viz oddíl 5.3).
- Pro účely sloučení rodiny právní předpisy EU nerozlišují mezi tím, zda byl rodinný vztah založen předtím nebo až poté, co se osoba usilující o sloučení rodiny usadila na území státu (viz oddíl 5.3).
- ESLP vypracoval kritéria pro posouzení přiměřenosti rozhodnutí o vyhoštění, přičemž měl na paměti právo na respektování soukromého a rodinného života, které zaručuje článek 8 EÚLP. Přístup ESLP k vyhoštění rodinných příslušníků nebo ke sloučení rodiny závisí na specifických faktických okolnostech každé věci (viz oddíl 5.2 a/nebo 5.4.1).
- ESC stanovuje právo na sloučení rodiny a judikatura ECSR vymezuje podmínky a omezení, které lze uplatnit na takové sloučení (viz oddíl 5.2).
- Podle EÚLP není přijatelný plošný zákaz uzavřít sňatek opírající se o status přistěhovalce dané osoby (viz oddíl 5.1).

Další judikatura a informace:

Hledáte-li další judikaturu, přečtěte si prosím pokyny Jak najít judikaturu evropských soudů na straně 239 této příručky. Další materiály týkající se problematiky rozebírané v této kapitole lze nalézt v oddíle Další informace na straně 217.

6

Zajištění a omezení svobody pohybu

Evropská unie	Zahrnuté záležitosti	Rada Evropy
Přijímací směrnice (2013/33/EU), čl. 2 písm. h)	Definice: zajištění nebo omezení svobody pohybu	EÚLP, článek 5 (právo na svobodu a bezpečnost) EÚLP, článek 2 protokolu č. 4 (svoboda pohybu)
Návratová směrnice (2008/115/ES), čl. 15 odst. 1 Přijímací směrnice (2013/33/EU), čl. 8 odst. 2	Alternativy k zajištění	ESLP, <i>Mikolenko proti Estonsku</i> , 2010 (nezbytné posouzení alternativ k zajištění)
Návratová směrnice (2008/115/ES), čl. 15 odst. 1 Přijímací směrnice (2013/33/EU), článek 8	Vyčerpávající seznam výjimek z práva na svobodu	EÚLP, čl. 5 odst. 1 písm. a) až f) (právo na svobodu a bezpečnost)
Schengenský hraniční kodex, článek 13 (zamítnutí vstupu)	<i>Zajištění s cílem zabránit neoprávněnému vstupu do země</i>	EÚLP, čl. 5 odst. 1 písm. f) (právo na svobodu a bezpečnost), první část ESLP, <i>Saadi proti Spojenému království</i> , 2008 a <i>Suso Musa proti Maltě</i> , 2013 (osoby, jimž stát dosud nepovolil vstup)
Návratová směrnice (2008/115/ES), článek 15 SDEU, C-61/11, <i>El Dridi</i> , 2011 a C-329/11, <i>Achughbabian</i> , 2011 (vztah mezi zajištěním před vyhoštěním a zajištěním z trestněprávního hlediska)	<i>Zajištění před vyhoštěním nebo vydáním</i>	EÚLP, čl. 5 odst. 1 písm. f) (právo na svobodu a bezpečnost), druhá část

Evropská unie	Zahrnuté záležitosti	Rada Evropy
<p>Návratová směrnice (2008/115/ES), článek 20</p> <p>Přijímací směrnice (2013/33/EU), čl. 8 odst. 3</p>	<p>Stanoveno zákonem</p>	<p>EÚLP, čl. 5 odst. 1 (právo na svobodu a bezpečnost)</p> <p>ESLP, <i>Nowak proti Ukrajině</i>, 2011 (procesní záruky)</p>
<p>Návratová směrnice (2008/115/ES), článek 15 a čl. 3 odst. 7</p> <p>Přijímací směrnice (2013/33/EU), čl. 8 odst. 2</p>	<p>Nutnost a přiměřenost</p>	<p>ESLP, <i>Rusu proti Rakousku</i>, 2008 (nedostatečné odůvodnění a svévolné zajištění)</p>
	<p>Svévole</p> <p><i>Dobrá víra</i></p>	<p>ESLP, <i>Longa Yonkeu proti Lotyšsku</i>, 2011 (pobřežní stráž předstírající nevědomost o žádosti o azyl)</p>
<p>Návratová směrnice (2008/115/ES), čl. 15 odst. 1</p> <p>Přijímací směrnice (2013/33/EU), čl. 9 odst. 1</p>	<p><i>Náležitá pečlivost</i></p>	<p>ESLP, <i>Singh proti České republice</i>, 2005 (dva a půl roku zajištění před řízením o vyhoštění)</p>
<p>Návratová směrnice (2008/115/ES), článek 15</p> <p>ESD, C-357/09, <i>Kadzoev</i>, 2009</p>	<p><i>Reálný předpoklad pro vyhoštění</i></p>	<p>ESLP, <i>Mikolenko proti Estonsku</i>, 2010 (zajištění navzdory absenci reálného předpokladu pro vyhoštění)</p>
<p>Návratová směrnice (2008/115/ES), čl. 15 odst. 5 a 6</p> <p>ESD, C-357/09, <i>Kadzoev</i>, 2009</p>	<p><i>Maximální délka zajištění</i></p>	<p>ESLP, <i>Auad proti Bulharsku</i>, 2011 (posouzení přiměřené délky zajištění podle konkrétních okolností v každé věci)</p>
<p>Návratová směrnice (2008/115/ES), čl. 3 odst. 9, čl. 16 odst. 3 a článek 17</p> <p>Přijímací směrnice (2013/33/EU), článek 11</p> <p>Směrnice o boji proti obchodování s lidmi (2011/36/EU), článek 11</p>	<p>Zajištění osob se zvláštními potřebami</p>	<p>ESLP, <i>Mubilanzila Mayeka a Kaniki Mitunga proti Belgii</i>, 2006 (dítě bez doprovodu)</p> <p>ESLP, <i>Muskhadzhiyeva a další proti Belgii</i>, 2007 (děti zajištěné v nevhodných zařízeních)</p> <p>ESLP, <i>Rantsev proti Kypru a Rusku</i>, 2010 (oběť obchodování s lidmi)</p>
	<p>Procesní záruky</p> <p><i>Právo na odůvodnění</i></p>	<p>EÚLP, čl. 5 odst. 2 (právo na svobodu a bezpečnost)</p> <p>ESLP, <i>Saadi proti Spojenému království</i>, 2008 (dvoudenní prodloužení považované za příliš dlouhé)</p>

Evropská unie	Zahrnuté záležitosti	Rada Evropy
Listina základních práv EU, článek 47 (právo na účinnou právní ochranu a spravedlivý proces) Návratová směrnice (2008/115/ES), čl. 13 odst. 4 a čl. 15 odst. 3 Přijímací směrnice (2013/33/EU), čl. 9 odst. 3	<i>Právo na přezkum zajištění</i>	EÚLP, čl. 5 odst. 4 (právo na svobodu a bezpečnost) ESLP, <i>Abdolkhani a Karimnia proti Turecku</i> , 2009 (absence přezkumného řízení)
Návratová směrnice (2008/115/ES), články 16 a 17 Přijímací směrnice (2013/33/EU), článek 10	Podmínky a režimy zajištění	ESLP, <i>S.D. proti Řecku</i> , 2009 (podmínky zajištění)
	Náhrada za nezákonné zajištění	EÚLP, čl. 5 odst. 5 (právo na svobodu a bezpečnost)

Úvod

Zajištění představuje je výjimku ze základního práva na svobodu. Zbavení svobody musí být tudíž v souladu s důležitými zárukami. Musí být stanoveno zákonem a nesmí být svévolné.²⁵⁵ Zajištění žadatelů o azyl a migrantů v řízeních o navrácení musí být zvoleno až jako krajní možnost. Mělo by se využívat až po vyčerpání jiných alternativ. Navzdory těmto zásadám je velký počet lidí v Evropě zajištěn buď po vstupu, nebo s cílem předejít jejich útěku během řízení o vyhoštění. Pokud jsou osoby zbaveny svobody, musí s nimi být zacházeno humánním a důstojným způsobem.

Mezinárodní právo omezuje možnost zajištění žadatelů o azyl a uprchlíků. Podle článku 31 Ženevské úmluvy z roku 1951 nesmí být trestáni pro nezákonný vstup nebo přítomnost takoví uprchlíci, „kteří přicházejí přímo z území, kde jejich život nebo svoboda byly ohroženy [...], vstoupí nebo jsou přítomni na jejich území bez povolení, za předpokladu, že se sami přihlásí bez prodlení úřadům a prokážou dobrý důvod pro svůj nezákonný vstup nebo přítomnost.“²⁵⁶

255 Více informací o postupech států v souvislosti se zbavením osob svobody v řízení o navrácení viz FRA (2010a).

256 UNHCR (2012), *Guidelines on the Applicable Criteria and Standards relating to the Detention of Asylum-Seekers and Alternatives to Detention* (Pokyny k použitelným kritériím a normám týkajícím se zajištění žadatelů o azyl a alternativ k zajištění); Rady Evropy, Výbor pro prevenci mučení a nelidského nebo ponižujícího zacházení nebo trestu (CPT) (2008–2009), *20 Years of Combating Torture: 19th General Report (20 let boje proti mučení: 19. obecná zpráva)*, 1. srpna 2008 – 31. července 2009.

EÚLP obsahuje vyčerpávající seznam důvodů pro zajištění, z nichž jedním je zabránění neoprávněnému vstupu nebo usnadnění vyhoštění osoby. Podle právních předpisů EU je společnou zásadou to, že zajištění osob usilujících o mezinárodní ochranu, jakož i osob v řízeních o navrácení, musí být nezbytné. Aby zajištění nebylo svévolné, musí být splněny určité další požadavky, jako je odůvodnění jakéhokoli zajištění a umožnění přístupu zajištěného k rychlému soudnímu přezkumu.

6.1. Zbavení svobody, nebo omezení svobody pohybu?

Podle právních předpisů EU přijímací směrnice (2013/33/EU) definuje „zajištění“ jako „zadržování žadatele členským státem [EU] na určitém místě, kde je žadatel zbaven svobody pohybu“ (čl. 2 písm. h)). Návratová směrnice (2008/115/ES) zajištění nedefinuje.

V rámci EÚLP článek 5 upravuje otázky týkající se zbavení svobody a článek 2 protokolu č. 4 EÚLP řeší omezení svobody pohybu. Ačkoli je uvedeno několik zjevných příkladů zajištění, jako je zadržování v cele, jiné situace lze definovat obtížněji a mohou představovat omezení pohybu spíše než zbavení svobody.

Při určování toho, zda je osoba v dané situaci chráněna článkem 5 EÚLP nebo článkem 2 protokolu č. 4, ESLP rozhodl, že je nutné situaci dané osoby posoudit a vzít při tom v úvahu celou řadu kritérií, jako je druh, trvání, účinky a způsob provedení dotčeného opatření.²⁵⁷ Rozdíl mezi zbavením svobody a omezením svobody pohybu spočívá v míře nebo intenzitě, a nikoli v povaze nebo podstatě.²⁵⁸ Posouzení bude záviset na konkrétních skutkových okolnostech dané věci.

Zbavení svobody se nesmí zakládat na významu některého jednotlivého faktoru, nýbrž na společném posouzení všech prvků. Dokonce i krátké trvání omezení, například několik hodin, nebude mít automaticky za následek zjištění, že situace představovala omezení pohybu a nikoliv zbavení svobody. To se uplatňuje především tehdy, pokud jsou přítomny jiné faktory, například to, zda je zařízení zavřené, zda je přítomen donucovací

257 ESLP, *Austin a další proti Spojenému království* [velký senát], č. 39692/09, 40713/09 a 41008/09, 15. března 2012, bod 57.

258 ESLP, *Guzzardi proti Itálii*, č. 7367/76, 6. listopadu 1980, bod 93.

prvek²⁵⁹ nebo zda má situace na osobu zvláštní účinky, včetně jakékoli fyzické nepohody nebo psychického strádání.²⁶⁰

Jakýkoli základní motiv pro zajištění v podobě veřejného zájmu, jako je ochránit, případně úmysl ochránit, společnost, starat se o ni nebo ji zabezpečit před riziky nebo hrozbou způsobenou danou osobou, nemá žádný význam pro otázku, zda byla tato osoba zbavena svobody. Takové záměry by mohly být významné při posuzování odůvodnění týkajícího se zajištění podle čl. 5 odst. 1 písm. a) až f) EÚLP.²⁶¹ V každém případě však musí být čl. 5 odst. 1 vykládán způsobem, který zohledňuje specifický kontext, v němž jsou opatření přijímána. Měla by též být zohledněna odpovědnost a povinnost policie udržovat pořádek a chránit veřejnost, což musí provádět v souladu s vnitrostátním právem i právem EÚLP.²⁶²

Příklad: Ve věci *Guzzardi proti Itálii*²⁶³ bylo žalobci zamezeno pohybovat se po specifikované oblasti, dostal zákaz vycházení a byl pod zvláštním dohledem, musel se dvakrát denně hlásit úřadům a měl omezený kontrolovaný styk s okolním světem. ESLP konstatoval, že podle článku 5 EÚLP došlo k bezdůvodnému zbavení svobody.²⁶⁴

Příklad: Ve věci *Raimondo proti Itálii*²⁶⁵ byl žalobci stanoven policejní dohled, který byl pokládán za omezení pohybu, a nikoli zbavení svobody. Nemohl svůj domov opustit, aniž by informoval policii, ačkoli nepotřeboval její svolení pro vlastní odchod.

Příklad: Ve věcech *Amuur proti Francii* a *Riad a Idiab proti Belgii*, týkajících se žadatelů o azyl²⁶⁶, a ve věci *Nolan a K. proti Rusku*²⁶⁷ dotýkajících se státního příslušníka třetí

259 ESLP, *Foka proti Turecku*, č. 28940/95, 24. června 2008; ESLP, *Nolan a K. proti Rusku*, č. 2512/04, 12. února 2009.

260 ESLP, *Guzzardi proti Itálii*, č. 7367/76, 6. listopadu 1980; ESLP, *H.L. proti Spojenému království*, č. 45508/99, 5. října 2004.

261 ESLP, *A. a další proti Spojenému království* [velký senát], č. 3455/05, 19. února 2009, body 163–164.

262 ESLP, *Austin a další proti Spojenému království* [velký senát], č. 39692/09, 40713/09 a 41008/09, 15. března 2012, bod 60.

263 ESLP, *Guzzardi proti Itálii*, č. 7367/76, 6. listopadu 1980.

264 Tamtéž.

265 ESLP, *Raimondo proti Itálii*, č. 12954/87, 22. února 1994.

266 ESLP, *Amuur proti Francii*, č. 19776/92, 25. června 1996, body 38–49; ESLP, *Riad a Idiab proti Belgii*, č. 29787/03 a 29810/03, 24. ledna 2008.

267 ESLP, *Nolan a K. proti Rusku*, č. 2512/04, 12. února 2009 body 93–96.

země, bylo zajištění v tranzitním prostoru letiště pokládáno podle čl. 5 odst. 1 EÚLP za protiprávní. ESLP nepřijal argument úřadů, že dotčená osoba nebyla zbavena svobody, neboť se mohla zajištění vyhnout na letišti tím, že by odletěla ze země.

Příklad: Ve věci *Rantsev proti Kypru a Rusku*²⁶⁸ byla dcera žalobce ruská státní příslušnice pobývající na Kypru, kde pracovala jako umělkyně v kabaretu na základě pracovního povolení vydaného na žádost majitelů kabaretu. Po několika měsících se dcera rozhodla, že své zaměstnání opustí a vrátí se do Ruska. Jeden z majitelů kabaretu oznámil imigračnímu úřadu, že dcera žalobce opustila pracoviště a místo pobytu. Dcera žalobce byla následně nalezena a předvedena na policejní služebnu, kde byla asi hodinu zajištěna. Policie rozhodla, že dcera žalobce nebude zajištěna a že si ji má majitel kabaretu, osoba za ni odpovědná, vyzvednout. V důsledku toho majitel kabaretu odvezl dceru žalobce do bytu jiného zaměstnance kabaretu, který nemohla dle vlastní vůle opustit. Druhého dne ráno byla nalezena mrtvá na ulici před bytem. Ačkoli zajištění dcery trvalo celkově asi dvě hodiny, ESLP rozhodl, že představovalo zbavení svobody ve smyslu článku 5 EÚLP. Kyperské úřady byly odpovědné za její zajištění na policejní služebně a také v bytě, neboť bez aktivní spolupráce kyperské policie s majiteli kabaretu v této věci by ke zbavení svobody nemohlo dojít.

6.2. Alternativy k zajištění

Podle právních předpisů EU musí být zajištění krajní možností a nejprve musí být vyčerpány všechny alternativy, ledaže takové alternativy nemohou být v jednotlivém případě využity účinně (čl. 8 odst. 2 přepracované [přijímací směrnice \(2013/33/EU\)](#), čl. 18 odst. 2 [dublinkého nařízení](#) a čl. 15 odst. 1 [návrátové směrnice \(2008/115/ES\)](#): „[n]emohou-li být v konkrétním případě účinně uplatněna jiná dostatečně účinná, avšak mírnější donucovací opatření“). K zajištění by tudíž mělo dojít až po plném zvážení všech možných alternativ, nebo když mechanismy sledování nedosáhly zákonného a oprávněného účelu. Podle čl. 8 odst. 4 přepracované [přijímací směrnice](#) jsou státy povinny stanovit ve vnitrostátním právu pravidla pro alternativní opatření k zajištění.

K alternativám patří: povinnost hlásit se v pravidelných intervalech například na policii nebo na imigračním úřadu; povinnost odevzdat cestovní pas nebo cestovní doklad; požadavky ohledně místa pobytu, například bydlení a přespávání na konkrétní adrese; propuštění na kauci se zárukami nebo bez záruk; požadavky na ručitele; propuštění do

²⁶⁸ ESLP, *Rantsev proti Kypru a Rusku*, č. 25965/04, 7. ledna 2010, body 314–325.

péče pečovatele nebo v rámci plánu pečovatelské činnosti obecních pečovatelských týmů nebo týmů pro duševní zdraví, nebo elektronický dohled, např. elektronické náramky.

Podle EÚLP posuzuje ESLP, zda by před zajištěním nemohlo být uloženo méně obtěžující opatření.

Příklad: Ve věci *Mikolenko proti Estonsku*²⁶⁹ ESLP konstatoval, že úřady měly k dispozici jiná opatření než držet žalobce v prodlužovaném zajištění v zařízení pro vyhoštění, když nebyl bezprostřední předpoklad pro jeho vyhoštění.

Alternativní opatření k zajištění často zahrnují omezení svobody pohybu. Podle EÚLP je právo na svobodu pohybu zaručeno článkem 2 protokolu č. 4, pokud stát tento protokol ratifikoval (viz [Příloha 2](#)). Omezení této svobody musí být nezbytné a přiměřené a musí být v souladu s cíli uvedenými v čl. 2 odst. 2 protokolu č. 4. Toto ustanovení se vztahuje pouze na ty, kteří se na území státu zdržují „právoplatně“, a tudíž nepomáhá těm, kteří jsou ve státě protiprávně.

Příklad: Ve věci *Omwenyeke proti Německu*²⁷⁰ bylo žalobci až do vyhlášení výsledku jeho žádosti o azyl určeno v rámci jeho podmínky přechodného pobytu pobývat v konkrétní oblasti. ESLP rozhodl, že protože žalobce porušil podmínky přechodného pobytu, nebyl na území Německa „právoplatně“, a tudíž se nemohl spolehat na právo na svobodu pohybu podle článku 2 protokolu č. 4.

6.3. Vyčerpávající seznam výjimek z práva na svobodu

Podle právních předpisů EU se na zajištění v souvislosti s azylem a zajištění v souvislosti s navrácením vztahují dva různé právní režimy.²⁷¹ Zbavení svobody je upraveno v článku 8 přepracované [přijímací směrnice](#) (2013/33/EU), v článku 28 [dublínského nařízení](#) (nařízení (EU) č. 604/2013) pro žadatele o azyl a v článku 15 [návrátové směrnice](#) pro osoby v řízeních o navrácení.

269 ESLP, *Mikolenko proti Estonsku*, č. 10664/05, 8. října 2009.

270 ESLP, *Omwenyeke proti Německu* (rozh.), č. 44294/04, 20. listopadu 2007.

271 ESD, C-357/09 [2009] Sb. rozh. I-11189, *Kadzoev (Huchbarov)*, 30. listopadu 2009, bod 45 a SDEU, C-534/11, *Mehmet Arslan proti Policii ČR, Krajské ředitelství policie Ústeckého kraje, odbor cizinecké policie*, 30. května 2013, bod 52.

V souladu s článkem 8 [přijímací směrnice](#) a článkem 26 [procedurální směrnice](#) (2013/32/EU) je nepřijatelné zajistit osobu výhradně z toho důvodu, že podala žádost o azyl.²⁷² Je rovněž nepřípustné zajistit osobu výhradně z toho důvodu, že se na ni vztahuje [dublinkské nařízení](#) (čl. 28 odst. 1 nařízení). Vyčerpávající důvody pro zajištění žadatelů o azyl jsou uvedeny v čl. 8 odst. 3 [přijímací směrnice](#). Žadatel o azyl může být zajištěn v šesti různých situacích:

- za účelem zjištění nebo ověření jeho totožnosti nebo státní příslušnosti,
- za účelem určení skutečností pro jeho žádost o azyl, jež by bez zajištění žadatele nebylo možné získat, zejména v případě nebezpečí, že se žadatel bude skrývat,
- za účelem rozhodnutí o právu žadatele na vstup na dané území,
- je-li zajištěn v rámci řízení o navrácení podle [návrátové směrnice](#) a podá žádost o azyl proto, aby pozdržel nebo zmařil výkon rozhodnutí o navrácení,²⁷³
- vyžaduje-li to ochrana národní bezpečnosti nebo veřejného pořádku a
- v souladu s článkem 28 [dublinkského nařízení](#), které za určitých podmínek povoluje zajištění pro zabezpečení přemístění podle tohoto nařízení.

Čl. 15 odst. 1 [návrátové směrnice](#) povoluje pouze zajištění státních příslušníků třetích zemí, o jejichž „navrácení probíhá řízení“. Zbavení svobody je povoleno z následujících dvou důvodů, zejména když hrozí, že se daná osoba bude ukrývat, nebo je riziko jiných vážných zásahů do procesu navrácení nebo vyhoštění:

- pro přípravu navrácení,
- pro účely výkonu vyhoštění.

Podle EÚLP chrání čl. 5 odst. 1 právo na svobodu a bezpečnost. Jeho písmena a) až f) uvádějí vyčerpávající seznam povolených výjimek: „Nikdo nesmí být zbaven svobody“

272 Pro více informací viz Evropská komise, Generální ředitelství pro vnitřní věci (2012), Podmínky přijímání, k dispozici na adrese: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/asylum/reception-conditions/index_en.htm.

273 Viz též SDEU, C-534/11, *Mehmet Arslan proti Policii ČR, Krajské ředitelství policie Ústeckého kraje, odbor cizinecké policie*, 30. května 2013.

s výjimkou následujících případů, pokud se tak stane v souladu s postupem stanoveným zákonem:

- zákonné uvěznění po odsouzení příslušným soudem,
- nepodrobení se soudnímu rozhodnutí nebo konkrétní povinnosti stanovené zákonem,
- vyšetřovací vazba,
- ve specifických situacích týkajících se nezletilých,
- z důvodů veřejného zdraví nebo potulky,
- s cílem zabránit nepovolenému vstupu nebo usnadnit vyhoštění cizince.

Stát musí zajištění odůvodnit jedním z těchto šesti důvodů.²⁷⁴ Pokud zajištění nelze podložit žádným z těchto důvodů, je automaticky nezákonné.²⁷⁵ Důvody jsou vykládány restriktivně.²⁷⁶ Žádné z ustanovení nemá univerzální rozsah, jako např. zajištění pro předejití nespécifikovaného trestného činu nebo narušení pořádku obecně. Není-li jasně určen přesný účel zajištění a jeho důvod, může to znamenat, že zajištění je nezákonné.

Čl. 5 odst. 1 písm. f) EÚLP stanovuje zajištění žadatelů o azyl a migrantů v protiprávním postavení ve dvou situacích:

- s cílem zabránit neoprávněnému vstupu do země,
- zajištění osoby, proti níž probíhá řízení o vyhoštění nebo vydání.

Stejně jako u ostatních výjimek z práva na svobodu musí se zajištění podle čl. 5 odst. 1 písm. f) zakládat na jednou z těchto specifických důvodů, které jsou vykládány restriktivně.

274 Spojené království, Nejvyšší soud, *WL (Kongo) 1 a 2 proti Secretary of State for the Home Department; KM (Jamajka) proti Secretary of State for the Home Department* [2011] UKSC 12, 23. března 2011.

275 *ESLP, Al-Jedda proti Spojenému království* [velký senát], č. 27021/08, 7. července 2011, bod 99.

276 *ESLP, A. a další proti Spojenému království* [velký senát], č. 3455/05, 19. února 2009.

Příklad: Věc *Yoh-Ekale Mwanje proti Belgii*²⁷⁷ se týkala zajištění kamerunské státní příslušnice v pokročilém stadiu nákazy HIV. Úřady znaly totožnost a trvalé bydliště žalobkyně, vždy se k úřadům dostavila a zahájila několik kroků pro legalizaci svého statusu v Belgii. Bez ohledu na skutečnost, že se během zajištění zhoršil její zdravotní stav, úřady nevzaly v úvahu méně zatěžující alternativu, jako je vydání povolení k přechodnému pobytu pro ochranu veřejného zájmu. Místo toho ji téměř čtyři měsíce držely zajištěnou. ESLP neviděl žádnou spojitost mezi zajištěním žalobkyně a cílem vlády vyhostit ji, a tudíž konstatoval, že byl porušen čl. 5 odst. 1 EÚLP.

Příklad: Ve věci *A. a další proti Spojenému království*²⁷⁸ ESLP rozhodl, že politika udržování možného vyhoštění žalobce „v rámci aktivního přezkumu“ nebyla dostatečně jistá ani určující na to, aby mohla představovat „opatření [...], které je třeba přijmout pro účely vyhoštění“ podle čl. 5 odst. 1. Cílem zajištění zjevně nebylo předejít neoprávněnému vstupu, a bylo tudíž nezákonné.

6.3.1. Zajištění s cílem zabránit neoprávněnému vstupu do země

V rámci právních předpisů EU Schengenský hraniční kodex (nařízení (ES) č. 562/2006) požaduje, aby státním příslušníkům třetích zemí, kteří nesplňují podmínky pro vstup, byl zamítnut vstup do EU. Pohraniční stráž má povinnost předcházet nelegálnímu vstupu. Vnitrostátní právo mnoha členských států EU stanovuje krátkodobé zbavení svobody na hranici, k čemuž často dochází v tranzitním prostoru letišť. Přepracovaná [přijímací směrnice](#) (2013/33/EU) povoluje ve svém čl. 8 odst. 3 písm. c) zajištění žadatelů o azyl, kteří přijedou na hranici, je-li to nezbytné pro rozhodování o jejich právu na vstup na území.

Podle EÚLP musí zajištění splňovat celou řadu podmínek, aby bylo zákonné v souladu s článkem 5 EÚLP.

Příklad: Ve věci *Saadi proti Spojenému království*²⁷⁹ ESLP rozhodl, že dokud členský stát „nepovolí“ vstup do země, je jakýkoli vstup „nepovolený“. Cílem zajištění osoby, která chtěla uskutečnit vstup, ale neměla k tomu povolení, by mohlo být, bez jakéhokoli zkruslování jazyka, zabránit jí v uskutečnění nepovoleného vstupu ve smyslu čl. 5 odst. 1 písm. f) EÚLP. ESLP to nepřijal, jelikož jakmile se žadatel vzdá

277 ESLP, *Yoh-Ekale Mwanje proti Belgii*, č. 10486/10, 20 prosince 2011.

278 ESLP, *A. a další proti Spojenému království* [velký senát], č. 3455/05, 19. února 2009, bod 167.

279 ESLP, *Saadi proti Spojenému království* [velký senát], č. 13229/03, 29. ledna 2008, bod 65.

imigračním úřadům, snaží se uskutečnit „povolený“ vstup. Výsledkem by tudíž bylo, že jeho zajištění nelze odůvodnit podle čl. 5 odst. 1 písm. f). Výklad, podle kterého toto ustanovení povoluje pouze zajištění osoby, u které se ukázalo, že se snaží vyhnout se omezením vstupu, by příliš zúžil výklad podmínek ustanovení a pravomoc členského státu uplatnit své nezpochybnitelné právo kontrolovat svobodu cizinců v kontextu přistěhovalectví. Takový výklad by ani nebyl slučitelný se závěrem č. 44 Výkonného výboru Programu Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky, pokyny UNHCR a příslušným doporučením Výboru ministrů. Všechny tyto dokumenty předpokládají zajištění žadatelů o azyl za určitých okolností, například při kontrolách totožnosti nebo při určování skutečností, které tvoří základ žádosti o azyl. ESLP rozhodl, že sedmidenní zajištění žalobce v rámci zrychleného azylového řízení, které proběhlo z důvodu masového přílivu uprchlíků, nebylo v rozporu s čl. 5 odst. 1 písm. f).

Příklad: Ve věci *Suso Musa proti Maltě*²⁸⁰ však ESLP rozhodl, že pokud stát překročil své právní povinnosti a uzákonil právní předpisy výslovně povolující vstup nebo pobyt přistěhovačů před rozhodnutím o žádosti o azyl buď nezávisle, nebo v souladu s právem EU, jakékoli následné zajištění s cílem předejít nepovolenému vstupu může vyvolat otázku ohledně zákonnosti zajištění podle čl. 5 odst. 1 písm. f). Ve skutečnosti by za takových okolností bylo obtížné považovat opatření za úzce spjaté s účelem zajištění nebo pohlížet na situaci jako na situaci v souladu s vnitrostátním právem. Ve skutečnosti by bylo svévolné, a tudíž v rozporu s účelem čl. 5 odst. 1 písm. f), který stanovuje jasný a přesný výklad ustanovení vnitrostátního práva. Ve věci *Saadi* nebylo žalobci uděleno podle vnitrostátního práva (i když mu povolovalo dočasné přijetí) formální povolení setrvat nebo vstoupit na území, a tudíž žádný takový problém nevznikl. Z tohoto důvodu otázka, zda první část článku 5 přestala platit, protože dotyčná osoba dostala formální povolení vstupu nebo pobytu, závisela z velké části na vnitrostátním právu.

6.3.2. Zajištění před vyhoštěním nebo vydáním

Podle právních předpisů EU jsou některé z důvodů stanovených v čl. 8 odst. 3 přepracované **přijímací směrnice** (2013/33/EU) zaměřeny na zmírnění rizika, že se osoba bude skrývat.

280 ESLP, *Suso Musa proti Maltě*, č. 42337/12, 23. července 2013.

Čl. 15 odst. 1 **návratové směrnice** povoluje zajištění pro účely přípravy navrácení nebo provedení procesu vyhoštění, ledaže toho lze dosáhnout jinými dostatečnými, ale méně přísnými donucovacími opatřeními (viz **oddíl 6.2**). Zajištění je povoleno zejména v případech, kdy hrozí riziko že se osoba bude skrývat, nebo jiné vážné zásahy do procesu navrácení nebo vyhoštění, a pokud jsou reálné předpoklady pro vyhoštění v přiměřené době. Čl. 15 odst. 5 a 6 směrnice stanovují maximální lhůty.

SDEU bylo postoupeno několik věcí týkajících se uvěznění státních příslušníků třetích zemí v řízeních o navrácení pro trestný čin nezákonného vstupu nebo pobytu.²⁸¹

Příklad: Ve věci *El Dridi*²⁸² byl SDEU požádán o ověření toho, zda je s články 15 a 16 **návratové směrnice** slučitelné použití zajištění podle trestního práva během řízení o navrácení výhradně z toho důvodu, že státní příslušník třetí země nedodržel správní příkaz opustit v dané lhůtě území státu. Soudní dvůr musel zvážit, zda lze vazbu považovat za opatření nezbytné k provedení rozhodnutí o navrácení ve smyslu čl. 8 odst. 1 směrnice nebo naopak opatření bránící v provedení tohoto rozhodnutí. Vzhledem k okolnostem věci Soudní dvůr rozhodl, že zajištění podle trestního práva nebylo slučitelné s oblastí působnosti směrnice – konkrétně se zavedením účinné politiky navrácení v souladu se základními právy – a nepřispělo k vyhoštění státního příslušníka třetí země z dotčeného členského státu EU. Pokud povinnost návratu není během lhůty pro dobrovolné opuštění území splněna, členské státy EU musí provést výkon rozhodnutí o navrácení postupně a přiměřeně pomocí co nejmírnějších donucovacích opatření a za řádného dodržení základních práv.

Příklad: Ve věci *Achughbabian*²⁸³ Soudní dvůr posuzoval, zda zásady formulované ve věci *El Dridi* platí i pro trest odnětí svobody pro státního příslušníka třetí země uložený za trestný čin nezákonného vstupu nebo pobytu na území členského státu EU. Soudní dvůr vyložil, že **návratová směrnice** nebrání členskému státu klasifikovat nezákonný pobyt jako trestný čin a stanovit sankce s cílem odradit a předcházet takovému porušování vnitrostátních pravidel pro pobyt, ani mu nebrání nařizovat zajištění na dobu, kdy rozhoduje, zda je pobyt příslušné osoby legální. Když je zajištění nařízené před řízením o navrácení nebo během něj, vztahuje se na

281 SDEU, C-430/11, *Trestní řízení proti Md Sagor*, 6. prosince 2012 a SDEU, C-522/11, soudní příkaz, *Abdoul Khadre Mbaye*, 21. března 2013 (týkající se uložení pokuty); SDEU, C-297/12, *Trestní řízení vedené proti Gjoku Filevovi a Adnanu Osmanimu*, 19. září 2013 (týkající se zajištění na základě porušení dřívějšího zákazu vstupu).

282 SDEU, C-61/11, *El Dridi, alias Soufi Karim*, 28. dubna 2011, bod 59.

283 SDEU, C-329/11, *Achughbabian proti Préfet du Val-de-Marne*, 6. prosince 2011, body 37 až 39 a 45.

tuto situaci směrnicí, a musí tudíž být provedeno vyhoštění. SDEU konstatoval, že návratová směrnice nebyla dodržena, protože cílem zajištění podle trestního práva by nebylo vyhoštění. Bránilo by uplatňování společných norem a postupů a zpozdilo by navrácení, čímž by snížilo účinnost směrnice. Současně s tím SDEU nevyloučil možnost, aby členské státy nařídily zajištění podle trestního práva poté, co je řízení o navrácení ukončeno, to znamená, když byla uplatněna donucovací opatření stanovená článkem 8, ale vyhoštění neproběhlo.

V rámci EÚLP jsou podle druhé části čl. 5 odst. 1 písm. f) členské státy Rady Evropy oprávněny držet osobu v zajištění pro účely jejího vyhoštění nebo vydání, pokud byl vydán takový příkaz a je reálný předpoklad pro vyhoštění. Zajištění je svévolné, když neprobíhá ani není aktivně prováděno v souladu s požadavkem náležitě pečlivosti žádné smysluplné „opatření s cílem provést vyhoštění“.

Příklad: Ve věci *Mikolenko proti Estonsku*²⁸⁴ byl žalobce ruský státní příslušník žijící v Estonsku. Estonské úřady mu odmítly prodloužit povolení k pobytu a v letech 2003 až 2007 ho zadržovaly. ESLP přijal argument, že žalobce nebyl zjevně ochoten spolupracovat s úřady během procesu vyhoštění, ale jeho zajištění shledal nezákonným, neboť nebyl žádný reálný předpoklad pro vyhoštění a úřady v řízení nepostupovaly s náležitou pečlivostí.

Příklad: Ve věci *M. a další proti Bulharsku*²⁸⁵ bylo v prosinci 2005 nařízeno vyhoštění žalobce do Afghánistánu, ale úřady se pokusily zajistit pro něho doklad totožnosti pro usnadnění vyhoštění poprvé až v únoru 2007. Tato žádost byla zopakována o 19 měsíců později. V tomto období zůstal žalobce zajištěn. Bulharské úřady se rovněž pokusily poslat ho do jiné země, ale o takových snahách neměly důkazy. Zajištění bylo nezákonné a z důvodu nedostatečné pečlivosti byl porušen článek 5 EÚLP.

Příklad: Ve věci *Popov proti Francii*²⁸⁶ byli žalobci státními příslušníky Kazachstánu, kteří přijeli do Francie v roce 2000. Jejich žádosti o status uprchlíka a o povolení k pobytu byly zamítnuty. V srpnu 2007 byli zatčeni a převezeni na letiště za účelem vyhoštění. Jejich let byl zrušen a vyhoštění neproběhlo. Poté byli se svými dvěma dětmi ve věku pěti měsíců a tří let převezeni do zajišťovacího střediska, kde zůstali

284 ESLP, *Mikolenko proti Estonsku*, č. 10664/05, 8. října 2009.

285 ESLP, *M. a další proti Bulharsku*, č. 41416/08, 26. července 2011, body 75 a 76.

286 ESLP, *Popov proti Francii*, č. 39472/07 a 39474/07, 19. ledna 2012.

15 dnů. Druhý let byl také zrušen a soudce je propustil. Na základě nové žádosti jim byl přiznán status uprchlíka. ESLP shledal, že ačkoli děti byly umístěny se svými rodiči v křídle vyhrazeném pro rodiny, nebyla zohledněna jejich konkrétní situace a úřady se nepokusily rozhodnout, zda by nemohlo být předpokládáno nějaké alternativní řešení, jiné než správní zajištění. Francouzský systém tudíž nechránil náležitě právo dětí na svobodu podle článku 5 EÚLP.

6.4. Stanoveno zákonem

Zajištění musí být zákonné v souladu s vnitrostátním právem, právními předpisy EU a právem EÚLP.

Podle právních předpisů EU jsou členské státy povinny uvést v účinnost právní a správní předpisy nezbytné pro dosažení souladu s [návratovou směrnicí](#) (článek 20). Podobně požaduje přepracovaná [přijímací směrnice](#) v čl. 8 odst. 3, aby byly ve vnitrostátním právu stanoveny důvody pro zajištění.

Podle EÚLP čl. 5 odst. 1 stanovuje, že „nikdo nesmí být zbaven svobody“, ledaže se tak stane „v souladu s postupem stanoveným zákonem“. To znamená, že vnitrostátní právo musí určit hmotná a procesní pravidla předepisující, kdy a za jakých okolností může být osoba zajištěna.

Článek 5 se nejen odvolává na vnitrostátní právo, ale týká se i „kvality práva“, jelikož požaduje, aby bylo slučitelné s právním státem, což je pojem, který je vlastní všem ustanovením EÚLP. Aby právo mělo určitou kvalitu, musí být dostatečně přístupné, přesné a při svém uplatňování předvídatelné, aby se předešlo riziku svévole. Jakékoli zbavení svobody musí být ve shodě s účelem článku 5 EÚLP, aby byla dotyčná osoba chráněna před svévolí.²⁸⁷

Příklad: Ve věci *S.P. proti Belgii*²⁸⁸ byl žalobce umístěn před svým bezprostředně hrozícím vyhoštěním na Srí Lanku do zajišťovacího střediska. ESLP poté vydal předběžné opatření, kterým jeho vyhoštění zastavil, a žalobce byl o jedenáct dní později propuštěn. ESLP uvedl, že žádost o předběžné opatření dočasně zastavující řízení pro vyhoštění žalobce nezpůsobila, že jeho zajištění bylo nezákonné, jelikož bel-

287 ESLP, *Amuur proti Francii*, č. 19776/92, 25. června 1996, bod 50; ESLP, *Dougoz proti Řecku*, č. 40907/98, 6. března 2001, bod 55.

288 ESLP, *S. P. proti Německu* (rozh.), č. 12572/08, 14. června 2011.

gické úřady stále předpokládaly jeho vyhoštění a bez ohledu na přerušení byly stále „vykonávány“ kroky vedoucí k jeho vyhoštění.

Příklad: Ve věci *Azimov proti Rusku*²⁸⁹ byl žalobce zajištěn déle než 18 měsíců, aniž byla poté, co ESLP vydal předběžné opatření o přerušení jeho vyhoštění, stanovena maximální lhůta. ESLP rozhodl, že výsledkem přerušení vnitrostátního řízení díky předběžnému opatření ESLP neměla být situace, kdy žalobce strádá ve vězení po nepřiměřeně dlouhou dobu.

6.5. Nezbytnost a přiměřenost

Podle právních předpisů EU stanoví čl. 15 odst. 5 *návratové směrnice*, že „zajištění trvá, dokud trvají podmínky uvedené v odstavci 1 a dokud to je nezbytné pro zajištění úspěšného vyhoštění“. V každém jednotlivém případě musí být jasné a průkazné důkazy, a nikoli pouhé tvrzení, o nezbytnosti. Čl. 15 odst. 1 směrnice odkazuje na zajištění za účelem vyhoštění, pokud hrozí nebezpečí, že se osoba bude skrývat – takové riziko však musí vycházet z „objektivních kritérií“ (čl. 3 odst. 7). Rozhodnutí přijatá podle směrnice by „měla být přijímána individuálně a měla by být založena na objektivních kritériích“. Nestačí zajistit osobu na pouhém základě neoprávněného pobytu (šestý bod odůvodnění návratové směrnice).

Právní předpisy EU požadují zvážení toho, zda zbavení svobody je přiměřené cíli, kterého má být dosaženo, nebo zda by vyhoštění mohlo být úspěšně provedeno uložením méně restriktivních opatření, jako jsou alternativní opatření k zajištění (čl. 15 odst. 1 *návratové směrnice*).²⁹⁰

Přepracovaná *přijímací směrnice* umožňuje zajištění žadatelů o azyl, „[v] případě nutnosti a na základě individuálního posouzení každého případu“, nelze-li účinně uplatnit jiná, mírnější donucovací opatření (čl. 8 odst. 2; viz rovněž čl. 28 odst. 2 a 20. bod odůvodnění *dublinkského nařízení*).

Navíc k otázkám zákonnosti a procesních záruk musí být zajištění také v podstatné míře v souladu se základními právy obsaženými v EÚLP a podle Listiny základních práv EU.²⁹¹

289 ESLP, *Azimov proti Rusku*, č. 67474/11, 18. dubna 2013.

290 SDEU, C-61/11, *El Dridi, alias Soufi Karim*, 28. dubna 2011, body 29–62.

291 SDEU, C-329/11, *Achughbabian proti Préfet du Val-de-Marne*, 6. prosince 2011, bod 49.

Podle EÚLP stanovuje článek 5 právo na svobodu a bezpečnost. Čl. 5 odst. 1 písm. f) neobsahuje žádný požadavek na zjištění nezbytnosti k tomu, aby mohla být osoba, která se snaží vstoupit do země bez povolení nebo proti níž jsou podnikány kroky s cílem vyhoštění nebo vydání, zajištěna. To je v rozporu s jinými formami zajištění uvedenými v čl. 5 odst. 1, jako je zabránění osobě spáchat trestný čin nebo uprchnout.²⁹²

Článek 9 ICCPR požaduje, aby každé zbavení svobody uložené v souvislosti s přistěhovalectvím bylo zákonné, nezbytné a přiměřené. Ve věci týkající se zajištění kambodžského žadatele o azyl v Austrálii Výbor OSN pro lidská práva výslovně konstatoval, že zajištění musí být nezbytné a přiměřené, aby bylo v souladu s článkem 9 ICCPR.²⁹³

6.6. Svévole

Podle EÚLP je soulad s vnitrostátním právem nedostatečný. Článek 5 EÚLP požaduje, aby jakékoli zbavení svobody bylo ve shodě s účelem ochrany osoby před svévolí. Je základní zásadou, že žádné svévolné zajištění nemůže být slučitelné s čl. 5 odst. 1. Pojem „svévole“ jde nad rámec chybějícího souladu s vnitrostátním právem; zbavení svobody může být sice zákonné z hlediska vnitrostátního práva, ale stále být svévolné, a tudíž v rozporu s EÚLP²⁹⁴.

Aby zajištění nebylo pokládáno za svévolné, zajištění podle čl. 5 odst. 1 písm. f) musí být provedeno v dobré víře: musí být úzce spojeno s určeným důvodem zajištění, o který se vláda opírá; místo a podmínky zajištění by měly být vhodné a zajištění by nemělo trvat déle, než je přiměřeně nutné pro sledovaný účel. Řízení musí probíhat s náležitou pečlivostí a musí být reálný předpoklad pro vyhoštění. Co je považováno za svévolné, závisí na okolnostech konkrétního případu.

Příklad: Ve věci *Rusu proti Rakousku*²⁹⁵ byla žalobkyně zatčena při pokusu opustit Rakousko, protože do země vstoupila protiprávně bez platného cestovního pasu a víza a protože neměla dostatek prostředků na pobyt v Rakousku. Z těchto důvodů úřady předpokládaly, že se v případě propuštění bude skrývat a vyhýbat se řízení. ESLP znovu zdůraznil, že zajištění osoby je závažné opatření a že v kontextu, kde je zajištění nezbytné pro dosažení uváděného cíle, by bylo svévolné, pokud by

292 ESLP, *Saadi proti Spojenému království* [velký senát], č. 13229/03, 29. ledna 2008, bod 72.

293 Výbor OSN pro lidská práva, *A. proti Austrálii*, sdělení č. 560/1993, stanoviska ze dne 30. dubna 1997.

294 ESLP, *Saadi proti Spojenému království* [velký senát], č. 13229/03, 29. ledna 2008, bod 67; ESLP, *A. a další proti Spojenému království* [velký senát], č. 3455/05, 19. února 2009, bod 164.

295 ESLP, *Rusu proti Rakousku*, č. 34082/02, 2. října 2008, bod 58.

nebylo odůvodněno jako krajní možnost poté, co byla zvažena jiná méně přísná opatření, která byla shledána nedostatečnými pro ochranu jednotlivce nebo veřejného zájmu. Odůvodnění úřadů týkající se zajištění žalobkyně nebylo dostatečné a její zajištění v sobě obsahovalo prvek svévole. Jejím zajištěním byl tudíž porušen článek 5 EÚLP.

6.6.1. Dobrá víra

Podle EÚLP lze zajištění pokládat za svévolné, jestliže úřady provádějící zajištění nejednají v dobré víře²⁹⁶.

Příklad: Ve věci *Longa Yonkeu proti Lotyšsku*²⁹⁷ ESLP zamítl argument vlády, že se státní pohraniční služba dozvěděla o přerušení vyhoštění žalobce až dva dny po jeho vyhoštění. Čtyři dny byly úřady informovány o tom, že žalobce požádal o azyl z humanitárních důvodů, jelikož obdržely kopii jeho žádosti. Dále, podle vnitrostátního práva požíval od data své žádosti status žadatele o azyl a jako takový nemohl být vyhoštěn. V důsledku toho státní pohraniční služba nejednala v dobré víře tím, že žalobce vyhostila předtím, než příslušný vnitrostátní úřad posoudil jeho žádost o azyl z humanitárních důvodů. Jeho zajištění pro tento účel bylo tudíž svévolné.

6.6.2. Náležitá pečlivost

Právní předpisy EU a EÚLP obsahují zásadu, že členský stát musí při zajištění osob, které budou vyhoštěny, postupovat s náležitou pečlivostí.

V rámci právních předpisů EU stanovuje čl. 15 odst. 1 *návratové směrnice*, že zajištění musí trvat co nejkratší dobu, a pouze dokud jsou s náležitou pečlivostí činěny úkony směřující k vyhoštění. Podobně lze ustanovení o náležitě pečlivosti najít v čl. 9 odst. 1 a 16. bodě odůvodnění přepracované *přijímací směrnice* (2013/33/EU) a v čl. 28 odst. 3 *dublinkého nařízení* (nařízení (EU) č. 604/2013) pro žadatele o azyl.

Podle EÚLP je zajištění podle druhé části čl. 5 odst. 1 písm. f) EÚLP odůvodněno pouze po dobu, kdy probíhá řízení o vyhoštění nebo vydání. Pokud taková řízení nejsou vedena

296 ESLP, *A. a další proti Spojenému království* [velký senát], č. 3455/05, 19. února 2009; ESLP, *Saadi proti Spojenému království* [velký senát], č. 13229/03, 29. ledna 2008.

297 ESLP, *Longa Yonkeu proti Lotyšsku*, č. 57229/09, 15. listopadu 2011, bod 143.

s náležitou pečlivostí, přestane být zajištění podle EÚLP přípustné.²⁹⁸ Členské státy musí tudíž aktivně vynaložit úsilí na zorganizování vyhoštění, a to do země původu nebo do třetího státu. V praxi musí členské státy podniknout konkrétní kroky a předložit důkazy – nespolehat se pouze na svá vlastní prohlášení – o úsilí vynaloženém na zajištění přijetí, například tehdy, když úřadům přijímajícího státu trvá obzvláště dlouho identifikovat své vlastní státní příslušníky.

Příklad: Ve věci *Singh proti České republice*²⁹⁹ ESLP konstatoval, že žalobci byli zajištění dva a půl roku před vyhoštěním. Řízení se vyznačovalo obdobími nečinnosti a ESLP rozhodl, že české úřady měly projeviti větší pečlivost, zejména jakmile indické velvyslanectví vyjádřilo svou neochotu vystavit žalobcům cestovní pasy. Kromě toho ESLP konstatoval, že žalobci byli odsouzeni za méně závažný trestný čin a délka jejich zajištění před vyhoštěním překročila délku trestu odnětí svobody v souvislosti s tímto trestným činem. V důsledku toho ESLP rozhodl, že české úřady neprojevily náležitou pečlivost při vyřizování věci žalobců a že délka jejich zajištění nebyla přiměřená.

6.6.3. Reálný předpoklad pro vyhoštění

Podle právních předpisů EU i EÚLP je zajištění odůvodněno pouze tehdy, když je reálný předpoklad pro vyhoštění v přiměřené době.

Podle právních předpisů EU, pokud přiměřený předpoklad pro vyhoštění již neexistuje, přestává být zajištění důvodné a daná osoba musí být neprodleně propuštěna (čl. 15 odst. 4 *návratové směrnice*). Pokud vyhoštění brání překážky, jako je zásada nenavrácení (článek 5 *návratové směrnice*), přiměřený předpoklad pro vyhoštění zpravidla neexistuje.

Příklad: Ve věci *Kadzoev ESD* rozhodl,³⁰⁰ že když zajištění posoudil vnitrostátní soud, musel být reálný předpoklad, že vyhoštění by mohlo být vykonáno úspěšně, protože existoval přiměřený předpoklad pro vyhoštění. Tento přiměřený předpoklad neexistoval, pokud bylo nepravděpodobné, že daná osoba bude přijata třetí zemí.

298 ESLP, *Chahal proti Spojenému království* [velký senát], č. 22414/93, 15. listopadu 1996, bod 113; ESLP, *A. a další proti Spojenému království* [velký senát], č. 3455/05, 19. února 2009, bod 164.

299 ESLP, *Singh proti České republice*, č. 60538/00, 25. ledna 2005.

300 ESD, C-357/09 [2009] Sb. rozh. I-11189, *Kadzoev (Huchbarov)*, 30. listopadu 2009, body 65 a 66.

Ve vnitrozemských souvislostech vypracovala pohraniční agentura Spojeného království praktický standard. Uvádí, že v případech vyhoštění: „[...] vyhoštění lze označit za bezprostřední, pokud je k dispozici cestovní doklad, jsou stanoveny pokyny k vyhoštění, nejsou žádné nevyřízené právní překážky a vyhoštění proběhne pravděpodobně v příštích čtyřech týdnech. [Avšak] pokud [osoba] vyhoštění maří tím, že nespolupracuje v procesu přípravy dokladů, a pokud existuje významná překážka pro vyhoštění, jedná se o faktory, které zasahují výrazně proti propuštění.“³⁰¹

Podle EÚLP je požadován reálný předpoklad pro vyhoštění.

Příklad: *Věc Mikolenko proti Estonsku*³⁰² se týkala cizince zajištěného po dlouhou dobu téměř čtyř let za to, že se odmítl podrobit výjezdnímu příkazu. ESLP konstatoval, že byl porušen čl. 5 odst. 1 písm. f), protože důvody pro zajištění nebyly v platnosti po celou dobu zajištění z důvodu chybějícího reálného předpokladu pro jeho vyhoštění a vzhledem k tomu, že vnitrostátní úřady nepostupovaly v řízení s náležitou pečlivostí.

6.6.4. Maximální délka zajištění

Podle právních předpisů EU stanovuje pro žadatele o azyl čl. 9 odst. 1 přepracované **příjemací směrnice** (2013/33/EU), stejně jako čl. 28 odst. 3 **dublinkého nařízení** (nařízení (EU) č. 604/2013), že zajištění musí být co nejkratší. Zkrácené časové lhůty pro podání a odpověď na žádosti o přemístění se uplatňují, když jsou žadatelé o azyl zajištěni podle dublinkého nařízení.

Podle čl. 15 odst. 1 **návratové směrnice** musí být zajištění osob v řízení o navrácení také co nejkratší. Návratová směrnice však také stanovuje pro zajištění lhůtu až šest měsíců, kterou lze ve výjimečných případech prodloužit o 12 měsíců, konkrétně v případech, kdy daná osoba nespolupracuje, nebo pokud existují překážky pro získání cestovního dokladu (čl. 15 odst. 5 a čl. 15 odst. 6). Výjimečné prodloužení vyžaduje, aby úřady nejprve vynaložily veškeré přiměřené úsilí o vyhoštění osoby. Po uplynutí šestiměsíční lhůty a ve výjimečných případech další dvanáctiměsíční lhůty není další zajištění možné.

301 Pohraniční úřad Spojeného království (2012), *Enforcement Instructions and Guidance: Chapter 55 Detention and Temporary Release* (Pokyny a návod k výkonu rozhodnutí), k dispozici na adrese: www.bia.homeoffice.gov.uk/sitecontent/documents/policyandlaw/enforcement/detentionandremovals.

302 ESLP, *Mikolenko proti Estonsku*, č. 10664/05, 8. října 2009, bod 67.

Příklad: Ve věci *Kadzoev* ESD rozhodl, že je jasné, že po dosažení maximální doby zajištění stanovené v čl. 15 odst. 6 [návrátové směrnice](#) již není relevantní otázka, zda existuje reálný předpoklad pro vyhoštění ve smyslu čl. 15 odst. 4. V takovém případě musí být dotčená osoba neprodleně propuštěna.³⁰³

Podle EÚLP závisí přípustné trvání zajištění pro účely čl. 5 odst. 1 písm. f) EÚLP na posouzení vnitrostátního práva společně s posouzením vlastní skutkové podstaty věci. Časové lhůty jsou základní součástí přesného a předvídatelného práva upravujícího zbavení svobody.

Příklad: Ve věci *Mathloom proti Řecku*³⁰⁴ byl irácký státní příslušník zajištěn dva roky a tři měsíce před vyhoštěním, ačkoli byl vydán příkaz k jeho podmíněčnému propuštění. Řecké právní předpisy upravující zajištění osob, jejichž vyhoštění bylo nařízeno soudem, nestanovovaly maximální dobu, a nespĺňovaly tudíž požadavek „zákonosti“ podle článku 5 EÚLP, neboť v právních předpisech nebyla žádná předvídatelnost.

Příklad: Ve věci *Louled Massoud proti Maltě*³⁰⁵ byl alžírský státní příslušník umístěn pro účely vyhoštění do zajišťovacího střediska na dobu o něco delší než 18 měsíců. V této době žalobce odmítl spolupracovat a alžírské úřady nebyly připraveny mu vydat cestovní doklady. ESLP konstatoval porušení čl. 5 odst. 1 a vyjádřil vážné pochybnosti o tom, zda důvody pro zajištění žalobce, zamýšlené vyhoštění, zůstaly platnými po celou dobu jeho zajištění. Pochyboval zde o více než osmnáctiměsíčním období, které následovalo po zamítnutí jeho žádosti o azyl, pravděpodobně neexistenci reálného předpokladu pro jeho vyhoštění a možném neprovedení řízení ze strany úřadů s náležitou pečlivostí. Kromě toho ESLP zjistil, že žalobce neměl žádný účinný opravný prostředek pro napadení zákonnosti a délky svého zajištění.

Příklad: Ve věci *Auad proti Bulharsku*³⁰⁶ ESLP rozhodl, že délka zajištění by neměla překročit délku přiměřeně požadovanou pro navrhovaný účel. ESLP konstatoval, že podobnou poznámku měl ESD v souvislosti s článkem 15 [návrátové směrnice](#) ve věci *Kadzoev*. ESLP zdůraznil, že na rozdíl od článku 15 [návrátové směrnice](#) čl. 15 odst. 1 písm. f) EÚLP neobsahuje žádné maximální časové lhůty. To, zda by

303 ESD, C-357/09 [2009] Sb. rozh. I-11189, *Kadzoev (Huchbarov)*, 30. listopadu 2009, bod 60.

304 ESLP, *Mathloom proti Řecku*, č. 48883/07, 24. dubna 2012.

305 ESLP, *Louled Massoud proti Maltě*, č. 24340/08, 27. července 2010.

306 ESLP, *Auad proti Bulharsku*, č. 46390/10, 11. října 2011, bod 128.

délka řízení o vyhoštění mohla ovlivnit zákonnost zajištění podle tohoto ustanovení, tak záviselo výhradně na konkrétních okolnostech každé věci.

6.7. Zajištění osob se zvláštními potřebami

Podle právních předpisů EU článek 21 přepracované **přijímací směrnice** (2013/33/EU) a čl. 3 odst. 9 **návratové směrnice** uvádí seznam osob považovaných za zranitelné (viz kapitola 9). Ani jeden z těchto dvou nástrojů nezakazuje zajištění zranitelných osob, ale jsou-li zajištěny, požaduje článek 11 přijímací směrnice a čl. 16 odst. 3 a článek 17 návratové směrnice, aby byla jejich zvláštní situaci věnována důkladná pozornost. Tyto články také obsahují specifická ustanovení pro nezletilé, jejichž zajištění je chápáno pouze jako krajní možnost. Musí být vynaloženo veškeré úsilí k jejich propuštění a umístění do ubytovacího zařízení vhodného pro děti. Nezletilé osoby bez doprovodu usilující o azyl mohou být zajištěny pouze za výjimečných okolností a nikdy nesmí být umístěny do vězeňského zařízení.

Směrnice o boji proti obchodování s lidmi (2011/36/EU) obsahuje povinnost poskytnout obětem obchodování s lidmi pomoc a podporu, například vhodné a bezpečné ubytování (článek 11), ačkoli směrnice zajištění zcela nezakazuje.

Podle EÚLP provedl ESLP přezkum věci v oblasti přistěhovalectví týkajících se zajištění dětí a osob s duševními problémy. ESLP konstatoval, že jejich zajištění v zařízeních nevybavených pro řešení jejich potřeb je svévolné a porušuje článek 5 EÚLP, stejně jako v některých případech také vyvolává otázky podle článku 3 EÚLP³⁰⁷. ESLP též rozhodl, že v kontextu zajištění a s ohledem na podmínky, v jakých jsou drženi, jsou žadatelé o azyl obzvláště zranitelní.³⁰⁸

Příklad: Ve věci *Mubilanzila Mayeka a Kaniki Mitunga proti Belgii*³⁰⁹ ESLP rozhodl, že zajištění dítěte bez doprovodu usilujícího o azyl v zajišťovacím středisku pro dospělé bylo v rozporu s článkem 3 EÚLP.

307 ESLP, *Mubilanzila Mayeka a Kaniki Mitunga proti Belgii*, č. 13178/03, 12. října 2006; ESLP, *Muskhadzhiyeva a další proti Belgii*, č. 41442/07, 19. ledna 2010; ESLP, *Kanagaratnam a další proti Belgii*, č. 15297/09, 13. prosince 2011; ESLP, *Popov proti Francii*, č. 39472/07 a 39474/07, 19. ledna 2012; ESLP, *M.S. proti Spojenému království*, č. 24527/08, 3. května 2012; ESLP, *Price proti Spojenému království*, č. 33394/96, 10. července 2001.

308 ESLP, *S.D. proti Řecku*, č. 53541/07, 11. června 2009; ESLP, *M.S. proti Belgii a Řecku* [velký senát], č. 30696/09, 21. ledna 2011.

309 ESLP, *Mubilanzila Mayeka a Kaniki Mitunga proti Belgii*, č. 13178/03, 12. října 2006.

Příklad: Ve věci *Muskhadzhiyeva proti Belgii*³¹⁰ ESLP rozhodl, že zajištění čtyř čečenských dětí před přemístěním podle dublinského nařízení v zařízení nevybaveném pro specifické potřeby dětí bylo v rozporu s článkem 3 EÚLP.

Příklad: Ve věci *Rantsev proti Kypru a Rusku*³¹¹ ESLP konstatoval, že kyperské úřady nesdělily důvody a právní základ rozhodnutí, podle něhož zesnulá dcera žalobce, oběť obchodování s lidmi, nesměla opustit policejní stanici sama, ale byla propuštěna do opatrovnictví soukromé osoby. Za těchto okolností ESLP konstatoval, že zbavení svobody bylo podle článku 5 EÚLP svévolné i nezákonné.

6.8. Procesní záruky

Podle právních předpisů EU i EÚLP existují procesní záruky týkající se zajištění žadatelů o azyl a migrantů. Díky ochraně před svévolným zajištěním podle EÚLP je ochrana pravděpodobně silnější než podle právních předpisů EU, zejména pro žadatele o azyl.

Podle právních předpisů EU stanovuje [návrátová směrnice](#) specifické záruky v situacích, kdy migranti v protiprávním postavení čelí navrácení. Záruky pro žadatele o azyl obsahuje [přijímací směrnice](#) (2013/33/EU, článek 9) a čl. 26 odst. 2 [procedurální směrnice](#) (2013/32/EU).

Podle EÚLP má do sebe článek 5 EÚLP zakomponovaný vlastní soubor procesních záruk. Na zbavení svobody podle čl. 5 odst. 1 písm. f) se vztahují i následující dva články:

- čl. 5 odst. 2: právo osoby být seznámena neprodleně a v jazyce, jemuž rozumí, s důvody svého zatčení a s každým obviněním vzneseným proti ní.
- čl. 5 odst. 4: právo podat návrh na řízení, ve kterém by soud urychleně rozhodl o zákonnosti zajištění dané osoby a nařídil propuštění, je-li zajištění nezákonné.

6.8.1. Právo na uvedení důvodů

Podle právních předpisů EU požaduje čl. 15 odst. 2 [návrátové směrnice](#), aby úřady nařídily zajištění písemně s uvedením věcných a právních důvodů. Pro žadatele o azyl je stejný požadavek obsažen v čl. 9 odst. 2 přepracované [přijímací směrnice](#).

310 ESLP, *Muskhadzhiyeva a další proti Belgii*, č. 41442/07, 19. ledna 2010.

311 ESLP, *Rantsev proti Kypru a Rusku*, č. 25965/04, 7. ledna 2010.

Podle EÚLP musí být každé zajištění osobě sděleny důvody pro její zajištění „neprodleně“ a „v jazyce, jemuž rozumí“ (čl. 5 odst. 2 EÚLP). To znamená, že zajištění osobě musí být sděleny právní a věcné důvody pro její zatčení nebo zajištění jednoduchým, neodborným jazykem, jemuž je schopna porozumět, aby byla v souladu s čl. 5 odst. 4 schopen, považuje-li to za vhodné, napadnout jeho zákonnost u soudu.

Příklad: Ve věci *Nowak proti Ukrajině*³¹² polský státní příslušník požádal o důvody svého zatčení a bylo mu řečeno, že je „mezinárodní zloděj“. ESLP rozhodl, že tento výrok by mohl stěžít odpovídat příkazu k vyhoštění, který byl vypracován v ukrajinštině a odkazoval na ustanovení vnitrostátního práva. Žadatel neovládal tento jazyk natolik, aby porozuměl dokumentu, který obdržel čtvrtý den svého zajištění. Před tímto dnem nic nenaznačovalo tomu, že mu bylo sděleno, že je zajištěn za účelem vyhoštění. Dále neměl žalobce žádné účinné prostředky k podání stížnosti v době zajištění nebo poté k vznesení nároku na náhradu škody. V důsledku toho došlo k porušení čl. 5 odst. 2 EÚLP.

Příklad: Ve věci *Saadi proti Spojenému království*³¹³ bylo 76hodinové prodlení při poskytnutí důvodů zajištění považováno za příliš dlouhé a v rozporu s čl. 5 odst. 2 EÚLP.

Příklad: Ve věci *Dbouba proti Turecku*³¹⁴ byl žalobce žadatelem o azyl. Dva policisté vzali jeho prohlášení o žádosti k UNHCR. Bylo mu řečeno, že byl propuštěn před soudním řízením z důvodu obvinění, že je členem organizace al-Kajdá, a že proti němu bylo zahájeno řízení o vyhoštění. Žalobce nedostal žádné dokumenty s informacemi o důvodech svého zajištění na policejním ředitelství. ESLP rozhodl, že vnitrostátní úřady žalobci nikdy nesdělily důvody jeho zajištění, což bylo v rozporu s čl. 5 odst. 2 EÚLP.

6.8.2. Právo na přezkum zajištění

Podle právních předpisů EU a EÚLP je právo na soudní přezkum klíčové pro ochranu před svévolným zajištěním.

312 ESLP, *Nowak proti Ukrajině*, č. 60846/10, 31. března 2011, bod 64.

313 ESLP, *Saadi proti Spojenému království* [velký senát], č. 13229/03, 29. ledna 2008.

314 ESLP, *Dbouba proti Turecku*, č. 15916/09, 13. července 2010, body 52–54.

V rámci právních předpisů EU článek 47 Listiny základních práv EU požaduje, aby jakákoliv osoba v situaci upravené právem EU měla právo na účinný opravný prostředek a spravedlivé a veřejné projednání před soudem v přiměřené době. Čl. 15 odst. 2 **návratové směrnice** a čl. 9 odst. 3 přepracované **přijímací směrnice** požadují rychlý soudní přezkum, když je zajištění nařízeno správními orgány. Navíc čl. 15 odst. 3 návratové směrnice a čl. 9 odst. 5 přijímací směrnice stanovují, že zajištění se přezkoumává v přiměřených časových odstupech na žádost státního příslušníka třetí země nebo z moci úřední. V případě žadatelů o azyl musí přezkum provádět soudní orgán, zatímco u osob v řízení o navrácení je požadován pouze v případě prodloužovaného zajištění. Jestliže bylo rozhodnutí o prodloužení zajišťovacího opatření vydáno v rozporu s právem na soudní přezkum, vnitrostátní soud pověřený posouzením legality tohoto rozhodnutí může zajišťovací opatření zrušit pouze v případě, že má za to, že toto porušení skutečně zbavilo tu osobu, která jej uplatňuje, možnosti lépe uplatnit její obhajobu v natolik značném rozsahu, že toto správní řízení bývalo mohlo dospět k jinému výsledku.³¹⁵ Je upraveno poskytování právní pomoci. Článek 47 Listiny a čl. 13 odst. 4 návratové směrnice také požaduje, aby všechny osoby měly možnost využít poradenství, zastoupení a obhajoby v právních věcech a aby byla k dispozici právní pomoc pro zajištění přístupu ke spravedlnosti. V případě žadatelů o azyl jsou specifická ustanovení o bezplatné právní pomoci a zastoupení obsažena v článku 9 přijímací směrnice (viz **kapitola 4**, kde je uvedeno více podrobnosti).

Podle EÚLP čl. 5 odst. 4 konkrétně požaduje, aby „každý“, kdo byl zbaven svobody, měl právo podat návrh na řízení, ve kterém by „soud urychleně rozhodl o zákonnosti jeho zbavení svobody a nařídil propuštění, je-li zbavení svobody nezákonné.“ Tato povinnost se odráží v čl. 9 odst. 4 ICCPR.

Potřeba „urychleného“ přezkumu a „dostupnost“ opraveného prostředku jsou dvě klíčové záruky. Účelem čl. 5 odst. 4 je zaručit právo zajištěné osoby na „soudní dohled“ nad opatřením, kterému je podrobena. Čl. 5 odst. 4 jako takový nevyžaduje jednoduše přístup k soudci, který urychleně rozhodne o zákonnosti zajištění, ale také požaduje pravidelný soudní přezkum potřeby pokračujícího zajištění. Opravný prostředek musí být dán k dispozici během zajištění, aby zajištěná osoba mohla dosáhnout urychleného soudního přezkumu, a takový přezkum musí být schopen vést až k propuštění. Opravný prostředek musí být dostatečně jistý, teoreticky i prakticky, aby byl dostupný a účinný.

Je obzvláště důležité, aby žadatelé o azyl měli přístup k účinným opravným prostředkům, protože jsou ve složité situaci a mohou čelit navrácení (*refoulement*).

³¹⁵ SDEU, C-383-13, *M. G., N. R. proti Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie*, 10. září 2013.

Příklad: Ve věci *Abdolkhani a Karimnia proti Turecku*³¹⁶ byli dva iráňští žadatelé o azyl zajištěni na policejním ředitelství. ESLP konstatoval, že nemohli využít žádného řízení, s jehož pomocí by soud mohl posoudit zákonnost jejich zajištění³¹⁷.

Příklad: Ve věci *S.D. proti Řecku*³¹⁸ byl žadatel o azyl zajištěn, i když před vydáním rozhodnutí o jeho žádosti o azyl nemohl být vyhoštěn. ESLP rozhodl, že se nacházel v právním vakuu, protože nebyl stanoven přímý přezkum jeho zajištění před vyhoštěním.

6.9. Podmínky nebo režimy zajištění

Podmínky zajištění samy o sobě mohou být v rozporu s právem EU nebo EÚLP. Právní předpisy EU i EÚLP požadují, aby zajištění bylo v souladu s jinými základními právy, včetně toho, že podmínky zbavení svobody musí být humánní, rodiny by neměly být rozděleny a děti a zranitelné osoby by zpravidla neměly být zajištěny (viz [oddíl 6.7](#) týkající se zajištění osob se zvláštními potřebami a dětí).³¹⁹

Podle právních předpisů EU jsou podmínky zajištění osob v řízení o navrácení upraveny v článku 16 [návrátové směrnice](#) a podmínky pro děti a rodiny v článku 17. Podmínky zajištění žadatelů o azyl jsou upraveny v článku 10 [přijímací směrnice](#) (2013/33/EU) a specifická ustanovení pro zranitelné osoby se nacházejí v článku 11.

Podle EÚLP musí být místo, režim a podmínky zajištění vhodné, jinak může vzniknout problém podle článků 3, 5 nebo 8 EÚLP. Soud bude zkoumat jednotlivé znaky podmínek a jejich kumulativní účinek. Patří mezi ně mimo jiné: místo, kde je osoba zajištěna (letiště, policejní cela, vězení); to, zda mohla být využita jiná zařízení; velikost prostoru, kde probíhá zajištění; zda je prostor s někým sdílen, případně s kolika lidmi; dostupnost sociálního zařízení a přístup k němu; větrání a přístup ven; kontakt s okolním světem a to, zda zajištěné osoby trpí onemocněním a mají přístup ke zdravotnickým zařízením. Obzvláštní význam má specifická situace dané osoby, například to, zda se jedná o dítě,

316 ESLP, *Abdolkhani a Karimnia proti Turecku*, č. 30471/08, 22. září 2009.

317 ESLP, *Z.N.S. proti Turecku*, č. 21896/08, 19. ledna 2010; ESLP, *Dbouba proti Turecku*, č. 15916/09, 13. července 2010.

318 ESLP, *S.D. proti Řecku*, č. 53541/07, 11. června 2009.

319 Pro více informací viz: ESLP, *Mubilanzila Mayeka a Kaniki Mitunga proti Belgii* (dítě bez doprovodu), č. 13178/03, 12. října 2006; ESLP, *Rantsev proti Kypru a Rusku* (oběť obchodování s lidmi), č. 25965/04, 7. ledna 2010.

zda je dotyčný obětí mučení, zda se jedná o těhotnou ženu, oběť obchodování s lidmi, starší osobu nebo osobu se zdravotním postižením.

ESLP bere při posuzování podmínek zajištění v konkrétním případě v úvahu zprávy Evropského výboru pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT). Tyto zprávy poskytují též užitečný návod pro členské státy ohledně toho, jaké podmínky jsou nepřijatelné.

Příklad: V případech *Dougoz, Peers a S.D. proti Řecku*³²⁰ ESLP stanovil důležité zásady týkající se podmínek zajištění a také objasnil, že zajištění žadatelé o azyl byli obzvláště zranitelní vzhledem k jejich zkušenostem při útěku před pronásledováním, což mohlo zvýšit jejich utrpení při zajištění.

Příklad: Ve věci *M.S.S. proti Belgii a Řecku*³²¹ ESLP zjistil porušení článku 3 EÚLP nejen v souvislosti s podmínkami zajištění žalobce, ale i v souvislosti s jeho obecnými životními podmínkami (přijetí) v Řecku. Žalobce byl afghánský žadatel o azyl, řecké úřady znaly jeho totožnost a věděly, že je od svého příjezdu do Atén potenciálním žadatelem o azyl. Bez jakéhokoli vysvětlení byl okamžitě zajištěn. Mezinárodní orgány a nevládní organizace vydaly různé zprávy týkající se systematického zajišťování žadatelů o azyl řeckými úřady. Tvrzení žalobce, že byl vystaven policejní brutalitě, odpovídaly svědectvím shromážděným mezinárodními organizacemi, zejména CPT. Zjištění CPT a UNHCR také potvrdila tvrzení žalobce o nehygienických podmínkách a přeplněnosti zajišťovacího střediska vedle aténského mezinárodního letiště. I když byl žalobce zajištěn na poměrně krátkou dobu, podmínky zajištění v zařízení pro zajištění uprchlíků byly nepřijatelné. ESLP rozhodl, že žalobce musel zažít pocit svévole, méněcennosti a úzkosti a podmínky zajištění bezpochyby měly zásadní dopad na jeho důstojnost, protože představovaly ponižující zacházení. Navíc byl obzvláště zranitelný jako žadatel o azyl z důvodu migrace a traumatizujících zkušeností, jimiž pravděpodobně prošel. ESLP dospěl k závěru, že byl porušen článek 3 EÚLP.

320 ESLP, *Dougoz proti Řecku*, č. 40907/98, 6. března 2001; ESLP, *Peers proti Řecku*, č. 28524/95, 19. dubna 2001; ESLP, *S.D. proti Řecku*, č. 53541/07, 11. června 2009.

321 ESLP, *M.S.S. proti Belgii a Řecku* [velký senát], č. 30696/09, 21. ledna 2011.

Příslušné zdroje „soft law“ k této problematice zahrnují dokument Rady Evropy nazvaný Dvacet pokynů pro nucené navrácení, Evropská vězeňská pravidla a Pokyny k zacházení se zajištěnými osobami z řad přistěhovalců.³²²

6.10. Náhrada za nezákonné zajištění

Osobám, které byly zajištěny protiprávně, může být podle právních předpisů EU i podle EÚLP vyplacena náhrada škody.

Podle právních předpisů EU konstatoval ESD ve věci *Francovich*³²³, že vnitrostátní soudy musí poskytnout opravný prostředek pro účely náhrady škody způsobené porušením ustanovení EU členským státem EU. Zásada nebyla ještě uplatněna na protiprávní jednání způsobená neprovedením směrnice členským státem v souvislosti se zajištěním migrantů.

Podle EÚLP uvádí čl. 5 odst. 5 EÚLP, že „každý, kdo byl zatčen nebo zadržen v rozporu s ustanoveními tohoto článku, má nárok na odškodnění“. Proto, aby bylo možné odškodnění, musí dojít i k porušení jednoho či více odstavců článku 5 EÚLP.

322 Rada Evropy, Výbor ministrů (2003) Doporučení Rec(2003)5 Výboru ministrů pro členské státy o zajišťovacích opatřeních pro žadatele o azyl; Rada Evropy, Výbor ministrů (2005); Rada Evropy, Výbor ministrů (2006) Doporučení Rec(2006)2 Výboru ministrů pro členské státy o evropských vězeňských pravidlech, 11. ledna 2006.

323 ESD, spojené věci C-6/90 a C-9/90 [1991] Recueil I-05357, *Francovich a Bonifaci a další proti Italské republice*, 19. listopadu 1991.

Klíčové body

- Podle právních předpisů EU a EÚLP musí být zbavení svobody opatřením, které se použije až jako krajní řešení po vyčerpání možnosti použít méně obtěžující opatření (viz [oddíl 6.2](#)).
- Podle EÚLP může konkrétní situace osoby představovat zbavení svobody podle článku 5 EÚLP nebo omezení její svobody pohybu podle článku 2 protokolu č. 4 k EÚLP (viz [oddíl 6.1](#)).
- Podle EÚLP musí být zbavení svobody: odůvodněno pro specifický účel definovaný v čl. 5 odst. 1 písm. a) až f); být nařízeno v souladu s postupem předepsaným zákonem a nesmí být svévolné (viz [oddíl 6.3](#)).
- Podle právních předpisů EU musí být zbavení svobody v souladu s právem (viz [oddíl 6.2](#)), nezbytné a přiměřené (viz [oddíl 6.5](#)).
- Podle právních předpisů EU byla maximální délka zajištění před vyhoštěním stanovena na šest měsíců, přičemž tato lhůta může být výjimečně prodloužena až na nejvýše 18 měsíců (viz [oddíl 6.6.4](#)).
- Podle právních předpisů EU a EÚLP musí být reálný předpoklad pro vyhoštění někoho, kdo je zajištěn pro účely vyhoštění (viz [oddíl 6.6.3](#)), a řízení o vyhoštění musí být provedeno s náležitou pečlivostí (viz [oddíl 6.6.2](#)).
- Zbavení svobody musí být v souladu s procesními zárukami v čl. 5 odst. 2 o právu být informován o důvodech a čl. 5 odst. 4 EÚLP o právu na urychlený přezkum rozhodnutí o zajištění (viz [oddíl 6.8](#)).
- Podle právních předpisů EU i podle EÚLP musí být zbavení svobody nebo omezení svobody pohybu v souladu s jinými zárukami v oblasti lidských práv, jako jsou podmínky zajištění respektující lidskou důstojnost; absolutně žádné ohrožování zdraví osob a potřeba zvláštního ohledu na příslušníky zranitelných skupin (viz [oddíly 6.7 a 6.9](#)).
- Osoba, která byla zajištěna svévolně nebo protiprávně, může podle právních předpisů EU i EÚLP vznést nárok na odškodnění (viz [oddíl 6.10](#)).

Další judikatura a informace:

Hledáte-li další judikaturu, přečtete si prosím pokyny Jak najít judikaturu evropských soudů na straně 239 této příručky. Další materiály týkající se problematiky rozebírané v této kapitole lze nalézt v oddíle Další informace na straně 217.

7

Nucené návraty a způsob vyhoštění

Evropská unie	Zahrnuté záležitosti	Rada Evropy
Návratová směrnice (2008/115/ES) Nařízení (EU) č. 1168/2011 Rozhodnutí Rady o organizaci společných letů za účelem navrácení státních příslušníků třetích zemí, na které se vztahuje individuální rozhodnutí o vyhoštění, z území dvou nebo více členských států (2004/573/ES)	Provádění vyhoštění: bezpečně, důstojně a humánně	Výbor ministrů, Dvacet pokynů pro nucené navracení, 2005, č. 19
Procedurální směrnice (2013/32/EU), článek 48	Důvěrnost	Výbor ministrů, Dvacet pokynů pro nucené navracení, září 2005, č. 12
Listina základních práv EU, článek 2 (právo na život) Návratová směrnice (2008/115/ES), čl. 8 odst. 4	Vážná újma způsobená donucovacími opatřeními	EÚLP, článek 2 (právo na život) Výbor ministrů, Dvacet pokynů pro nucené navracení, září 2005, č. 19
	Vyšetřování	ESLP, <i>Ramsahai proti Nizozemsko</i> , 2007 (účinný systém) ESLP, <i>Tarariyeva proti Rusku</i> , 2006 (lékařská péče ve věznicích) ESLP, <i>Tais proti Francii</i> , 2006 (kontrola zdravotního stavu ve vazbě)

Úvod

Tato kapitola zkoumá způsob, jakým je cizinec vyhoštěn ze státu. Právní překážky pro vyhoštění, jako jsou překážky pro vyhoštění žadatelů o azyl, jsou zkoumány v [kapitolech 1, 3 a 4](#).

Bez ohledu na to, zda jsou osoby vyhošťovány letecky, po zemi nebo po moři, měly by být navraceny bezpečně, důstojně a humánně. Vyskytly se i případy navracených osob, které zemřely během procesu navracení z důvodu udušení nebo které utrpěly vážné zranění. K úmrtím došlo i v zajišťovacích střediscích předtím, než vůbec mohlo dojít k vyhoštění. Proces vyhoštění může též zvýšit riziko sebepoškození nebo sebevraždy buď během zajištění před vyhoštěním, nebo během samotného vyhoštění.

Podle právních předpisů EU upravuje nucené navracení [návratová směrnice \(2008/115/ES\)](#). Společné návratové operace, které koordinuje agentura Frontex, upravuje [nařízení \(EU\) č. 1168/2011](#).

ESLP byl požádán, aby posoudil vlastní způsob vyhoštění, jen zřídka. Existuje však velké množství judikatury týkající se primárně článků 2, 3 a 8 EÚLP. Tato judikatura se dotýká použití síly úřady obecně, potřeby chránit osoby před újmou, jakož i procesní povinnosti úřadů vyšetřit jejich jednání v situacích, v nichž byla osoba údajně vystavena vážné újmě. Tyto obecné zásady mohou být též použitelné za určitých okolností, například v souvislosti s nuceným navracením. Tato problematika bude rozebrána důkladněji.

Vedle legislativních ustanovení existují i důležité nástroje „soft law“ týkající se této specifické problematiky. Dokument Rady Evropy nazvaný Dvacet pokynů pro nucené navracení poskytuje užitečný návod, a je tudíž zmiňován v několika částech této kapitoly³²⁴. Zvláštní oddíl o navracení letecky obsahuje i [normy CPT](#).³²⁵

Navracení často umožňují dohody o zpětném přebírání uzavírané na politické nebo operativní úrovni. V EU mohou dohody o zpětném přebírání uzavírat jednotlivé členské státy

324 Rada Evropy, Výbor ministrů (2005).

325 Rada Evropy, Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT) (2002–2011), kapitola IV, s. 69 a násl.

nebo Unie. V období 2005–2013 bylo uzavřeno patnáct dohod o zpětném přebírání, z nichž většina vstoupila v platnost.³²⁶

7.1. Provádění vyhoštění: bezpečně, důstojně a humánně

Podle právních předpisů EU uvádí *návratová směrnice*, že při nuceném navrácení musí být náležitě respektována důstojnost a tělesná integrita dotčené osoby (čl. 8 odst. 4). Kromě toho je dáována přednost dobrovolnému opuštění území (článek 7) a musí být zaveden účinný systém pro sledování nuceného navrácení (čl. 8 odst. 6)³²⁷. V příloze k rozhodnutí Rady z roku 2004 poskytují společná pravidla o bezpečnostních ustanoveních pro společné návraty leteckou cestou mimo jiné také návod k lékařským otázkám, školení a chování pracovníků doprovodu a používání donucovacích opatření³²⁸.

Návratová směrnice požaduje, aby byl při procesu navrácení zohledněn zdravotní stav osoby (článek 5). V případě navrácení letecky musí zpravidla zdravotnický personál potvrdit, že osoba je v pořádku a může cestovat. Fyzický a duševní zdravotní stav osoby může být také důvodem případného odložení vyhoštění (článek 9). Při realizaci vyhoštění musí být náležitě zohledněno právo na rodinný život (článek 5). Vnitrostátní právní předpisy a politiky mohou také řešit specifické zdravotní otázky, týkající se například žen v pokročilém stadiu těhotenství.

Podle *návratové směrnice* smí být nezletilé osoby bez doprovodu navraceny pouze k rodinným příslušníkům, ustanovenému opatrovníkovi nebo do odpovídajícího přijímacího zařízení (článek 10).

Podle EÚLP bude posouzeno, zda zranění nebo újma, které osobám v jejich péči a pod jejich kontrolou mohli způsobit veřejní činitelé, jsou dostatečně závažné na to, aby mohl

326 Hong Kong, Maçao, Sri Lanka, Albánie, Rusko, Ukrajina, Bývalá jugoslávská republika Makedonie, Bosna a Hercegovina, Černá Hora, Srbsko, Moldavsko, Pákistán, Gruzie, Kapverdy (ještě neplatí), Arménie (ještě neplatí) (chronologické pořadí). Viz také: pracovní dokument útvarů Komise, SEK (2011) 209, 23. února 2011, tabulka 1.

327 Více informací o postupech členských států EU viz: FRA (2012) s. 51–54.

328 *Rozhodnutí Rady 2004/573/ES*, rozhodnutí Rady ze dne 29. dubna 2004 o organizaci společných letů za účelem navrácení státních příslušníků třetích zemí, na které se vztahuje individuální rozhodnutí o vyhoštění, z území dvou nebo více členských států, Úř. věst. 2004 L 261/28.

být uplatněn článek 3 EÚLP. Je nutné brát v úvahu zvláštní zranitelné stránky příslušného jedince, které například vyplývají z jeho věku nebo z duševního zdraví³²⁹.

Podle pokynů Rady Evropy pro nucené navrácení by úřady měly spolupracovat s navrácenými osobami s cílem omezit nutnost použití síly a navrácené osoby by měly dostat příležitost připravit se na navrácení (pokyn 15). Navrácené osoby musí být schopné cesty (pokyn 16).

7.2. Důvěrnost

Je důležité zajistit, aby v zájmu zachování důvěrnosti informací získaných v azylovém řízení byly zemi návratu předány pouze informace potřebné pro usnadnění vyhoštění. Tuto důvěrnost by měl zajistit i doprovod navrácené osoby ze zajišťovacího střediska do cílového místa.

Podle právních předpisů EU upravuje informace získané během azylových řízení článek 48 [procedurální směrnice](#) (2013/32/EU) a členské státy EU jsou povinny dodržovat důvěrnost jakýchkoli získaných informací. Článek 30 směrnice stanovuje záruky nesdělení informací údajným pronásledovatelům při sběru informací o jednotlivých žadatelích o azyl.

Podle EÚLP může porušení důvěrnosti vyvolat otázky v oblasti působnosti článku 8 EÚLP a tam, kde by její porušení vedlo k nebezpečí špatného zacházení po navrácení, může spadat do působnosti článku 3 EÚLP. V jiné souvislosti však ESLP rozhodl, že na jakékoli opatření, které zasahuje do soukromí, se musí vztahovat prováděcí pravidla a minimální záruky, která poskytují dostatečné záruky proti riziku zneužití a svévole. Tyto záruky se musí mimo jiné týkat trvání, uchovávání, použití, přístupu třetích osob, postupů pro zachování integrity a důvěrnosti údajů a postupy pro ničení dat.³³⁰

Dvacet pokynů Rady Evropy pro nucené navrácení se rovněž zabývá dodržováním a omezeními ohledně zpracování osobních údajů a zákazem sdílet informace týkající se žádostí o azyl (pokyn 12).

329 ESLP, *M.S.S. proti Belgii a Řecku* [velký senát], č. 30696/09, 21. ledna 2011; ESLP, *Darraj proti Francii*, č. 34588/07, 4. listopadu 2010.

330 ESLP, *S. a Marper proti Spojenému království* [velký senát], č. 30562/04, 4. prosince 2008, bod 99.

7.3. Vážná újma způsobená omezujícími opatřeními

Podle vnitrostátního práva mohou být státní zaměstnanci, jako jsou vazební úředníci nebo pracovníci doprovodu, zmocněni k použití síly při výkonu svých funkcí. Podle právních předpisů EU i EÚLP musí být taková síla opodstatněná, nezbytná a přiměřená.

Právní předpisy EU i EÚLP stanovují společné normy použitelné v případě úmrtí ve vazbě. Právo na život je zaručeno článkem 2 Listiny základních práv EU i EÚLP. Článek 2 je jedním z nejdůležitějších práv, ze kterého nejsou podle článku 15 EÚLP stanoveny žádné odchylky. EÚLP však stanovuje, že použití síly, především smrtící síly, není porušením článku 2, pokud je „absolutně nezbytné“ a je „striktně přiměřené“.³³¹

Podle právních předpisů EU stanovuje **návratová směrnice** pravidla pro donucovací opatření. Tato opatření se mají používat až jako krajní možnost a použití síly nesmí překročit únosnou míru. Musí být při nich náležitě respektována důstojnost a tělesná integrita dotčené osoby (čl. 8 odst. 4).

Podle EÚLP požaduje judikatura související s článkem 2 EÚLP existenci legislativního, regulačního a správního rámec upravujícího použití síly zástupci státu v zájmu ochrany před svévolí, zneužíváním a ztrátou života, včetně nehod, jimž lze předejít. V takovém rámci musí být jasně a náležitě definována personální struktura, komunikační kanály a pokyny pro použití síly.³³² Pokud zástupci státu použijí větší sílu, než kterou jsou přiměřeně oprávněni použít, a výsledkem je újma, nebo dokonce smrt, může být členský stát činěn odpovědným. Musí proběhnout účinné vyšetřování toho, co se stalo, které může vést až k trestnímu stíhání.³³³

Podle Soudního dvora členské státy nemají pouze negativní povinnosti nezpůsobovat osobám újmu, ale i pozitivní povinnosti chránit je před ztrátou života či vážným zraněním, které jim způsobí třetí osoby nebo které si způsobí samy, stejně jako poskytovat přístup k lékařským službám. Povinnost členského státu chránit zahrnuje i povinnost stanovit právní předpisy a vhodné postupy, včetně trestního řízení s cílem předcházet

331 Evropská komise pro lidská práva, *Stewart proti Spojenému království* (rozh.), č. 10044/82, 10. července 1984; EÚLP, *McCann a další proti Spojenému království*, č. 18984/91, 27. září 1995, body 148–149.

332 ESLP, *Makaratzis proti Řecku* [velký senát], č. 50385/99, 20. prosince 2004, bod. 58; ESLP, *Nachova a další proti Bulharsku* [velký senát], č. 43577/98 a 43579/98, 6. července 2005, bod 96.

333 ESLP, *McCann a další proti Spojenému království* [velký senát], č. 18984/91, 27. září 1995, bod 161; ESLP, *Velikova proti Bulharsku*, č. 41488/98, 18. května 2000, bod 80.

trestným činům proti osobě, s průvodními sankcemi pro odrazení od páchaní takových činů.³³⁴ Otázkou je, zda úřady učinily vše, co bylo možné od nich přiměřeně očekávat pro předejití skutečného a bezprostředního rizika pro život, o němž věděly nebo měly vědět.³³⁵

Při posuzování zákonnosti použití síly zkoumal ESLP několik faktorů, včetně povahy sledovaného cíle a fyzického a životního nebezpečí dané situace. ESLP zkoumá okolnosti konkrétního použití síly, včetně toho, zda bylo záměrné či neúmyslné a zda byla operace náležitě naplánována a pod patřičnou kontrolou.

Příklad: Ve věci *Kaya proti Turecku*³³⁶ ESLP zopakoval, že členský stát musí posoudit použitou sílu a míru rizika, které mohou skončit ztrátou života.

Použití omezení nemusí pouze vyvolat problémy podle článku 2, mezi něž patří situace ztráty života, nebo kdy téměř dojde k úmrtí, jako je pokus o sebevraždu, který způsobí trvalou újmu, ale i podle článků 3 a 8 v situacích, kdy je osobě způsobena újma nebo zranění v důsledku použití omezení, leč nejedná se ozabití.

Příklad: Ve věci *Ilhan proti Turecku*³³⁷ ESLP shledal, že v případě, kdy osoba utrpěla v důsledku použití nadměrné síly při zatýkání zranění mozku, byl porušen spíše než článek 2 článek 3 EÚLP.

ESLP vyjádřil obavy z incidentů, při nichž se policisté nebo jiní pracovníci podílejí na „zásazích“ proti osobám v souvislosti s článkem 8 EÚLP.³³⁸

Smrt nebo zranění mohou být způsobeny donucovacími technikami nebo tím, že členský stát nepředehel ztrátě na životě, včetně úmrtí v důsledku sebepoškození nebo z lékařských důvodů.³³⁹ V tomto smyslu Dvacet pokynů Rady Evropy pro nucené navrácení zakazuje omezující opatření, která pravděpodobně omezí zčásti nebo zcela

334 ESLP, *Osman proti Spojenému království* [velký senát], č. 23452/94, 28. října 1998; ESLP, *Mastromatteo proti Itálii* [velký senát], č. 37703/97, 24. října 2002, body 72–73; ESLP, *Finogenov a další proti Rusku* [velký senát], č. 18299/98 a 27311/03, 20. prosince 2011, bod 209.

335 ESLP, *Branko Tomašić a další proti Chorvatsku*, č. 46598/06, 15. ledna 2009, bod 51.

336 ESLP, *Kaya proti Turecku*, č. 22729/93, 19. února 1998.

337 ESLP, *Ilhan proti Turecku* [velký senát], č. 22277/93, 27. června 2000, body 77 a 87.

338 ESLP, *Kučera proti Slovensku*, č. 48666/99, 17. července 2007, body 122–124; ESLP, *Rachwalski a Ferenc proti Polsku*, č. 47709/99, 28. července 2009, body 58–63.

339 Viz například věc ze Spojeného království *FGP proti Serco Plc a Anor* [2012] EWHC 1804 (admin.), 5. července 2012.

průchodnost dýchacích cest nebo nutí navracenou osobu zaujmout polohu, v níž hrozí udušení (pokyn č. 19).

7.4. Vyšetřování

Podle EÚLP lze v souvislosti s nuceným navracením použít za určitých okolností obecné zásady rozvinuté v první řadě v člancích 2, 3 a 8 EÚLP. Když osoba přijde o život nebo utrpí vážné zranění v rukou členského státu, nebo když k tomu dojde za okolností, v nichž může být činen odpovědným členský stát, například v době, kdy je osoba ve vazbě, musí proběhnout nějaká forma účinného a oficiálního vyšetřování. Členský stát může zůstat odpovědným, i když část své práce při vyhoštění zadá soukromým společnostem. Musí být splněna minimální míra účinnosti, která závisí na okolnostech dané věci.³⁴⁰ Aby bylo zajištěno respektování právního státu a byla zachována důvěra veřejnosti, musí se uplatňovat účinná odpovědnost a transparentnost.³⁴¹

Pokud je osoba nalezena mrtvá nebo zraněná a je nebo byla ve vazbě nebo pod kontrolou členského státu, musí členský stát předložit uspokojivou a přesvědčivou zprávu o příslušných událostech. Například bylo zjištěno porušení článku 2 tam, kde vláda uváděla přirozenou smrt bez jakéhokoli jiného uspokojivého vysvětlení smrti nebo s nedostatky v pitevní zprávě.³⁴² Podobně byly i příklady porušení článku 2 zjištěny v případech špatné lékařské péče ve vězeňské nemocnici³⁴³ a nedostatky v kontrole zdravotního stavu žalobce ve vazbě.³⁴⁴

Pro účely vyšetřování v souladu s článkem 2 jsou stanovena kritéria, která určují, že vyšetřování by mělo být: nezávislé, rychlé, mělo by zahrnovat rodinu, být vhodné a účinné. Vyšetřování a jeho výsledky by měly být otevřené veřejné kontrole. Povinností úřadů je zahájit vyšetřování z vlastního podnětu a bez čekání na podání stížnosti. V hierarchickém, institucionálním a praktickém smyslu by vyšetřování měl vést úředník nebo orgán, který je nezávislý na těch, kteří jsou do událostí zapojeni.³⁴⁵

340 ESLP, *McCann a další proti Spojenému království* [velký senát], č. 18984/91, 27. září 1995, bod 161; ESLP, *Velikova proti Bulharsku*, č. 41488/98, 18. května 2000, bod 80.

341 ESLP, *Ramsahai a další proti Nizozemsku* [velký senát], č. 52391/99, 15. května 2007, bod 325.

342 ESLP, *Tanli proti Turecku*, č. 26129/95, 10. dubna 2001, body 143–147.

343 ESLP, *Tariyeva proti Rusku*, č. 4353/03, 14. prosince 2006, bod. 88.

344 ESLP, *Tais proti Francii*, č. 39922/03, 6. června 2006.

345 ESLP, *Finucane proti Spojenému království*, č. 29178/95, 1. července 2003, bod 68.

Klíčové body

- Vyhoštění se musí provádět bezpečně, humánně a musí chránit důstojnost osoby (viz oddíl 7.1).
- Osoby by měly být schopné cesty z hlediska fyzického a duševního zdraví (viz oddíl 7.1).
- Zvláštní péče by měla být věnována zranitelným osobám včetně dětí, jakož i osob, u nichž hrozí sebevražda nebo sebepoškození (viz oddíl 7.1).
- Podle právních předpisů EU musí členské státy zavést účinný systém pro sledování nuceného navracení (viz oddíl 7.1).
- Podle návratové směrnice smí být nezletilé osoby bez doprovodu navraceny pouze k rodinným příslušníkům, ustanovenému opatrovníkovi nebo do odpovídajícího přijímacího zařízení (viz oddíl 7.1).
- Měla by být zajištěna důvěrnost informací získaných v azylovém řízení (viz oddíl 7.2).
- Podle právních předpisů EU i EÚLP musí být jakékoli použití donucovacích prostředků opodstatněné, nezbytné a přiměřené (viz oddíl 7.3).
- Podle EÚLP jsou úřady povinny vyšetřit problematická tvrzení o nadměrném použití síly (viz oddíl 7.4).

Další judikatura a informace:

Hledáte-li další judikaturu, přečtěte si prosím pokyny Jak najít judikaturu evropských soudů na straně 239 této příručky. Další materiály týkající se problematiky rozebírané v této kapitole lze nalézt v oddíle Další informace na straně 217.

8

Hospodářská a sociální práva

Evropská unie	Zahrnuté záležitosti	Rada Evropy
<p>Listina základních práv EU, článek 12 (svoboda shromažďování a sdružování), čl. 15 odst. 1 (právo svobodně volby povolání a právo pracovat), 16 (svoboda podnikání), 28 (právo na kolektivní vyjednávání a akce), 29 (právo na přístup ke službám zaměstnanosti), 30 (ochrana v případě neoprávněného propuštění), 31 (slušné a spravedlivé pracovní podmínky) a 32 (zákaz dětské práce a ochrana mladých lidí při práci)</p> <p>Přístup na trh práce je upraven sekundárním právem EU pro každou specifickou kategorii</p>	<p>Hospodářská práva</p>	<p>EÚLP, článek 4 (zákaz otroctví a nucených prací)</p> <p>EÚLP, článek 11 (svoboda shromažďování a sdružování)</p> <p>ESLP, <i>Bigaeva proti Řecku</i>, 2009 (cizinec mohl dokončit odborné školení, ale nebylo mu dovoleno složit příslušnou zkoušku)</p>
<p>Listina základních práv EU, článek 14 (právo na vzdělání)</p> <p>Návratová směrnice (2008/115/ES), čl. 14 odst. 1 (migranti v protiprávním postavení)</p> <p>Přijímací směrnice (2013/33/EU), článek 14 (žadatelé o azyl)</p>	<p>Vzdělávání</p>	<p>EÚLP, Protokol č. 1, článek 2 (právo na vzdělání)</p> <p>ESC, článek 17 (právo dětí na sociální, právní a ekonomickou ochranu), článek 18 (právo vykonávat výdělečné povolání) a článek 19 (právo migrujících pracovníků a jejich rodin na ochranu a pomoc)</p>

Evropská unie	Zahrnuté záležitosti	Rada Evropy
		<p>ESLP, <i>Ponomaryovi proti Bulharsku</i>, 2011 (migranti v protiprávním postavení, jimž jsou účtovány vyšší poplatky za středoškolské vzdělávání)</p> <p>Evropská komise pro lidská práva, <i>Karus proti Itálii</i>, 1998 (cizinci, jimž jsou účtovány vyšší poplatky za terciární vzdělávání)</p>
<p>Listina základních práv EU, čl. 34 odst. 3 (sociální zabezpečení a sociální pomoc)</p> <p>Pro státní příslušníky třetích zemí, kteří jsou rodinnými příslušníky občanů EHP, dlouhodobě pobývajících rezidenty, žadatele o azyl, uprchlíky, držitele statusu doplňkové ochrany a oběti obchodování s lidmi jsou pravidla pro bydlení obsažena v sekundárním právu EU</p>	<p>Bydlení</p>	<p>ESLP, <i>Gillow proti Spojenému království</i>, 1986 (právo na respektování domova)</p> <p>ESLP, <i>M.S.S. proti Belgii</i>, 2011 (neposkytnutí bydlení může představovat porušení článku 3 EÚLP)</p> <p>ESC, článek 31 (právo na bydlení)</p> <p>ECSR, <i>DCI proti Nizozemsku</i>, 2009 (bydlení pro děti v protiprávní situaci)</p>
<p>Listina základních práv EU, článek 35 (zdravotní péče)</p> <p>Zdravotní péče je upravena sekundárním právem EU pro každou specifickou kategorii</p>	<p>Zdravotní péče</p>	<p>ESC, článek 13 (právo na sociální a lékařskou pomoc)</p> <p>ECSR, <i>FIDH proti Francii</i>, 2004</p>
<p>Pro státní příslušníky třetích zemí, kteří jsou rodinnými příslušníky občanů EHP:</p> <p>Směrnice o volném pohybu (2004/38/ES), články 24 a 14</p> <p>Nařízení o koordinaci systémů sociálního zabezpečení (ES) 883/2004, ve znění nařízení (EU) 465/2012</p>	<p>Sociální zabezpečení a pomoc</p>	<p>ESLP, <i>Wasilewski proti Polsku</i>, 1999 (žádné právo na finanční pomoc)</p> <p>ESLP, <i>Gaygusuz proti Rakousku</i>, 1996 (diskriminace cizinců, pokud jde o dávky v nezaměstnanosti)</p> <p>ESLP, <i>Koua Poirrez proti Francii</i>, 2003 (diskriminace cizinců, pokud jde o sociální dávky v případě zdravotního postižení)</p>

Evropská unie	Zahrnuté záležitosti	Rada Evropy
<p>Pro státní příslušníky třetích zemí pohybující se po EU: Nařízení (ES) 859/2003 a (EU)1231/2010</p> <p>Jiné kategorie: Sekundární právo EU obsahuje specifická oprávnění pro žadatele o azyl, uprchlíky, osoby s přiznanou doplňkovou ochranou, oběti obchodování s lidmi a dlouhodobě pobývající rezidenty</p>		<p>ESLP, <i>Andrejeva proti Lotyšsku</i>, 2009 (diskriminace cizinců, pokud jde o důchody)</p> <p>ESC, článek 12 (právo na sociální zabezpečení), článek 13 (právo na sociální a lékařskou pomoc), článek 14 (právo na prospěch ze sociálních služeb), článek 15 (práva osob se zdravotním postižením), článek 17 (právo dětí na sociální, právní a ekonomickou ochranu), článek 23 (právo starých osob na sociální ochranu) a článek 30 (ochrana před chudobou a sociálním vyloučením)</p>

Úvod

Pro většinu migrantů je skutečnost, že smí vstoupit do státu a setrvat v něm, pouze prvním krokem při získávání plných práv k pobytu. Náročným úkolem může být získání přístupu k zaměstnání, vzdělání, bydlení, zdravotní péči, sociálnímu zabezpečení, sociální pomoci a jiným sociálním výhodám. Uzané právo vstoupit nebo setrvat na území státu je zpravidla nezbytné pro přístup ke kompletní nabídce sociálních práv.

Při uplatňování svého svrchovaného práva povolit nebo odepřít přístup na své území smí stát obecně rozlišovat na základě státní příslušnosti. V zásadě není nezákonné uzavírat dohody nebo přijímat vnitrostátní právní předpisy, jimiž státním příslušníkům některých států přiznávají privilegované právo vstupu nebo pobytu na svém území. Státy tudíž mohou zpravidla spojovat takový vstup nebo pobyt s různými podmínkami, například mohou stanovit, že určité osoby nebudou mít přístup k zaměstnání nebo nebudou moci čerpat veřejné finance. Státy musí mít však na paměti, že mezinárodní a evropské nástroje v oblasti lidských práv zakazují v příslušných oblastech, které upravují, diskriminaci, a to i na základě státní příslušnosti.³⁴⁶

Čím konkrétnější situace spadá do svrchovaného práva státu přijímat nebo odmítat cizince, tím větší právo uvážení má stát při ukládání různých podmínek.³⁴⁷ Odlišné zacházení se stává méně přijatelným, čím podobnější je přistěhovalecká situace cizince situaci

346 Listina základních práv EU, článek 21; ESLP, článek 14 a protokol č. 12, čl. 1; ESC, část V, článek E.

347 ESLP, *Bah proti Spojenému království*, č. 56328/07, 27. září 2011.

vlastních občanů státu.³⁴⁸ Pokud jde o klíčová základní práva, jako je právo na život nebo zákaz ponižujícího zacházení, představuje odlišné zacházení zakázanou diskriminací.³⁴⁹ Tyto zásady mají zvláštní význam při posuzování přístupu k sociálním právům.

Tato kapitola obsahuje stručný přehled norem EU a Rady Evropy v oblasti přístupu k hospodářským a sociálním právům, konkrétně k právu na práci, vzdělání, bydlení, zdravotní péči a sociální ochraně.

8.1. Hlavní právní zdroje

V rámci právních předpisů EU mají na situaci státních příslušníků třetích zemí, kteří jsou rodinnými příslušníky občanů EU, kteří uplatnili právo volného pohybu v Evropě, významný dopad ustanovení EU o volném pohybu. **Směrnice o volném pohybu** (2004/38/ES) upravuje situaci jejich rodinných příslušníků jakékoli státní příslušnosti. Čl. 2 odst. 2 směrnice definuje, na které rodinné příslušníky se směrnice vztahuje. Směrnice platí i pro státní příslušníky třetích zemí, kteří jsou rodinnými příslušníky občanů Islandu, Lichtenštejnska a Norska.³⁵⁰ Podobný status mají i rodinní příslušníci švýcarských občanů³⁵¹. Rodinní příslušníci, na něž se vztahují tato různá ustanovení, nemají pouze nárok na přístup na trh práce, ale mají i přístup k sociálním dávkám.

Podle právních předpisů EU mají turečtí občané, třebaže nejsou státními příslušníky zemí EHP, a jejich rodinní příslušníci v členských státech EU privilegované postavení. To vychází z Ankarské dohody z roku 1963 a jejího dodatkového protokolu z roku 1970, který předpokládal, že se Turecko stane členem EU do roku 1985. V roce 2010 pobývalo v EU téměř 2,5 milionu tureckých státních příslušníků, díky čemuž byli Turci největší skupinou státních příslušníků třetích zemí pobývajících v EU.³⁵²

348 ESLP, *Gaygusuz proti Rakousku*, č. 17371/90, 16. září 1996.

349 ECSR, *Defence for Children International (DCI) proti Nizozemsku*, stížnost č. 47/2008, rozhodnutí ve věci samé, 20. října 2009.

350 Dohoda o Evropském hospodářském prostoru, 2. května 1992, část III, Volný pohyb osob, služeb a kapitálu, Úř. věst. L 1. ze dne 3. března 1994.

351 Dohoda mezi Evropským společenstvím a jeho členskými státy na jedné straně a Švýcarskou konfederací, na straně druhé o volném pohybu osob, 21/06/1999, článek 7 – Úř. věst. L 114/7, 30. dubna 2002 (následně rozšířená na další členské státy EU).

352 Evropská komise, Eurostat (2010), „Hlavní země původu cizích státních příslušníků, EU-27, 2010“, k dispozici na adrese: [http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php?title=File:Main_countries_of_origin_of_non-nationals,_EU-27,_2010_\(million\).png&filetimestamp=20111125175250#file](http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php?title=File:Main_countries_of_origin_of_non-nationals,_EU-27,_2010_(million).png&filetimestamp=20111125175250#file).

Míra přístupu jiných kategorií státních příslušníků třetích zemí, např. žadatelů o azyl, uprchlíků nebo dlouhodobě pobývajících rezidentů, na trh práce je upravena konkrétními směrnici. V prosinci 2011 EU přijala [směrnici o jednotném povolení](#) (2011/98/EU), která měla být provedena do konce roku 2013. Zavádí jednotný postup vyřizování žádostí o jednotné povolení k pobytu a práci pro státní příslušníky třetích zemí na území členského státu EU, jakož i společný soubor práv pracovníků ze třetích zemí oprávněně pobývajících v některém členském státě.

Kromě toho [směrnice o rasové rovnosti](#) (2000/43/ES) zakazuje diskriminaci na základě rasy nebo etnického původu v souvislosti se zaměstnáním a při přístupu ke zboží a službám i k systému sociálního zabezpečení.³⁵³ Uplatňuje se též na státní příslušníky třetích zemí. Podle čl. 3 odst. 2 směrnice se však „netýká rozdílů v zacházení na základě státní příslušnosti a [...] dále se netýká rozdílů v jakémkoli zacházení souvisejícím s právním postavením dotčených státních příslušníků třetích zemí a osob bez státní příslušnosti.“

[Charta Společenství základních sociálních práv pracovníků](#) byla přijata dne 9. prosince 1989 prohlášením všech členských států s výjimkou Spojeného království. Stanovila hlavní zásady, které tvoří základ evropského modelu pracovního práva, a v následujícím desetiletí utvářela [evropský sociální model](#). Základní sociální práva uvedená v Chartě Společenství jsou dále rozvíjena a rozšířena v [Listině základních práv](#) EU. Uplatňování Listiny se omezuje na ty záležitosti, které spadají do oblasti působnosti právních předpisů EU a její ustanovení nemohou rozšiřovat oblast působnosti právních předpisů EU. Podle Listiny základních práv EU je velmi málo sociálních práv zaručeno všem osobám, jako je tomu u práva na vzdělání v čl. 14 odst. 1 a 2, jelikož většina práv je omezena na občany a/nebo ty, kteří mají právoplatný pobyt.

Podle systému Rady Evropy zaručuje EÚLP hlavně občanská a politická práva, nabízí tak pouze omezená vodítka ohledně hospodářských a sociálních práv.

ESC (přijátá v roce 1961 a přepracovaná v roce 1996) však doplňuje EÚLP a je klíčovou referencí pro evropské právo v oblasti lidských práv v souvislosti s hospodářskými a sociálními právy. Stanovuje základní práva a svobody a zavádí mechanismus dohledu opírající se o postup podávání zpráv a postup hromadných stížností, zaručující dodržování práv podle ESC smluvními státy. ESC zakotvuje soubor práv, která zahrnují bydlení, zdraví, vzdělání, zaměstnání, sociální ochranu, volný pohyb jednotlivců a zákaz diskriminace.

353 [Směrnice 2000/43/ES](#), Úř. věst. L 180/22.

Ačkoli se ochrana migrantů podle ESC neopírá o zásadu reciprocity, její ustanovení se od samého počátku vztahují pouze na státní příslušníky členských států, jež ESC ratifikovaly, kteří jsou migranty v jiných členských státech, které ESC také ratifikovaly. Ačkoli je konkrétně neuvádějí, týkají se podle přílohy ESC články 1–17 a 20–31 ESC cizinců, pokud jsou státními příslušníky smluvních členských států ESC, kteří právoplatně pobývají nebo pravidelně pracují na území smluvního členského státu. Tyto články musí být vykládány s ohledem na články 18 a 19 o migrujících pracovnících a jejich rodinách. Článek 18 zajišťuje právo vykonávat výdělečnou činnost na území smluvního členského státu ESC a článek 19 zajišťuje právo migrujících pracovníků a jejich rodin na ochranu a pomoc.

Oblast působnosti ESC je tak do určité míry omezena, ale ECSR vypracoval významný soubor judikatury. Jestliže jsou ohrožena některá základní práva, rozšiřuje judikatura ECSR osobní rozsah ESC na každou osobu na daném území, a to včetně migrantů v protiprávním postavení.³⁵⁴

ESC má důležitý vztah k EÚLP, což dává judikatuře ECSR značnou váhu. I když ESC neratifikovaly všechny členské státy EU a Rady Evropy nebo nepřijaly všechna její ustanovení, není podle ESLP ratifikace nezbytná pro to, aby mohl poskytnout výklad některých otázek, které vyvstaly podle EÚLP a jsou upraveny též ESC³⁵⁵.

8.2. Hospodářská práva

Tento oddíl pojednává o hospodářských právech včetně přístupu na trh práce a práva na rovné zacházení v práci. Přístup na trh práce obvykle závisí na právním postavení osoby. Od chvíle, kdy osoba pracuje, ať už legálně, nebo nelegálně, však musí být dodržována základní pracovní práva. Podobně bez ohledu na právní status mají pracovníci nárok na jakoukoli platbu za práci, kterou vykonali.

Podle EÚLP nejsou hospodářská a sociální práva výslovně zaručena s výjimkou zákazu otroctví a nucených prací (článek 4) a práva na zakládání odborových organizací (článek 11).

354 ECSR, *International Federation of Human Rights Leagues (FIDH) proti Francii*, stížnost č. 14/2003, rozhodnutí ve věci samé, 8. září 2004.

355 ESLP, *Demir a Baykara proti Turecku* [velký senát], č. 34503/97, 12. listopadu 2008, body 85–86. Jako další příklady příslušných mezinárodních nástrojů použitelných v této oblasti lze uvést Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech (ICESCR), Úmluvu OSN o ochraně práv všech migrujících pracovníků a jejich rodinných příslušníků a Úmluvu Mezinárodní organizace práce č. 143.

Mezi věcmi projednávanými v souvisejících oblastech ESLP posuzoval situaci cizince, kterému bylo povoleno zahájit odbornou přípravu na určitou profesi, avšak poté mu bylo odepřeno právo vykonávat ji.

Příklad: Ve věci *Bigaeva proti Řecku*³⁵⁶ směla ruská občanka zahájit osmnáctiměsíční stáž s cílem stát se členem řecké advokátní komory. Po dokončení rada advokátní komory odmítla připustit ji k advokátním zkouškám z toho důvodu, že není řeckou státní příslušnicí. ESLP vzal v potaz, že rada advokátní komory povolila žalobkyni zahájit stáž, ačkoli bylo jasné, že po dokončení nebude oprávněna složit advokátní zkoušky. Soud rozhodl, že jednání úřadů vykazovalo nedůslednost a respekt vůči žalobkyni jak osobně, tak profesně, a představovalo nezákonný zásah do jejího soukromého života ve smyslu článku 8 EÚLP. ESLP však nezjistil, že by vyloučení cizinců z výkonu právní profese bylo samo o sobě diskriminující.

Podle ESC článek 18 stanovuje právo vykonávat výdělečnou činnost na území jiných smluvních členských států ESC. Toto ustanovení neupravuje vstup na území pro pracovní účely a v určitém ohledu představuje spíše pobídku než povinnost. Požaduje však, aby míry zamítnutých pracovních povolení nebyly příliš vysoké³⁵⁷, aby pracovní povolení a povolení k pobytu bylo možné získat pomocí jednotného postupu vyřizování žádostí a bez nadměrných poplatků³⁵⁸, aby udělené pracovní povolení nebylo příliš restriktivní z geografického a/nebo pracovního hlediska³⁵⁹ a aby ztráta zaměstnání nemusela vést automaticky a okamžitě ke ztrátě povolení k pobytu a daná osoba dostala čas na hledání další práce.³⁶⁰

Článek 19 ESC obsahuje rozsáhlý seznam ustanovení podporujících migrující pracovníky na území jiných smluvních států, ale s tím, že tam musí pobývat legálně (viz však [kapitola 3](#) s podrobnostmi o čl. 19 odst. 8).

ESC rovněž zahrnuje pracovní podmínky, např. právo na rozumnou pracovní dobu, právo na placenou dovolenou za kalendářní rok, právo na bezpečnost a ochranu zdraví na pracovišti a právo na spravedlivou odměnu³⁶¹.

356 ESLP, *Bigaeva proti Řecku*, č. 26713/05, 28. května 2009.

357 ECSR, Závěry XVII-2, Španělsko, čl. 18 odst. 1.

358 ECSR, Závěry XVII-2, Německo, čl. 18 odst. 2.

359 ECSR, Závěry V, Německo, čl. 18 odst. 3.

360 ECSR, Závěry XVII-2, Finsko, čl. 18 odst. 3.

361 ECSR, *Marangopoulos Foundation for Human Rights (MFHR) proti Řecku*, stížnost č. 30/2005, rozhodnutí ve věci samé, 6. prosince 2006, která se týká pracovníků dolů.

Podle právních předpisů EU je jednou ze svobod zakotvených v Listině základních práv EU „právo pracovat a vykonávat svobodně zvolené nebo přijaté povolání“ (čl. 15 odst. 1 Listiny). Toto právo je však obcházeno vnitrostátním právem, včetně vnitrostátních právních předpisů upravujících právo cizinců na práci. Listina uznává právo na kolektivní vyjednávání a akce (článek 28) a svobodu zakládání odborů (článek 12). Přiznává také každému právo na bezplatný přístup ke službám zaměstnanosti (článek 29). Každý pracovník, včetně cizích státních příslušníků, požívá ochranu v případě neoprávněného propuštění (článek 30), právo na slušné a spravedlivé pracovní podmínky, stejně jako právo na odpočinek a na každoroční placenou dovolenou (článek 31). Článek 16 zaručuje svobodu podnikání. Listina také zajišťuje právo na bezpečnost a ochranu zdraví při práci (článek 31). Zakazuje též dětskou práci (článek 32).

Sekundární právní předpisy EU věnované specifické kategorii osob obvykle upravuje přístup na trh práce. Státní příslušníci třetích zemí mají rozdílnou míru přístupu na trh práce v závislosti na kategorii, do které patří. [Oddíly 8.2.1–8.2.8](#) stručně představují situaci hlavních kategorií státních příslušníků třetích zemí.

8.2.1. Rodinní příslušníci státních příslušníků zemí EHP a Švýcarska

Podle právních předpisů EU mají určení rodinní příslušníci – jakékoli státní příslušnosti – občanů EU, kteří uplatňují práva volného pohybu, jakož i jiných občanů zemí EHP a Švýcarska právo pohybovat se volně po celé Evropě pro účely zaměstnání a samostatné výdělečné činnosti a mají právo na stejné zacházení jako vlastní státní příslušníci členského státu (článek 24 [směrnice o volném pohybu](#) pro státní příslušníky EU).

Rodinní příslušníci švýcarských státních příslušníků nemají v tomto ohledu právo na plnou rovnost zacházení.³⁶² Některé členské státy uvalily do června 2015 přechodná omezení přístupu na trh práce pro chorvatské státní příslušníky, ale s možností jejich prodloužení za určitých okolností až do června 2020.

V souvislosti s volným pohybem občanů a jejich rodinných příslušníků jakékoli státní příslušnosti čl. 45 odst. 4 SFEU umožňuje, aby členské státy vyhradily zaměstnání ve veřejné správě pro své vlastní státní příslušníky. ESD to vyložil restriktivně a nepovolil

³⁶² SDEU, C-70/09 [2010] Sb. rozh. I-07233, *Alexander Hengartner a Rudolf Gasser proti Landesregierung Vorarlberg*, 15. července 2010 body 39–43.

členským státům vyhradit přístup k některým pozicím pouze pro státní příslušníky, např. pro začínající učitele³⁶³ nebo lektory cizích jazyků na vysokých školách.³⁶⁴

Pro usnadnění skutečného volného pohybu pracovníků EU též přijala komplexní právní předpisy týkající se vzájemného uznávání kvalifikací jak obecně, tak podle jednotlivých odvětví, které se týkají rodinných příslušníků, kteří jsou státními příslušníky třetích zemí, i státních příslušníků EHP. Směrnice 2005/36/ES o uznávání odborných kvalifikací byla naposledy konsolidována v březnu 2011 (všimněte si i změn). Jedná se o komplexní ustanovení týkající se těch osob, které získaly celou svou kvalifikaci nebo její část mimo EU, i když tato kvalifikace byla již uznána v jednom členském státě EU. ESD/SDEU vydal v této oblasti více než sto rozsudků.³⁶⁵

8.2.2. Vyslání pracovníci

Těch státních příslušníků třetích zemí, kteří požívají práva volného pohybu, přičemž pracují legálně pro zaměstnavatele v jednom členském státě a byli dočasně vysláni zaměstnavatelem do jiného členského státu, aby tam jeho jménem vykonávali práci, se týká směrnice o vyslání pracovníků (96/71/ES). Účelem směrnice je zaručit ochranu práv a pracovní podmínky vyslaných pracovníků po celé Evropské unii s cílem předcházet „sociálnímu dumpingu“. Explicitněji řečeno, směrnice usiluje o sladění svobody poskytovat přeshraniční služby podle článku 56 SFEU s patřičnou ochranou práv pracovníků, kteří jsou za tímto účelem dočasně vysláni do zahraničí.³⁶⁶ Jak zdůraznil ESD, nemůže to však vést k situaci, kdy je zaměstnavatel podle směrnice povinen dodržovat příslušné pracovní právo vysílajícího státu i hostitelské země, protože standard ochrany poskytovaný v obou členských státech lze pokládat za rovnocenný.³⁶⁷

Do této míry směrnice stanovuje minimální normy, které musí platit pro zaměstnance vyslané z jednoho členského státu za práci do druhého. Konkrétně podle článku 3 směrnice se podmínky zavedené právními předpisy hostitelské země nebo obecně použitelnými kolektivními smlouvami vztahují na vyslané pracovníky, zejména v souvislosti

363 ESD, C-66/85 [1986] Recueil I-02121, *Deborah Lawrie-Blum proti Land Baden-Württemberg*, 3. července 1986, body 26–27.

364 ESD, spojené věci C-259/91, C-331/91 a C-332/91 [1993] I-04309, *Pilar Allué a Carmel Mary Coonan a další proti Università degli studi di Venezia a Università degli studi di Parma*, 2. srpna 1993, body 15–21.

365 Seznam rozsudků se shrnutími viz Evropská komise, *Seznam rozsudků Soudního dvora týkajících se uznávání odborných kvalifikací*, 22. prosince 2010, MARKT/D4/JMV/ 1091649 /5/2010-EN.

366 ESD, C-346/06 [2008] I-01989, *Dirk Ruffert proti Land Niedersachsen*, 3. dubna 2008.

367 ESD, C-341/05 [2007] I-11767, *Laval un Partneri Ltd proti Svenska Byggnadsarbetareförbundet, Svenska Byggnadsarbetareförbundets avdelning 1 Byggettan a Svenska Elektrikerförbundet*, 18. prosince 2007.

s minimálním pracovním obdobím, přestávkami, každoroční dovolenou a platovými sazbami.

V březnu 2012 Evropská komise navrhla směrnici³⁶⁸, která se snaží zlepšit provádění a prosazování stávající [směrnice o vysílání pracovníků](#).

8.2.3. Držitelé modrých karet, výzkumní pracovníci a studenti

Po dvou letech legálního pracovního poměru mají státní příslušníci třetích zemí, kteří mají modrou kartu, nárok na rovnocenné zacházení se státními příslušníky hostitelského členského státu, pokud jde o přístup k jakémukoli vysoce kvalifikovanému zaměstnání v hostitelském členském státě. Po 18 měsících legálního pobytu v jednom z členských států se držitel modré karty EU může přestěhovat do jiného členského státu a tam přijmout vysoce kvalifikované zaměstnání s výhradou limitů daného členského státu pro počet přijímaných cizích státních příslušníků.

Podle čl. 15 odst. 6 [směrnice o modrých kartách](#) (2009/50/ES) získávají rodinní příslušníci držitelů modré karty bez ohledu na svou státní příslušnost automatické všeobecné právo na přístup na trh práce. Na rozdíl od [směrnice o slučování rodin](#) (2003/86/ES) směrnice o modrých kartách neuplatňuje lhůtu pro získání tohoto práva.

Výzkumných pracovníků se týká [směrnice o výzkumných pracovnících](#) (2005/71/ES; seznam zúčastněných členských států viz [Příloha 1](#)). Žadatel musí předložit platný cestovní doklad, dohodu o hostování podepsanou výzkumnou organizací a prohlášení o finanční odpovědnosti; žadatel navíc nesmí být pokládán za hrozbu pro veřejný pořádek, veřejnou bezpečnost nebo veřejné zdraví. Vydání pracovních povolení pro rodinné příslušníky výzkumných pracovníků zůstává na uvážení členských států. Tato směrnice, podobně jako [směrnice o jednotném povolení](#), nepříznává rodinným příslušníkům žijícím ve třetích zemích práva na sloučení rodiny.

[Směrnice o studentech](#) (2004/114/ES) upravuje přijímání státních příslušníků třetích zemí do EU za účelem studia, výměnných pobytů žáků, neplacené odborné přípravy nebo dobrovolné služby. Členské státy musí studentům povolit mimo dobu studia pracovat po maximální počet hodin týdně, které členský stát stanoví, ale členský stát může též požadovat splnění určitých dalších podmínek (článek 17).

³⁶⁸ Evropská komise (2012) *Návrh směrnice o prosazování směrnice 96/71/ES o vysílání pracovníků v rámci poskytování služeb*, COM(2012)131 final.

V březnu 2013 Evropská komise navrhla změnu [směrnice o výzkumných pracovnících a směrnice o studentech](#), aby zlepšila podmínky přijímání a rozšířila jejich práva.³⁶⁹ Návrh obsahuje i ustanovení pro účastníky placených odborných stáží a au pair.

8.2.4. Turečtí občané

Turečtí občané mají podle Ankarské smlouvy z roku 1963 a jejího [dodatkového protokolu](#) z roku 1971 i podle rozhodnutí přijatých Radou přidružení EHS Turecko, která byla zřízena podle těchto nástrojů, zvláště privilegované postavení. Turečtí občané nemají přímé právo vstupovat do kteréhokoliv členského státu EU za účelem práce. Pokud jim však vnitrostátní právo členského státu povoluje vstoupit do zaměstnání, mají pak právo pokračovat po uplynutí jednoho roku v téže zaměstnání³⁷⁰. Po třech letech se mohou podle čl. 6 odst. 1 rozhodnutí Rady přidružení EHS Turecko č. 1/80 za určitých podmínek ucházet též o jiné zaměstnání. Stejně jako pracovníci ze zemí EHP jsou turečtí pracovníci definováni široce.

Příklad: Ve věci *Tetik*³⁷¹ německé úřady nechtěly udělit panu Tetikovi povolení k pobytu poté, co splnil podmínku tří let a hledal si jiné zaměstnání. Podle ESD měl dostat přiměřenou dobu právoplatného pobytu, aby si našel práci, kterou by pak byl, pokud by ji našel, oprávněn přijmout.

Příklad: SDEU došel ve věci *Genc*³⁷² k závěru, že turecká státní příslušnice, která pracuje pro zaměstnavatele po obzvláště omezený počet hodin, konkrétně 5,5 hodiny týdně, za odměnu, která jen částečně pokrývá minimum potřebné pro její obživu, je pracovníci ve smyslu čl. 6 odst. 1 rozhodnutí Rady přidružení č. 1/80, pokud je její zaměstnání skutečné.

Podle článku 7 rozhodnutí č. 1/80 rodinní příslušníci tureckého pracovníka, i když nejsou sami tureckými občany, mohou mít přístup na trh práce až poté, co v zemi legálně pobývali tři roky. Objektivní důvody mohou ospravedlnit, aby dotčený rodinný příslušník žil odděleně od migrujícího tureckého pracovníka.³⁷³ Dítě tureckého státního příslušníka, které v hostitelské zemi dokončilo odborné vzdělávání, může reagovat na nabídky

369 Evropská komise, [COM\(2013\) 151 final](#), Brusel, 25. března 2013.

370 ESD, C-386/95 [1997] I-02697, *Süleyman Eker proti Land Baden-Württemberg*, 29. května 1997, body 20–22.

371 ESD, C-171/95, *Tetik proti Land Berlin*, 23. ledna 1997, bod 30.

372 SDEU, C-14/09 [2010] I-00931, *Hava Genc proti Land Berlin*, 4. února 2010, body 27–28.

373 ESD, C-351/95 [1997] Recueil I-02133, *Kadiman proti Freistaat Bayern*, 17. dubna 1997, bod 44.

zaměstnání, pokud je jeden z rodičů legálně zaměstnán v hostitelské zemi alespoň tři roky.

Příklad: Ve věci *Derin*³⁷⁴ ESD rozhodl, že turecký státní příslušník, který jako dítě následoval své turecké rodiče, kteří pracovali legálně v Německu, mohl přijít o právo na pobyt v Německu, které bylo odvozeno od práva na volný přístup k zaměstnání, na základě veřejné politiky, veřejné bezpečnosti nebo veřejného zdraví nebo pokud by bez závažného důvodu opustil na značnou dobu území členského státu.

V souvislosti s právem usazování nebo poskytováním služeb plyne tureckým občanům prospěch doložky „standstill“ obsažené v článku 41 dodatkového protokolu k Ankarské dohodě. Pokud v době, kdy článek 41 protokolu vstoupil v platnost v konkrétním členském státě, nebyla od tureckých občanů vyžadována víza nebo pracovní povolení, má členský stát nadále zakázáno požadovat víza nebo pracovní povolení (viz také [oddíl 2.8](#)).

8.2.5. Dlouhodobě pobývající rezidenti a příjemci podle směrnice o slučování rodin

Osoby, které získaly status dlouhodobě pobývajícího rezidenta podle čl. 11 písm. a) [směrnice o dlouhodobě pobývajících rezidentech](#) (2003/109/ES), požívají rovné zacházení se státními příslušníky, pokud jde o přístup k placenému a neplacenému zaměstnání, podmínky zaměstnání a pracovní podmínky (včetně pracovní doby, zdravotních a bezpečnostních norem, nároků na dovolenou, odměny a propuštění) a svobodu sdružování a členství v odborech a svobodu zastupovat odbory nebo družení.

V případě osob, na něž se vztahuje [směrnice o slučování rodin](#) (viz také [kapitola 5](#)), má rodinný příslušník legálně pobývající osoby usilující o sloučení rodiny, která je státním příslušníkem třetí země, přístup k zaměstnání a samostatné výdělečné činnosti (článek 14). Na přístup na trh se vztahuje lhůta po příjezdu do hostitelského státu, která nemůže být delší než 12 měsíců. V této době může hostitelský stát posoudit, zda ho jeho trh práce může přijmout.

374 ESD, C-325/05 [1997] Recueil I-00329, *Ismail Derin proti Landkreis Darmstadt-Dieburg*, 18. července 2007, body 74–75.

8.2.6. Státní příslušníci jiných zemí s dohodou o přidružení nebo dohodou o spolupráci

Článek 216 SFEU stanovuje uzavírání dohod mezi třetími zeměmi a EU a článek 217 se týká konkrétně dohod o přidružení. Občané některých států, s nimiž EU uzavřela dohodu o přidružení, stabilizaci, spolupráci, partnerství a/nebo jiné typy dohod,³⁷⁵ požívají v mnoha ohledech rovné zacházení, ale nemají nárok na zcela rovné zacházení, jaké požívají občané EU. Na konci roku 2012 měla EU uzavřeny dohody s více než 100 státy.³⁷⁶

Tyto dohody o přidružení a spolupráci nezakládají přímé právo jejich státních příslušníků vstoupit a pracovat v EU. Státní příslušníci z těchto zemí pracující legálně v daném členském státě EU mají však nárok na rovné zacházení a stejné pracovní podmínky jako státní příslušníci daného členského státu. To je například případ čl. 64 odst. 1 Evropsko-středomořských dohod s Marokem a Tuniskem, který stanovuje, že „zacházení přiznané každým členským státem pracovníkům marocké [nebo tuniské] národnosti zaměstnaným na jeho území je ve vztahu k jeho vlastním státním příslušníkům prosto jakékoli diskriminace z důvodu národnosti, pokud jde o pracovní podmínky, odměnu a propuštění.“³⁷⁷ V případě zaměstnání na dobu určitou je zákaz diskriminace omezen na pracovní podmínky a odměnu (čl. 64 odst. 2). Čl. 65 odst. 1 obou dohod také zavedl zákaz diskriminace v oblasti sociálního zabezpečení.³⁷⁸

375 Dohody o stabilizaci a přidružení byly uzavřeny s Albánií, Bývalou jugoslávskou republikou Makedonií, Bosnou a Hercegovinou, Černou Horou a Srbskem. Dohody o partnerství a spolupráci existují se třinácti východoevropskými a středoasijskými zeměmi; původní dohody s Marokem, Tuniskem a Alžírskem byly nyní nahrazeny Evropsko-středomořskými dohodami (týkajícími se sedmi států). Byly podepsány dohody se 79 africkými, karibskými a tichomořskými státy (dohody z Cotonou) a s Chile.

376 Aktuální a komplexní přehled vlivu těchto dohod na státní příslušníky těchto států a jejich rodinné příslušníky viz Rogers, N. *et al.* (2012), kapitoly 14–21.

377 Evropsko-středomořská dohoda zakládající přidružení mezi Evropským společenstvím a jeho členskými státy na jedné straně a Marockým královstvím na straně druhé vstoupila v platnost dne 1. března 2000, Úř. věst. 2000 L70, s. 2, a Evropsko-středomořská dohoda zakládající přidružení mezi Evropským společenstvím a jeho členskými státy na jedné straně a Tuniskou republikou na straně druhé (vstoupila v platnost 1. března 1998, Úř. věst. 1998, L97, s. 2).

378 ESD, C-18/90 [2009] Sb. rozh. I-00199, *Office national de l'emploi proti Bahia Kziber*, 31. ledna 1991.

ESD/SDEU se zabýval celou řadou věcí týkajících se těchto dohod.³⁷⁹ Některé z nich se týkaly možnosti obnovy povolení k pobytu pro státního příslušníka třetí země za účelem práce poté, co daný státní příslušník třetí země přišel o své právo k pobytu jako závislá osoba z důvodu rozpadu vztahu.

Příklad: Věc *El Yassini*³⁸⁰ se týkala marockého státního příslušníka, který přišel o původní důvod pro svůj pobyt a jemuž bylo následně zamítnuto prodloužení povolení k pobytu bez ohledu na jeho výdělečnou činnost. V této věci musel Soudní dvůr zjistit, zda přístup zvolený v této judikatuře týkající se tureckých státních příslušníků³⁸¹ byl použitelný analogicky i na marocké státní příslušníky, a tudíž zda článek 40 dohody mezi EHS a Marokem (později nahrazené Evropsko-středomořskou dohodou s Marokem) zahrnoval zajištění zaměstnání po celou dobu zaměstnání jako smluvně určené mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem. Podle ESD je dohoda mezi EHS a Marokem přímo použitelná, jelikož stanovuje jasné, nepodmíněné a dostatečně praktické zásady v oblasti pracovních podmínek a odměny. Soudní dvůr nicméně vyloučil skutečnost, že by se v této věci mohla uplatnit judikatura týkající se Ankerské dohody. Ankerská dohoda a dohoda mezi EHS a Marokem byly podstatně odlišné a na rozdíl od dohody s Tureckem dohoda mezi EHS a Marokem nestanovovala možnost vstupu Maroka do Společenství, ani jejím cílem nebylo zajistit svobodu pohybu pro pracovníky. V důsledku toho nebylo podle Soudního dvora bráněno Spojenému království v tom, aby odmítlo prodloužit žalobci povolení k pobytu, i když by to znamenalo skončení jeho pracovního poměru před vypršením platnosti pracovní smlouvy. Soudní dvůr šel dále a upozornil, že situace by byla jiná, pokud by členský stát přiznal marockému státnímu příslušníkovi „specifická práva v souvislosti se zaměstnáním, která byla rozsáhlejší než práva na pobyt.“

379 Některé případy týkající se dohod jsou tyto: ESD, C-18/90 [2009] Sb. rozh. I-00199, *Office national de l'emploi proti Bahia Kziber*, 31. ledna 1991; (Smlouva o spolupráci mezi Evropským hospodářským společenstvím a Marockým královstvím, čl. 41 odst. 1 *allocation d'atteinte*, Úř. věst. 1978 L 264, s. 2-118, nahrazená Evropsko-středomořskou dohodou o přidružení mezi EU a Marokem); ESD, C-416/96 [1999] Recueil I-01209, *El Yassini proti Secretary of State for the Home Department*, 2. března 1999 (Smlouva o spolupráci mezi Evropským hospodářským společenstvím a Marockým královstvím); ESD, C-438/00 [2003] I-04135, *Deutscher Handballbund proti Kolpak*, 8. května 2003 (Slovenská republika).

380 ESD, C-416/96 [1999] Recueil ECR I-01209, *El Yassini proti Secretary of State for the Home Department*, 2. března 1999, body 64, 65, 67.

381 ESD, C-237/91 [1992] Recueil I-6781, *Kazim Kus proti Landeshauptstadt Wiesbaden*, 16. prosince 1992, body 21-23 a 29.

Příklad: Ve věci *Gattoussi*³⁸² byl Soudní dvůr požádán, aby rozhodl v podobné věci, týkající se však zákazu diskriminace stanovené v čl. 64 odst. 1 Evropsko-středomořské dohody zakládající přidružení mezi EU a Tuniskem. V tomto případě však bylo žalobci výslovně uděleno neomezené pracovní povolení. Za těchto okolností Soudní dvůr došel k závěru, že čl. 64 odst. 1 Evropsko-středomořské dohody mezi EU a Tuniskem „může mít účinky na právo pobytu tuniského státního příslušníka na území členského státu, pokud bylo tomuto příslušníku tímto členským státem řádně povoleno vykonávat na uvedeném území zaměstnání po dobu přesahující dobu platnosti jeho povolení k pobytu“. Soudní dvůr v podstatě upozornil, že dohoda o přidružení mezi EU a Tuniskem nezakazovala členskému státu omezit právo tuniského státního příslušníka, když byl původně oprávněn ke vstupu a práci. Pokud však byla tuniskému státnímu příslušníkovi udělena konkrétní práva v souvislosti s výkonem zaměstnání, která jsou širší než ta, která mu udělil v souvislosti s pobytem, odmítnutí prodloužit mu právo na pobyt muselo být odůvodněno na základě ochrany oprávněného vnitrostátního zájmu, jako je veřejný pořádek, veřejná bezpečnost nebo veřejné zdraví.

Podobně článek 80 Dohody o stabilizaci a přidružení mezi členskými státy EU a Albánií³⁸³ stanovuje, že „v souvislosti s migrací se smluvní strany dohodly na spravedlivém zacházení se státními příslušníky jiných zemí, kteří pobývají legálně na jejich území, a na podpoře politiky integrace, jejímž cílem je zajistit srovnatelnost jejich práv a povinností s právy a povinnostmi jejich občanů“.

V menším rozsahu pak článek 23 smlouvy o partnerství a spolupráci s Ruskem³⁸⁴ týkající se pracovních podmínek stanovuje, že „s výhradou zákonů, podmínek a postupů použitelných v každém členském státě Společenství a jeho členské státy zajistí, aby zacházení přiznané ruským státním příslušníkům, legálně zaměstnaným na území členského státu, bylo v porovnání s jeho vlastními státními příslušníky prosto jakékoli diskriminace z důvodu národnosti, pokud jde o pracovní podmínky, odměnu či propuštění.“

382 ESD, C-97/05 [2006] Sb. rozh. I-11917, *Mohamed Gattoussi proti Stadt Rüsselsheim*, 14. prosince 2006, bod 39.

383 Dohoda o stabilizaci a přidružení mezi Evropskými společenstvími a jejich členskými státy na jedné straně a Albánskou republikou na straně druhé (vstoupila v platnost 1. dubna 2009), Úř. věst. 2009 L107, s. 166.

384 Dohoda o partnerství a spolupráci mezi Evropskými společenstvími a jejich členskými státy na jedné straně a Ruskou federací na straně druhé (vstoupila v platnost 1. prosince 1997), Úř. věst. 1997 L327, s. 3.

Příklad: Věc *Simutenkov*³⁸⁵ se týkala ruského státního příslušníka, který působil jako profesionální fotbalista ve španělském klubu. Jeho účast v soutěžích však španělské předpisy z důvodu jeho státní příslušnosti omezovaly. Při posuzování pravidla vypracovaného sportovní federací členského státu, podle kterého mohou kluby nasadit v soutěžích do hry pouze omezený počet hráčů ze zemí, které nejsou smluvními stranami dohody o EHP, vyložil ESD ustanovení o zákazu diskriminace stanovené v článku 23. Podle Soudního dvora nebylo pravidlo v souladu s účelem čl. 23 odst. 1.

8.2.7. Žadatelé o azyl a uprchlíci

Podle článku 15 [přijímací směrnice](#) (2013/33/EU) jsou členské státy povinny poskytnout **žadatelům o azyl** přístup na trh práce, pokud rozhodnutí v prvním stupni není přijato do devíti měsíců od podání žádosti o azyl nebo do jednoho roku v případě Irska a Spojeného království, pro které stále platí článek 11 znění směrnice z roku 2003 ([2003/9/ES](#)), a nelze-li toto prodloužení připsat žadateli. O podmínkách pro udělení přístupu na trh práce musí být rozhodnuto v souladu s vnitrostátním právem, ale takové podmínky musí zajistit, aby žadatelé o azyl měli účinný přístup na trh práce. Přednost však mohou dostat státní příslušníci EHP a jiní legálně pobývající státní příslušníci třetích zemí.

Čl. 26 odst. 1 a 3 [kvalifikační směrnice](#) (2011/95/EU) uznává právo **uprchlíků a osob, kterým byla přiznána doplňková ochrana**, na přijetí zaměstnání a samostatnou výdělečnou činnost. Musí jim být přiznán stejný přístup, jako mají státní příslušníci, k řízením pro uznání kvalifikace. Kromě toho článek 28 kvalifikační směrnice stanovuje přístup k opatřením pro posouzení předchozího vzdělání v případě, že osoba nemůže předložit písemné doklady o své kvalifikaci. Tato ustanovení odrážejí články 17, 18 a 19 a čl. 22 odst. 2 Ženevské úmluvy o postavení uprchlíků. Podle směrnice jsou členské státy také povinny zaručit přístup k odborné přípravě za týchž podmínek jako mají jejich státní příslušníci.

8.2.8. Migranti v protiprávním postavení

Přístup k mnoha sociálním právům závisí na tom, zda se migrant zákonně zdržuje nebo právoplatně pobývá v hostitelském státě. EU se zavázala k omezování příjezdu a přítomnosti neoprávněných ekonomických migrantů. Klíčovým opatřením je [sankční směrnice](#) (2009/52/ES): zakazuje zaměstnávání migrantů v protiprávním postavení ze třetích zemí

385 ESD, C-265/03 [2005] I-02579, *Igor Simutenkov proti Ministerio de Educación y Cultura a Real Federación Española de Fútbol*, 12. dubna 2005, bod 41.

tím, že zaměstnavatele trestá pokutami, nebo dokonce v nejzávažnějších případech trestním stíháním. Směrnicí jsou vázány všechny členské státy EU kromě Dánska, Irska a Spojeného království. Záměrem směrnice je nabízet migrujícím pracovníkům v protiprávním postavení určitou míru ochrany před zneužíváním ze strany zaměstnavatelů.

Podle směrnice musí zaměstnavatelé před přijetím státního příslušníka třetí země zkontrolovat, zda mají povolení k pobytu, a jestliže ho nemají, musí to zaměstnavatelé oznámit příslušnému vnitrostátnímu orgánu. Na zaměstnavatele, kteří mohou prokázat, že tyto povinnosti splnili a jednali v dobré víře, se sankce nevztahují. Jelikož mnoho migrantů v protiprávním postavení pracuje v soukromých domácnostech, týká se směrnice i soukromých osob jako zaměstnavatelů.

Zaměstnavatelé, kteří neprovedou takové kontroly a u nichž je následně zjištěno, že zaměstnávají migranty v protiprávním postavení, budou muset zaplatit peněžní pokuty, včetně nákladů na vrácení nelegálně pobývajících státních příslušníků třetích zemí do jejich domovských zemí. Musí též uhradit dlužnou mzdu, daně a příspěvky na sociální zabezpečení. V nejzávažnějších případech jsou zaměstnavatelé vystaveni trestnímu stíhání, a to v případě opakovaného porušení povinnosti, nelegálního zaměstnávání dětí nebo zaměstnávání značně vysoké počtu migrantů v protiprávním postavení.

Směrnice chrání migranty tím, že od svého zaměstnavatele dostanou veškerou dlužnou odměnu, a tím, že poskytuje přístup k podpoře od třetích stran, jako jsou odbory nebo nevládní organizace. Směrnice klade zvláštní důraz na prosazování pravidel. Viz [oddíl 2.4](#) o vystavení povolení k pobytu obětem obzvláště vykořisťujících pracovních podmínek, které spolupracují se systémem spravedlnosti.

8.3. Vzdělávání

Právo na vzdělání dětí je chráněno několika mezinárodními nástroji v oblasti lidských práv a výbory dohlížejícími na Úmluvu o právech dítěte, Mezinárodní úmluvu o sociálních a hospodářských právech a Mezinárodní úmluvu o odstranění všech forem rasové diskriminace. Tyto výbory důsledně uvádějí, že požadavky těchto nástrojů ohledně zákazu diskriminace se týkají i uprchlíků, žadatelů o azyl a legálních migrantů, stejně jako migrantů v protiprávním postavení.

Podle EÚLP článek 2 protokolu č. 1 stanovuje právo na vzdělání a článek 14 a protokol č. 12 zakazuje diskriminaci na základě „národnostního původu“. Článek 2

protokolu č. 1 v zásadě zaručuje právo na základní a středoškolské vzdělání, zatímco rozdílné zacházení v souvislosti s terciárním vzděláváním lze odůvodnit snadněji.

Příklad: Věc *Timishev proti Rusku*³⁸⁶ se týkala čečenských migrantů, kteří i když teoreticky nebyli cizinci, neměli požadovanou místní registraci migrantů, na jejímž základě děti mohou chodit do školy. Podle ESLP je právo dětí na vzdělání jednou z „nejzákladnějších hodnot demokratických společností tvořících Radu Evropy“, a ESLP tak rozhodl, že Rusko porušilo článek 2 protokolu č. 1.

Příklad: Ve věci *Ponomaryovi proti Bulharsku*³⁸⁷ ESLP konstatoval, že požadavek na placení poplatků za střední školu, které se zakládaly na přistěhovaleckém statusu a státní příslušnosti žalobců, nebyl odůvodněn. ESLP uvedl, že příjezd žalobců do země a jejich následná žádost o využívání jejich veřejných služeb, včetně bezplatného školství, nebyly nelegální. I když se žalobci dostali, poněkud nedopatřením, do situace cizinců, kteří nemají povolení k trvalému pobytu, úřady neměly žádnou zásadní námitku proti jejich setrvání v Bulharsku a zjevně neměly vážný úmysl je vyhostit. Úvahy týkající se potřeby zastavit nebo zvrátit příliv migrantů v protiprávním postavení se žalobců zjevně netýkaly.

Příklad: Ve věci *Karus proti Itálii*³⁸⁸ bývalá Evropská komise pro lidská práva konstatovala, že účtování vyšších poplatků zahraničním vysokoškolským studentům neporušuje jejich právo na vzdělání, jelikož rozdílné zacházení bylo přiměřeně odůvodněno přáním italské vlády, aby pozitivní účinky terciárního vzdělávání zůstaly v italském hospodářství.

Podle ESC článek 17 upravuje právo na vzdělání a vztahují se na něj ustanovení článků 18 a 19 v souvislosti s migranty. ECSR učinil následující výklad čl. 17 odst. 2:

„Pokud jde o otázku, zda jsou děti protiprávně přítomné ve smluvním státě zahrnuté do osobního rozsahu charty ve smyslu její přílohy, Výbor se odvolává na odůvodnění, které použil ve svém rozhodnutí o skutkové podstatě stížnosti č. 47/2008 ze dne 20. října 2009 Defence for Children International (DCI) proti Nizozemsku (viz mimo jiné body 47 a 48), a má za to, že přístup ke vzdělání je zásadní pro život a vývoj každého dítěte. Odepření přístupu ke vzdělání zhorší

386 ESLP, *Timishev proti Rusku*, č. 55762/00 a 55974/00, 13. prosince 2005, bod 64.

387 ESLP, *Ponomaryovi proti Bulharsku*, č. 5335/05, 21. června 2011, body 59–63.

388 Evropská komise pro lidská práva, *Karus proti Itálii* (rozh.), č. 29043/95, 20. května 1998.

zranitelnost nelegálně přítomného dítěte. Z tohoto důvodu děti bez ohledu na svoje pobytové postavení spadají do osobního rozsahu čl. 17 § 2. Výbor se dále domnívá, že život dítěte by byl odepřením přístupu ke vzdělání negativně ovlivněn. Podle Výboru musí tudíž smluvní státy podle čl. 17 § 2 Charty zajistit, aby děti, které jsou na jejich území přítomny nelegálně, měly účinný přístup ke vzdělání jako jakékoli jiné dítě³⁸⁹.

Podle právních předpisů EU stanovuje Listina základních práv EU v článku 14, že každý má právo na vzdělání a „možnost“ bezplatné povinné školní docházky. V sekundárním právu EU mají všechny děti v EU, které jsou státními příslušníky třetích zemí, s výjimkou těch, které jsou zde jen na krátkou dobu, nárok na přístup k základnímu vzdělání. Sem jsou zahrnuti i dětské migranti v protiprávním postavení, jejichž vyhoštění bylo odloženo³⁹⁰. Pro další kategorie, jako jsou rodinní příslušníci státních příslušníků EHP, uprchlíci nebo dlouhodobě pobývající rezidenti, byla ustanovena širší oprávnění.

Za určitých podmínek mají děti občanů EHP, které jsou státními příslušníky třetích zemí, právo setrvat po dobu, kdy pokračují ve svém vzdělávání nebo než jej dokončí, a to i poté, co občan EHP zemřel nebo se přestěhoval (čl. 12 odst. 3 **směrnice o volném pohybu**). Tyto děti mají též právo na to, aby je doprovázel rodič, v jehož péči jsou (čl. 12 odst. 3).³⁹¹ Kromě toho dětem pracovníků z EHP, kteří jsou nebo byli zaměstnáni v jiném členském státě, než je jejich stát, plynou výhody z ustanovení v článku 10 **nařízení (EU) č. 492/2011 (původní nařízení (EHS) č. 1612/68)**, které stále platí nezávisle na ustanoveních směrnice o volném pohybu.³⁹²

Čl. 22 odst. 1 Úmluvy o uprchlících a *acquis* EU v oblasti azylu stanovují právo dětí žádajících o azyl na vzdělání a stanovují je rovněž pro osoby, kterým byl přiznán status uprchlíka nebo doplňková ochrana.³⁹³

389 ECSR, Závěry 2011, všeobecný úvod, leden 2012.

390 Směrnice 2008/115/ES, Úř. věst. L 348/98, čl. 14 odst. 1.

391 Viz čl. 12 odst. 3 **směrnice o volném pohybu** 2004/38/ES, Úř. věst. L 158/77, která se opírá o judikaturu ESD týkající se článku 12 nařízení (EHS) č. 1612/68 Úř. věst. 1968 L 257/2 (dnešní článek 10 nařízení (EU) č. 492/2011, Úř. věst. L 141/1, 5. dubna 2011) a obzvláště o ESD, spojené věci C-389/87 a 390/87 [1989] Recueil I-00723, *G. B. C. Echternach a A. Moritz proti Minister van Onderwijs en Wetenschappen*, 15. března 1989, a o ESD, C-413/99 [2002] Recueil I-07091, *Baumbast a R proti Secretary of State for the Home Department*, 17. září 2002.

392 ESD, C-480/08, [2010] Sb. rozh. I-01107, *Maria Teixeira proti London Borough of Lambeth a Secretary of State for the Home Department*.

393 Informace o žadatelích o azyl viz přijímací směrnice, 2013/33/EU, Úř. věst. 2013 L 180/96, článek 14; informace o uprchlících a držitelích statusu doplňkové ochrany viz kvalifikační směrnice 2011/95/EU, Úř. věst. 2011 L 337/9, článek 27.

Státní příslušníci třetích zemí, kteří jsou podle [směrnice o dlouhodobě pobývajících rezidentech](#) (viz [oddíl 2.7](#)) uznáváni jako dlouhodobě pobývající rezidenti, požívají rovné zacházení jako občané členských států EU, pokud jde o přístup k všeobecnému a odbornému vzdělávání, stipendiím, stejně jako k uznávání kvalifikací (článek 11). Mají též právo přestěhovat se za účelem všeobecného a odborného vzdělávání do jiných členských států EU.

8.4. Bydlení

Právo na odpovídající bydlení je součástí práva každé osoby na odpovídající životní úroveň stanoveného v článku 11 Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech.

Podle EÚLP neexistuje právo na získání domova, existuje pouze právo na respektování stávajícího domova.³⁹⁴ Imigrační kontroly, které omezují přístup osob k vlastnímu domovu, byly podstatou několika věcí projednávaných u ESLP.

Příklad: Ve věci *Gillow proti Spojenému království*³⁹⁵ ESLP zjistil porušení článku 8, když britskému páru, který pracoval mnoho let v zahraničí, nebylo uděleno povolení k pobytu, díky němuž by se býval mohl vrátit do domu, který vlastnil v Guernsey a který postavil před dvaceti lety.

Ačkoli neexistuje právo na domov jako takové, ESLP posuzuje neposkytnutí přístřeší členskými státy v případech, když to od nich vyžaduje zákon, a v extrémních situacích ESLP shledal odepření tak závažným, že představuje porušení článku 3 ESLP o zákazu nelidského a ponižujícího zacházení.

Příklad: Ve věci *M.S.S. proti Belgii a Řecku*³⁹⁶ konstatoval ESLP, že Řecko neposkytlo žadateli o azyl odpovídající zaopatření podle právních předpisů EU, což mělo za následek uvržení žadatele do stavu chudoby, dosahujícího prahové hodnoty pro to, aby bylo možné konstatovat porušení článku 3 EÚLP.

394 ESLP, *Chapman proti Spojenému království* [velký senát], č. 27238/95, 18. ledna 2001.

395 ESLP, *Gillow proti Spojenému království*, č. 9063/80, 24. listopadu 1986, body 55–58.

396 ESLP, *M.S.S. proti Belgii a Řecku* [velký senát], č. 30696/09, 21. ledna 2011.

ESLP byl opatrný, aby nezasáhl do práva členských států stanovovat podmínky přijímání, včetně situace, kdy jsou nově přichozí migranti vyloučeni z pomoci v podobě sociálního bydlení.

Příklad: *Věc Bah proti Spojenému království*³⁹⁷ se týkala odmítnutí považovat matku a jejího čtrnáctiletého syna za osoby „přednostně potřebující“ bydlení, protože syn byl přijat ze zahraničí za účelem sloučení rodiny teprve nedávno a byl povinen plnit podmínku v oblasti přistěhovalectví, že nebude využívat veřejné finance. Žalobkyně tvrdila, že následné odepření přednostního přístupu k bydlení bylo diskriminující. ESLP žalobu zamítl. V odepření tvrzení o přednostní potřebě výhradně na základě přítomnosti syna žalobkyně, jehož vstup do Spojeného království byl výslovně podmíněn nečerpáním veřejných financí, neshledal nic svévolného. Tím, že žalobkyně přivedla svého syna do Spojeného království, i když si byla plně vědoma jeho vstupních podmínek, přijala tuto podmínku a prakticky souhlasila s tím, že pro jeho podporu nebude využívat veřejné finance. Příslušné právní předpisy v této věci sledovaly oprávněný cíl, konkrétně spravedlivé rozdělování omezených zdrojů mezi různé kategorie žadatelů. Je důležité poznamenat, že žalobci ve věci *Bah* nebyli ponecháni v nouzi a měli k dispozici alternativní bydlení.

Je zapotřebí poznamenat, že v některých výjimečných případech ESLP nařídil podle pravidla 39 předběžná opatření s cílem zajistit, aby bylo rodinám žádajícím o azyl poskytnuto přístřeší v době, kdy ESLP projednával jejich věci (viz též [oddíl 2.4](#))³⁹⁸.

Podle ESC čl. 19 odst. 4 písm. c) stanovuje, že státy musí migrujícím pracovníkům zajistit vhodné ubytování, ale toto právo je omezeno na ty, kteří se pohybují mezi státy, které jsou smluvními stranami ESC.

Právo na bydlení (článek 31 ESC) je úzce spjato s řadou dalších práv dle přepracované ESC: článek 11 o právu na zdraví, článek 13 o právu na sociální a lékařskou pomoc, článek 16 o právu na náležitou sociální, právní a ekonomickou ochranu rodiny, článek 17 o právu dětí a mladých osob na sociální, právní a ekonomickou ochranu a článek 30 o právu na ochranu před chudobou a sociálním vyloučením, které lze posuzovat samostatně nebo ve spojení s článkem E o zákazu diskriminace.

397 ESLP, *Bah proti Spojenému království*, č. 56328/07, 27. září 2011.

398 ESLP, *Afiř proti Nizozemsku* (rozh.), č. 60915/09, 24. května 2011; ESLP, *Abdihah Abdulwahidi proti Nizozemsku* (rozh.), č. 21741/07, 12. listopadu 2013.

Příklad: Ve věci *COHRE proti Chorvatsku* ECSR zdůraznil, že „smluvní státy musí obzvláště dbát na dopad, jaký budou mít jejich volby pro skupiny se zvýšenou zranitelností.“³⁹⁹

Příklad: Ve věci *COHRE proti Francii* ECSR rozhodl, že vystěhování Romů z jejich příbytků a jejich vyhoštění z Francie představovalo porušení článku E ve spojení s čl. 19 odst. 8.⁴⁰⁰ Podobně ve věci *COHRE proti Itálii* ECSR konstatoval, že zacházení s Romy ze strany Itálie bylo v rozporu s článkem E ve spojení s jinými články ESC.⁴⁰¹

Ačkoli příloha k ESC omezuje její uplatňování na legálně pobývajícím státním příslušníkům smluvních států, použil ECSR rovněž specifická ustanovení přepracované ESC na děti v protiprávním postavení a zdůraznil, že ESC musí být vykládána s ohledem na mezinárodní právo v oblasti lidských práv.

Příklad: Ve věci *Defence for Children International (DCI) proti Nizozemsku*⁴⁰² nizozemské právní předpisy údajně odpiraly dětem, které v Nizozemsku pobývají nelegálně, právo na bydlení, a tím další práva ESC. ECSR rozhodl, že ESC nelze vykládat ve vakuu. ESC by měla být v maximální možné míře vykládána v souladu s jinými předpisy mezinárodního práva, jehož je součástí, včetně těchto, které se týkají poskytnutí vhodného přístřeší potřebné osobě, bez ohledu na to, zda je na území členského státu legálně. Podle čl. 31 odst. 2 musí členské státy, které jsou smluvními stranami ESC, přijmout opatření pro předcházení bezdomovectví. V této souvislosti musí členský stát poskytnout přístřeší, dokud jsou děti v jeho jurisdikci, a to bez ohledu na jejich pobytové postavení. Kromě toho by vystěhování protiprávně přítomných osob z přístřeší mělo být zakázáno, jelikož by dotčené osoby, především děti, uvrhlo do situace extrémní bezmoci, což je v rozporu s respektováním lidské důstojnosti. ECSR také zjistil porušení čl. 17 odst. 1 písm. c), které chrání odloučené děti.

Podle právních předpisů EU článek 1 Listiny základních práv EU stanovuje právo na důstojnost a článek 34 stanovuje právo na sociální pomoc v souvislosti s bydlením. Příslušná ustanovení týkající se bydlení lze rovněž najít v sekundárním právu EU o státních příslušnících třetích zemí, kteří jsou rodinnými příslušníky občanů zemí EHP a

399 ECSR, *COHRE proti Chorvatsku*, stížnost č. 52/2008, rozhodnutí ve věci samé, 22. června 2010.

400 ECSR, *COHRE proti Francii*, stížnost č. 63/2010, rozhodnutí ve věci samé, 28. června 2011.

401 ECSR, *COHRE proti Itálii*, stížnost č. 58/2009, rozhodnutí ve věci samé, 25. června 2010.

402 ECSR, *Defence for Children International (DCI) proti Nizozemsku*, stížnost č. 47/2008, rozhodnutí ve věci samé, 20. října 2009.

Švýcarska, o dlouhodobě pobývajících rezidentech, osobách potřebujících mezinárodní ochranu a obětech obchodování s lidmi. U dalších kategorií státních příslušníků třetích zemí se právní předpisy EU snaží zajistit, aby nepředstavovali břemeno pro systémy sociální pomoci členských států. Z tohoto důvodu musí výzkumní pracovníci (směrnice o vědeckém výzkumu, čl. 6 odst. 2 písm. b)) a studenti (směrnice o studentech, čl. 7 odst. 1 písm. b)) předtím, než je jim povolen vstup do EU, předložit důkaz, že jsou kryty jejich potřeby v oblasti bydlení. Členské státy mohou stanovit podobné požadavky pro rodinné příslušníky osob usilujících o sloučení rodiny, které jsou státními příslušníky třetích zemí (čl. 7 odst. 1 písm. a) směrnice o sloučení rodiny).

Příklad: Ve věci *Kamberaj*⁴⁰³ SDEU konstatoval, že vnitrostátní právo zacházející se státními příslušníky třetích zemí odlišně od občanů EU, pokud jde o příspěvky na bydlení, porušilo čl. 11 odst. 1 písm. d) směrnice o dlouhodobě pobývajících rezidentech. Soudní dvůr konkrétně uvedl, že podle čl. 11 odst. 4 členské státy mohou omezit sociální pomoc a ochranu, avšak s tím, že seznam minimálních základních příspěvků obsažených ve 13. bodě odůvodnění není vyčerpávající. SDEU rozšířil základní příspěvky i na příspěvky na bydlení. Při tom připomněl článek 34 Lis-tiny základních práv EU, který v zájmu boje proti sociálnímu vyloučení a chudobě „uznává a respektuje právo na sociální pomoc a pomoc v oblasti bydlení, jejichž cílem je zajistit důstojnou existenci pro všechny, kdo nemají dostatečné prostředky“.

Podle článku 24 směrnice o volném pohybu musí mít státní příslušníci třetích zemí, kteří jsou rodinnými příslušníky občanů zemí EHP, stejný přístup k sociálním a daňovým výhodám jako státní příslušníci. Na rodinné příslušníky občanů zemí EHP a Švýcarska se nemohou vztahovat omezení práva na přístup k bydlení, včetně sociálně podporovaného bydlení⁴⁰⁴. To se netýká státních příslušníků třetích zemí, kteří jsou rodinnými příslušníky občanů zemí EHP, kteří neuplatnili práva volného pohybu, jelikož jejich situace není upravena právem EU; pro ně platí pravidla zavedená vnitrostátním právem. Ekonomicky neaktivní státní příslušníci zemí EHP a jejich rodinní příslušníci, kteří musí ukázat, že jsou ekonomicky soběstační, nemusí být způsobilí k finanční pomoci pro jejich potřeby v oblasti bydlení (čl. 7 odst. 1 písm. b) směrnice o volném pohybu).

403 SDEU, C-571/10, [2012] Sb. rozh. 00000, *Servet Kamberaj proti Istituto per l'Edilizia sociale della Provincia autonoma di Bolzano (IPES) a další*, 24. dubna 2012.

404 Dohoda mezi Evropským společenstvím a jeho členskými státy na jedné straně a Švýcarskou konfederací, na straně druhé o volném pohybu osob, podepsaná v Lucemburku dne 21. června 1999, vstoupila v platnost dne 1. června 2002, Úř. věst. 2002 L 114/6.

Dlouhodobě pobývajících rezidenti mají nárok na rovné zacházení jako státní příslušníci dané země, pokud jde o postupy získání bydlení (čl. 11 odst. 1 písm. f) [směrnice o dlouhodobě pobývajících rezidentech](#)). Oběti obchodování s lidmi mají nárok na zvláštní opatření na pomoc a podporu, která zahrnují „alespoň takovou životní úroveň, která obětem zajistí existenci prostřednictvím takových opatření, jako je poskytování vhodného a bezpečného ubytování“ (čl. 11 odst. 5 [směrnice o obchodování s lidmi](#)).

Podle [přijímací směrnice](#) (2013/33/EU), mají žadatelé o azyl právo na podporu, jakmile podají žádost o mezinárodní ochranu. Podle článku 17 směrnice členské státy zajistí, aby materiální podmínky přijetí umožňovaly odpovídající životní úroveň osob žádajících o mezinárodní ochranu, která jim zaručí živobytí a ochranu jejich tělesného a duševního zdraví. Podle článku 18 musí státy přijmout opatření k předcházení násilí a sexuálně motivovanému násilí v nabízených ubytovacích zařízeních. Povinnost poskytovat podporu se týká i osob, jejichž situace je zpracovávána podle [dublinkého nařízení](#) (nařízení (EU) č. 604/2013).

Příklad: Ve věci *CIMADE*⁴⁰⁵ objasnil SDEU, jak uplatňovat [přijímací směrnici](#) v případě žádostí o přemístění podle [dublinkého nařízení](#). Podle SDEU je členský stát usilující o přemístění žadatele o azyl podle dublinkého nařízení odpovědný, i finančně, za zajištění toho, že žadatel o azyl bude mít plný prospěch z [přijímací směrnice](#), dokud nebude žadatel fyzicky přemístěn. Cílem směrnice je zajistit plné respektování lidské důstojnosti a podpořit uplatňování článků 1 a 18 Listiny základních práv EU. Z tohoto důvodu musí být minimální podmínky přijímání přiznávány i žadatelům o azyl, kteří čekají na rozhodnutí podle dublinkého nařízení.

Podle článku 32 [kvalifikační směrnice](#) (pro Irsko a Spojené království článek 31 ve znění [2004/83/ES](#) téže směrnice) jsou členské státy povinny zajistit, aby měly osoby požívající statusu uprchlíka nebo doplňkové ochrany přístup k bydlení za stejných podmínek jako ostatní státní příslušníci třetích zemí oprávněně pobývajících na jejich územích.

405 SDEU, C-179/11 [2012], *Cimade a Groupe d'information et de soutien des immigrés (GISTI) proti Ministre de l'Intérieur, de l'Outre-mer, des Collectivités territoriales et de l'Immigration*, 27. září 2012; SDEU, spojené věci C-411/10 a C-493/10, *N. S. proti Secretary of State for the Home Department a M. E. a další proti Refugee Applications Commissioner a Minister for Justice, Equality and Law Reform*, 21. prosince 2011.

8.5. Zdravotní péče

Podle EÚLP neexistuje výslovné právo na zdravotní péči, ačkoli je to patrně aspekt „morální a fyzické integrity“, který může spadat do oblasti působnosti článku 8 zaručujícího právo na respektování soukromého života⁴⁰⁶. EÚLP také nezaručuje právo na žádnou konkrétní úroveň lékařské služby ani právo na přístup k lékařskému ošetření.⁴⁰⁷ Za určitých okolností lze však uplatnit odpovědnost členského státu podle EÚLP, pokud se ukáže, že orgány členského státu ohrozily život osoby prostřednictvím jednání nebo opomenutí, které dané osobě odpírají zdravotní péči, jež jinak byla zpřístupněna široké veřejnosti.⁴⁰⁸ V souvislosti s migrací vyvstaly v rámci EÚLP otázky ohledně zdravotní péče především v kontextu potřeb zdravotní péče vyvolaných jako obrana před vyhoštěním. V extrémních případech může být uplatněn článek 3 EÚLP (viz kapitola 3).

Podle ESC článek 13 ESC stanovuje právo na lékařskou pomoc.⁴⁰⁹ ECSR se domnívá, že toto právo lze vztáhnout na migranty v protiprávním postavení.

Příklad: Ve věci *International Federation of Human Rights Leagues (FIDH) proti Francii*,⁴¹⁰ federace FIDH tvrdila, že Francie porušila právo na lékařskou pomoc (článek 13 přepracované ESC) ukončením osvobození od poplatku za lékařské a nemocniční ošetření pro migranty v protiprávním postavení a migranty s velmi nízkými příjmy. Stěžovatel dále tvrdil, že právo dětí na ochranu (článek 17) bylo porušeno legislativní reformou z roku 2002, která omezila přístup k lékařským službám pro protiprávně migrující děti. Práva ESC se mohou v zásadě rozšířit na cizince, kteří jsou státními příslušníky jiných smluvních členských států ESC, kteří v daném státě pobývají nebo pracují oprávněně. ECSR však zdůraznil, že ESC musí být vykládána účelně v souladu se zásadami lidské důstojnosti osoby, a že jakákoli omezení by měla být tudíž chápána úzce. Rozhodl, že jakýkoli právní předpis nebo praxe, která popírá nárok cizích státních příslušníků na lékařskou pomoc po dobu jejich pobytu na území smluvního státu, i když na něm jsou protiprávně, je v rozporu s ESC, ačkoli ne všechna práva ESC lze rozšířit na migranty v protiprávním postavení. ECSR

406 ESLP, *Bensaid proti Spojenému království*, č. 44599/98, 6. února 2001.

407 ESLP, *Wasilewski proti Polsku* (rozh.), č. 32734/96, 20. dubna 1999.

408 ESLP, *Powell proti Spojenému království* (rozh.), č. 45305/99, 4. května 2000.

409 Rovněž viz Evropská úmluva o sociální a lékařské pomoci, která podobně stanovuje vzájemné poskytování sociální a lékařské pomoci státním příslušníkům států, které jsou jejími smluvními stranami, na území ostatních smluvních států. Tato úmluva Rady Evropy má pouze osmnáct smluvních stran, z nichž všechny kromě Turecka jsou také součástí EU, připravena k podpisu 11. prosince 1953, vstoupila v platnost 1. července 1954, ETS č. 014.

410 ECSR, *International Federation of Human Rights Leagues (FIDH) proti Francii*, stížnost č. 14/2003, rozhodnutí ve věci samé, 8. září 2004.

konstatoval většinou hlasů 9:4, že nedošlo k porušení článku 13 práva na lékařskou pomoc, jelikož dospělí migranti v protiprávním postavení mají přístup k některým formám lékařské pomoci po třech měsících pobytu a všichni cizí státní příslušníci mohou být kdykoli ošetřeni v „naléhavých situacích a v situacích ohrožujících život“. Ačkoli dotčené děti měly ke zdravotní péči podobný přístup jako dospělí, ECSR odhalil porušení článku 17 o právu dětí na ochranu, protože článek byl širší než článek 13 o právu na lékařskou pomoc. Toto rozhodnutí odpovídá přístupu, který byl zvolen později v souvislosti s dětmi ve věci *Defence for Children International (DCI) proti Nizozemsku* (viz oddíl 8.4).

Podle právních předpisů EU nezahrnuje Listina základních práv EU právo na zdraví, ale uznává související práva, jako je ochrana lidské důstojnosti (článek 1) a právo na nedotknutelnost lidské osobnosti (článek 3). Listina také obsahuje právo na zdravotní péči v článku 35, který uvádí, že „[k]aždý má právo na přístup k preventivní zdravotní péči a na obdržení lékařské péče za podmínek stanovených vnitrostátními právními předpisy a zvyklostmi.“ Uplatňování Listiny se omezuje na ty záležitosti, které spadají do oblasti působnosti právních předpisů EU. Listina nerozlišuje na základě státní příslušnosti; určuje však, že na právo na zdravotní péči se vztahují vnitrostátní právní předpisy a zvyklosti.

Sekundární právní předpisy EU regulují přístup ke zdravotní péči pro celou škálu kategorií státních příslušníků třetích zemí a před přiznáním konkrétního statusu nebo přijetí na území členského státu požadují, aby někteří z nich měli zdravotní pojištění. Budou stručně zmíněny nejběžnější kategorie státních příslušníků třetích zemí.

Bez ohledu na svou státní příslušnost mají pracující nebo samostatně výdělečně činní rodinní příslušníci občanů EHP a Švýcarska, kteří využili práv volného pohybu, nárok na rovné zacházení jako státní příslušníci (článek 24 [směrnice o volném pohybu](#) pro státní příslušníky EU).⁴¹¹ Ti, kteří se chtějí usadit v jiném členském státě na základě toho, že jsou ekonomicky soběstační, musí doložit, že mají zdravotní pojištění, pomocí kterého budou kryt veškerá rizika pro sebe i své rodinné příslušníky (čl. 7 odst. 1 písm. b)).

Bez ohledu na to, zda se jedná o státního příslušníka EHP nebo státního příslušníka třetí země, má jakákoli osoba, která spadá do vnitrostátního zdravotního systému ve svém

411 [Dohoda o Evropském hospodářském prostoru](#), 2. května 1992, část III, volný pohyb osob, služeb a kapitálu; [Dohoda mezi Evropským společenstvím a jeho členskými státy na jedné straně a Švýcarskou konfederací](#), na straně druhé, o volném pohybu osob, podepsaná v Lucemburku dne 21. června 1999, vstoupila v platnost 1. června 2002, Úř. věst. 2002 L 114/6.

státě pobytu EHP, během své návštěvy jiných členských států EHP a Švýcarska⁴¹² nárok na nezbytné ošetření.⁴¹³ Na cesty do jiného členského státu za účelem lékařského ošetření ve státním zdravotnictví se vztahují komplexní pravidla.⁴¹⁴

V souladu se **směrnicí o slučování rodin** může být osoba usilující o sloučení rodiny požádána, aby prokázala, že má především „zdravotní pojištění pro sebe a své rodinné příslušníky, pokud jde o všechna rizika běžně krytá státním příslušníkem daného členského státu“, stejně jako „stálé a pravidelné finanční příjmy, které jsou dostatečné pro obživu jeho a jeho rodinných příslušníků, aniž by využíval systému sociální pomoci daného členského státu“ (čl. 7 odst. 1 písm. b) a c)).

Podobně jsou státní příslušníci třetích zemí a jejich rodinní příslušníci požádáni před přiznáním statusu dlouhodobě pobývajícího rezidenta, aby prokázali, že mají zdravotní pojištění, které kryje všechna rizika běžně krytá státním příslušníkem dotyčného členského státu (čl. 5 odst. 1 písm. b) **směrnice o dlouhodobě pobývajících rezidentech**). Musí též prokázat, že mají stálé a pravidelné příjmy, které jsou dostatečné k zajištění jejich obživy a obživy jejich rodinných příslušníků, aniž by využívali systému sociální podpory dotčeného členského státu (čl. 5 odst. 1 písm. a)). Osoby, jimž byl přiznán status dlouhodobě pobývajícího rezidenta, mají nárok na rovné zacházení jako státním příslušníkem hostitelského členského státu v těchto oblastech: „sociální zabezpečení, sociální podpora a sociální ochrana podle vnitrostátních právních předpisů“ (čl. 11 odst. 1 písm. d)). 13. bod odůvodnění této směrnice uvádí, že v oblasti sociální podpory „je třeba možnost omezení dávek pro dlouhodobě pobývající rezidenty na dávky základní chápat v tom smyslu, že tento pojem zahrnuje alespoň podporu ve formě životního minima, podporu v případě nemoci, těhotenství, rodičovskou podporu a podporu v rámci dlouhodobé péče. Způsob poskytování uvedených dávek by měl být stanoven vnitrostátními právními předpisy.“

412 Rozhodnutí 2012/195/EU, které přijal Společný výbor zřízený v souladu s *Dohodou mezi Evropským společenstvím a jeho členskými státy na jedné straně a Švýcarskou konfederací, na straně druhé o volném pohybu osob ze dne 31. března 2012, kterým se nahrazuje příloha II dohody o koordinaci systémů sociálního zabezpečení*, Úř. věst. 2012 L 103/51.

413 *Nařízení (ES) č. 883/2004*, 29. dubna 2004, Úř. věst. 2004 L 166/1, čl. 19 odst. 1; SDEU, C-211/08 [2010] Sb. rozh. I-05267, *Evropská komise proti Španělskému království*, 15. června 2010, body 58 a 61.

414 Viz čl. 22 odst. 1 písm. c) *nařízení (EHS) č. 1408/71*, v souvislosti s ESD, C-368/98 [2001] Recueil I-05363, *Abdon Vanbraekel a další proti Alliance nationale des mutualités chrétiennes (ANMC)*, 12. července 2011 a ESD, C-372/04 [2010] Sb. rozh. I-04325, *The Queen, na žádost Yvonne Watts proti Bedford Primary Care Trust a Secretary of State for Health*, 16. května 2006.

Podle článku 19 [přijímací směrnice](#) (2013/33/EU) mají žadatelé o azyl nárok na potřebnou zdravotní péči, která musí zahrnovat přinejmenším nutnou a neodkladnou péči v případě onemocnění, stejně jako potřebnou pomoc pro ty, kteří mají zvláštní potřeby. [Návratová směrnice](#) (2008/115/ES) podobně uvádí, že "[z]vláštní pozornost se věnuje postavení zranitelných osob. Poskytuje se neodkladná zdravotní péče a základní léčba" těm, jejichž vyhoštění bylo přerušeno, nebo těm, kteří dostali čas na dobrovolné vycestování."

Uprchlíci a osoby požívající doplňkovou ochranu mají nárok na rovný přístup ke zdravotní péči jako státní příslušníci členského státu podle článku 30 [kvalifikační směrnice](#). Existují též speciální opatření pro osoby se zvláštními potřebami. Opatření na pomoc a podporu, které mají být poskytnuty obětem obchodování s lidmi, zahrnují potřebné lékařské ošetření, včetně psychologické pomoci, poradenství a informace (čl. 11 odst. 5 [směrnice o obchodování s lidmi](#)).

8.6. Sociální zabezpečení a sociální pomoc

Sociální zabezpečení a sociální pomoc označují dávky, které jsou buď založeny na příspěvcích do vnitrostátního systému sociálního zabezpečení v minulosti, jako např. starobní důchody, nebo které stát poskytuje potřebným osobám, např. osobám se zdravotním postižením. Patří sem celá škála dávek, které jsou obvykle finančního rázu.

Podle EÚLP neexistuje žádné výslovné právo na sociální zabezpečení nebo sociální pomoc.

Příklad: Ve věci *Wasilewski proti Polsku*⁴¹⁵ ESLP konstatoval, že „[p]okud se stížnosti žalobce týkají jeho složité finanční situace, ESLP připomíná, že ani článek 2, ani žádné jiné ustanovení Úmluvy nelze vykládat tak, že přiznává osobě právo na určitou životní úroveň nebo právo získat finanční pomoc od státu“.

Za určitých okolností může v oblasti sociálního zabezpečení a sociální pomoci, bez ohledu na to, zda dotčená osoba finančně přispívala do dotčeného systému, vzniknout otázka diskriminace. ESLP byl kritický ke státům, které odmítly poskytnout dávky

415 ESLP, *Wasilewski proti Polsku* (rozh.), č. 32734/96, 20. dubna 1999.

osobám s oprávněným pobytem na diskriminujícím základě toho, že nespĺňují požadavek státní příslušnosti.⁴¹⁶

Příklady: Věc *Gaygusuz proti Rakousku*⁴¹⁷ se týkala odepření dávek v nezaměstnanosti tureckému občanovi na základě toho, že nemá rakouskou státní příslušnost. Věc *Koua Poirrez proti Francii*⁴¹⁸ se týkala odepření dávek pro osoby se zdravotním postižením pro migranta s oprávněním k pobytu, protože nebyl ani Francouz, ani státní příslušník země s reciproční dohodou s Francií. V obou případech ESLP konstatoval, že žalobci byli diskriminováni, což bylo v rozporu s článkem 14 EÚLP posuzovaným ve spojení s článkem 1 protokolu č. 1 o právu na pokojné užívání majetku.

Příklad: Věc *Andrejeva proti Lotyšsku*⁴¹⁹ souvisela s příspěvkovými dávkami. Žalobkyně pracovala většinu svého života na území Lotyšska, když bylo součástí Sovětského svazu. Byla jí odepřena část jejího důchodu, protože pracovala mimo území Lotyšska a nebyla lotyšskou občankou. ESLP nemohl akceptovat argument vlády, že pro získání plné výše nárokovaného důchodu by stačilo, kdyby se stala naturalizovanou lotyšskou občankou. Zákaz diskriminace zakotvený v článku 14 EÚLP byl smysluplný pouze tehdy, kdy v každém konkrétním případě je osobní situace žalobkyně brána taková, jaká je, a bez úprav, je-li posuzována v souvislosti s kritérii, která jsou vyjmenována v uvedeném ustanovení. Pokud by byl zvolen jiný postup, při němž by byla tvrzení oběti zamítnuta na základě toho, že se mohla diskriminace vyvarovat změnou jednoho z dotčených faktorů, například získáním státní příslušnosti, ztratil by článek 14 své opodstatnění. ESLP zjistil porušení článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 1 protokolu č. 1.

V těchto případech se žalobci ve všech dalších ohledech podobali vlastnímu státnímu příslušníkovi státu; ani jeden z nich nebyl ve složité situaci přistěhovalce ani se na něho nevztahovala omezení pro využití veřejných financí.

Příklad: Věc *Weller proti Maďarsku*⁴²⁰ se týkala maďarského otce a rumunské matky. V době žaloby, což bylo před vstupem Rumunska do EU, měla matka povo-

416 ESLP, *Luczak proti Polsku*, č. 77782/01, 27. listopadu 2007; ESLP, *Fawsie proti Řecku*, č. 40080/07, 28. října 2010.

417 ESLP, *Gaygusuz proti Rakousku*, č. 17371/90, 16. září 1996, body 46–50.

418 ESLP, *Koua Poirrez proti Francii*, č. 40892/98, 30. září 2003, bod 41.

419 ESLP, *Andrejeva proti Lotyšsku* [velký senát], č. 55707/00, 18. února 2009, bod. 91.

420 ESLP, *Weller proti Maďarsku*, č. 44399/05, 31. března 2009, body 36–39.

lení k pobytu, nikoli však povolení usadit se v Maďarsku. Podle maďarského práva mohly o příspěvek v mateřství žádat pouze matky s maďarským občanstvím nebo povolením usadit se. Žalobce si stěžoval, že s muži, kteří mají zahraniční manželku, je zacházeno méně příznivě při požívání dávky než s muži, kteří mají maďarskou manželku. Podle Soudního dvora byl porušen článek 8 EÚLP posuzovaný společně s článkem 14.

Podle ESC existuje právo na sociální zabezpečení (článek 12), právo na sociální a lékařskou pomoc (článek 13) a právo na prospěch ze sociálních služeb (článek 14). Kromě toho jsou zde specifická ustanovení pro osoby se zdravotním postižením (článek 15), děti a mladistvé (článek 17) a seniory (článek 23). Článek 30 obsahuje právo na ochranu před chudobou a sociálním vyloučením. Pokud jde o sociální pomoc, článek 13 ESC je použitelný na migranty v protiprávním postavení.

Podle právních předpisů EU je zapotřebí rozlišovat mezi dvěma situacemi týkajícími se státních příslušníků třetích zemí. Zprv existuje systém koordinace dávek mezi členskými státy pro státní příslušníky třetích zemí pohybující se v EU. Zadruhé jsou specifické kategorie státních příslušníků třetích zemí oprávněny podle sekundárního právních předpisů EU pobírat určité dávky bez ohledu na to, zda se v rámci EU pohybovaly.

a) Koordinace dávek v EU

Státní příslušníci třetích zemí, kteří jsou rodinnými příslušníky občanů EHP a kteří se přestěhovali do některého členského státu EU, mají podle článku 24 **směrnice o volném pohybu** (a občané třetích zemí podle dohody mezi EU a EHP) nárok na stejné sociální a daňové výhody jako vlastní státní příslušníci hostitelského členského státu. Podle čl. 14 odst. 1 téže směrnice však ti, kdo uplatňují práva volného pohybu, aniž pracují, se nesmí stát nepřiměřenou zátěží pro systém sociální pomoci hostitelského členského státu. Léty byl vytvořen komplexní soubor právních předpisů, který koordinuje sociální zabezpečení a sociální pomoc pro osoby uplatňující práva volného pohybu. Ten byl kodifikován v **nařízení (ES) č. 883/2004** (ve znění pozdějších předpisů)⁴²¹ se základní zásadou, že celounijní systém je systémem koordinace, a nikoli systémem harmonizace.⁴²² Má minimalizovat negativní účinky migrace mezi členskými státy tím, že zjednodušuje

421 Nařízení bylo změněno nařízením (ES) č. 988/2009, Úř. věst. 2009 L 284/ 43, nařízením (EU) č. 1231/2010, Úř. věst. 2010 L 344/1 a naposledy v roce 2012 nařízením (EU) č. 465/2012, Úř. věst. 2012 L 149/4.

422 ESD, C-21/87 [1988] Recueil I-03715, *Borowitz proti Bundesversicherungsanstalt für Angestellte*, 5. července 1988, bod 23; ESD, C-331/06 [2008] Sb. rozh. I-01957, *Chuck proti Raad van Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank*, 3. dubna 2008, bod 27.

správní postupy a zajišťuje rovné zacházení mezi těmi osobami, které se pohybují mezi členskými státy, a státními příslušníky členského státu. Některá oprávnění jsou exportovatelná, jiná nikoli. Nařízení č. 987/09 (ve znění nařízení (EU) č. 465/2012) stanovuje postupy potřebné k provedení nařízení (ES) č. 883/2004.

Zaměstnaní státní příslušníci třetích zemí, kteří se pohybují mezi členskými státy EU, stejně jako jejich rodinní příslušníci a dědici mají nárok na prospěch plynoucí z přeshraničních právních předpisů o akumulaci a koordinaci dávek sociálního zabezpečení (nařízení (ES) č. 859/2003 a (EU) č. 1231/2010). Podmínkou je, aby zaměstnaní státní příslušníci třetích zemí pobývali na území členského státu oprávněně a neměli vazby pouze na třetí zemi a jediný členský stát. Tato nařízení nezahrnují zaměstnané státní příslušníky třetích zemí, kteří mají vazby pouze na třetí zemi a jeden členský stát.

b) Nároky některých kategorií státních příslušníků třetích zemí

Žadatelé o azyl nemají podle [přijímací směrnice](#) (2013/33/EU) specifické právo na přístup k sociální pomoci. Článek 17 však stanovuje obecná pravidla o dostupnosti materiálních podmínek přijetí a čl. 17 odst. 5 (který se nepoužívá v případě Irska a Spojeného království) ukazuje, jak se má určit výše peněžitých dávek nebo poukazek.

Příklad: Dne 18. července 2012 německý Spolkový ústavní soud (*Bundesverfassungsgericht*) rozhodl, že Německo musí zvýšit podporu poskytovanou žadatelům o azyl, která nebyla zvýšena 19 let a která nepokrývala minimum požadované pro zajištění důstojné existence podle článku 1 německé ústavy.⁴²³

Podle článku 29 přepracované [kvalifikační směrnice](#) má členský stát zajistit, aby uprchlíkům a osobám požívajícím mezinárodní ochrany byla poskytována „nezbytná sociální péče“, jaká je poskytována státním příslušníkům hostitelského členského státu. V případě držitelů statusu doplňkové ochrany to však může být omezeno na „základní dávky“. Čl. 23 odst. 2 rozšiřuje dávky na rodinné příslušníky osob požívajících mezinárodní ochrany. Podle čl. 11 odst. 7 [směrnice o obchodování s lidmi](#) musí členské státy poskytovat pomoc obětem se zvláštními potřebami a specifické požadavky jsou stanoveny pro dětské oběti obchodování s lidmi (článek 13).

Podle [směrnice o dlouhodobě pobývajících rezidentech](#) mají ti, kdo získali status dlouhodobě pobývajícího rezidenta, nárok na rovné zacházení jako státní příslušníci hostitelské

423 Německo, *Bundesverfassungsgericht*, č. 56/2012, 18. července 2012.

země, pokud jde o sociální zabezpečení, sociální podporu a sociální ochranu podle čl. 11 odst. 1 písm. d). Nároky na sociální podporu a sociální ochranu však mohou být omezeny na základní dávky.

Směrnice o slučování rodin nedává přístup k sociální pomoci pro rodinné příslušníky osob usilujících o sloučení rodiny, které jsou státními příslušníky třetích zemí. Osoby usilující o sloučení rodiny musí prokázat, že mají stále a pravidelné finanční příjmy, které jsou dostatečné pro obživu jich samých a jejich rodinných příslušníků, aniž by využívaly systému sociální pomoci daného členského státu (čl. 7 odst. 1 písm. c)).

Klíčové body

Obecné body podle právních předpisů EU a ESC

- Pro přístup k hospodářským a sociálním právům je zpravidla potřebné uznané právo na vstup nebo setrvání (viz **úvod** ke kapitole 8).
- Základní součásti sociálních práv mají být poskytovány jakékoli osobě, která je přítomna na území (viz odkazy na migranty v protiprávním postavení v **oddílech 8.2 – 8.6**).
- Čím více se situace migranta podobá situaci vlastních občanů daného státu, tím více je zapotřebí odůvodnit, pokud dochází k diskriminaci z důvodu státní příslušnosti (viz **úvod** ke kapitole 8).
- Mnoho práv podle Listiny základních práv EU je omezeno výhradně na občany a osoby, které v členském státě EU pobývají oprávněně (viz **oddíl 8.1**).
- ESC zakotvuje soubor hospodářských a sociálních práv; požívání těchto práv je v zásadě omezeno na státní příslušníky smluvního státu ESC, když jsou na území jiného smluvního státu ESC. ECSR však učinil několik výjimek v souvislosti s bydlením pro děti (viz **oddíl 8.4**) a zdravotní péči (viz **oddíl 8.5**).

Hospodářská práva podle právních předpisů EU

- Přístup na trh práce lze omezit. Avšak od okamžiku, kdy osoba začne pracovat, ať už legálně či nelegálně, je nutné respektovat základní pracovní práva (viz **oddíl 8.2**).
- Míra, v jaké mají státní příslušníci třetích zemí přístup na trh práce, se liší podle toho, do které kategorie náležejí (viz **oddíl 8.1**).
- Způsobilí rodinní příslušníci občanů EHP mají stejné právo na přístup na trh práce jako občané členského státu EU (viz **oddíl 8.2.1**).
- Turečtí občané těží z doložky „standstill“ obsažené v článku 41 dodatkového protokolu Ankarské dohody, která brání státům klást na ně nová břemena (viz **oddíl 8.2.4**).

- Žadatelům o azyl, o jejichž nárocích nebylo ještě rozhodnuto v prvním stupni, musí být přízniv přístup na trh práce nejpozději devět měsíců (jeden rok v Irsku a ve Spojeném království) po podání jejich žádosti o mezinárodní ochranu (viz [oddíl 8.2.7](#)).
- [Sankční směrnice](#) trestá ty, kdo zaměstnávají migranty v protiprávním postavení, a dává též právo vznést nárok na zadržovaný plat a určitou další ochranu pro migranty v případech zneužívání (viz [oddíl 8.2.8](#)).

Vzdělání (viz [oddíl 8.3](#))

- Podle článku 2 protokolu č. 1 EÚLP nesmí být nikomu odepřeno právo na vzdělání. členské státy však mají širší prostor pro uvážení, když ukládají určitá omezení v souvislosti s vyššími úrovněmi vzdělání.
- Všechny děti, které jsou státními příslušníky třetích zemí a které pobývají v EU, včetně migrantů v protiprávním postavení, jejichž vyhoštění bylo odloženo, mají podle sekundárních právních předpisů EU nárok na přístup k základnímu vzdělání.

Bydlení (viz [oddíl 8.4](#))

- Právní předpisy EU se zabývají bydlením prostřednictvím Listiny základních práv EU. Sekundární právo obsahuje též specifická ustanovení pro státní příslušníky třetích zemí, kteří jsou rodinnými příslušníky občanů EHP, dlouhodobě pobývající rezidenty, osoby potřebující mezinárodní ochranu a oběti obchodování s lidmi.
- Členské státy EU musí pro žadatele o azyl zajistit životní úroveň dostatečnou pro zdraví žadatelů a schopnou jim zajistit obživu.
- Pokud úřady nerespektují něčí domov, může vyvstat otázka podle článku 8 EÚLP. V extrémních situacích může neposkytnutí přístřeší způsobit rozpor s článkem 3 EÚLP.
- ESC dává právo na bydlení, které působí jako brána k řadě dalších práv.

Zdravotní péče (viz [oddíl 8.5](#))

- Osoby účastníci se vnitrostátního zdravotního systému v jejich státě pobytu v EHP mohou při návštěvě jiných členských států EHP a Švýcarska využít místní ustanovení o zdravotní péči.
- Podle právních předpisů EU mají uprchlíci nárok na rovný přístup ke zdravotní péči jako státní příslušníci, zatímco žadatelé o azyl a migranti v protiprávním postavení, jejichž vyhoštění bylo odloženo, mají nárok na nutnou a neodkladnou péči.
- EÚLP neobsahuje žádné specifické ustanovení týkající se zdravotní péče, ale ESLP může posoudit stížnosti tohoto druhu podle článků 2, 3 nebo 8 EÚLP.
- ESC zaručuje lékařskou pomoc m migrantům v protiprávním postavení.

Sociální zabezpečení a sociální pomoc (viz [oddíl 8.6](#))

- Podle právních předpisů EU byl pro státní příslušníky třetích zemí, kteří se pohybují mezi členskými státy podle ustanovení o volném pohybu, během let vytvořen komplexní soubor právních předpisů týkající se nároku na sociální zabezpečení a sociální pomoc.
- Podle EÚLP může zamítnutí sociální pomoci nebo jiných dávek cizinci představovat diskriminaci bez ohledu na to, zda přispíval do systému, ze kterého bude dávka vyplácena.
- ESC požaduje, aby sociální pomoc byla zaručena potřebným osobám, včetně osob v protiprávním postavení.

Další judikatura a informace:

Hledáte-li další judikaturu, přečtěte si prosím pokyny Jak najít judikaturu evropských soudů na straně [239](#) této příručky. Další materiály týkající se problematiky rozebírané v této kapitole lze nalézt v oddíle Další informace na straně [217](#).

9

Osoby se zvláštními potřebami

Evropská unie	Zahrnuté záležitosti	Rada Evropy
Listina základních práv EU, článek 24 (práva dítěte)	Nezletilé osoby bez doprovodu	ESC, článek 17 (právo dětí na sociální, právní a ekonomickou ochranu) ESLP, <i>Rahimi proti Řecku</i> , 2011 (nezletilý žadatel o azyl bez doprovodu zajištěn v zajišťovacím středisku pro dospělé)
Dublinké nařízení, nařízení (EU) 604/2013, článek 8 SDEU, C-648/11, 2013, <i>MA, BT a DA</i> (přemístování podle dublinkého nařízení) Přijímací směrnice (2013/33/EU), článek 24 Procedurální směrnice (2013/32/EU), článek 25 Kvalifikační směrnice (2011/95/EU), článek 31 Návratová směrnice (2008/115/ES), článek 10	<i>Přijímání a zacházení</i>	
Procedurální směrnice (2013/32/EU), článek 25	<i>Posouzení věku</i>	Úmluva o opatřeních proti obchodování s lidmi, čl. 10 odst. 3

Evropská unie	Zahrnuté záležitosti	Rada Evropy
Směrnice o boji proti obchodování s lidmi (2011/36/EU)	Oběti obchodování s lidmi	EÚLP, článek 4 (zákaz otroctví a nucených prací) ESLP, <i>Rantsev proti Kypru a Rusku</i> , 2010 (úřady jsou povinny provádět vyšetřování z vlastního podnětu) Úmluva o opatřeních proti obchodování s lidmi
Úmluva o právech osob se zdravotním postižením (ratifikovaná EU) Přijímací směrnice (2013/33/EU), články 19, 21 a 22 Procedurální směrnice (2013/32/EU), článek 14	Osoby se zdravotním postižením	
Přijímací směrnice (2013/33/EU), článek 25 Procedurální směrnice (2013/32/EU), článek 24	Oběti mučení a jiných závažných forem násilí	ESLP, <i>Opuz proti Turecku</i> , 2009 (domácí násilí)

Úvod

Tato kapitola se zaměří na některé skupiny osob, které by mohly být klasifikovány jako obzvláště zranitelné a vyžadující zvláštní pozornost. Kromě toho, co bylo obecně řečeno v předchozích kapitolách, mohou právní předpisy EU i EÚLP přiznat zvláštní ochranu osobám se zvláštními potřebami.

Podle právních předpisů EU je třeba zohlednit specifickou situaci zranitelných osob, např. při řešení přijetí nebo při zbavování osob jejich svobody. Zranitelné osoby jsou vymezeny v článku 21 [přijímací směrnice](#) (2013/33/EU) a čl. 3 odst. 9 [návrátové směrnice](#) (2008/115/ES). Obě ustanovení zahrnují „nezletilé osoby, nezletilé osoby bez doprovodu, osoby se zdravotním postižením, starší osoby, těhotné ženy, rodiče samoživitel[er] s nezletilými dětmi a osoby, které byly mučeny, znásilněny nebo vystaveny jiné závažné formě psychického, fyzického nebo sexuálního násilí.“ Seznam uvedený v [přijímací směrnici](#) je ale delší a není vyčerpávající. V souladu s článkem 22 [přijímací směrnice](#) musí státy posoudit, zda mají zranitelné osoby při přijetí zvláštní potřeby. Podle [procedurální směrnice](#) (2013/32/EU) musí státy posoudit, zda žadatel o azyl potřebuje zvláštní procesní záruky, a pokud ano, musí mu v průběhu azylového řízení poskytnout náležitou podporu (článek 24).

9.1. Nezletilé osoby bez doprovodu

Výraz „nezletilé osoby bez doprovodu“ se používá k popisu osob mladších 18 let, které vstupují na evropské území bez dospělého, který za ně v přijímajícím státě odpovídá (viz *kvalifikační směrnice*, čl. 2 písm. l)). V právních předpisech EU o azylu a přistěhovalec-tví jsou klíčová ustanovení, která se jejich situací zabývají a jimiž se budeme zabírat v tomto oddíle.

EÚLP neobsahuje výslovně ustanovení týkající se nezletilých osob bez doprovodu, ale zacházení s nimi může být posuzováno podle různých ustanovení, například podle článku 5 o právu na svobodu a bezpečnost, článku 8 o právu na respektování soukromého a rodinného života nebo článku 2 protokolu č. 1 o právu na vzdělání. Podle EÚLP mají státy za úkol postarat se o nezletilé osoby bez doprovodu a při propuštění ze zajištění je neponechat jejich osudu.⁴²⁴

Každé rozhodnutí týkající se dítěte se musí zakládat na respektování práv dítěte stanovených v Úmluvě OSN o právech dítěte (CRC), kterou ratifikovaly všechny státy kromě Somálska a Spojených států amerických. Tato úmluva určuje lidská práva dětí, která se mají uplatňovat bez ohledu na status přistěhovatele.⁴²⁵ Základní význam má zásada „nejlepší zájem dítěte“ a veřejné orgány ji musí při přijímání opatření týkajících se dětí klást na první místo. Na rozdíl od Listiny základních práv EU není tato zásada výslovně uvedena v EÚLP, ale je pravidelně zmiňována v judikatuře podle této Úmluvy. Zásada také podtrhuje specifická ustanovení právních předpisů EU v souvislosti s nezletilými osobami bez doprovodu.

ESC se v čl. 17 odst. 1 písm. c) zmiňuje o odloučených dětech. ECSR, stejně jako ESLP, zdůraznil, že státy, které mají zájem o zastavení pokusů o obcházení přistěhovaleckých pravidel, nesmí nezletilé cizince, především ty bez doprovodu, zbavovat ochrany, kterou jim zaručuje jejich status. Ochranu základních práv a omezení uvalená přistěhovaleckou politikou státu je tudíž nutné sladit.⁴²⁶

424 ESLP, *Rahimi proti Řecku*, č. 8687/08, 5. dubna 2011.

425 Výbor OSN pro práva dítěte poskytl další pokyny na ochranu dětí bez doprovodu, péči o ně a řádné zacházení s nimi ve svém Obecném komentáři č. 6 (2005) který je k dispozici na adrese: www2.ohchr.org/english/bodies/crc/comments.htm.

426 ECSR, *Defence for Children International (DCI) proti Nizozemsku*, stížnost č. 47/2008, rozhodnutí ve věci samé, 20. října 2009. Výbor mimo jiné rozhodl, že nezletilé osoby bez doprovodu požívají právo na přístřeší podle čl. 31 odst. 2 ESC.

9.1.1. Přijímání a zacházení

V rámci právních předpisů EU jsou v azylových nástrojích i v [návratové směrnici](#) obsažena specifická ustanovení pro nezletilé osoby bez doprovodu.

Před posouzením zacházení s nezletilými osobami bez doprovodu během procesu vyřizování žádosti je důležité uvědomit si, který stát je ke zpracování jejich žádosti o azyl příslušný. Podle [dublinkého nařízení](#) (nařízení (EU) č. 604/2013) musí žádosti nezletilých osob bez doprovodu posoudit členský stát, ve kterém se oprávněně nacházejí jejich rodinní příslušníci, sourozenci nebo příbuzní (článek 8). Musí jim být poskytnut zástupce (článek 6). Čl. 6 odst. 3 poskytuje návod, jak posuzovat nejlepší zájem dítěte. Článek 11 obsahuje pravidla, která mají předejít rozdělení rodiny při uplatnění dublinkého nařízení (nařízení (EU) č. 604/2013) v případech, kdy rodinní příslušníci podají samostatné žádosti v jednom členském státě. A konečně, článek 16 pojednává o závislých osobách (viz [oddíl 4.2](#)).

Chybí-li rodinný příslušník, sourozenec nebo příbuzný, je příslušným členským státem ten stát, kde dítě podalo svou žádost o azyl, pokud jde o nejlepší zájem dítěte (článek 8).

Příklad: Ve věci *MA, BT a DA proti Secretary of State for the Home Department*⁴²⁷ SDEU musel určit, který stát je příslušný v případě nezletilé osoby bez doprovodu, která podala žádosti o azyl v různých členských státech EU. SDEU objasnil, že pokud není v členském státě oprávněně přítomen rodinný příslušník, je k posouzení takové žádosti příslušný stát, v němž je nezletilá osoba fyzicky přítomna. Při tom vycházel z čl. 24 odst. 2 Listiny základních práv, přičemž ve všech krocích týkajících se dětí musí být na prvním místě nejlepší zájem dítěte.

Jakmile nezletilá osoba bez doprovodu podá žádost o azyl, musí jí být přidělen zástupce (článek 24 [přijímací směrnice](#) a článek 25 [procedurální směrnice](#)). Právní předpisy však nestanovují jmenování zástupce od okamžiku, kdy nezletilou osobu bez doprovodu odhalí úřady. Státy se mohou rozhodnout o jmenování téhož nebo jiného zástupce, který pak žadatel o azyl bude nápomocen v azylovém řízení a bude pečovat o blaho nezletilé osoby v průběhu zpracování žádosti o azyl. Podle [procedurální směrnice](#) musí zástupce dostat příležitost projednat záležitosti s nezletilou osobou před pohovorem o azylu a doprovodit ji na něj.

⁴²⁷ SDEU, C-648/11, *The Queen, na žádost MA a dalších proti Secretary of State for the Home Department*, 6. června 2013.

Pohovor s nezletilou osobou bez doprovodu musí vést osoba se znalostmi o zvláštních potřebách této skupiny (**procedurální směrnice**, článek 25). Existují omezení pro zpracování žádostí nezletilých osob bez doprovodu na hranici, v tranzitních zónách nebo ve zrychlených řízeních, které je povoleno pouze v případech vyjmenovaných v čl. 25 odst. 6. V takových případech směrnice umožňuje státům nepřiznat nezletilé osobě bez doprovodu při přezkumu záporného rozhodnutí automatické právo na setrvání na území, ale přiznat je pouze pokud jsou splněny podmínky uvedené v čl. 46 odst. 7 směrnice. Mezi ně patří například potřebná jazyková a právní pomoc a lhůta nejméně jeden týden na požádání soudu o právo setrvat na území až do výsledku odvolání.

Přijímací směrnice (článek 24) obsahuje návod k tomu, jaký druh ubytování má být nezletilým osobám bez doprovodu poskytnut, to znamená s dospělými příbuznými, v pěstounské rodině, v přijímacích střediscích se zvláštními opatřeními pro nezletilé osoby nebo v jiném vhodném ubytování. Zajištění nezletilých osob bez doprovodu není zcela zakázáno, je však povoleno pouze za výjimečných okolností a nikdy ve vězeňském zařízení (čl. 11 odst. 3 přepracované směrnice). Podle směrnice také smí být žadatelé ve věku nejméně 16 let, ale mladší 18 let, a tudíž stále nezletilí, umístěni do ubytovacích středisek pro dospělé žadatele o azyl, ale pouze je-li to v nejlepším zájmu dítěte (tato podmínka není použitelná v Irsku a Spojeném království, jelikož byla zavedena s přepracovanou směrnicí z roku 2013).

Článek 24 **přijímací směrnice** dále upřesňuje, že sourozenci musí být pokud možno drženi společně s přihlédnutím k nejlepšímu zájmu dotčené nezletilé osoby, a zejména jejímu věku a stupni zralosti. Změny místa pobytu nezletilých osob bez doprovodu musí být udržovány na minimu. Směrnice dále stanovuje, že s ohledem na bezpečnost nezletilých osob bez doprovodu se členské státy musí snažit co nejdříve vypátrat jejich rodinné příslušníky. A konečně zajišťuje, aby osoby pracující s nezletilými osobami bez doprovodu byly vhodně proškoleny.

Přepracovaná **kvalifikační směrnice** (2011/95/EU) zahrnuje specifická ustanovení týkající se nezletilých osob bez doprovodu, jimž byl přiznán status uprchlíka nebo status doplňkové ochrany. Členské státy EU musí zajistit zastoupení nezletilé osoby bez doprovodu a pravidelná posouzení, která provádějí příslušné orgány. Jmenovaný zástupce může být zákonný opatrovník nebo v případě potřeby zástupce organizace pověřené péčí o nezletilé osoby a jejich blaho nebo jakýkoli jiný vhodný zástupce (článek 31).

Článek 31 **kvalifikační směrnice** dále požaduje, aby členské státy zajistily, že nezletilé osoby bez doprovodu budou umístěny ke zletilým příbuzným, do pěstounské rodiny, do

přijímacích středisek se zvláštními opatřeními pro nezletilé osoby nebo do jiného vhodného ubytování. V závislosti na věku a zralosti nezletilé osoby musí být brán ohled na názory dítěte ohledně druhu ubytování. Směrnice opakuje ustanovení **přijímací směrnice**, která se týká umístění se sourozenci, vypátrání rodiny a vyškolení dospělých, kteří pracující s nezletilými osobami bez doprovodu.

Podle článku 10 **návratové směrnice** (2008/115/ES) se úřady členského státu musí při vyhošťování nezletilé osoby bez doprovodu ze svého území ujistit, že tato nezletilá osoba bude navrácena členu své rodiny, ustanovenému opatrovníkovi nebo do odpovídajícího přijímacího zařízení ve státě návratu. Na vracení nezletilých osob bez doprovodu se nevztahuje žádný absolutní zákaz, ale při rozhodování o navrácení se musí náležitě zohlednit nejlepší zájem dítěte. Je-li navrácení odloženo nebo je-li stanovena lhůta pro dobrovolné opuštění území, musí být zohledněny zvláštní potřeby dětí (článek 14).

Podle EÚLP ESLP rozhodl, že za účelem respektování nejlepšího zájmu dítěte je nutné posoudit pro nezletilé osoby bez doprovodu jiné možnosti umístění než zajištění.

Příklad: Ve věci *Rahimi proti Řecku*⁴²⁸ byl žalobce nezletilý Afghánec bez doprovodu, který byl zajištěn v zajišťovacím středisku pro dospělé a později propuštěn, aniž by mu úřady nabídky jakoukoli pomoc s ubytováním. ESLP došel k závěru, že podmínky zajištění žalobce a fakt, že se o něho úřady po propuštění nepostaraly, představovaly ponižující zacházení zakázané článkem 3.

9.1.2. Posouzení věku

Podle právních předpisů EU **procedurální směrnice** povoluje členským státům používat lékařské vyšetření k určení věku nezletilých osob bez doprovodu v souvislosti s jejich žádostí o azyl, pokud mají pochybnosti ohledně věku žadatele (článek 25). V případech, kdy je využito lékařské vyšetření, by členské státy měly zajistit, aby byly nezletilé osoby bez doprovodu o takovém posouzení předem informovány a byl vyžádán jejich souhlas. Otázka posouzení věku se stává v Evropě stále diskutabilnější. Jelikož je nezletilým osobám v azylovém řízení přiznávána zvýšená ochrana a přijímající státy mají navíc povinnost postarat se o ně v jiných záležitostech včetně ubytování a vzdělávání, některé osoby přijíždějí na území EU, často bez dokladů, a tvrdí, že jsou mladší 18 let. Tyto osoby mohou pak být podrobeny prohlídce, která má určit, zda jim skutečně ještě nebylo 18 let. Výsledky testu budou mít často významný dopad na jejich žádost o azyl a přístup k sociálnímu systému. Musí být použito nejméně invazivní vyšetření. Provádějí

⁴²⁸ ESLP, *Rahimi proti Řecku*, č. 8687/08, 5. dubna 2011.

ho kvalifikovaní zdravotničtí pracovníci a je respektována důstojnost žadatele. Směrnice dále nedefinuje, jaké druhy lékařského vyšetření jsou vhodné nebo adekvátní, a v Evropě se používá široká škála postupů.

V rámci systému Rady Evropy předpokládá Úmluva Rady Evropy o opatřeních proti obchodování s lidmi („Úmluva o obchodování s lidmi“) v případě nejistého věku oběti rovněž jeho posouzení, neposkytuje však návod ohledně povahy vhodného posouzení (čl. 10 odst. 3).⁴²⁹

9.2. Oběti obchodování s lidmi

Měli bychom rozlišovat mezi pašováním a obchodováním s lidmi. Pašování migrantů je aktivita vykonávaná pro finanční nebo jiný materiální prospěch tak, že je zajištěn neoprávněný vstup osoby do státu, jehož tato osoba není státním příslušníkem ani v něm nemá trvalý pobyt.⁴³⁰

Podle právních předpisů EU i EÚLP je obchodování s lidmi „najíímání, převoz, převod, ukrývání nebo příjem osob, včetně výměny či předání kontroly nad těmito osobami, za použití hrozeb, síly či jiných forem nátlaku, únosu, podvodu, klamu, zneužití moci či zranitelného statusu nebo poskytnutím či obdržením platby či výhod s cílem získat souhlas osoby, jež má kontrolu nad jinou osobou.“⁴³¹ V obchodování s lidmi je zahrnut prvek nátlaku a zastrasování, který není zahrnut v pašování.

Podle EÚLP konstatoval ESLP ve věci *Rantsev proti Kypru a Rusku*⁴³², že obchodování s lidmi spadá do oblasti působnosti článku 4 EÚLP, který zakazuje otroctví a nucenou práci. Členské státy mají pozitivní povinnost zavádět vedle trestněprávních předpisů pro potrestání obchodníků s lidmi i účinná opatření na ochranu obětí a potenciálních obětí obchodování s lidmi.

429 Program odloučené děti v Evropě (SCEP) (2012). V souladu s Akčním plánem Evropské komise pro nezletilé osoby bez doprovodu (2010), KOM(2010) 213 v konečném znění, 6. května 2010, začal úřad EASO pracovat na technické dokumentaci, včetně specifické odborné přípravy a příručky k posuzování věku.

430 Protokol OSN proti pašování přistěhovalců po zemi, po moři a letecky, doplňující Úmluvu Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu, článek 3.

431 Rada Evropy, Úmluva o opatřeních proti obchodování s lidmi, CETS č. 197, 2005, článek 4; směrnice 2011/36/EU, Úř. věst. L 337/9, čl. 2 odst. 1.

432 ESLP, *Rantsev proti Kypru a Rusku*, č. 25965/04, 7. ledna 2010, body 282–286.

Příklad: Ve věci *Rantsev proti Kypru a Rusku*⁴³³ bylo podle ESLP důležité, že oběť obchodování s lidmi by neměla muset žádat o identifikaci nebo vyšetřování. Když mají úřady podezření na takovou trestnou činnost, jsou povinny konat z vlastního podnětu.

Úmluva o obchodování s lidmi je první evropskou smlouvou, která přináší podrobná ustanovení o pomoci, ochraně a podpoře, které mají být poskytovány obětem obchodování s lidmi vedle povinnosti členských států provádět účinná trestní vyšetřování a podnikat kroky pro boj proti obchodování s lidmi. Úmluva požaduje, aby smluvní státy přijaly legislativní nebo jiná opatření nezbytná pro identifikaci obětí obchodování s lidmi a zajistily pro příslušné orgány vyškolené pracovníky kvalifikované v oblasti prevence obchodování s lidmi, boje proti němu, identifikace obětí obchodování s lidmi a poskytování pomoci obětem (článek 10). Smluvní strany musí přijmout nezbytná opatření, která obětem pomohou při zotavování (článek 12).

V rámci právních předpisů EU definuje **směrnice o boji proti obchodování s lidmi** (2011/36/EU) obchodování s lidmi stejnými slovy jako Úmluva Rady Evropy o obchodování s lidmi. Podle směrnice musí členské státy zajistit, aby oběti obchodování s lidmi měly neprodleně přístup k právnímu poradenství. V případě, že oběť nemá dostatečné finanční prostředky, je právní poradenství a právní zastoupení poskytováno bezplatně (článek 12). Směrnice také zavádí pojem trestní a občanskoprávní odpovědnosti právnických osob a fyzických osob. Směrnice věnuje zvláštní pozornost dětským obětem obchodování s lidmi, zejména z hlediska pomoci a podpory (články 13 až 16). Taková opatření v oblasti podpory a pomoci zahrnují: opatrovníka nebo zástupce jmenovaného pro dětskou oběť co nejdříve poté, co úřady dítě identifikují (článek 14), zajištění, aby výslechy dětských obětí proběhly bez zbytečného prodloužení a aby je pokud možno vedla stejná osoba (článek 15), a trvalé řešení na základě nejlepšího zájmu dítěte v případě dětských obětí obchodování s lidmi, které jsou bez doprovodu (článek 16).

Směrnice o obchodování s lidmi chrání oběti obchodování s lidmi před stíháním za trestné činy, které byly nuceny spáchat. K těmto trestným činům patří trestné činy spojené s cestovním pasem, s prostitucí nebo nelegální prací podle vnitrostátního práva. Pomoc a podpora poskytované obětem obchodování s lidmi by neměly být podmíněny spoluprací s úřady při vyšetřování trestného činu (článek 11). Existují i procesní záruky pro oběti zapojené do trestního řízení (článek 12), včetně bezplatného právního zastoupení, pokud oběť nemá dostatek finančních prostředků. S oběťmi musí být během řízení zacházeno zvláštním způsobem, aby se předešlo jejich traumatizaci a re-traumatizaci

433 Tamtéž, bod 288.

(články 12 a 15). Specifické záruky se vztahují na dětské oběti obchodování s lidmi (články 13 až 16). Pokud oběti obchodování s lidmi žádají o azyl, je zapotřebí posoudit jejich specifické potřeby při přijetí a musí jim být poskytnuta náležitá podpora (přijímací směrnice, články 21 a 22).

Právní předpisy EU i EÚLP se dotýkají statusu obětí obchodování s lidmi po jeho odhalení. Tato problematika byla řešena v [oddíle 2.4](#).

9.3. Osoby se zdravotním postižením

Při žádání o azyl mohou osoby s tělesným postižením, duševní poruchou, mentálním nebo smyslovým postižením čelit specifickým překážkám v přístupu k ochraně a pomoci a mohou potřebovat zvláštní pomoc, kterou jim příslušné orgány nemusí vždy poskytnout.

CRPD stanovuje mezinárodní normy týkající se osob se zdravotním postižením. Článek 5 CRPD stanovuje zásady rovnosti a nediskriminace a článek 18 uvádí, že „státy, které jsou smluvní stranou této úmluvy, uznávají právo osob se zdravotním postižením na svobodu pohybu, svobodu zvolit si místo pobytu a právo na státní občanství, na rovnoprávném základě s ostatními.“

Podle EÚLP není zdravotní postižení definováno, ale ESLP rozhodl, že článek 14 chrání před diskriminací z důvodu zdravotního postižení.⁴³⁴

V rámci právních předpisů EU Evropská unie ratifikovala CRPD, a je tudíž touto úmluvou vázána. Článek 21 [přijímací směrnice](#) (2013/33/EU) uvádí, že členské státy zohlední při provádění ustanovení týkajících se podmínek přijetí zvláštní situaci zranitelných osob, včetně osob se zdravotním postižením. Musí být posouzeny jejich specifické potřeby při přijetí a musí jim být poskytnuta náležitá podpora (přijímací směrnice, články 21 a 22) včetně léčby duševních poruch (článek 19). [Návratová směrnice](#) zahrnuje do definice zranitelných osob i osoby se zdravotním postižením, ale ve vztahu k nim nejsou žádná zvláštní ustanovení. Neexistuje absolutní zákaz zajištění žadatelů o azyl nebo osob v řízení o navrácení se zdravotním postižením, ale pokud jsou zajištěni, musí jim být věnována zvláštní pozornost (návrátová směrnice, čl. 16 odst. 3). V případě žadatelů o azyl [přijímací směrnice](#) (článek 11) požaduje, aby vnitrostátní úřady věnovaly primárně pozornost jejich zdraví, včetně jejich duševního zdraví.

⁴³⁴ ESLP, *Glor proti Švýcarsku*, č. 13444/04, 30. dubna 2009; ESLP, *Pretty proti Spojenému království*, č. 2346/02, 29. dubna 2002.

Podle čl. 14 odst. 2 písm. b) [procedurální směrnice](#) může být osobní pohovor vypuštěn, pokud žadatel není vzhledem k přetrvávající situaci, na niž nemá vliv, k pohovoru způsobilý nebo jej nemůže absolvovat. To se týká zejména osob s duševními poruchami, které nemusí být schopny se účinně účastnit pohovoru.

9.4. Oběti mučení a jiných závažných forem násilí

Jak bylo uvedeno v úvodu k této kapitole, jsou oběti mučení, znásilnění nebo jiných závažných forem psychického, fyzického nebo sexuálního násilí skupinou zranitelných osob, pro zacházení s nimiž jsou stanoveny specifické záruky.

V rámci právních předpisů EU článek 25 [přijímací směrnice](#) (2013/33/EU) obsahuje povinnost členských států „zajistit, aby osobám, které byly podrobeny mučení, znásilnění nebo jinému hrubému násilí, byla poskytnuta nezbytná léčba poškození způsobených těmito činy, zejména přístup k vhodnému lékařskému a psychologickému ošetření nebo péči.“ Osoby pečující o tyto oběti musí být vhodně proškoleny.

Potíže vyličit trauma, které oběť tohoto násilí utrpěla, může způsobit problémy s osobním pohovorem o azylu. Z tohoto důvodu musí být osoby vedoucí pohovor informovány o problémech, které mohou nepříznivě ovlivnit schopnost žadatele absolvovat pohovor, jako jsou známky toho, že žadatel mohl být v minulosti mučen (čl. 4 odst. 3 a článek 14 [procedurální směrnice](#)). Směrnice rovněž požaduje, aby státy poskytovaly žadatelům, kteří zažili mučení, znásilnění a jiné závažné formy násilí, v průběhu azylového řízení náležitou podporu, je-li to nutné pro účely spravedlivého a účinného azylového řízení. Tito žadatelé by měli být rovněž osvobozeni od zrychlených řízení a řízení na hranicích, kde nelze poskytnout náležitou podporu (článek 24). V případech, kdy odvolání proti zápornému rozhodnutí v prvním stupni nemá automatický odkladný účinek, uplatňují se další záruky. Patří mezi ně například potřebná jazyková a právní pomoc. Kromě toho musí mít žadatel se záporným rozhodnutím v prvním stupni nejméně jeden týden na to, aby soud požádal o právo setrvat na území až do vyhlášení výsledku odvolání (článek 24 ve spojení s čl. 46 odst. 7). Ustanovení o žadatelích, kteří potřebují zvláštní procesní záruky, bylo zavedeno přepracovanou směrnicí z roku 2013, a není tudíž použitelné v Irsku a Spojeném království.

V případě těchto osob v řízení o navrácení, pokud je navrácení odloženo nebo je stanovena lhůta pro dobrovolné opuštění území, musí být vzaty v úvahu speciální potřeby obětí mučení a jiných závažných forem násilí (článek 14).

Zvláštní kategorii obětí závažných trestných činů tvoří osoby, které byly vystaveny domácímu násilí. K němu může docházet i v prostředí prací v domácnosti.⁴³⁵

Podle EÚLP ESLP konstatoval, že oběti domácího násilí mohou společně s dětmi spadat do skupiny „zranitelných osob“, a mají tudíž nárok na ochranu ze strany členských států ve formě účinného zabraňování takto závažným porušením osobní integrity.⁴³⁶

V roce 2011 Rada Evropy přijala Úmluvu o předcházení násilí páchanému na ženách a domácímu násilí a boji proti němu. Jedná se o první právně závazný nástroj ve světě, který vytváří komplexní právní rámec pro předcházení násilí, ochranu obětí a ukončení beztrestnosti pachatelů. Ještě není v platnosti.

Podle právních předpisů EU mají oběti domácího násilí, které jsou státními příslušníky třetích zemí a současně rodinnými příslušníky občanů EHP, nárok podle [směrnice o volném pohybu](#) na samostatné povolení k pobytu v případě rozvodu nebo ukončení registrovaného partnerství (čl. 13 odst. 2 písm. c)). V případě rodinných příslušníků osob usilujících o sloučení rodiny, které jsou státními příslušníky třetích zemí, podle čl. 15 odst. 3 [směrnice o slučování rodin](#) (2003/86/ES) „členské státy stanoví předpisy zajišťující udělení samostatného povolení k pobytu v případě obzvláště obtížných okolností“ následujících po rozvodu nebo rozluce.

435 Agentura FRA zdokumentovala rizika, s nimiž se migranti v protiprávním postavení obvykle setkávají, když jsou zaměstnáni v odvětví prací v domácnosti, viz [FRA \(2011b\)](#).

436 ESLP, *Opuz proti Turecku*, č. 33401/02, 9. června 2009, bod 160.

Klíčové body

- Ve všech opatřeních týkajících se dětí musí být v první řadě brán ohled na nejlepší zájem dítěte (viz [oddíl 9.1](#)).
- Podle právních předpisů EU mají nezletilé osoby bez doprovodu právo na pomoc zástupce (viz [oddíl 9.1.1](#)).
- V rámci právních předpisů EU umožňuje [procedurální směrnice](#) členským státům EU využívat k určení věku nezletilých osob bez doprovodu žádajících o azyl lékařská vyšetření, pokud jsou pochybnosti o jejich nezletilosti. Členské státy však musí dodržovat některé záruky (viz [oddíl 9.1.2](#)).
- Podle právních předpisů EU i EÚLP existuje pozitivní povinnost zavést kromě trestněprávních ustanovení trestajících obchodníky s lidmi také účinná ustanovení na ochranu obětí a potenciálních obětí obchodování s lidmi (viz [oddíl 9.2](#)).
- Podle právních předpisů EU mají oběti mučení, znásilnění a jiných závažných trestných činů nárok na zvláštní procesní záruky, pokud jsou potřebné pro spravedlivé a účinné azylové řízení (viz [oddíl 9.4](#)).
- Podle EÚLP děti a oběti domácího násilí mohou spadat do skupiny „zranitelných osob“, díky čemuž mají nárok na účinnou ochranu státu (viz [oddíly 9.1.1 a 9.4](#)).

Další judikatura a informace:

Hledáte-li další judikaturu, přečtěte si prosím pokyny Jak najít judikaturu evropských soudů na straně [239](#) této příručky. Další materiály týkající se problematiky rozebírané v této kapitole lze nalézt v oddíle Další informace na straně [217](#).

Další informace

Následující výběr odkazů obsahuje publikace mezinárodních organizací, akademické obce, nevládních organizací, stejně jako ESLP a agentury FRA. Seznam další literatury byl uspořádán do sedmi širokých kategorií (obecná literatura, azylové a uprchlické právo, zajištění, migranti v protiprávním postavení a navrzení, děti, osoby se zdravotním postižením a osoby bez státní příslušnosti). V některých případech lze z názvu vyvodit, že publikace pojednává o více oblastech. Kromě toho lze články o tématech rozebíraných v této příručce najít v různých časopisech, jako jsou the European Journal of Migration and Law, the International Journal of Refugee Law, the Refugee Survey Quarterly a další.

Obecná literatura

FRA (Agentura Evropské unie pro základní práva) (2011c), *Access to justice in Europe: an overview of challenges and opportunities*, Lucemburk, Úřad pro publikace.

FRA (2012), *Fundamental rights: challenges and achievements in 2011*, Lucemburk, Úřad pro publikace.

FRA a Rada Evropy, Evropský soud pro lidská práva (ESLP) (2011), *Příručka evropského antidiskriminačního práva*, Lucemburk, Úřad pro publikace.

Frigo, M., et al. (2011), *Migration and international human rights law: practitioners guide No. 6*, Ženeva, Mezinárodní výbor právníků.

Ktistakis, Y. (2013), *Protecting migrants under the European Convention on Human Rights and the European Social Charter*, Štrasburk, Council of Europe Publishing.

Peers, S. (2011), *EU justice and home affairs law*, Oxford, Oxford University Press.

Rada Evropy, Evropský soud pro lidská práva (2011), *Practical guide on admissibility criteria* (Praktický průvodce kritérii přípustnosti), Štrasburk, Rada Evropy, k dispozici na adrese: www.echr.coe.int → Case law → Admissibility guide.

UNHCR (2012), *Toolkit on how to request interim measures under Rule 39 of the Rules of the European Court of Human Rights for persons in need of international protection*, Štrasburk, zastoupení UNCHR v evropských orgánech.

Azylové a uprchlické právo

Evropská rada pro uprchlíky a exil (ECRE) a Evropská právní síť pro azyl (European Legal Network on Asylum, ELENA) (2010), *Survey on legal aid for asylum seekers in Europe*, říjen 2010.

FRA (2010), *The duty to inform applicants: the asylum-seeker perspective*, Lucemburk, Úřad pro publikace.

FRA (2010b), *Access to effective remedies: the asylum-seeker perspective*, Lucemburk, Úřad pro publikace.

Gammelthoft-Hansen, T. (2011), *Access to asylum: international refugee law and the globalisation of migration control*, Cambridge, Cambridge University Press.

Goodwin-Gill, G.S., McAdam, J. (2007), *The refugee in international law*, Oxford, Oxford University Press.

Hailbronner, K. (2010), *EU Immigration and Asylum Law*, Mnichov, C.H. Beck.

Hathaway, J.C. (2005), *The rights of refugees under international law*, Cambridge, Cambridge University Press.

Mole, N. and Meredith, C. (2010), *Human rights files, No. 9: asylum and the European Convention on Human Rights* (5. vydání), Štrasburk, Rada Evropy.

UNHCR (2011), *Handbook and guidelines on procedures and criteria for determining refugee status under the 1951 Convention and the 1967 Protocol relating to the status of refugees*, HCR/1P/4/ENG/REV. 3, Lucemburk, UNHCR.

UNHCR (2010), *Improving asylum procedures: comparative analysis and recommendations for law and practice – key findings and recommendations*, k dispozici na adrese www.unhcr.org/4ba9d99d9.html.

UNHCR a Rada Evropy (2010), *Protecting refugees*, k dispozici na adrese: <http://book.coe.int/ftp/3582.pdf>.

Wagner, M. and Bonjour, S. (2009), *Flughafenverfahrensstudie: Vergleichende Studie des rechtlichen Rahmens und administrativer Praktiken hinsichtlich der Behandlung von Asylgesuchen und der Rückführung von unzureichend dokumentierten Personen an Flughäfen in sieben Europäischen Staaten* (Srovnávací studie o azylových řízeních na letišti), Vídeň, International Centre for Migration Policy Development (ICMPD).

Migranti v protiprávním postavení a navrácení

Cholewinski, R. (2005), *Irregular migrants: access to minimum social rights*, Štrasburk, Rada Evropy.

FRA (2011a), *Fundamental rights of migrants in an irregular situation in the European Union*, Lucemburk, Úřad pro publikace.

FRA (2011b), *Migrants in an irregular situation employed in domestic work: Fundamental rights challenges for the European Union and its Member States*, Lucemburk, Úřad pro publikace.

FRA (2011), *Migrants in an irregular situation: access to healthcare in 10 European Union States*, Lucemburk, Úřad pro publikace.

Lutz, F. (2010), *The negotiations on the Return Directive*, Nijmegen, Wolf Legal Publishers.

Rada Evropy, Komisař pro lidská práva (2001), Recommendation concerning the rights of aliens wishing to enter a Council of Europe member State and the enforcement of expulsion orders, CommDH(2001)19, 19. září 2001.

Rada Evropy, Výbor ministrů (2005), *Twenty guidelines on forced return* (Dvacet pokynů pro nucené navrácení), k dispozici na adrese: www.unhcr.org/refworld/publisher,COEMINISTERS,THEMGUIDE,,42ef32984,0.html.

Zajištění

Edwards, A. (2011), *Back to basics: the right to liberty and security of person and ,alternatives to detention' of refugees, asylum-seekers, stateless persons and other migrants*, dokument vyhotovený pro Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky, řada Průzkum právní politiky a politiky ochrany, duben 2011.

FRA (2010a), *Detention of third-country nationals in return procedures*, Lucemburk, Úřad pro publikace.

FRA (2011), *Coping with a fundamental rights emergency: The situation of persons crossing the Greek land border in an irregular manner*, k dispozici na adrese: <http://fra.europa.eu/en/publication/2011/coping-fundamental-rights-emergency-situation-persons-crossing-greek-land-border>.

International Detention Coalition (2011), *There are alternatives: A handbook for preventing unnecessary immigration detention*, Melbourne, International Detention Coalition, k dispozici na adrese: <http://idcoalition.org/cap/handbook>.

Rada Evropy, Evropský soud pro lidská práva (2012), *Guide on Article 5: Right to liberty and security, Article 5 of the Convention*, Štrasburk, Rada Evropy, k dispozici na adrese: www.echr.coe.int → case-law → case-law guides.

Rada Evropy, Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT) (2011), *The CPT standards*, (2002) 1 – rev. 2011, k dispozici na adrese: www.cpt.coe.int/en/docsstandards.htm.

Rada Evropy, Parlamentní shromáždění (2010), *The detention of asylum seekers and irregular migrants in Europe*: Report Doc.12105 (2010) / usnesení č. 1707 (2010) / doporučení 1900 (2010).

Rada Evropy, Výbor ministrů (2006), Recommendation Rec(2006)2 of the Committee of Ministers to Member States on the European Prison Rules, 11. ledna 2006.

Volný pohyb v EU

Rogers, N., Scannell, R. and Walsh, J. (2012), *Free movement of persons in the enlarged European Union* (2. vydání), Londýn, Sweet & Maxwell.

Osoby se zdravotním postižením

FRA (2011), *The legal protection of persons with mental health problems under non-discrimination law*, Lucemburk, Úřad pro publikace.

UN OHCHR (2010), *Monitoring the Convention on the Rights of Persons with Disabilities, guidance for human rights monitors*, HR/P/PT/17, k dispozici na adrese: www.ohchr.org/Documents/Publications/Disabilities_training_17EN.pdf.

Děti

FRA (2010), *Separated, asylum-seeking children in European Union Member States*, Lucemburk, Úřad pro publikace.

Rada Evropy, Parlamentní shromáždění (2011), Recommendation 1969 (2010) on unaccompanied children in Europe: issues of arrival, stay and return, 15. dubna 2011.

Separated Children in Europe Programme (SCEP) (2012), *Position paper on age assessment in the context of separated children in Europe*, k dispozici na adrese: <http://www.refworld.org/docid/4ff535f52.html>.

Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR) (2006), *UNHCR guidelines on formal determination of the best interests of the child*, k dispozici na adrese: www.unhcr.org/4566b16b2.pdf.

Osoby bez státní příslušnosti

UNHCR (2012), *Guidelines on statelessness No. 2: Procedures for determining whether an individual is a stateless person*, HCR/GS/12/02, k dispozici na adrese: www.unhcr.org/refworld/docid/4f7dafb52.html.

On-line zdroje

Zdroje	Internetová adresa
Úroveň OSN	
Zvláštní zpravodaj OSN pro otázky mučení a jiné kruté, nelidské nebo ponižující zacházení nebo trestání	www.ohchr.org/EN/Issues/Torture/SRTorture/Pages/SRTortureIndex.aspx
Podvýbor OSN pro prevenci mučení	http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/OPCAT/Pages/OPCATIntro.aspx
Judikatura smluv OSN	http://tb.ohchr.org/default.aspx
Refworld (databáze uprchlického práva UNHCR)	www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/refworld/rwmain
Úroveň Rady Evropy	
Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT)	www.cpt.coe.int/en/about.htm
ESLP	www.echr.coe.int
Databáze judikatury ESLP HUDOC	http://hudoc.echr.coe.int
Knihovna ESLP	www.echr.coe.int → Knihovna
Soubor informačních listů ESLP	www.echr.coe.int → Tisk
Poznámky k judikatuře ESLP	www.echr.coe.int → Judikatura
Komisař pro lidská práva Rady Evropy	http://www.coe.int/web/commissioner
Evropská sociální charta	http://www.coe.int/T/DGHL/Monitoring/SocialCharter/
Útvar Rady Evropy pro koordinaci migrace	http://www.coe.int/t/democracy/migration/default_en.asp
Skupina odborníků pro postup proti obchodování s lidmi (GRETA)	http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/trafficking/docs/monitoring/greta_EN.asp

Úroveň EU	
Evropský podpůrný úřad pro otázky azylu (EASO)	http://www.easo.europa.eu/
EASO, Evropské azylové curriculum	http://easo.europa.eu/about-us/tasks-of-easo/training-quality/
Evropská komise, Generální ředitelství pro vnitřní věci	http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs
Evropská migrační síť	www.emn.europa.eu
Portál o přistěhovalectví v EU	http://ec.europa.eu/immigration
Agentura FRA	http://fra.europa.eu
Frontex	http://frontex.europa.eu
Evropská rada pro uprchlíky a exil (ECRE)	http://www.ecre.org/

Seznam věcí

Judikatura Soudního dvora Evropské unie

<i>Abdon Vanbraekel a další proti Alliance nationale des mutualités chrétiennes (ANMC), C-368/98, 12. července 2001</i>	197
<i>Abed El Karem El Kott a další proti Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal, C-364/11, 19. prosince 2012</i>	73
<i>Aoubacac Diakité proti Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides, C-285/12, 30. ledna 2014</i>	64, 65
<i>Achughbalian proti Préfet du Val-de-Marne, C-329/11, 6. prosince 2011</i>	135, 146, 149
<i>Aissatou Diatta proti Land Berlin, C-267/83, 13. února 1985</i>	129
<i>Alexander Hengartner a Rudolf Gasser proti Landesregierung Vorarlberg, C-70/09, 15. července 2010</i>	178
<i>Altun proti Stadt Böblingen, C-337/07, 18. prosince 2008</i>	51, 52
<i>Atiqullah Adil proti Minister voor Immigratie, Integratie en Asiel, C-278/12 PPU, 19. července 2012</i>	28
<i>Aydin Salahadin Abdulla a další proti Bundesrepublik Deutschland, spojené věci C-175/08, C-176/08, C-178/08 a C-179/08, 2. března 2010</i>	58, 61, 73, 79
<i>Aziz Melki a Selim Abdeli [velký senát], spojené věci C-188/10 a C-189/10, 22. června 2010</i>	28
<i>Baumbast a R proti Secretary of State for the Home Department, C-413/99, 17. září 2002</i>	189
<i>Borowitz proti Bundesversicherungsanstalt für Angestellte, C-21/87, 5. července 1988</i>	200

<i>Bundesrepublik Deutschland proti B a D</i> , spojené věci C-57/09 a C-101/09, 9. listopadu 2010.....	58, 61, 78
<i>Bundesrepublik Deutschland proti Kaveh Puid</i> , C-4/11, 14. listopadu 2013	102
<i>Bundesrepublik Deutschland proti Y a Z</i> , spojené věci C-71/11 a C-99/11, 5. září 2012.....	63
<i>Chakroun proti Minister van Buitenlandse Zaken</i> , C-578/08, 4. března 2010.....	48, 112, 125
<i>Chuck proti Raad van Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank</i> , C-331/06, 3. dubna 2008	200
<i>Cimade a Groupe d'information et de soutien des immigrés (GISTI) proti Ministre de l'Intérieur, de l'Outre-mer, des Collectivités territoriales et de l'Immigration</i> , C-179/11, 27. září 2012	194
<i>Deborah Lawrie-Blum proti Land Baden-Württemberg</i> , C-66/85, 3. července 1986.....	179
<i>Deutscher Handballbund proti Kolpak</i> , C-438/00, 8. května 2003	184
<i>Dirk Rüffert proti Land Niedersachsen</i> , C-346/06, 3. dubna 2008.....	179
<i>El Dridi, alias Soufi Karim</i> , C-61/11, 28. dubna 2011.....	135, 146, 149
<i>El Yassini proti Secretary of State for the Home Department</i> , C-416/96, 2. března 1999	184
<i>Eran Abatay a další a Nadi Sahin proti Bundesanstalt für Arbeit</i> , spojené věci C-317/01 a C-369/01, 21. října 2003.....	50
<i>Evropská komise proti Nizozemskému království</i> , C-508/10, 26. dubna 2012	49
<i>Evropská komise proti Španělskému království</i> , C-211/08, 15. června 2010	197
<i>Evropský parlament proti Radě Evropské unie</i> , C-355/10, 5. září 2012.....	35
<i>Evropský parlament proti Radě Evropské unie</i> , C-540/03, 27. června 2006	125
<i>Fatma Pehlivan proti Staatssecretaris van Justitie</i> , C-484/07, 16. června 2011	129
<i>Foto-Frost proti Hauptzollamt Lübeck-Ost</i> , C-314/85, 22. října 1987	19
<i>Francovich a Bonifaci a další proti Italské republice</i> , spojené věci C-6/90 a C-9/90, 19. listopadu 1991.....	19, 161
<i>Francovich proti Italské republice</i> , C-479/93, 9. listopadu 1995	19
<i>G. B. C. Echternach a A. Moritz proti Minister van Onderwijs en Wetenschappen</i> , spojené věci C-389/87 a C-390/87, 15. března 1989.....	189
<i>Georgios Orfanopoulos a další a Raffaele Oliveri proti Land Baden-Württemberg</i> , spojené věci C-482/01 a C-493/01, 29. dubna 2004.....	85, 86

<i>Hava Genc proti Land Berlin, C-14/09, 4. února 2010</i>	181
<i>Hristo Gaydarov proti Director na Glavna direktsia "Ohranitelna politisia" pri Ministerstvo na vatreshnite raboti, C-430/10, 17. listopadu 2011</i>	85
<i>Igor Simutenkov proti Ministerio de Educación y Cultura and Real Federación Española de Fútbol, C-265/03, 12. dubna 2005</i>	186
<i>lida proti Stadt Ulm, C-40/11, 8. listopadu 2012</i>	86, 121
<i>Ismail Derin proti Landkreis Darmstadt-Dieburg, C-325/05, 18. července 2007</i>	182
<i>K proti Bundesasylamt, C-245/11, 6. listopadu 2012</i>	91, 102
<i>Kadi a Al Barakaat International Foundation proti Radě Evropské Unie a Komisi Evropských společenství, spojené věci C-402/05 P a C-415/05 P, 3. září 2008</i>	19
<i>Kadiman proti Freistaat Bayern, C-351/95, 17. dubna 1997</i>	181
<i>Kadzoev (Huchbarov), C-357/09, 30. listopadu 2009</i>	39, 47, 136, 141, 152, 154
<i>Kazim Kus proti Landeshauptstadt Wiesbaden, C-237/91, 16. prosince 1992</i>	184
<i>Komise Evropských společenství proti Španělskému království, C-503/03, 31. ledna 2006</i>	122
<i>Kunqian Catherine Zhu a Man Lavette Chen proti Secretary of State for the Home Department, C-200/02, 19. října 2004</i>	119
<i>Land Baden-Württemberg proti Panagiotis Tsakouridis, C-145/09, 23. listopadu 2010</i>	84
<i>Laval un Partneri Ltd proti Svenska Byggnadsarbetareförbundet, Svenska Byggnadsarbetareförbundets avdelning 1 Byggettan a Svenska Elektrikerförbundet, C-341/05, 18. prosince 2007</i>	179
<i>Leyla Ecem Demirkan proti Bundesrepublik Deutschland, C-221/11, 24. září 2013</i>	50
<i>Liselotte Hauer proti Land Rheinland-Pfalz, C-44/79, 13. prosince 1979</i>	20
<i>M. G. a N. R. proti Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie, C-383/13, 10. září 2013</i>	158
<i>M. M. proti Minister for Justice, Equality and Law Reform, Ireland and Attorney General, C- 277/11, 22. listopadu 2012</i>	93
<i>Maria Teixeira proti London Borough of Lambeth a Secretary of State for the Home Department, C-480/08, 23. února 2010</i>	189
<i>Mary Carpenter proti Secretary of State for the Home Department, C-60/00, 11. července 2002</i>	111, 119
<i>Mehmet Arslan proti Policii ČR, Krajské ředitelství policie Ústeckého kraje, odbor cizinecké policie, C-534/11, 30. května 2013</i>	141, 142

<i>Mehmet Soysal a Ibrahim Savatli proti Bundesrepublik Deutschland, C-228/06, 19. února 2009</i>	51
<i>Meki Elgafaji a Noor Elgafaji proti Staatssecretaris van Justitie, C-465/07, 17. února 2009</i>	58, 64
<i>Metock a další proti Minister for Justice, Equality and Law Reform, C-127/08, 25. července 2008</i>	111, 118, 125
<i>Micheletti a další proti Delegacion del Gobierno en Cantabria, C-369/90, 7. července 1992</i>	53
<i>Migrationsverket proti Nurije Kastrati a další, C-620/10, 3. května 2012</i>	101
<i>Minister voor Immigratie en Asiel proti X a Y, a Z proti Minister voor Immigratie en Asiel, spojené věci C-199/12, C-200/12 a C-201/12, 7. listopadu 2013</i>	64
<i>Mohamad Zakaria, C-23/12, 17. ledna 2013</i>	31
<i>Mohamed Gattoussi proti Stadt Rüsselsheim, C-97/05, 14. prosince 2006</i>	185
<i>Mouvement contre le racisme, l'antisémitisme et la xénophobie ASBL (MRAX) proti Belgickému státu, C-459/99, 25. července 2002</i>	118, 122
<i>Murat Dereci a další proti Bundesministerium für Inneres, C-256/11, 15. listopadu 2011</i>	86, 112, 120
<i>Murat Polat proti Stadt Rüsselsheim, C-349/06, 4. října 2007</i>	59, 87
<i>N. S. proti Secretary of State for the Home Department a M. E. a další proti Refugee Applications Commissioner and Minister for Justice, Equality and Law Reform, spojené věci C-411/10 a C-493/10, 21. prosince 2011</i>	21, 57, 77, 91, 102, 104, 194
<i>Natthaya Dülger proti Wetteraukreis, C-451/11, 19. července 2012</i>	52, 130
<i>Nawras Bolbol proti Bevándorlási és Állampolgársági Hivata, C-31/09, 17. června 2010</i>	61, 73
<i>Nizozemský stát proti Ann Florence Reed, C-59/85, 17. dubna 1986</i>	111, 122
<i>O. a S. proti Maahanmuuttovirasto a Maahanmuuttovirasto proti L, spojené věci C-356/11 a C-357/11, 6. prosince 2012</i>	120
<i>Office national de l'emploi proti Bahia Kziber, C-18/90, 31. ledna 1991</i>	183, 184
<i>Ömer Nazli, Caglar Nazli a Melike Nazli proti Stadt Nürnberg, C-340/97, 10. února 2000</i>	86
<i>P.I. proti Oberbürgermeisterin der Stadt Remscheid, C-348/09, 22. května 2012</i>	59, 84

<i>Petar Aladzhov proti Zamestnik director na Stolichna direksia na vatreshnite raboti kam Ministerstvo na vatreshnite raboti, C-434/10, 17. listopadu 2011</i>	85
<i>Pilar Allué a Carmel Mary Coonan a další proti Università degli studi di Venezia and Università degli studi di Parma, spojené věci C-259/91, C-331/91 a C-332/91, 2. srpna 1993</i>	179
<i>Rahmanian Koushaki proti Bundesrepublik Deutschland, C-84/12, 19. prosince 2013</i>	27
<i>Recep Tetik proti Land Berlin, C-171/95, 23. ledna 1997</i>	51, 181
<i>Roland Rutili proti Ministre de l'intérieur, C-36/75, 28. října 1985</i>	86
<i>Rottmann proti Freistaat Bayern, C-135/08, 2. března 2010</i>	40, 53
<i>Ruiz Zambrano proti Office national de l'emploi (ONEM), C-34/09, 8. března 2011</i>	39, 86, 112, 119
<i>Samba Diouf proti Ministre du Travail, de l'Emploi et de l'Immigration, C-69/10, 28. července 2011</i>	97
<i>Secretary of State for the Home Department proti Rahman a další, C-83/11, 5. září 2012</i>	117, 124
<i>Servet Kamberaj proti Istituto per l'Edilizia sociale della Provincia autonoma di Bolzano (IPES) a další, C-571/10, 24. dubna 2012</i>	193
<i>Shirley McCarthy proti Secretary of State for the Home Department, C-434/09, 5. května 2011</i>	120
<i>Staatssecretaris van Justitie proti Mangatu Singhovi, C-502/10, 18. října 2012</i>	48
<i>Staatssecretaris van Justitie proti Tayfun Kahveci a Osman Inan, spojené věci C-7/10 a C-9/10, 29. března 2012</i>	52
<i>Süleyman Eker proti Land Baden-Württemberg, C-386/95, 29. května 1997</i>	181
<i>The Queen, na žádost MA a dalších proti Secretary of State for the Home Department, C-648/11, 6. června 2013</i>	205, 208
<i>The Queen, na žádost Yvonne Watts proti Bedford Primary Care Trust a Secretary of State for Health, C-372/04, 16. května 2006</i>	197
<i>The Queen proti Immigration Appeal Tribunal a Surinderu Singhovi, ex parte Secretary of State for the Home Department, C-370/90, 7. července 1992</i> ...	119
<i>The Queen proti Secretary of State for the Home Department, ex parte Abdulnasir Savas, C-37/98, 11. května 2000</i>	50
<i>The Queen proti Secretary of State for the Home Department, ex parte Manjit Kaur, C-192/99, 20. února 2001</i>	53

<i>The Queen, Veli Tum a Mehmet Dari proti Secretary of State for the Home Department, C-16/05, 20. září 2007</i>	50, 51
<i>Trestní řízení proti Arturu Leymannovi a Aleksei Pustovarovovi, C-388/08, 1. prosince 2008</i>	93
<i>Trestní řízení proti Gjoko Filevovi a Adnanu Osmanimu, C-297/12, 19. září 2013</i>	30, 146
<i>Trestní řízení proti Md Sagor, C-430/11, 6. prosince 2012</i>	146
<i>Tural Oguz proti Secretary of State for the Home Department, C-186/10, 21. července 2011</i>	50, 51
<i>Ymeraga a další proti Ministre du Travail, de l'Emploi et de l'Immigration, C-87/12, 8. května 2013</i>	86
<i>Zuheyr Frayeh Halaf proti Darzhavna agentsia za bezhantsite pri Ministerskia savet, C-528/11, 30. května 2013</i>	102
<i>ZZ proti Secretary of State for the Home Department, C-300/11, 4. června 2013</i>	59, 85

Judikatura Soudního dvora Evropského sdružení volného obchodu

<i>Arnulf Clauder, případ E-4/11, 26. července 2011</i>	126
---	-----

Judikatura Evropského soudu pro lidská práva

<i>A. a další proti Spojenému království [velký senát], č. 3455/05, 19. února 2009</i>	139, 143, 144, 150, 151, 152
<i>A.A. proti Spojenému království, č. 8000/08, 20. září 2011</i>	71, 113, 131
<i>Abdilahi Abdulwahidi proti Nizozemsku, č. 21741/07, 12. listopadu 2013</i>	191
<i>Abdolkhani a Karimnia proti Turecku, č. 30471/08, 22. září 2009</i>	91, 95, 96, 137, 159
<i>Abdulaziz, Cabaless a Balkandali proti Spojenému království, č. 9214/80, 9473/81 a 9474/81, 28. května 1985</i>	25, 117
<i>Afif proti Nizozemsku (rozh.), č. 60915/09, 24. května 2011</i>	191
<i>Ahmed proti Rakousku, č. 25964/94, 17. prosince 1996</i>	43, 61
<i>Airey proti Irsku, č. 6289/73, 9. října 1979</i>	106, 107
<i>Al-Jedda proti Spojenému království [velký senát], č. 27021/08, 7. července 2011</i>	143
<i>Al-Saadoon a Mufdhi proti Spojenému království, č. 61498/08, 2. března 2010</i>	66
<i>Amrollahi proti Dánsku, č. 56811/00, 11. července 2002</i>	132
<i>Amuur proti Francii, č. 19776/92, 25. června 1996</i>	23, 33, 139, 148
<i>Anakomba Yula proti Belgii, č. 45413/07, 10. března 2009</i>	124

<i>Anayo proti Německu</i> , č. 20578/07, 21. prosince 2010.....	105
<i>Andrejeva proti Lotyšsku</i> [velký senát], č. 55707/00, 18. února 2009	173, 199
<i>Antwi a další proti Norsku</i> , č. 26940/10, 14. února 2012	132
<i>Aristimuño Mendizabal proti Francii</i> , č. 51431/99, 17. ledna 2006	53
<i>Aswat proti Spojenému království</i> , č. 17299/12, 16. dubna 2013.....	68
<i>Auad proti Bulharsku</i> , č. 46390/10, 11. října 2011.....	136, 154
<i>Austin a další proti Spojenému království</i> [velký senát], č. 39692/09, 40713/09 a 41008/09, 15. března 2012.....	138, 139
<i>Azimov proti Rusku</i> , č. 67474/11, 18. dubna 2013	45, 149
<i>Babar Ahmad a další proti Spojenému království</i> , č. 24027/07, 11949/08, 36742/08, 66911/09 a 67354/09, 10. dubna 2012.....	68
<i>Bader a Kanbor proti Švédsku</i> , č. 13284/04, 8. listopadu 2005.....	65
<i>Bah proti Spojenému království</i> , č. 56328/07, 27. září 2011	173, 191
<i>Bajsultanov proti Rakousku</i> , č. 54131/10, 12. června 2012	122
<i>Balogun proti Spojenému království</i> , č. 60286/09, 10. dubna 2012.....	131
<i>Beldjoudi proti Francii</i> , č. 12083/86, 26. března 1992.....	132
<i>Bensaid proti Spojenému království</i> , č. 44599/98, 6. února 2001	195
<i>Berrehab proti Nizozemsku</i> , č. 10730/84, 21. června 1988.....	112, 130
<i>Bigaeva proti Řecku</i> , č. 26713/05, 28. května 2009.....	171, 177
<i>Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi proti Irsku</i> [velký senát], č. 45036/98, 30. června 2005.....	16, 21
<i>Boultif proti Švýcarsku</i> , č. 54273/00, 2. srpna 2001.....	113, 131, 132
<i>Branko Tomašić a další proti Chorvatsku</i> , č. 46598/06, 15. ledna 2009.....	168
<i>C.G. a další proti Bulharsku</i> , č. 1365/07, 24. dubna 2008.....	92, 96, 105
<i>Chahal proti Spojenému království</i> [velký senát], č. 22414/93, 15. listopadu 1996	152
<i>Chapman proti Spojenému království</i> [velký senát], č. 27238/95, 18. ledna 2001.....	190
<i>Collins a Akaziebie proti Švédsku</i> (rozh.), č. 23944/05, 8. března 2007	70
<i>Čonka proti Belgii</i> , č. 51564/99, 5. února 2002.....	58, 81, 97
<i>D. proti Spojenému království</i> , č. 30240/96, 2. května 1997	68
<i>Dalea proti Francii</i> (rozh.), č. 964/07, 2. února 2010	31
<i>Darraj proti Francii</i> , č. 34588/07, 4. listopadu 2010	166
<i>Darren Omoregie a další proti Norsku</i> , č. 265/07, 31. července 2008.....	111, 122
<i>Dbouba proti Turecku</i> , č. 15916/09, 13. července 2010	157, 159
<i>De Souza Ribeiro proti Francii</i> , č. 22689/07, 13. prosince 2012.....	91, 99
<i>Demir a Baykara proti Turecku</i> [velký senát], č. 34503/97, 12. listopadu 2008	176
<i>Dougoz proti Řecku</i> , č. 40907/98, 6. března 2001	148, 160

<i>El Morsli proti Francii</i> (rozh.), č. 15585/06, 4. března 2008.....	32
<i>Fawsie proti Řecku</i> , č. 40080/07, 28. října 2010.....	199
<i>Finogenov a další proti Rusku</i> , č. 18299/03 a 27311/03, 20. prosince 2011.....	168
<i>Finucane proti Spojenému království</i> , č. 29178/95, 1. července 2003	169
<i>Foka proti Turecku</i> , č. 28940/95, 24. června 2008.....	139
<i>G.R. proti Nizozemsku</i> , č. 22251/07, 10. ledna 2012	106, 124
<i>Gaygusuz proti Rakousku</i> , č. 17371/90, 16. září 1996	172, 174, 199
<i>Gebremedhin [Gaberamadhien] proti Francii</i> , č. 25389/05, 26. dubna 2007	91, 98
<i>Genovese proti Maltě</i> , č. 53124/09, 11. října 2011	54
<i>Gillow proti Spojenému království</i> , č. 9063/80, 24. listopadu 1986.....	172, 190
<i>Glor proti Švýcarsku</i> , č. 13444/04, 30. dubna 2009	213
<i>Gül proti Švýcarsku</i> , č. 23218/94, 19. února 1996.....	112, 126
<i>Guzzardi proti Itálii</i> , č. 7367/76, 6. listopadu 1980	138, 139
<i>H. a B. proti Spojenému království</i> , č. 70073/10 a 44539/11, 9. dubna 2013	66
<i>H.L. proti Spojenému království</i> , č. 45508/99, 5. října 2004	139
<i>H.L.R. proti Francii</i> , č. 24573/94, 29. dubna 1997.....	67
<i>Hasanbasic proti Švýcarsku</i> , č. 52166/09, 11. června 2013.....	132
<i>Hida proti Dánsku</i> , č. 38025/02, 19. února 2004.....	74, 80
<i>Hirsi Jamaa a další proti Itálii</i> [velký senát], č. 27765/09, 23. února 2012	24, 36, 58, 81, 91, 99
<i>Hode a Abdi proti Spojenému království</i> , č. 22341/09, 6. listopadu 2012	126
<i>I. proti Švédsku</i> , č. 61204/09, 5. září 2012	71
<i>I.M. proti Francii</i> , č. 9152/09, 2. února 2012.....	91, 100
<i>Ilhan proti Turecku</i> [velký senát], č. 22277/93, 27. června 2000	168
<i>Ismoilov a další proti Rusku</i> , č. 2947/06, 24. dubna 2008.....	75, 79
<i>K.A.B. proti Švédsku</i> , č. 886/11, 5. září 2013.....	67
<i>Kanagaratnam a další proti Belgii</i> , č. 15297/09, 13. prosince 2011.....	155
<i>Karassev proti Finsku</i> (rozh.), č. 31414/96, 12. ledna 1999	54
<i>Kaya proti Turecku</i> , č. 22729/93, 19. února 1998	168
<i>Kiyutin proti Rusku</i> , č. 2700/10, 10. března 2011.....	48
<i>Koua Poirrez proti Francii</i> , č. 40892/98, 30. září 2003.....	172, 199
<i>Kučera proti Slovensku</i> , č. 48666/99, 17. července 2007	168
<i>Kudła proti Polsku</i> [velký senát], č. 30210/96, 26. října 2000	96, 97
<i>Kuduzović proti Slovensku</i> (rozh.), č. 60723/00, 17. března 2005	54

<i>Kurić a další proti Slovinsku</i> [velký senát], č. 26828/06, 26. června 2012	39, 49
<i>Liu proti Rusku</i> , č. 42086/05, 6. prosince 2007	41
<i>Longa Yonkeu proti Lotyšsku</i> , č. 57229/09, 15. listopadu 2011	136, 151
<i>Louled Massoud proti Maltě</i> , č. 24340/08, 27. července 2010	154
<i>Luczak proti Polsku</i> , č. 77782/01, 27. listopadu 2007	199
<i>M. a další proti Bulharsku</i> , č. 41416/08, 26. července 2011	147
<i>M.A. proti Kypru</i> , č. 41872/10, 23. července 2013	81
<i>M.S. proti Spojenému království</i> , č. 24527/08, 3. května 2012	155
<i>M.S.S. proti Belgii a Řecku</i> [velký senát], č. 30696/09, 21. ledna 2011	57, 77, 91, 92, 95, 96, 99, 103, 104, 107, 155, 160, 166, 172, 190
<i>M.Y.H. proti Švédsku</i> , č. 50859/10, 27. června 2013	76
<i>Maaouia proti Francii</i> (rozh.), č. 39652/98, 12. ledna 1999	96
<i>Maaouia proti Francii</i> , č. 39652/98, 5. října 2000	106
<i>Makaratzis proti Řecku</i> [velký senát], č. 50385/99, 20. prosince 2004	167
<i>Mamatkulov a Askarov proti Turecku</i> [velký senát], č. 46827/99 a 46951/99, 4. února 2005	39, 45, 58, 83
<i>Mannai proti Itálii</i> , č. 9961/10, 27. března 2012	62
<i>Mastromatteo proti Itálii</i> [velký senát], č. 37703/97, 24. října 2002	168
<i>Mathloom proti Řecku</i> , č. 48883/07, 24. dubna 2012	154
<i>Matsiukhina a Matsiukhin proti Švédsku</i> (rozh.), č. 31260/04, 21. června 2005	70
<i>Matthews proti Spojenému království</i> [velký senát], č. 24833/94, 18. února 1999	16
<i>McCann a další proti Spojenému království</i> [velký senát], č. 18984/91, 27. září 1995	167, 169
<i>Medvedyev a další proti Francii</i> [velký senát], č. 3394/03, 29. března 2010	36
<i>Mikolenko proti Estonsku</i> , č. 10664/05, 8. října 2009	135, 136, 141, 147, 153
<i>Mohamed Hussein a další proti Nizozemsku a Itálii</i> (rozh.), č. 27725/10, 2. dubna 2013	103
<i>Mohamed proti Rakousku</i> , č. 2283/12, 6. června 2013	103
<i>Mubilanzila Maieka a Kaniki Mitunga proti Belgii</i> , č. 13178/03, 12. října 2006	136, 155, 159
<i>Muminov proti Rusku</i> , č. 42502/06, 11. prosince 2008	69, 72
<i>Muskhadzhiyeva a další proti Belgii</i> , č. 41442/07, 19. ledna 2010	136, 155, 156
<i>N. proti Spojenému království</i> [velký senát], č. 26565/05, 27. května 2008	57, 68
<i>N. proti Švédsku</i> , č. 23505/09, 20. července 2010	71
<i>NA. proti Spojenému království</i> , č. 25904/07, 17. července 2008	43, 67, 80

<i>Nachova a další proti Bulharsku</i> [velký senát], č. 43577/98 a 43579/98, 6. července 2005	167
<i>Nada proti Švýcarsku</i> [velký senát], č. 10593/08, 12. září 2012	31
<i>Nolan a K proti Rusku</i> , č. 2512/04, 12. února 2009	33, 139
<i>Nowak proti Ukrajině</i> , č. 60846/10, 31. března 2011	136, 157
<i>Nuñez proti Norsku</i> , č. 55597/09, 28. června 2011	111, 123
<i>O'Donoghue a další proti Spojenému království</i> , č. 34848/07, 14. prosince 2010	111, 116
<i>Omojudi proti Spojenému království</i> , č. 1820/08, 24. listopadu 2009	113
<i>Omwenyeye proti Německu</i> (rozh.), č. 44294/04, 20. listopadu 2007	42, 141
<i>Onur proti Spojenému království</i> , č. 27319/07, 17. února 2009	122
<i>Opuz proti Turecku</i> , č. 33401/02, 9. června 2009	206, 215
<i>Osman proti Dánsku</i> , č. 38058/09, 14. června 2011	112, 127
<i>Osman proti Spojenému království</i> [velký senát], č. 23452/94, 28. října 1998	168
<i>Othman (Abu Qatada) proti Spojenému království</i> , č. 8139/09, 17. ledna 2012	58, 75, 83
<i>Peers proti Řecku</i> , č. 28524/95, 19. dubna 2001	160
<i>Phull proti Francii</i> (rozh.), č. 35753/03, 11. ledna 2005	32
<i>Ponomaryovi proti Bulharsku</i> , č. 5335/05, 21. června 2011	172, 188
<i>Popov proti Francii</i> , č. 39472/07 a 39474/07, 19. ledna 2012	147, 155
<i>Powell proti Spojenému království</i> (rozh.), č. 45305/99, 4. května 2000	195
<i>Pretty proti Spojenému království</i> , č. 2346/02, 29. dubna 2002	113, 213
<i>Price proti Spojenému království</i> , č. 33394/96, 10. července 2001	155
<i>R.C. proti Švédsku</i> , č. 41827/07, 9. března 2010	70, 71
<i>Rachwalski a Ferenc proti Polsku</i> , č. 47709/99, 28. července 2009	168
<i>Rahimi proti Řecku</i> , č. 8687/08, 5. dubna 2011	205, 207, 210
<i>Raimondo proti Itálii</i> , č. 12954/87, 22. února 1994	139
<i>Ramsahai a další proti Nizozemsku</i> [velký senát], č. 52391/99, 15. května 2007	163, 169
<i>Ramzy proti Nizozemsku</i> , č. 25424/05, 20. července 2010	58
<i>Rantsev proti Kypru a Rusku</i> , č. 25965/04, 7. ledna 2010	39, 44, 136, 140, 156, 159, 206, 211
<i>Riad a Idiab proti Belgii</i> , č. 29787/03 a 29810/03, 24. ledna 2008	33, 139
<i>Rodrigues da Silva a Hoogkamer proti Nizozemsku</i> , č. 50435/99, 31. ledna 2006	111, 123, 130
<i>Rusu proti Rakousku</i> , č. 34082/02, 2. října 2008	136, 150

<i>Ryabikin proti Rusku</i> , č. 8320/04, 19. června 2008.....	75, 79
<i>S. a Marper proti Spojenému království</i> [velký senát], č. 30562/04, 4. prosince 2008.....	166
<i>S.D. proti Řecku</i> , č. 53541/07, 11. června 2009.....	137, 155, 159, 160
<i>S.F. a další proti Švédsku</i> , č. 52077/10, 15. května 2012	69, 71
<i>S.H.H. proti Spojenému království</i> , č. 60367/10, 29. ledna 2013.....	68
<i>S.P. proti Belgii</i> (rozh.), č. 12572/08, 14. června 2011	148
<i>Saadi proti Itálii</i> [velký senát], č. 37201/06, 28. února 2008.....	57, 62, 70, 71, 75, 79
<i>Saadi proti Spojenému království</i> [velký senát], č. 13229/03, 29. ledna 2008.....	39, 42, 135, 136, 144, 150, 151, 157
<i>Salah Sheekh proti Nizozemsku</i> , č. 1948/04, 11. ledna 2007.....	57, 62, 66, 70
<i>Saleck Bardi proti Španělsku</i> , č. 66167/09, 24. května 2011	105
<i>Savridin Dzhurayev proti Rusku</i> , č. 71386/10, 25. dubna 2013.....	39, 46
<i>Sen proti Nizozemsku</i> , č. 31465/96, 21. prosince 2001.....	112, 127
<i>Siałkowska proti Polsku</i> , č. 8932/05, 22. března 2007	106
<i>Singh a další proti Belgii</i> , č. 33210/11, 2. října 2012	70
<i>Singh proti České republice</i> , č. 60538/00, 25. ledna 2005.....	136, 152
<i>Slivenko proti Lotyšsku</i> [velký senát], č. 48321/99, 9. října 2003	54
<i>Soering proti Spojenému království</i> , č. 14038/88, 7. července 1989	57, 61, 62
<i>Stamose proti Bulharsku</i> , č. 29713/05, 27. listopadu 2012.....	31
<i>Sufi a Elmi proti Spojenému království</i> , č. 8319/07 a 11449/07, 28. června 2011	43, 57, 58, 67, 69, 71, 72, 75
<i>Sultani proti Francii</i> , č. 45223/05, 20. září 2007.....	81
<i>Suso Musa proti Maltě</i> , č. 42337/12, 23. července 2013	39, 42, 135, 145
<i>Taiš proti Francii</i> , č. 39922/03, 1. června 2006.....	163, 169
<i>Tanli proti Turecku</i> , č. 26129/95, 10. dubna 2001	169
<i>Tarariyeva proti Rusku</i> , č. 4353/03, 14. prosince 2006	163, 169
<i>Timishev proti Rusku</i> , č. 55762/00 a 55974/00, 13. prosince 2005.....	188
<i>Tomic proti Spojenému království</i> (rozh.), č. 17837/03, 14. října 2003	80
<i>Udeh proti Švýcarsku</i> , č. 12020/09, 16. dubna 2013	132
<i>Üner proti Nizozemsku</i> [velký senát], č. 46410/99, 18. října 2006.....	113, 131
<i>Velikova proti Bulharsku</i> , č. 41488/98, 18. května 2000.....	167, 169
<i>Vilvarajah a další proti Spojenému království</i> , č. 13163/87, 13164/87, 13165/87, 13447/87 a 13448/87, 30. října 1991	62, 80

<i>Wasilewski proti Polsku</i> (rozh.), č. 32734/96, 20. dubna 1999	172, 195, 198
<i>Weller proti Maďarsku</i> , č. 44399/05, 31. března 2009	199
<i>Khavara a další proti Itálii a Albánii</i> , č. 39473/98, 11. ledna 2001	36
<i>Yoh-Ekale Mwanje proti Belgii</i> , č. 10486/10, 20. prosince 2011	144
<i>Z.N.S. proti Turecku</i> , č. 21896/08, 19. ledna 2010	159

Judikatura Evropské komise pro lidská práva

<i>Jaramillo proti Spojenému království</i> (rozh.), č. 24865/94, 23. října 1995	123
<i>Karus proti Itálii</i> (rozh.), č. 29043/95, 20. května 1998	172, 188
<i>Rodina K. a W. proti Nizozemsku</i> (rozh.), č. 11278/84, 1. července 1985	54
<i>Sorabjee proti Spojenému království</i> (rozh.), č. 23938/94, 23. října 1995	112, 123
<i>Stewart proti Spojenému království</i> (rozh.), č. 10044/82, 10. července 1984	167
<i>Východoafričtí Asiaté (osoby pod britskou ochranou) proti Spojenému království</i> (rozh.), č. 4715/70, 4783/71 a 4827/71, 6. března 1978	34

Judikatura Evropského výboru pro sociální práva

<i>COHRE proti Chorvatsku</i> , stížnost č. 52/2008, rozhodnutí ve věci samé, 22. června 2010	192
<i>COHRE proti Francii</i> , stížnost č. 63/2010, rozhodnutí ve věci samé, 28. června 2011	192
<i>COHRE proti Itálii</i> , stížnost č. 58/2009, rozhodnutí ve věci samé, 25. června 2010	192
<i>Defence for Children International (DCI) proti Nizozemsku</i> , stížnost č. 47/2008, rozhodnutí ve věci samé, 20. října 2009	48, 172, 174, 192, 207
<i>European Roma and Travellers Forum proti Francii</i> , stížnost č. 64/2011, rozhodnutí ve věci samé, 24. ledna 2012	82
<i>International Federation of Human Rights Leagues (FIDH) proti Francii</i> , stížnost č. 14/2003, rozhodnutí ve věci samé, 8. září 2004	48, 172, 176, 195
<i>Marangopoulos Foundation for Human Rights (MFHR) proti Řecku</i> , stížnost č. 30/2005, rozhodnutí ve věci samé, 6. prosince 2006	177

Judikatura Výboru OSN pro lidská práva

<i>A proti Austrálii</i> , sdělení č. 560/1993, stanovisko ze 30. dubna 1997	150
<i>Ranjit Singh proti Francii</i> , sdělení č. 1876/2000 a 1876/2009, stanovisko z 22. července 2011	32

Judikatura vnitrostátních soudů

Česká republika, <i>Ústavní soud České republiky</i> , náleží č. 9/2010 Sb., leden 2010	97
Francie, Státní rada (<i>Conseil d'État</i>), <i>M. A.</i> , č. 334040, 1. července 2011	69
Francie, Státní rada (<i>Conseil d'État</i>), <i>M. et Mme Forabosco</i> , č. 190384, 9. června 1999	29
Francie, Státní rada (<i>Conseil d'État</i>), <i>M. Ghevondyan</i> , č. 356505, 4. června 2012	47
Francie, Státní rada (<i>Conseil d'État</i>), <i>M. Hicham B.</i> , č. 344411, 24. listopadu 2010	29
Malta, <i>Abdul Hakim Hassan Abdulle Et proti Ministry tal-Gustizzja u Intern Et, Qorti Civili Prim'Awla (Gurisdizzjoni Kostituzzjonali)</i> , č. 56/2007, 29. listopadu 2011	62
Německo, Spolkový ústavní soud (<i>Bundesverfassungsgericht</i>), č. 56/2012, 18. července 2012	201
Rakousko, Rakouský ústavní soudní dvůr (<i>Österreichische Verfassungsgerichtshof</i>), rozhodnutí G31/98, G79/98, G82/98, G108/98 z 24. června 1998	97
Spojené království, <i>EM (Libanon) proti Secretary of State for the Home Department</i> [2008] UKHL 64, 22. října 2008	83
Spojené království, <i>FGP proti Serco Plc & Anor</i> [2012] EWHC 1804 (Admin), 5. července 2012	168
Spojené království, Nejvyšší soud, <i>R (Quila and další) proti Secretary of State for the Home Department</i> [2011] UKSC 45, 12. října 2011	115
Spojené království, Nejvyšší soud, <i>WL (Kongo) 1 & 2 proti Secretary of State for the Home Department; KM (Jamajka) proti Secretary of State for the Home Department</i> [2011] UKSC 12, 23. března 2011	143
Švýcarský federální nejvyšší soud, rozhodnutí BGE 136 II 5, 29. září 2009	118

Jak najít judikaturu evropských soudů

Evropský soud pro lidská práva – databáze judikatury HUDOC

Databáze HUDOC poskytuje bezplatný přístup k judikatuře ESLP: <http://hudoc.echr.coe.int>.

Databáze je k dispozici v angličtině a francouzštině a nabízí uživatelsky vstřícný systém vyhledávání, který usnadňuje nalezení judikatury.

Na stránce **HUDOC Náповěda** naleznete videonávody a uživatelské příručky. Pro zobrazení podrobností a příkladů, jak používat filtry a vyhledávací pole, může uživatel umístit kurzor myši na na pravé straně každého vyhledávače v rozhraní Hudoc.

Odkazy na judikaturu v této příručce nabízejí čtenáři komplexní informace, díky nimž může snadno najít celé znění citovaného rozsudku nebo rozhodnutí.

Před zahájením hledání si prosím povšimněte, že ve výchozím nastavení jsou rozsudky Velkého senátu a Senátu seřazeny od nejnovějšího zveřejněného rozsudku. Pro vyhledávání v jiných souborech, například v rozhodnutích, musí uživatel zaškrtnout příslušné okénko v poli **Document Collections** (Sbírký dokumentů), které se objeví na obrazovce vlevo nahoře.

Nejjednodušším způsobem, jak najít určitou věc, je zadat číslo žaloby do pole **Application Number** pod odkazem **Advanced Search** (Pokročilé vyhledávání) na obrazovce vpravo nahoře a kliknout na modré tlačítko Search (Vyhledat).

Pro přístup k další judikatuře, která se týká jiných témat, například témat z oblasti azylu, může uživatel použít pole **Search** (Vyhledat) označené lupou na obrazovce vpravo nahoře. V poli Vyhledat může uživatel text vyhledávat pomocí:

- jednoho slova (např. azyl, uprchlíci)
- slovního spojení (např. žadatelé o azyl)
- názvu věci
- státu
- booleovského operátoru (např. cizinci NEAR pobyt)

Pro snadnější hledání textu můžete kliknutím na šipku, která se objeví uvnitř **pole Vyhledat**, použít **jednoduché hledání pomocí booleovských operátorů**. Tento způsob hledání nabízí šest možností: toto přesné slovo nebo slovní spojení, všechna tato slova, kterákoli z těchto slov, žádné z těchto slov, blízkost těchto slov, volné booleovské hledání.

Jakmile se zobrazí výsledky vyhledávání, může je uživatel snadno zúžit pomocí filtrů v poli **Filters** (Filtry) na levé straně obrazovky, např. „Jazyk“ nebo „Stát“. Filtry lze používat jednotlivě nebo v kombinaci s dalším zúžením výsledků. Užitečným nástrojem může být filtr „Keywords“ (Klíčová slova), protože často zahrnuje výrazy vyňaté z textu ESLP a je přímo spojen s odůvodněním a závěry Soudního dvora.

Příklad: Hledání judikatury Soudního dvora z oblasti vyhoštění žadatelů o azyl, při němž jsou ohroženi mučením nebo nelidským či ponižujícím zacházením nebo trestem podle článku 3 EÚLP

- 1) Uživatel nejprve zadá do **pole Vyhledat** slovní spojení „žadatelé o azyl“ a klikne na modré **tlačítko Search** (Vyhledat).
- 2) Poté, co se objeví výsledky hledání, uživatel vybere ve **filtru Violation** (Porušení) v **poli Filters** (Filtry) „3“ a zúží tak výsledky na ty, které souvisejí s porušováním článku 3.

3) Poté může uživatel vybrat ve **filtru Keywords** (Klíčová slova) příslušná klíčová slova, a zúží tak výsledky na ty, které souvisejí s článkem 3, např. klíčové slovo „(čl. 3) Zákaz mučení“.

U významnějších věcí je v databázi HUDOC k dispozici právní shrnutí. Shrnutí obsahuje popisnou hlavičku, stručně představení skutečností a práva, s důrazem na body právního zájmu. Je-li shrnutí k dispozici, objeví se ve výsledcích společně s odkazem na text rozsudku nebo rozhodnutí odkaz **Legal Summaries** (Právní shrnutí). Případně může uživatel prohledávat pouze právní shrnutí. Pro tento účel zaškrtně v poli **Document Collections** (Sbírký dokumentů) okénko „Legal Summaries“.

Pokud byly zveřejněny neoficiální překlady dané věci, objeví se ve výsledcích společně s odkazem na text rozsudku nebo rozhodnutí odkaz **Language versions** (Jazykové verze). Databáze HUDOC poskytuje též odkazy na internetové stránky třetích osob, kde lze nalézt další překlady judikatury ESLP. Více informací viz odkaz „Language versions“ (Jazykové verze) v oddíle HUDOC „Help“ (Nápověda).

Soudní dvůr Evropské unie Databáze judikatury CURIA

Databáze judikatury CURIA nabízí bezplatný přístup k judikatuře ESD/SDEU: <http://curia.europa.eu>.

Vyhledávač je k dispozici ve všech úředních jazycích EU.⁴³⁷ **Jazyk** lze vybrat v horním pravém rohu obrazovky. Vyhledávač lze používat k vyhledávání informací ve všech dokumentech souvisejících s uzavřenými a projednávanými věcmi u Soudního dvora, Tribunálu a Soudu pro veřejnou službu.

Na stránce <http://curia.europa.eu/common/juris/en/aideGlobale.pdf#> je přístupný oddíl **Nápověda**. Každé pole vyhledávání má i svou stránku s nápovědou, na kterou se dostanete, když kliknete na ikonu. Tato stránka obsahuje užitečné informace pro uživatele o tom, jak nástroj používat co neefektivněji.

437 K dispozici je od 30. dubna 2004: španělština, dánština, němčina, řečtina, angličtina, francouzština, italština, nizozemština, portugalská, finština a švédština; od 1. května 2004: čeština, estonština, lotyština, litevština, maďarština, polština, slovenština a slovinština; od 1. ledna 2007: bulharština a rumunština; od 30. dubna 2007: maltština; od 31. prosince 2011: irština; přechodné odchylky byly stanoveny nařízením (ES) č. 920/2005 a nařízením (EU) č. 1257/2010. Sekundární právní předpisy platné k datu vstupu jsou překládány do chorvatštiny a budou postupně zveřejňovány ve Zvláštním vydání Úředního věstníku Evropské unie.

Nejjednodušším způsobem, jak najít konkrétní věc, je zadat celé číslo věci do okna vyhledávání nazvaného **Číslo věci** a poté kliknout na zelené tlačítko Vyhledat. Věc lze také vyhledat pomocí části čísla věci. Například když zadáte do pole Číslo věci 122, vyhledáte věc č. 122 z kteréhokoli roku a od kteréhokoli ze tří soudů: Soudního dvora, Tribunálu a/nebo Soudu pro veřejnou službu.

Pro hledání pomocí běžného názvu věci můžete také použít pole **Jména účastníků řízení**. Jedná se obvykle o zjednodušenou formu jmen účastníků dané věci.

Výsledky hledání můžete zúžit pomocí celkem šestnácti multifunkčních polí vyhledávání. Různá pole vyhledávání jsou uživatelsky vstřícná a lze je používat v různých kombinacích. Pole mají často seznamy vyhledávání, které otevřete kliknutím na ikonu a vyberte dostupné výrazy pro vyhledávání.

U obecnějšího hledání dostanete při použití pole **Slova v textu** výsledky na základě hledání klíčových slov ve všech dokumentech zveřejněných ve Zprávách Evropského soudu od roku 1954 a od roku 1994 pro Zprávy Evropského soudu – věci pracovníků (ECR-SC).

Pro tematicky specifičtější hledání lze použít pole **Oblast**. Za tímto účelem musíte kliknout na ikonu napravo od pole a vybrat ze seznamu příslušnou oblast či oblasti. Ve výsledcích hledání se pak v abecedním pořadí zobrazí vybrané dokumenty týkající se právních otázek, jimiž se zabývala rozhodnutí Soudního dvora, Tribunálu a Soudu pro veřejnou službu a stanoviska Generálních advokátů.

Internetová stránka CURIA má též doplňkové nástroje judikatury:

Numerický přístup: tento oddíl je souborem informací o kterékoli věci, která byla předložena jednomu ze tří soudů. Věci jsou vyjmenovány podle svého čísla a jsou seřazeny v pořadí, v němž byly podány do příslušné kanceláře. Do věci lze nahlížet po kliknutí na jejich číslo. Oddíl Numerický přístup je dostupný na adrese: http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7045/.

Přehled judikatury: tento oddíl nabízí systematickou klasifikaci shrnutí judikatury o základních právních bodech uvedených v příslušném rozhodnutí. Tato shrnutí vycházejí co nejvíce z vlastního znění daného rozhodnutí. Oddíl Přehled judikatury je dostupný na adrese: http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7046/.

Komentáře právní nauky k rozsudkům: tento oddíl obsahuje odkazy na komentáře právní nauky týkající se všech tří soudů od jejich zřízení. Rozsudky jsou roztříděny

samostatně podle soudu v chronologickém pořadí podle jejich čísla věci, zatímco odkazy na komentáře jsou rozříděny chronologicky podle data, kdy vyšly. Odkazy se zobrazí ve svém původním jazyce. Oddíl Komentáře právní nauky k rozsudkům je dostupný na adrese: http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7083/.

Databáze vnitrostátní judikatury: do této externí databáze lze vstoupit přes internetovou stránku CURIA. Nabízí přístup k příslušné vnitrostátní judikatuře týkající se právních předpisů EU. Databáze vychází ze sbírky judikatury vnitrostátních soudů členských států EU. Informace byly shromážděny na základě selektivní excerpce z právních časopisů a přímých kontaktů s četnými vnitrostátními soudy. Databáze vnitrostátní judikatury je dostupná v angličtině a francouzštině na adrese: http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7062/.

Tabulka právních nástrojů EU a vybraných mezinárodních dohod

Právní nástroje EU

	Název
Azyl	
<i>Dublinké nařízení, nařízení (EU) č. 604/2013</i>	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 604/2013 ze dne 26. června 2013, kterým se stanoví kritéria a postupy pro určení členského státu příslušného k posuzování žádosti o mezinárodní ochranu podané státním příslušníkem třetí země nebo osobou bez státní příslušnosti v některém z členských států, Úř. věst. L 180, 29/06/2013, s. 31–59.
<i>Dublinké nařízení, nařízení (ES) č. 343/2003</i>	Nařízení Rady (ES) č. 343/2003 ze dne 18. února 2003, kterým se stanoví kritéria a postupy pro určení členského státu příslušného k posuzování žádosti o azyl podané státním příslušníkem třetí země v některém z členských států, Úř. věst. L 50, 25/02/2003, s. 1–10.
<i>Nařízení Eurodac, nařízení (EU) č. 603/2013</i>	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 603/2013 ze dne 26. června 2013 o zřízení systému „Eurodac“ pro porovnávání otisků prstů za účelem účinného uplatňování nařízení (EU) č. 604/2013 kterým se stanoví kritéria a postupy pro určení členského státu příslušného k posuzování žádosti o mezinárodní ochranu podané státním příslušníkem třetí země nebo osobou bez státní příslušnosti v některém z členských států, a pro podávání žádostí orgánů pro vymáhání práva členských států a Europolu o porovnání údajů s údaji systému Eurodac pro účely vymáhání práva a o změně nařízení (EU) č. 1077/2011, kterým se zřizuje Evropská agentura pro provozní řízení rozsáhlých informačních systémů v prostoru svobody, bezpečnosti a práva, Úř. věst. L 180, 29/06/2013, s. 1–30.
<i>Nařízení Eurodac, nařízení (ES) č. 2725/2000</i>	Nařízení Rady (ES) č. 2725/2000 ze dne 11. prosince 2000 o zřízení systému Eurodac pro porovnávání otisků prstů za účelem účinného uplatňování Dublinké úmluvy, Úř. věst. L 316, 15/12/2000, s. 1–10.

<i>Přijímací směrnice, 2013/33/EU</i>	Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/33/EU ze dne 26. června 2013, kterou se stanoví normy pro přijímání žadatelů o mezinárodní ochranu, Úř. věst. L 180, 29/06/2013, s. 96–116.
<i>Přijímací směrnice, 2003/9/ES</i>	Směrnice Rady 2003/9/ES ze dne 27. ledna 2003, kterou se stanoví minimální normy pro přijímání žadatelů o azyl, Úř. věst. L 31, 06/02/2003, s. 18–25.
<i>Procedurální směrnice, 2013/32/EU</i>	Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/32/EU ze dne 26. června 2013 o společných řízeních pro přiznávání a odmínání statusu mezinárodní ochrany, Úř. věst. L 180, 29/06/2013, s. 60–95.
<i>Procedurální směrnice, 2005/85/ES</i>	Směrnice Rady 2005/85/ES ze dne 1. prosince 2005 o minimálních normách pro řízení v členských státech o přiznávání a odmínání postavení uprchlíka, Úř. věst. L 326, 13/12/2005, s. 13–34.
<i>Kvalifikační směrnice, 2011/95/EU</i>	Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/95/EU ze dne 13. prosince 2011 o normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli požívat mezinárodní ochrany, o jednotném statusu pro uprchlíky nebo osoby, které mají nárok na doplňkovou ochranu, a o obsahu poskytnuté ochrany, Úř. věst. L 337, 20/12/2011, s. 9–26.
<i>Kvalifikační směrnice, 2004/83/ES</i>	Směrnice Rady 2004/83/ES ze dne 29. dubna 2004 o minimálních normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli žádat o postavení uprchlíka nebo osoby, která z jiných důvodů potřebuje mezinárodní ochranu, a o obsahu poskytované ochrany, Úř. věst. L 304, 30/09/2004, s. 12–23.
Obchodování s lidmi	
<i>Směrnice o boji proti obchodování s lidmi, 2011/36/EU</i>	Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/36/EU ze dne 5. dubna 2011 o prevenci obchodování s lidmi, boji proti němu a o ochraně obětí, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2002/629/SVV, Úř. věst. L 101, 15/04/2011, s. 1–11.
<i>Směrnice o povolení k pobytu pro oběti obchodování s lidmi, 2004/81/ES</i>	Směrnice Rady 2004/81/ES ze dne 29. dubna 2004 o povolení k pobytu pro státní příslušníky třetích zemí, kteří jsou oběťmi obchodování s lidmi nebo obdrželi pomoc k nedovolenému přistěhovalectví a kteří spolupracují s příslušnými orgány, Úř. věst. L 261, 06/08/2004, s. 19–23.
Hranice	
<i>Nařízení (EU) č. 1053/2013</i>	Nařízení Rady (EU) č. 1053/2013 ze dne 7. října 2013 o vytvoření hodnotícího a monitorovacího mechanismu k ověření uplatňování schengenského acquis a o zrušení rozhodnutí výkonného výboru ze dne 16. září 1998, kterým se zřizuje Stálý výbor pro hodnocení a provádění Schengenu, Úř. věst. L 295, 06/11/2013, s. 27–37.
<i>Nařízení Eurosur, nařízení (EU) č. 1052/2013</i>	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1052/2013 ze dne 22. října 2013, kterým se zřizuje Evropský systém ostrahy hranic (EUROSUR), Úř. věst. L 295, 06/11/2013, s. 11–26.

<i>Nařízení SIS II, nařízení (ES) č. 1987/2006</i>	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1987/2006 ze dne 20. prosince 2006 o zřízení, provozu a využívání Schengenského informačního systému druhé generace (SIS II), Úř. věst. L 381, 28/12/2006, s. 4–23.
<i>Rozhodnutí SIS II, rozhodnutí Rady 2007/533/SVV</i>	Rozhodnutí Rady 2007/533/SVV ze dne 12. června 2007 o zřízení, provozování a využívání Schengenského informačního systému druhé generace (SIS II), Úř. věst. L 205, 07/08/2007, s. 63–84.
<i>Rozhodnutí Rady 2013/158/EU</i>	Rozhodnutí Rady ze dne 7. března 2013, kterým se stanoví datum použitelnosti nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1987/2006 o zřízení, provozu a využívání Schengenského informačního systému druhé generace (SIS II), Úř. věst. L 87, 27/03/2013, s. 10–11.
<i>Rozhodnutí Rady 2013/157/EU</i>	Rozhodnutí Rady ze dne 7. března 2013, kterým se stanoví datum použitelnosti rozhodnutí Rady 2007/533/SVV o zřízení, provozování a využívání Schengenského informačního systému druhé generace (SIS II), Úř. věst. L 87, 27/03/2013, s. 8–9.
<i>Schengenský hraniční kodex, nařízení (ES) č. 562/2006</i>	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 562/2006 ze dne 15. března 2006, kterým se stanoví kodex Společenství o pravidlech upravujících přeshraniční pohyb osob (Schengenský hraniční kodex), Úř. věst. L 105, 13/04/2006, s. 1–32.
<i>Nařízení (EU) č. 610/2013</i>	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 610/2013 ze dne 26. června 2013, kterým se mění nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 562/2006, kterým se stanoví kodex Společenství o pravidlech upravujících přeshraniční pohyb osob (Schengenský hraniční kodex), Úmluva k provedení Schengenské dohody, nařízení Rady (ES) č. 1683/95 a (ES) č. 539/2001 a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 767/2008 a (ES) č. 810/2009, Úř. věst. L 182, 29/06/2013, s. 1–18.
<i>Nařízení (EU) č. 1051/2013</i>	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1051/2013 ze dne 22. října 2013, kterým se mění nařízení (ES) č. 562/2006 s cílem stanovit společná pravidla pro dočasné znovuzavedení ochrany vnitřních hranic v mimořádných situacích, Úř. věst. L 295, 06/11/2013, s. 1–10.
<i>Rozhodnutí Rady 2010/252/EU, zrušeno SDEU C-355/10</i>	Rozhodnutí Rady ze dne 26. dubna 2010, kterým se doplňuje Schengenský hraniční kodex, pokud jde o ostrahu vnějších námořních hranic v kontextu operativní spolupráce koordinované Evropskou agenturou pro řízení operativní spolupráce na vnějších hranicích členských států Evropské unie, Úř. věst. L 111, 04/05/2010, s. 20–26.
<i>Nařízení o agentuře Frontex, nařízení (ES) č. 2007/2004</i>	Nařízení Rady (ES) č. 2007/2004 ze dne 26. října 2004 o zřízení Evropské agentury pro řízení operativní spolupráce na vnějších hranicích členských států Evropské unie, Úř. věst. L 349, 25/11/2004, s. 1–11.

<i>Nařízení (EU) č. 1168/2011</i>	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1168/2011 ze dne 25. října 2011, kterým se mění nařízení Rady (ES) č. 2007/2004 o zřízení Evropské agentury pro řízení operativní spolupráce na vnějších hranicích členských států Evropské unie, Úř. věst. L 304, 22/11/2011, s. 1–17.
<i>Nařízení (ES) č. 863/2007</i>	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 863/2007 ze dne 11. července 2007, kterým se zřizuje mechanismus pro vytvoření pohraničních jednotek rychlé reakce a kterým se mění nařízení Rady (ES) č. 2007/2004, pokud se jedná o tento mechanismus a o pravomoci a úkoly vyslaných příslušníků, Úř. věst. L 199, 31/07/2007, s. 30–39.
Víza	
<i>Vízový kodex, nařízení (ES) č. 810/2009</i>	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 810/2009 ze dne 13. července 2009 o kodexu Společenství o vízech (vízový kodex), Úř. věst. L 243, 15/09/2009, s. 1–58.
<i>Nařízení o VIS, nařízení (ES) č. 767/2008</i>	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 767/2008 ze dne 9. července 2008 o Vízovém informačním systému (VIS) a o výměně údajů o krátkodobých vízech mezi členskými státy (nařízení o VIS), Úř. věst. L 218, 13/08/2008, s. 60–81.
<i>Nařízení o vízech, nařízení (ES) č. 539/2001</i>	Nařízení Rady (ES) č. 539/2001 ze dne 15. března 2001, kterým se stanoví seznam třetích zemí, jejichž státní příslušníci musí mít při překračování vnějších hranic vízum, jakož i seznam třetích zemí, jejichž státní příslušníci jsou od této povinnosti osvobozeni, Úř. věst. L 81, 21/03/2001, s. 1–7.
Nelegální přistěhovalectví a navrácení	
<i>Sankční směrnice, 2009/52/ES</i>	Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/52/ES ze dne 18. června 2009 o minimálních normách pro sankce a opatření vůči zaměstnavatelům neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí, Úř. věst. L 168, 30/06/2009, s. 24–32.
<i>Návratová směrnice, 2008/115/ES</i>	Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/115/ES ze dne 16. prosince 2008 o společných normách a postupech v členských státech při navrácení neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí, Úř. věst. L 348, 24/12/2008, s. 98–107.
<i>Rozhodnutí Rady 2004/573/ES</i>	Rozhodnutí Rady ze dne 29. dubna 2004 o organizaci společných letů za účelem navrácení státních příslušníků třetích zemí, na které se vztahuje individuální rozhodnutí o vyhoštění, z území dvou nebo více členských států, Úř. věst. L 261, 06/08/2004, s. 28–35.
<i>Facilitační směrnice 2002/90/ES</i>	Směrnice Rady 2002/90/ES ze dne 28. listopadu 2002, kterou se definuje napomáhání k nepovolenému vstupu, přechodu a pobytu, Úř. věst. L 328, 05/12/2002, s. 17–18.
<i>Směrnice o postihu dopravců, 2001/51/ES</i>	Směrnice Rady 2001/51/ES ze dne 28. června 2001, kterou se doplňuje článek 26 Úmluvy k provedení Schengenské dohody ze dne 14. června 1985, Úř. věst. L 187, 10/07/2001, s. 45–46.
<i>Rezoluce Rady proti účelovým sňatkům, 1997</i>	Rezoluce Rady ze dne 4. prosince 1997 o opatřeních, která mají být přijata za účelem boje proti účelovým sňatkům, Úř. věst. C 382, 16/12/1997, s. 1–3.

Legální přistěhovalectví	
<i>Směrnice o jednotném povolení, 2011/98/EU</i>	Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/98/EU ze dne 13. prosince 2011 o jednotném postupu vyřizování žádostí o jednotné povolení k pobytu a práci na území členského státu pro státní příslušníky třetích zemí a o společném souboru práv pracovníků ze třetích zemí oprávněně pobývajících v některém členském státě, Úř. věst. L 343, 23/12/2011, s. 1–9.
<i>Směrnice o modrých kartách, 2009/50/ES</i>	Směrnice Rady 2009/50/ES ze dne 25. května 2009 o podmínkách pro vstup a pobyt státních příslušníků třetích zemí za účelem výkonu zaměstnání vyžadujícího vysokou kvalifikaci, Úř. věst. L 155, 18/06/2009, s. 17–29.
<i>Směrnice o výzkumných pracovnících, 2005/71/ES</i>	Směrnice Rady 2005/71/ES ze dne 12. října 2005 o zvláštním postupu pro přijímání státních příslušníků třetích zemí pro účely vědeckého výzkumu, Úř. věst. L 289, 03/11/2005, s. 15–22.
<i>Směrnice o studentech, 2004/114/ES</i>	Směrnice Rady 2004/114/ES ze dne 13. prosince 2004 o podmínkách přijímání státních příslušníků třetích zemí za účelem studia, výměnných pobytů žáků, neplacené odborné přípravy nebo dobrovolné služby, Úř. věst. L 375, 23/12/2004, s. 12–18.
<i>Směrnice o dlouhodobě pobývajících rezidentech, 2003/109/ES</i>	Směrnice Rady 2003/109/ES ze dne 25. listopadu 2003 o právním postavení státních příslušníků třetích zemí, kteří jsou dlouhodobě pobývajícími rezidenty, Úř. věst. L 16, 23/01/2004, s. 44–53.
<i>Směrnice 2011/51/EU</i>	Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/51/EU ze dne 11. května 2011, kterou se rozšiřuje oblast působnosti směrnice Rady 2003/109/ES na osoby požívající mezinárodní ochrany (Text s významem pro EHP), Úř. věst. L 132, 19/05/2011, s. 1–4.
<i>Směrnice o slučování rodin, 2003/86/ES</i>	Směrnice Rady 2003/86/ES ze dne 22. září 2003 o právu na slučení rodiny, Úř. věst. L 251, 03/10/2003, s. 12–18.
<i>Nařízení (ES) č. 1030/2002</i>	Nařízení Rady (ES) č. 1030/2002 ze dne 13. června 2002, kterým se stanoví jednotný vzor povolení k pobytu pro státní příslušníky třetích zemí, Úř. věst. L 157, 15/06/2002, s. 1–7.
<i>Nařízení (ES) č. 380/2008</i>	Nařízení Rady (ES) č. 380/2008 ze dne 18. dubna 2008, kterým se mění nařízení (ES) č. 1030/2002, kterým se stanoví jednotný vzor povolení k pobytu pro státní příslušníky třetích zemí, Úř. věst. L 115, 29/04/2008, s. 1–7.
Volný pohyb a rovnost	
<i>Nařízení (ES) č. 492/2011/EU</i>	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 492/2011 ze dne 5. dubna 2011 o volném pohybu pracovníků uvnitř Unie (Text s významem pro EHP), Úř. věst. L 141, 27/05/2011, s. 1–12.
<i>Nařízení (EU) č. 1231/2010</i>	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1231/2010 ze dne 24. listopadu 2010, kterým se rozšiřuje působnost nařízení (ES) č. 883/2004 a nařízení (ES) č. 987/2009 na státní příslušníky třetích zemí, na které se tato nařízení dosud nevztahují pouze z důvodu jejich státní příslušnosti, Úř. věst. L 344, 29/12/2010, s. 1–3.

<i>Nařízení o koordinaci systémů sociálního zabezpečení, nařízení (ES) č. 883/2004</i>	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 ze dne 29. dubna 2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení (Text s významem pro EHP a Švýcarsko), Úř. věst. L 166, 30/04/2004, s. 1–123.
<i>Nařízení (EU) č. 465/2012</i>	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 465/2012 ze dne 22. května 2012, kterým se mění nařízení (ES) č. 883/2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení a nařízení (ES) č. 987/2009, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení (ES) č. 883/2004 (Text s významem pro EHP a pro dohodu mezi EU a Švýcarskem), Úř. věst. L 149, 08/06/2012, s. 4–10.
<i>Směrnice o uznávání odborných kvalifikací, 2005/36/ES</i>	Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/36/ES ze dne 6. července 2005 o uznávání odborných kvalifikací (Text s významem pro EHP), Úř. věst. L 255, 30/09/2005, s. 22–142.
<i>Nařízení Komise (EU) č. 623/2012/EU</i>	Nařízení Komise (EU) č. 623/2012 ze dne 11. července 2012, kterým se mění příloha II směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/36/ES o uznávání odborných kvalifikací (Text s významem pro EHP), Úř. věst. L 180, 12/07/2012, s. 9–11.
<i>Směrnice o volném pohybu, 2004/38/ES</i>	Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES ze dne 29. dubna 2004 o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států, o změně nařízení (EHS) č. 1612/68 a o zrušení směrnic 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS (Text s významem pro EHP), Úř. věst. L 158, 30/04/2004, s. 77–123.
<i>Nařízení (EHS) č. 1612/68</i>	Nařízení Rady (EHS) č. 1612/68 ze dne 15. října 1968 o volném pohybu pracovníků uvnitř Společenství, Úř. věst. L 257, 19/10/1968, s. 2–12.
<i>Směrnice o vysílání pracovníků, 1996/71/ES</i>	Směrnice Evropského parlamentu a Rady 96/71/ES ze dne 16. prosince 1996 o vysílání pracovníků v rámci poskytování služeb, Úř. věst. L 18, 21/01/1997, s. 1–6.
<i>Směrnice o rasové rovnosti, 2000/43/ES</i>	Směrnice Rady 2000/43/ES ze dne 29. června 2000, kterou se zavádí zásada rovného zacházení s osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ, Úř. věst. L 180, 19/07/2000, s. 22–26.

Vybrané mezinárodní dohody

	Název
<i>Dodatkový protokol k ankarské dohodě</i>	Dodatkový protokol a finanční protokol podepsané dne 23. listopadu 1970 a připojené k Dohodě zakládající přidružení mezi Evropským hospodářským společenstvím a Tureckem a o opatřeních, která mají být přijata pro jejich vstup v platnost – Závěrečný akt - Prohlášení, Úř. věst. L 293, 29/12/1972, s. 3–56.

<i>Úmluva k provedení Schengenské dohody</i>	Schengenské acquis - Úmluva k provedení Schengenské dohody ze dne 14. června 1985 mezi vládami států Hospodářské unie Beneluxu, Spolkové republiky Německo a Francouzské republiky o postupném odstraňování kontrol na společných hranicích, Úř. věst. L 239, 22/09/2000, s. 19-62.
<i>Dohoda o Evropském hospodářském prostoru</i>	Dohoda o Evropském hospodářském prostoru, 2. května 1992, Úř. věst. L 1, 3/1/1994, s. 3-522.
<i>Dohoda ES - Švýcarsko</i>	Dohoda mezi Evropským společenstvím a jeho členskými státy na jedné straně a Švýcarskou konfederací na straně druhé o volném pohybu osob, Lucemburk, 21. června 1999, Úř. věst. L 114 30/04/2002, s. 6-72.

Poznámky:

Schengenský acquis (většně nástrojů uvedených v rámci oddílů „Hranice a víza“ a „Nelegální migrace a navracení“)

V případě **Dánska** viz Protokol (č. 19) o schengenském acquis zařazeném do rámce Evropské unie, článek 3 a Protokol (č. 22) o postavení Dánska.

V případě **Spojeného království** viz Protokol (č. 21) o postavení Spojeného království a Irska s ohledem na prostor svobody, bezpečnosti a práva; Protokol (č. 19) o schengenském acquis zařazeném do rámce Evropské unie, článek 4; rozhodnutí Rady 2000/365/ES o žádosti Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku přijaté dne 29. 5. 2000 (Úř. věst. 2000 L 131, s. 43–47) a rozhodnutí Rady 2004/926/ES ze dne 22. 12. 2004 o uvedení v platnost částí schengenského acquis pro Spojené království Velké Británie a Severního Irsku (Úř. věst. 2004 L 395, s. 70–80).

V případě **Irska** viz Protokol (č. 21) o postavení Spojeného království a Irska s ohledem na prostor svobody, bezpečnosti a práva; Protokol (č. 19) o schengenském acquis zařazeném do rámce Evropské unie, článek 4 a rozhodnutí Rady 2002/192/ES ze dne 28. 2. 2002 o žádosti Irska, aby se na něj vztahovala některá ustanovení schengenského acquis (Úř. věst. 2002 L 64, s. 20–23).

V případě **Norska a Islandu** viz Protokol (č. 19) o schengenském acquis zařazeném do rámce Evropské unie, článek 6; Dohoda uzavřená mezi Radou Evropské unie a Islandskou republikou a Norským královstvím o přidružení těchto dvou států k provádění, uplatňování a rozvoji schengenského acquis, podepsaná dne 18. 5. 1999 a platná ode dne 26. 6. 2000 (Úř. věst. 1999 L 176, s. 36–62), a rozhodnutí Rady 1999/437/ES ze dne 17. 5. 1999 o některých opatřeních pro uplatňování dohody uzavřené mezi Radou Evropské unie a Islandskou republikou a Norským královstvím o přidružení těchto dvou států k provádění, uplatňování a rozvoji schengenského acquis (Úř. věst. 1999 L 176, s. 31–33).

V případě **Švýcarska** viz Dohoda mezi Evropskou unií, Evropským společenstvím a Švýcarskou konfederací o přidružení Švýcarské konfederace k provádění, uplatňování a rozvoji schengenského acquis, podepsaná dne 26. 10. 2004 a platná ode dne 1. 3. 2008 (Úř. věst. 2008 L 53, s. 52–79) a rozhodnutí Rady 2008/146/ES ze dne 28. 1. 2008 o uzavření Dohody mezi Evropskou unií, Evropským společenstvím a Švýcarskou konfederací o přidružení Švýcarské konfederace k provádění, uplatňování a rozvoji schengenského acquis jménem Evropského společenství (Úř. věst. 2008 L 53, s. 1–2).

V případě **Lichtenštejnska** viz Protokol mezi Evropskou unií, Evropským společenstvím, Švýcarskou konfederací a Lichtenštejnským knížectvím o přistoupení Lichtenštejnského knížectví k Dohodě mezi Evropskou unií, Evropským společenstvím a Švýcarskou konfederací o přidružení Švýcarské konfederace k provádění, uplatňování a rozvoji schengenského acquis, podepsané dne 28. 2. 2008 a platný ode dne 19. 12. 2011 (Úř. věst. 2011 L 160, s. 21–36).

Uplatňování specifických nástrojů**Dublnské nařízení a nařízení Eurodac**

V případě **Dánska** viz Dohoda mezi Evropským společenstvím a Dánským královstvím o kritériích a mechanismech pro určení státu příslušného pro posuzování žádosti o azyl podané v Dánsku nebo jiném členském státě Evropské unie a o systému Eurodac pro porovnávání otisků prstů za účelem účinného uplatňování Dublnského úmluvy, podepsaná dne 10. 3. 2005 a platná ode dne 1. 4. 2006 (Úř. věst. 2006 L 66, s. 38–43), a rozhodnutí Rady 2006/188/ES ze dne 21. února 2006 (Úř. věst. 2006 L 66, s. 37); na základě čl. 3 odst. 2 výše uvedené dohody Dánsko oznámilo Evropské komisi dne 4. července 2013, že bude uplatňovat obě nařízení, výjma části o prosazování práva v nařízení Eurodac, která vyžaduje samostatná jednání.

V případě **Islandu a Norska** viz Dohoda mezi Evropským společenstvím a Islandskou republikou a Norským královstvím o kritériích a mechanismech určení státu příslušného pro posuzování žádosti o azyl podané v některém z členských států nebo na Islandu nebo v Norsku, podepsaná dne 19. 1. 2001 a platná ode dne 1. 4. 2001 (Úř. věst. 2001 L 93, s. 40–47), a rozhodnutí Rady 2006/167/ES ze dne 21. 2. 2006 (Úř. věst. 2006 L 57, s. 15–18); Island (dne 23. července 2013) i Norsko (dne 12. července 2013) oznámily Evropské komisi, že budou uplatňovat obě nařízení, výjma části o prosazování práva v nařízení Eurodac, která vyžaduje samostatná jednání.

v případě **Švýcarska** viz Dohoda mezi Evropským společenstvím a Švýcarskou konfederací o kritériích a mechanismech určení států příslušného pro posuzování žádostí o azyl podané v některém z členských států nebo ve Švýcarsku, podepsaná dne 26. 10. 2004 a platná ode dne 1. 3. 2008 (Úř. věst. 2008 L 53, s. 5–17), a rozhodnutí Rady 2008/147/ES ze dne 28. 1. 2008 (Úř. věst. 2008 L 53, s. 3–4), dne 14. srpna 2013 oznámilo Švýcarsko Evropské komisi, že bude uplatňovat obě nařízení, výjima části o prosazování práva v nařízení Eurodac, která vyžaduje samostatná jednání;

v případě **Lichtenštejnska** viz Protokol mezi Evropským společenstvím, Švýcarskou konfederací a Lichtenštejnským knížectvím o přistoupení Lichtenštejnského knížectví k Dohodě mezi Evropským společenstvím a Švýcarskou konfederací o kritériích a mechanismech určení států příslušného pro posuzování žádostí o azyl podané v některém z členských států nebo ve Švýcarsku, podepsán dne 28. 2. 2008 a platný ode dne 19. 12. 2011 (Úř. věst. 2011 L 160, s. 39–49); dne 11. července 2013 oznámilo Lichtenštejnsko Evropské komisi, že bude uplatňovat obě nařízení, výjima části o prosazování práva v nařízení Eurodac, která vyžaduje samostatná jednání.

Schengenský hraniční kodex

Schengenský hraniční kodex se vztahuje na Bulharsko, Rumunsko a Kypr výjima hlavy III o vnitřních hranicích.

Nařízení SIS II

Nařízení SIS II se stalo použitelným dne 9. dubna 2013, jak bylo stanoveno rozhodnutím Rady 2013/158/EU ze dne 7. března 2013, Úř. věst. L 87/10, 27. 3. 2013. **Bulharsko a Rumunsko** budou moci nařízení SIS II uplatňovat na zamítnutí vstupu až poté, co Rada přijme tyto dva členské státy do Schengenského prostoru, ale mají přístup k SIS II pro účely policejní a soudní spolupráce podle rozhodnutí SIS II (2007/533/SVV) a rozhodnutí Rady 2010/365/EU z června 2010 o uplatňování ustanovení schengenského acquis týkajících se Schengenského informačního systému v Bulharské republice a Rumunsku.

Irsko a Spojené království se neúčastní rozhodnutí 2013/158/EU ze dne 7. března 2013, ani jim nejsou vázány a nejsou jeho předmětem, proto na ně bude použitelné pouze rozhodnutí SIS II (2007/533/SVV ze dne 12. června 2007).

Volný pohyb a sociální zabezpečení

V případě **Lichtenštejnska, Islandu a Norska** viz příloha VI Dohody o Evropském hospodářském prostoru, ve znění rozhodnutí Smíšeného výboru EHP č. 76/2011 ze dne 1. července 2011 (Úř. věst. 2011 L 262, s. 33–43) a č. 18/2012 ze dne 10. února 2012 (Úř. věst. 2012 L 161, s. 24);

v případě **Švýcarska** viz příloha II Dohody o koordinaci systémů sociálního zabezpečení, ve znění rozhodnutí č. 1/2012, které přijal Smíšený výbor zřízený v souladu s Dohodou mezi Evropským společenstvím a jeho členskými státy na jedné straně a Švýcarskou konfederací, na straně druhé, o volném pohybu osob ze dne 31. března 2012, kterým se nahrazuje příloha II dohody o koordinaci systémů sociálního zabezpečení (2012/195/EU) (Úř. věst. 2012 L 103, s. 51–59).

Uplatňování specifických nástrojů

Nařízení (EU) č. 1231/2010 se nepoužije na **Spojené království**, které však zůstává vázáno nařízením Rady (ES) č. 859/2003 ze dne 14. května 2003, kterým se působnost nařízení (EHS) č. 1408/71 a nařízení (EHS) č. 574/72 rozšiřuje na státní příslušníky třetích zemí, na které se tato nařízení dosud nevztahují pouze z důvodu jejich státní příslušnosti (Úř. věst. 2003 L 124, s. 1–3).

Směrnice o odborných kvalifikacích (2005/36/EU), s výjimkou hlavy II, je prozatímne použitelná ve **Švýcarsku** podle rozhodnutí Smíšeného výboru EU-Švýcarsko zřízeného článkem 14 Dohody z roku mezi Evropským společenstvím a jeho členskými státy na jedné straně a Švýcarskou konfederací na straně druhé o volném pohybu osob č. 2/2011 ze dne 30. září 2011, kterým se nahrazuje příloha III (Vzájemně uznávání odborných kvalifikací) (2011/702/EU) (Úř. věst. 2011 L 277, s. 20–35).

Směrnice o vyslaných pracovnících (96/71/ES) není použitelná na **Švýcarsko**, které však musí poskytnout podobná pravidla podle článku 22 přílohy I Dohody z roku 1999 mezi Evropským společenstvím a jeho členskými státy na jedné straně a Švýcarskou konfederací, na straně druhé o volném pohybu osob, podepsané 21. 6. 1999 a platné od 1. 6. 2002 (Úř. věst. 2002, L 114, s. 6–72).

Příloha 2: Použitelnost vybraných nástrojů Rady Evropy

Použitelnost vybraných nástrojů Rady Evropy v členských státech EU

Celkový počet ratifikací/přistoupení	Země																												Celkem z 28 členských států	
	AT	BE	BG	CY	CZ	DE	DK	EE	EL	ES	FI	FR	HR	HU	IE	IT	LT	LU	LV	MT	NL	PL	PT	RO	SE	SI	SK	UK		
EÚLP	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	28
EÚLP, protokol č. 1 (majetek, vzdělání atd.)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	28
EÚLP, protokol č. 4 (svoboda pohybu, zákaz hromadného vyhoštění cizinců atd.)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	26
EÚLP, protokol č. 6 (trest smrti)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	28
EÚLP, protokol č. 7 (procesní záruky v případě vyhoštění cizinců atd.)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	25
EÚLP, protokol č. 12 (diskriminace)	S	S	X	S	S	X	S	S	S	S	✓	X	S	S	S	S	X	✓	S	✓	X	✓	S	✓	✓	X	S	✓	8	
EÚLP, protokol č. 13 (trest smrti)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	27
Evropská úmluva o sociální a lékařské pomoci (1953)	X	✓	X	X	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	X	X	✓	✓	✓	X	✓	✓	✓	✓	X	✓	✓	X	✓	X	✓	15	
Evropská úmluva o usazování (1955)	S	✓	X	X	✓	✓	✓	X	X	S	X	X	X	✓	✓	✓	X	✓	X	X	✓	X	X	X	X	X	X	✓	10	
Úmluva Rady Evropy o opatřeních proti obchodování s lidmi (2005)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	S	S	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	25
Úmluva o předcházení násilí páchanému na ženách a domácímu násilí a boji proti němu (2011)	S	S	X	X	X	S	X	X	S	S	S	S	X	X	✓	X	✓	S	X	S	S	S	✓	X	S	S	S	S	2	

✓ = Smluvní stát / použitelné

S = podepsáno

X = nepodepsáno

Použitelnost vybraných nástrojů Rady Evropy v jiných státech Rady Evropy

	Země	AD	AL	AM	AZ	BA	CH	GE	IS	LI	MC	MD	ME	MK	NO	RS	RU	SM	TR	UA	Celkem z 19 členských států
		8	9	7	6	8	5	8	8	6	5	7	9	8	9	8	4	8	7	8	
	Celkový počet ratifikací/přistoupení	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	EÚLP	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	EÚLP, protokol č. 1 (majetek, vzdělání atd.)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	EÚLP, protokol č. 4 (svoboda pohybu, zákaz hromadného vyhoštění cizinců atd.)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	EÚLP, protokol č. 6 (trest smrti)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	EÚLP, protokol č. 7 (procesní záruky v případě vyhoštění cizinců atd.)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	EÚLP, protokol č. 12 (diskriminace)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	EÚLP, protokol č. 13 (trest smrti)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	Evropská úmluva o sociální a lékařské pomoci (1953)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	Evropská úmluva o usazování (1955)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	Úmluva Rady Evropy o opatřeních proti obchodování s lidmi (2005)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	Úmluva o předcházení násilí páchanému na ženách a domácímu násilí a boji proti němu (2011)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

✓ = Smluvní stát / použitelné

s = podepsáno

x = nepodepsáno

ESC (1996)		ESC (1961) a dodatkový protokol z roku 1988																												
	Země EU	AT	BE	BG	CY	EE	FI	FR	HU	IE	IT	LT	LV	MT	NL	PT	RO	SE	SI	SK	CZ	DE	DK	EL	ES	HR	LU	PL	UK	
		14	24	17	15	20	26	31	17	27	30	24	26	20	30	31	17	23	29	25	15	15	18	21	22	15	16	10	14	
	Celkem přijato	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Článek 18 – práce na území jiných smluvních stran		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Článek 19 – ochrana a pomoc pro migrující pracovníky		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Článek 20 – zákaz diskriminace z důvodu pohlaví		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Článek 21 – informace a konzultace		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Článek 22 – účast na zlepšování pracovních podmínek		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Článek 23 – sociální ochrana starých osob		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Článek 24 – ochrana v případech skončení zaměstnání		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Článek 25 – ochrana v případě platební neschopnosti zaměstnavatele		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Článek 26 – důstojnost v práci		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Článek 27 – pracovní s povinností k rodině		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Článek 28 – ochrana zástupců pracovníků		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Článek 29 – konzultace v postupech kolektivního uvolňování z nabytosti		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Článek 30 – ochrana před chudobou a sociálním vyloučením		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Článek 31 – bydlení		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

0 = částečně přijat
 x = nepřijat
 Poznamky: Žluté vybarvená políčka označují členské státy, které ratifikovaly pouze Úmluvu o ESC z roku 1996

Přijetí ustanovení ESC jinými státy Rady Evropy, které ratifikovaly ESC

	ESC (1996)										ESC (1961)					
	Třetí země	AD	AL	AM	AZ	BA	GE	MD	ME	MK	NO	RS	RU	TR	UA	IS
Celkem přijato	19	18	13	18	16	12	16	18	16	22	25	19	27	24	13	
Článek 1 – právo na práci	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Článek 2 – rovné pracovní podmínky	✓	✓	0	✓	✓	0	✓	✓	0	✓	0	0	0	0	0	0
Článek 3 – bezpečné a zdravé pracovní podmínky	✓	✓	0	✓	✓	✓	0	✓	0	✓	0	0	0	0	0	0
Článek 4 – spravedlivá odměna	✓	✓	0	✓	0	0	0	0	0	✓	0	0	0	0	0	0
Článek 5 – právo organizovat se	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Článek 6 – právo kolektivně vyjednávat	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Článek 7 – ochrana dětí a mladých lidí	✓	✓	✓	✓	✓	✓	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Článek 8 – ochrana mateřství zaměstnaných žen	✓	✓	✓	✓	✓	✓	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Článek 9 – poradenství při volbě povolání	✓	✓	✓	✓	✓	✓	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Článek 10 – přípravu k výkonu povolání	✓	✓	✓	✓	✓	✓	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Článek 11 – ochrana zdraví	✓	✓	✓	✓	✓	✓	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Článek 12 – sociální zabezpečení	✓	✓	0	✓	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Článek 13 – sociální a lékařská pomoc	✓	✓	0	✓	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Článek 14 – využívání služeb sociální péče	✓	✓	0	✓	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Článek 15 – osoby se zdravotním postižením	✓	✓	0	✓	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Článek 16 – ochrana rodiny	✓	✓	0	✓	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Článek 17 – ochrana dětí a mladých lidí	✓	✓	0	✓	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Článek 18 – práce na území jiných smluvních stran	✓	✓	0	✓	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Článek 19 – ochrana a pomoc pro migrující pracovníky	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Článek 20 – zákaz diskriminace z důvodu pohlaví	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Článek 21 – informace a konzultace	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Článek 22 – účast na zlepšování pracovních podmínek	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Článek 23 – sociální ochrana starých osob	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Článek 24 – ochrana v případech skončení zaměstnání	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Článek 25 – ochrana v případě platební neschopnosti zaměstnavatele	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Článek 26 – důstojnost v práci	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Článek 27 – pracovníci s povinností k rodině	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Článek 28 – ochrana zástupců pracovníků	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Článek 29 – konzultace v postupech kolektivního uvolňování z nadbytečnosti	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Článek 30 – ochrana před chudobou a sociálním vyloučením	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Článek 31 – bydlení	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

✓ = přijat

o = částečně přijat

x = nepřijat

Poznámky: Žluté vybarvení políčka označují státy, které ratifikovaly pouze Úmluvu o ESC z roku 1996

Příloha 4: Přijetí vybraných úmluv OSN

Přijetí vybraných úmluv OSN členskými státy EU

Země	AT	BE	BG	CY	CZ	DE	DK	EE	EL	ES	FI	FR	HR	HU	IE	IT	LT	LU	LV	MT	NL	PL	PT	RO	SE	SI	SK	UK	Celkem z 28 zemí		
Celkový počet ratifikací/ přistoupení	15	13	15	13	14	15	15	12	13	14	13	14	14	15	12	14	13	14	14	13	14	13	15	15	15	14	14	15	15		
Úmluva o uprchlících	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	28	
Úmluva o osobách bez státní příslušnosti	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	24	
Úmluva o omezení případů bezdomovectví	✓	✗	✓	✗	✓	✓	✓	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✓	✓	✗	✗	✗	✓	✗	✗	✗	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	16	
ICERD	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	28	
ICPPR	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	28	
ICESCR	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	28	
CEDAW	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	28	
CAT	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	28	
CAT - OP	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	21	
CRC	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	28
CRC - OP1 (ozbrojený konflikt)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	27	
UNTOC	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	28	
UNTOC - OP1 (pašování migrantů)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	27	
UNTOC - OP2 (obchodování s lidmi)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	27	
CRPD	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	25	

✓ = Smluvní stát / použitelné s = podepsáno ✗ = nepodepsáno

Przyjęcie wybranych konwencji NZ przez inne państwa Rady Europy

	Země	AD	AL	AM	AZ	BA	CH	GE	IS	LI	MC	MD	ME	MK	NO	RS	RU	SM	TR	UA	Celkem z 19 zemí
	Celkový počet ratifikací/přistoupení	7																			
Úmluva o uprchlících		x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	x	✓	✓	17
Úmluva o osobách bez státní příslušnosti		x	✓	✓	✓	✓	✓	x	x	x	x	✓	✓	✓	✓	✓	x	x	x	✓	13
Úmluva o omezení případů bezdomovectví		x	✓	✓	✓	✓	x	x	x	✓	x	✓	x	x	✓	✓	x	x	x	✓	9
ICERD		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	19
ICPPR		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	19
ICESCR		x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	18
CEDAW		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	19
CAT		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	19
CAT - OP		x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	s	✓	x	✓	✓	✓	✓	✓	x	✓	✓	✓	14
CRC		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	19
CRC - OP1 (ozbrojený konflikt)		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	19
UNTOC		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	19
UNTOC - OP1 (pašování migrantů)		x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	s	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	17
UNTOC - OP2 (obchodování s lidmi)		x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	18
CRPD		s	✓	✓	✓	✓	x	s	s	x	s	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	13

✓ = Smluvní stát / použitelné s = podepsáno x = nepodepsáno

Úmluva o uprchlících: Úmluva OSN o právním postavení uprchlíků (1951)

Úmluva o osobách bez státní příslušnosti: Úmluva o právním postavení osob bez státní příslušnosti (1954)

Úmluva o omezení případů bezdomovectví: Úmluva OSN o omezení případů bezdomovectví (1961)

ICERD: Mezinárodní úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace (1965)

ICPPR: Mezinárodní pakt o občanských a politických právech (1966)

ICESCR: Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech (1966)

CEDAW: Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen (1979)

CAT: Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (1984)

CAT - OP: Opční protokol k Úmluvě CAT (2002)

CRC: Úmluva o právech dítěte (1989)

CRC - OP 1: Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte o zapojování dětí do ozbrojených konfliktů (2000)

CRPD: Úmluva o právech osob se zdravotním postižením (2006)

UNTOC: Úmluva proti nadnárodnímu organizovanému zločinu (2000)

UNTOC - OP 1: Protokol proti pašování přistěhovatelů po zemi, po moři a letecky (2000)

UNTOC - OP 2: Protokol o prevenci, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zejména se ženami a dětmi, (2000)

Příloha 5: Kódy zemí používané v přílohách

Kód	Země	Kód	Země
AD	Andorra	LI	Lichtenštejnsko
AL	Albánie	LT	Litva
AM	Arménie	LU	Lucembursko
AT	Rakousko	LV	Lotyšsko
AZ	Ázerbájdžán	MC	Monako
BA	Bosna a Hercegovina	MD	Moldavsko
BE	Belgie	ME	Černá Hora
BG	Bulharsko	MK	Makedonie
CH	Švýcarsko	MT	Malta
CY	Kypr	NL	Nizozemsko
CZ	Česká republika	NO	Norsko
DE	Německo	PL	Polsko
DK	Dánsko	PT	Portugalsko
EE	Estonsko	RO	Rumunsko
EL	Řecko	RS	Srbsko
ES	Španělsko	RU	Rusko
FI	Finsko	SE	Švédsko
FR	Francie	SI	Slovinsko
GE	Gruzie	SK	Slovensko
HR	Chorvatsko	SM	San Marino
HU	Maďarsko	TR	Turecko
IE	Irsko	UA	Ukrajina
IS	Island	UK	Spojené království
IT	Itálie		

Příručka o evropských právních předpisech v oblasti azylu, hranic a přistěhovalectví

2015 – 263 s. – 14,8 × 21 cm

ISBN 978-92-871-9931-7 (Rada Evropy)

ISBN 978-92-9239-500-1 (FRA)

doi:10.2811/74109

Mnoho doplňujících informací o Agentuře Evropské unie pro základní práva (FRA) je k dispozici na internetu. Můžete se s nimi seznámit na internetových stránkách agentury FRA (<http://fra.europa.eu>).

Další informace týkající se judikatury Evropského soudu pro lidská práva jsou k dispozici na internetových stránkách ESLP (www.echr.coe.int). Vyhledávač HUDOC umožňuje přístup k rozsudkům a rozhodnutím v angličtině a/nebo ve francouzštině, překladům do vybraných jazyků, měsíčníku stručných informací o projednávaných případech, tiskovým zprávám a dalším informacím o práci Soudu.

Jak získat publikace EU

Bezplatné publikace:

- jeden výtisk:
prostřednictvím stránek EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>);
- více výtisků, plakáty či pohlednice: v zastoupeních Evropské unie (http://ec.europa.eu/represent_cs.htm) a v delegacích Evropské unie v zemích mimo EU (http://eeas.europa.eu/delegations/index_cs.htm); můžete se také obrátit na síť Europe Direct na adrese http://europa.eu/eurodirect/index_cs.htm nebo na telefonní lince 00 800 6 7 8 9 10 11 (zdarma v rámci EU) (*).

Placené publikace:

- prostřednictvím stránek EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>).

Předplatné:

- u některého z prodejců Úřadu pro publikace Evropské unie (http://publications.europa.eu/others/agents/index_cs.htm).

(*) Informace jsou poskytovány zdarma, stejně jako většina telefonních hovorů (někteří operátoři, telefonní automaty nebo hotely však mohou telefonické spojení zpoplatnit).

Jak získat publikace Rady Evropy

Nakladatelství Rady Evropy vydává publikace týkající se veškerých aktivit organizace, zahrnujících lidská práva, právní otázky, zdraví, etiku, sociální věci, vzdělávání, kulturu, sport, mládež a kulturní dědictví. Knihy a elektronické publikace uvedené v obsáhlém katalogu se mohou objednat na internetových stránkách (<http://book.coe.int/>).

Virtuální čítárna umožňuje návštěvníkům zdarma konzultovat výňatky z hlavních čerstvě vydaných publikací či úplné texty určitých oficiálních dokumentů.

Informace o úmluvách Rady Evropy a jejich úplné znění jsou k dispozici na stránkách Oddělení smluv <http://conventions.coe.int>.

Evropská úmluva o lidských právech (EÚLP) a právní předpisy Evropské unie (EU) poskytují stále důležitější rámec pro ochranu práv cizinců. Právní předpisy EU v oblasti azylu, hranic a přistěhovalectví se rychle rozvíjejí. Podstatná část judikatury Evropského soudního dvora pro lidská práva (ESLP) se týká zejména článků 3, 5, 8 a 13 EÚLP. Soudní dvůr Evropské unie (SDEU) je stále častěji žádán o vyjádření stanoviska ohledně výkladu ustanovení právních předpisů EU v této oblasti. Toto druhé vydání příručky, které bylo aktualizováno až do prosince 2013, představuje srozumitelným způsobem právní předpisy EU a judikaturu obou evropských soudů. Příručka je určena pro právníky, soudce, státní zástupce, imigrační úředníky a nevládní organizace v EU a v členských státech Rady Evropy.

AGENTURA EVROPSKÉ UNIE PRO ZÁKLADNÍ PRÁVA

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Vídeň – Rakousko
Tel. +43 (1) 580 30-60 – Fax +43 (1) 580 30-693
fra.europa.eu – info@fra.europa.eu

**EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
RADA EVROPY**

67075 Štrasburk Cedex – Francie
Tel. +33 (0) 3 88 41 20 18 – Fax +33 (0) 3 88 41 27 30
echr.coe.int – publishing@echr.coe.int

Úřad pro publikace

ISBN 978-92-871-9931-7 (Rada Evropy)
ISBN 978-92-9239-500-1 (FRA)